

Södertörns högskola | Institutionen för livsvetenskaper
Magisteruppsats 30 hp | Miljövetenskap | Vårterminen 2008

Samrådets utveckling vid MKB, utifrån Miljöbalken i samordning till Plan-och bygglagen

Av: Camilla Thörn
Handledare: Per Wramner

Abstract

The purpose of environmental impact assessments (EIA) is to increase the consideration for environmental matters and management of resources in the decision-making through a regulated process of consultation, irrespective of whether they are about projects of environmentally hazardous activities and water activities or plans of physical planning (land planning of natural and agricultural landscapes). The clarification of consultation in the environmental code connected to Legislation the planning and building Act, as well as its practical application in cases of significant impact, has caught my interest in environmental policy. The consultation should enable insight and influence from the ones particularly concerned, as well as the public and other actors that are to strive toward a sustainable development alongside the developer.

Through systematically retrieving data from literature, practical application by authorities, and case studies, several important problems have been discerned in the consultations since the environmental code was introduced. The intention is to augment the public's insight and influence in the process by means of clarification in the environmental code, which is connected to the Legislation the planning and building act and the regulation of environmental impact assessment since 2004/ 2005.

The clarification involves that concerns should be entered on an early stage, for instance already in stages where location and design are surveyed, and be included in the basic data for decision-making during the entire process up to a decision. Above all, it is important that standpoints are observed before projects and plans are fully developed, in order for proposed locations to be changed to alternative locations before the proceedings become too lengthy and the costs unreasonably high.

The consultation-related problems may also be solved by creating a democratic collaboration from the start through planned communication planning. This will provide the conditions for a constructive and durable dialogue between different interested parties in the process and favour the environmental concerns, as well as saving costs up to the decision.

In Legislation the planning and building Act, it is important to already in "program consultation" discuss if the implementation of the plan may entail significant impact, in order for the consultations about EIA and plan to take place in a context in "the plan consultation". This makes it easier for interested parties in the consultation to understand the significance of the interference with the environment from the start, and thus counteracts conflicts.

What has been found in the case studies by EIA:s from the time after the alteration of consultation, is that the wider stakeholder analysis is introduced earlier and that they have a clearer process and a shorter decision-making timeframe. In some project-EIA:s, however, the application made by the authorities is not fully clear in the environmental assessment process. This may entail that different interested parties in the consultation will not come in from the start, and/or that the project will not receive the environmental assessment process that is necessary.

The actual consequences of the fact that environmental impact are being made visible through follow-up of the consultation and environmental impact in the EIA, is that the experiences are returned to monitoring and that the need of additional measures may be detected.

Sammanfattning

Syftet med miljökonsekvensbeskrivningar (MKB), oavsett om det handlar om projekt av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet eller planer av fysisk planering (markplanering av natur- och kulturlandskap), är att öka hänsynen till miljö- och hushållningsfrågor i beslutfattande genom en reglerad samrådsprocess. Förtydligandet av samrådet i Miljöbalken kopplat till Plan – och bygglagen, samt den praktiska tillämpningen vid betydande miljöpåverkan, har fångat mitt intresse i miljöpolitiken. Samrådet ska ge möjlighet till insyn och påverkan av särskilt berörda, allmänhet samt andra aktörer som gemensamt med exploitören och myndigheter ska sträva mot en hållbar utveckling.

Genom att systematiskt söka data utifrån litteratur, praktisk tillämpning av myndigheter och fallstudier, har många viktiga problem urskiljts i samråden sedan balken infördes. Avsikten är att allmänhetens insyn och påverkan ska förstärkas i och med förtydligande i miljöbalken, som 2004/ 2005 kopplas samman med plan- och bygglagen och förordningen om MKB.

Förtydligandet innebär att frågor ska komma in på ett tidigt stadium, exempelvis redan i skeden när lokalisering och utformning utreds, samt ingå i beslutsunderlaget under hela processen fram till ett beslut. Det är framförallt viktigt att synpunkter uppmärksammas redan innan projekt och planer är färdigutvecklade, för att föreslagen lokalisering ska kunna ändras till alternativa platser innan ärendeprocessen blivit alltför utdragen och kostnaderna orimligt höga.

Samrådsproblematiken kan också lösas med att skapa ett demokratiskt samarbete från start genom inplanerad kommunikationsplanering. Den ger förutsättningar till en konstruktiv och varaktig dialog mellan olika intressenter i processen, samt gynnar miljöhänsen och sparar kostnader fram till beslutet.

I PBL är det viktigt att redan i ”samrådet om programmet” ta upp om planens genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan för att samråden om MKB och plan ska ske i ett sammanhang i ”samrådet om planen”. Det underlättar för samrådsintressenter att förstå betydelsen av ingreppet i miljön från början och motverkar på så vis konflikter.

Vad som urskiljts från fallstudier av MKB: er efter samrådsförändringen, är att den bredare samrådsretsen kommer in tidigare samt att de har en tydligare process och snabbare beslutsgång. Vid vissa projekt-MKB: er är myndigheters tillämpning dock inte fullt tydlig vid miljöbedömningsprocessen. Det kan leda till att olika samrådsintressenter inte kommer in från start och/eller att projekt inte får den miljöbedömningsprocess som behövs.

De faktiska konsekvenserna av att miljöpåverkan synliggörs genom uppföljning av samrådet och miljöpåverkan i MKB:n, är att erfarenheterna återförs till samhällets beslutssystem och behovet av ytterligare åtgärder kan upptäckas.

1. INLEDNING	5
1.1. BAKGRUND TILL VAL AV ÄMNE.....	5
1.2. PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	5
2. TEORI.....	6
2.1. GRUNDAD TEORI	6
2.2. DEFINITIONER, SYFTEN OCH FÖRKLARINGAR AV OLIKA BEGREPP SOM ÄR CENTRALA FÖR SAMRÅDET	7
2.2.1. <i>Miljö och hållbar utveckling</i>	7
2.2.2. <i>Samråd</i>	8
2.2.3. <i>MKB</i>	8
2.2.4. <i>Miljöbedömningar</i>	9
2.2.5. <i>EU-direktivet 85/337/EEG, MKB-direktivet</i>	9
2.2.6. <i>EU-direktivet 2001/42/EG, Miljöbedömningar av detaljplaner</i>	10
3.METOD	10
3.1. METODISKT UPPLÄGG UTIFRÅN GRUNDAD TEORI	10
3.2. KVALITATIVT OCH KVANTITATIVT ANGREPPSSÄTT	11
3.3. FALLSTUDIER.....	12
3.4. INTERVJUER	13
3.5. URVAL OCH AVGRÄNSNING.....	13
3.5.1. <i>Urvalskriterier</i>	13
3.5.2. <i>Avgränsningar</i>	13
3.6. GENOMFÖRANDE	14
3.7. MATERIALINSAMLING.....	14
3.8. METOD OCH KÄLLKRITIK	14
4. HISTORISK BAKGRUND.....	15
4.1. HÅLLBAR UTVECKLING KOPPLAD TILL MB.....	15
4.2. MKB I MB OCH PBL SAMT DIREKTIV 2001/42/EG.....	16
4.2.1. <i>MKB i PBL och MB</i>	16
4.2.2. <i>Direktivet 2001/42/EG</i>	16
5. RESULTAT	17
5.1. LAGSTIFTNINGENS UTVECKLING SEDAN MB INFÖRDES	17
5.1.1. <i>Direktivet 2001/42/EG:s införande i svensk lagstiftning</i>	17
5.1.2. <i>Regelverkets kriterier för BMP som underlag till utökat samråd</i>	18
5.2. SAMRÅDETS UTVECKLING I MB OCH PBL	19
5.2.1. <i>Samrådet och tidigare problem samt skillnader till följd av förtydligandet i MB</i>	19
5.2.2. <i>Samrådsprocessens, skillnader och oklarheter till följd av förtydligandet ...</i>	21
5.2.3. <i>Samrådsanvisningar i MB som ger förutsättningar till inflytande</i>	22
5.2.4. <i>MB:s samverkan till PBL:s samråd i utvecklingen av regelverket</i>	23
5.2.3. <i>Nya rutiner kring PBL:s samråd som ger ökade förutsättningar till insyn och påverkan</i>	24

5.2.5. Samrådsprocessen i PBL	25
5.2.6. Samarbete mellan olika aktörer är en förutsättning i samrådet.....	27
5.2.7. Dialogen skapar förutsättningar till samarbete	28
5.3. SAMMANFATTANDE FALLSTUDIER AV PROJEKT-MKB INNAN SAMRÅDETS FÖRTYDLIGANDE I 6 KAP 4 OCH 5 §§ MB	30
5.3.1. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 och 17 kap MB, "Jordrening av Gasverkstomten i Hjorthagen" (Bilaga 1).....	30
5.3.2. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 kap MB, "Arvid Nordquist H.A.B i Solna" av miljöfarlig verksamhet (Bilaga 2).....	31
5.3.3. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 kap MB, "Norrtälje hamn" (Bilaga 3)	32
5.3.4. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 kap och vattenverksamhet 11 kap MB, "Igelsta kraftvärmeverk" (Bilaga 4).....	33
5.3.5. Tillståndsprövning för motorvägar 17 kap MB, "väg 73 Nynäshamn- Stockholm, delen Älgviken-Fors". Samråd enligt väglagen. MB är huvudlag (Bilaga 5).....	34
5.4. SAMMANFATTANDE FALLSTUDIER AV PROJEKT-MKB FÖR MILJÖFARLIG VERKSAMHET 9 KAP MB, EFTER SAMRÅDETS FÖRTYDLIGANDE I 6 KAP 4 § MB.....	36
5.4.1. Tillståndsprövning för "Skrotfrag AB i Järna (Bilaga 6).....	36
5.4.2. Tillståndsprövning för "Fortum Värme AB" (Bilaga 7)	38
5.4.3. Tillståndsprövning för "Söderhalls Renhållningsverk AB" som förkortas SÖRAB (Bilaga 8).....	41
5.4.4. Tillståndsprövning för "Scania CV AB" (Bilaga 9).....	42
5.5. SAMMANFATTANDE FALLSTUDIER AV DETALJPLANER MED BMP FÖRE PBL VAR KNUTEN TILL MB:S PROCESSREGLER I 6 KAP MB	44
5.5.1. Detaljplan och ett "generellt" krav på MKB för "Ornö-Mörby 2:1 och 1:5" med samråd enligt 5:20 PBL (Bilaga 10).....	45
5.4.6. Detaljplan och ett "generellt" krav på MKB för "del av Kronåsen, Tureberg D-071-08" med samråd enligt 5:20 PBL (Bilaga 11)	46
5.6. SAMMANFATTANDE FALLSTUDIER AV MILJÖBEDÖMNINGAR FÖR DETALJPLANER, EFTER SAMORDNINGEN MELLAN PBL OCH MB.....	47
5.6.1. Miljöbedömning av detaljplan "Igelsta kraftvärmeverk" (Bilaga 12).....	48
5.6.2. Program för detaljplan i "Svinningeområdet i Österåkers kommun" samt miljöbedömning för detaljplan "Svinninge reningsverk" (Bilaga 13).....	50
5.7. SAMMANSTÄLLNING AV SAMRÅDETS UTVECKLING.....	52
6. DISKUSSION	55
6.1. PROBLEM TILL FÖLJD AV TIDIGT OCH UTÖKAT SAMRÅD.....	55
6.1.1. Oklarheter i tidigt och utökat samråd kopplad till metodologin	57
6.2. SAMRÅDETS UTVECKLING.....	57
6.2.1. Samrådets utveckling utifrån metodologin	60
6.3. INSYN OCH PÅVERKAN I SAMRÅDEN UTIFRÅN FALLSTUDIERNAS	60
6.3.1. Insyn och påverkan i samråden av fallstudierna utifrån metodologin	63
6.4. SAMRÅDET I EN KONSTRUKTIV PROCESS	64
6.4.1. Samrådet i en konstruktiv process utifrån metodologin	65
6.5. POLICYIMPLIKATIONER.....	65

7. SLUTSATS **66**

1. Inledning

Avsnittet inleds med att förklara bakgrunden till valet av ämne med följande genomgång av problem, syfte och frågeställningar.

1.1. Bakgrund till val av ämne

Många viktiga problem har uppmärksammats av myndigheter kring arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) sedan miljöbalkens (MB, 1998:808) tillkomst. Ofta har formerna för samrådsförfarandets upprättande och roll i miljöprövningen ifrågasatts och kritiserats. Särskilt avses samrådet med särskilt berörda, allmänhet och andra aktörer, som har visat sig fungera dåligt vid ett flertal tillfällen. Bristen på bra upplägg har begränsat insyn och påverkan. Det har resulterat i en hel del konflikter som lätt uppstår i miljöärenden.

Anledningen till det valda ämnesområdet är att jag tidigare under min utbildning vid olika tillfällen stött på MKB-rapporter med betydande miljöpåverkan (BMP) från olika sektorer och verksamheter. I dessa MKB:er har samråd upplevts av särskilt berörda, föreningar, allmänhet och andra aktörer som vilseledande, missvisande och enkelspåriga. Även lagstiftningen kring samråd har upplevts som otydlig och svag eller svår att förstå sig på, vilket har resulterat i svårigheter att bemöta verksamhetsutövare (VU) och myndigheter konstruktivt i samrådsprocessen. Särskilt avses samrådet av utökad karaktär (med ett brett deltagande av olika intressenter) som är fokuserat på ett större ingrepp i miljön.

Lagstiftningen kring samråd har utvecklats sedan 2004 och 2005 som rör verksamheter, projekt och planer enligt MB och Plan och bygglagen (PBL, 1987:10). Den främsta anledningen till utvecklingen av regelverket var att förbättra inflytandet för olika intressenter i miljöärenden. Omständigheterna kring regelverkets utveckling i relation till tillämpningen i praktiken gör det intressant och aktuellt att titta närmare på samråd vid BMP.

1.2. Problemformulering

I föreläsningar utförda av MKB-centrum SLU i Uppsala fick jag övergripande upplysning om regelverkets utveckling av MB i relation till PBL. Det utökade samrådet skulle förstärkas och ett större inflytande skulle skapas genom att möjliggöra en tidigare formaliserad samrådsprocess i olika prövningar med BMP. En av de huvudsakliga anledningarna var att ett sent utökad samråd resulterade bland annat i ett för svagt deltagande i olika miljöåtgärder. Problem i form av motsättningar uppdagades sent då planeringen var långt kommen och ändringar var komplicerade att genomföra.

Nyfikenheten har väckts för samrådets problematik i att förstärka deltagandet och bland annat se hur bredden av olika intressenter kommer in i processen i praktiken. Ur denna utgångspunkt vill jag studera hur det utökade samrådsförfarandet vid BMP har utvecklats enligt regelverket utifrån MB i relation till PBL, samt studera hur förutsättningarna till förbättrad insyn och påverkan från olika aktörer tillämpas i praktiken (metodiskt och i fallstudierna).

1.3. Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att studera hur bestämmelserna kring det utökade samrådet vid BMP har utvecklats och tillämpas i praktiken. Det gäller främst utifrån MB men även i PBL och i lagsamlingarnas samverkan.

Avsikten är att belysa skillnader i regelverkets utveckling samt eventuella oklarheter i samrådsprocessen. En fråga som avses att ägnas särskild uppmärksamhet är "hur förutsättningarna till inflytande har förändrats genom lagstiftningen" och hur det uttrycker sig i praktiken utifrån dokumenterade protokoll. Det är samrådsprocessen som är i fokus utifrån regelverkets praxis när jag försöker studera hur insyn och påverkan från olika "intressenter" ser ut i processen och utmynnar i ett beslut. Här åsyftas i synnerhet kretsen av särskilt berörda (ex närboende), föreningar, organisationer, allmänhet, övriga verksamhetsutövare och andra aktörer. Benämningen insyn kan bland annat avse hur tidigt ett utökat samråd sker, hur information om samråd går ut, att miljövärdena åskådliggörs genom MKB och hur lång tid som lämnas för synpunkter. Benämningen påverkan kan bland annat avse attityd gentemot synpunkter, handling, att olika miljövärden tas i anspråk utifrån synpunkter och beaktande i beslutet.

Syftet är också att visa hur samrådet, som ett instrument för lokalt inflytande, kan tillämpas konstruktivt och utvecklande i praktiken kring målet hållbar utveckling.

- Hur har lagstiftningen för samråd vid BMP utvecklats kring dokumentet MKB i MB sedan balken infördes, samt i relation till PBL?
- Hur har förutsättningarna till inflytande förändrats utifrån MB och PBL beträffande särskilt berörda, allmänhet och övriga intressenter samt hur ser det ut i praktiken?
- Innebar/Innebär regelverket några oklarheter kring samrådsprocessen?
- Hur kan samrådet fungera praktiskt för att uppnå en konstruktiv process mellan olika aktörer med fokus på hållbar utveckling?

2. Teori

Under den här rubriken beskrivs grundad teori. Här ges även en teoretisk bakgrund och förklaring till olika begrepp, definitioner, syften samt mål som är centrala i denna studie.

2.1. Grundad teori

Grundad teori och dess ansats, teorigenerering på empirisk grund, är väl lämpad för denna forskningsprocess som till stor del bygger på fallstudier. Grundad teori ses som en metodologi eller forskningsstrategi där olika metoder ingår för urval, för bearbetning och för analys av data. Dessa metoder vävs sedan ihop i ett cirkulärt spiralliknande växelspel (Guvå & Hylander 2003 s. 11). Grundad teori bygger på den egna praktiska erfarenheten av att skapa teoretiska begrepp och modeller, så kallad kodning. Dessa begrepp och modeller omformuleras och revideras allteftersom ny kunskap växer fram. Hela ansatsen beskrivs som en teorigenerering på empirisk grund (Olsson & Sörensen 1999 s. 10). Syftet är att skapa nya teorier som genererats utifrån empiriska data. Syftet är också att fånga komplexiteten i verkligheten genom att urskilja mönster av samvarierande processer som till en början tycks otydliga och svårångade (Guvå, Hylander 2003 s. 5).

Grundad teori används såväl vid kvalitativa som kvantitativa undersökningar inom de samhällsvetenskapliga och tvärvetenskapliga områdena. Fokus har ofta lagts på kvalitativa undersökningar. Det handlar inte bara om att skapa mening, utan syftet är även att generera nya teoretiska förklaringsmodeller. Dessa gör att det går att förstå och förklara sammansatta fenomen. Förklaringsmodellerna består av antaganden som inte är vetenskapligt bevisade utifrån ett hypotetiskt deduktivt forskningsperspektiv men väl grundade i empiriska data (Guvå & Hylander 2003 s. 6).

Centralt i grundad teori är att det är en blandning mellan induktion och deduktion (Hartman 2001 s. 27). I en induktiv metod förs det in deduktiva element vilket innebär att det sker en blandning av båda metoderna samtidigt som de växelvis påverkar varandra. Det betyder att urvalet görs interaktivt genom att upprepa urval, datainsamlande och analys på ett systematiskt vis (Hartman 2001 s 35-36). Grundad teori förutsätter vidare att det är förbjudet att utgå från en redan förutsatt teoribildning. Teorin ska vara grundad i data (Starrin, Dahlgren, Larsson & Styrborn 1997 s. 30). Datainsamlande och analys påverkar varandra ömsesidigt i en interaktiv process och denna process styrs av specifika regler. Strauss och Corbins teori är användbar och delas in i den öppna, den axiala och i den fokuserande processen (Hartman 1998 s. 261). Återkommer till dessa processer under rubriken metod.

Glaser som också är en av föregångarna i grundad teori anser att mättnad är nådd då inga nya mönster bildas och nya egenskaper kan observeras. Vid teoretisk mättnad bedöms en framväxande teori ha blivit väl underbyggd (Olsson & Sörensen, 1999 s. 112.).

För övrigt är undersökningen explorativ. Den syftar till att nå så mycket kunskap som möjligt inom ett bestämt problemområde samt förklara relationer mellan olika fenomen (Olsson & Sörensen, 1999 s. 33). Karaktären på undersökningen är deskriptiv och fokuserar därmed på vissa aspekter som grundligt beskrivs.

2.2. Definitioner, syften och förklaringar av olika begrepp som är centrala för samrådet

I inledningen tas miljöbegreppet upp samt hållbar utveckling. Därefter klargörs vad samrådet innehåller. Dokumentet MKB tas sedan upp samt vad en miljöbedömning är. Därpå tas EU direktiven upp som innehåller regler om MKB och miljöbedömningar av planer. Tillämpningen av de svenska reglerna ska uppfylla kraven i EU-direktiven och stödja direktivens syften. I brist på tillämpbara nationella regler tar de över och har samma giltighet oavsett språk. Direktiven har ett mycket starkt tolkningsstöd.

2.2.1. Miljö och hållbar utveckling

Enligt rapporten ”Strategiska miljöbedömningar” av Naturvårdsverket, bör begreppet miljö ges en bred betydelse och kan omfatta:

- Ekologiska förhållanden, naturmiljö och biologisk mångfald.
- Kulturmiljö inklusive bebyggd miljö, estetik (fysisk planering).
- Folkhälsa och störningar avseende människors hälsa och välbefinnande.
- Risker för olyckor och dylikt, riskupplevelser mm.
- Hushållning med mark- och vattenområden.
- Hushållning med material och energi (Naturvårdsverket 2000 rapport 5109 s. 10-11).

Begreppet hållbar utveckling lånades genom Brundtlandrapporten 1987 och definieras som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (www.regeringen.se. 16.9.2005).

I MB anges i 1 kap 1 §: Bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Denna utveckling bygger på insikten att naturen har ett

skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

Miljö är den omgivning som människan lever i samtidigt som det är den natur där andra organismer än människan finns. Begreppet ”hållbar utveckling” enligt Brundtlandrapporten sätter fokus på människan och ställer denna i centrum (Westerlund 1997 s. 171). Avsikten med MB är att åstadkomma ett ekologiskt hållbart industrisamhälle. För det krävs en skärpt och breddad lagstiftning som gör det möjligt att förena social och ekonomisk utveckling med ett effektivt skydd för miljön.

2.2.2. Samråd

Samråd kan se lite olika ut beroende på vilken typ av MKB det rör sig om eller om det är en miljöbedömning av en detaljplan som ska utföras. Samråd vid projekt, verksamheter och detaljplaner måste också ses i relation till lagstiftningen om BMP eftersom beslutet är i fokus för samrådets storlek och bredd av intressenter.

Samråd vid MKB för projekt och verksamheter sker enligt MB i 6 kap. Miljöbedömningar av detaljplaner kräver upprättande av en MKB. Inom PBL i 5 kap finns tydliga planeringsskeden där olika samråd för MKB passar in, exempelvis programsamråd, plansamråd och utställning.

Det som är utmärkande för samråd är att här sker själva kartläggningen, avgränsningen, analys och värdering med tillsynsmyndigheten. Genom samråden uppmuntras allmänheten och ideella organisationer till delaktighet. Det bidrar till en öppen beslutsprocess där berörda kommuner, myndigheter och allmänhet kan utöva ett inflytande (Naturvårdsverket 2000 s.17). I PBL 5 kap 21 § anges att syftet är ”att förbättra beslutsunderlaget och att ge möjlighet till insyn och påverkan”. Syftet är också att MKB blir uttömmande och korrekt (Boverket 2006 s. 32).

2.2.3. MKB

Den korrekta översättningen från engelskan är miljökonsekvensbedömning men i svenska regler kallas det för miljökonsekvensbeskrivning.

I Sverige är det övergripande syftet med MKB (oavsett om det handlar om projekt eller planer) att öka hänsynen till miljö- och hushållningsfrågor i beslutfattande. MKB är ett verktyg eller en metod att förutsäga framtida miljöpåverkan. MKB är en handling som upprättas av verksamhetsutövaren (VU) före en ansökan. MKB som begrepp innefattar både processen och produkten, alltså både själva tillvägagångssättet som används för att ta fram dokumentet och själva MKB-dokumentet (Jonsson & Palm 2002 s.15).

Samlade erfarenheter av MKB har resulterat i en internationell praxis och sammanfattas i ”god sed” av IAIA (International Association for Impact Assessment). Denna summering ger ett bra stöd för MKB-arbetet. Alla delar av god sed återspeglas inte i svenska regler även om syftet och huvudlagen sammanfaller.

MKB kan efter internationella principer definieras som: Processen att identifiera, förutse, utvärdera samt förebygga biofysiska, sociala och övriga relevanta konsekvenser av en föreslagen exploatering innan avgörande beslut är tagna och åtaganden gjorda (Lerman 2005 s. 6). Vidare ska hänsyn till omgivningen hanteras tydligt och löpande under planeringens gång. Det naturliga systemets produktivitet och kapacitet ska skyddas, liksom de ekologiska processer som upprätthåller denna funktion. Syftet med att upprätta en MKB är att ge ett bättre beslutsunderlag och närmare bestämt:

”att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som en planerad verksamhet eller åtgärd kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi” samt ”möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön” (MB 6 kapitlet 3 §).

MKB omfattas av följande EU-direktiv:

- Bedömningar av enskilda projekt omfattas av direktiv 85/337/EEG (MKB-direktivet), reviderat 97/11/EG samt 2003/35/EG, som verkstälts i MB 6 kap 1-10 §§ och MKB-förordningen (1998:905) 1-3 §§.
- Bedömningar av planer omfattas av direktiv 2001/42/EG (Miljöbedömningar för planer) och som verkstälts i MB 6 kap 11-18, 22 §§ tillsammans med MKB-förordningen 4-10 §§ (Lerman 2004 s. 2).

Genom samtidiga ändringar i PBL och lagen om kommunal energiplanering (1977:439, tas ej upp för genomgång här) har tydliga hänvisningar skapats till MB:s sjätte kap. (www.naturvardsverket.se 2005-04-07).

2.2.4. Miljöbedömningar

Miljöbedömningar skiljer sig på flera sätt från en MKB. Miljöbedömningar kommer in tidigare i beslutsprocessen, helst redan när planeringen börjar. Miljöbedömningar har oftare en bredare process genom att de involverar fler olika intresseföreträdare och alternativen har större spännvidd. Det kan ibland vara svårt att dra gränser mellan MKB (se bilaga 13) och miljöbedömningar, i vissa fall överlappar de också varandra. Det viktigaste är dock att känna till vad som ska miljöbedömas och inte gränsdragningar och definitioner.

Miljöbedömningar ska göra det möjligt att överväga och bedöma fler alternativa lösningar. De ska anpassas till det aktuella fallet och ser således olika ut.

I regel brukar följande moment mer eller mindre tydligt finnas med i miljöbedömningar:

- Kartläggning av syften, mål och problem.
- Redovisning av tillståndet i miljön i det aktuella området.
- Framtagning och redovisning av olika alternativ.
- Analys och/eller värdering av de olika alternativen.
- Samråd med myndigheter och allmänhet.
- Redovisning av beslut och motiv.
- Ställningstagande till hur uppföljning ska ske (www.naturvardsverket.se)

2.2.5. EU-direktivet 85/337/EEG, MKB-direktivet

MKB-direktivet 1985 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Förfarandet vid MKB ska enligt direktivet säkerställa att miljökonsekvenserna av ett projekt är identifierade och bedömda innan tillstånd ges till verksamheter med BMP. Direktivet syftar till att skydda miljö och hälsa. Det innehåller procedurregler som syftar till att ge allmänheten, organisationer, myndigheter med flera intressenter en möjlighet att påverka verksamheten/åtgärden, samt det beslutsunderlag som tas fram. Dokumentet MKB ska fungera som beslutsunderlag vid tillståndsprovning och motsvarande (MKB-centrum SLU 2007).

I varje enskilt fall ska en MKB på ett lämpligt sätt identifiera, beskriva och bedöma de direkta och indirekta effekterna av ett projekt beträffande:

- Människor, fauna och flora.
- Mark, vatten luft, klimat och landskap.
- Materiella tillgångar och kulturarv.
- Samspelet mellan faktorerna i första, andra och tredje punkten (Naturvårdsverket 2001/04 s 7).

I Sverige har vi en mer omfattande tillämpning av projekt-MKB än vad som anges i direktivet (Lerman 2005 s. 26). Som ett sätt att allmänt öka miljöhänsynen har det för vissa sektorer valts att kräva MKB oavsett miljöpåverkan.

2.2.6. EU-direktivet 2001/42/EG, Miljöbedömningar av detalplaner

Syftet med direktivet är att sörja för en hög nivå på skyddet av miljön och bidra till att integrera miljöaspekter i utarbetandet och antagandet av planer och program för att främja en hållbar utveckling. Det görs genom att säkerställa att en miljöbedömning genomförs i enlighet med direktivet för vissa planer och program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan (2001/42/EG Artikel 1).

Den myndighet eller kommun som enligt lag eller författning upprättar eller ändrar en plan ska göra en miljöbedömning av planen eller ändringen, ifall dess genomförande kan antas medföra BMP. Lagstiftningen ska bidra till en hög nivå på skyddet av miljön. Syftet med miljöbedömningen är alltså att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas (MB 6 kap 11 §).

3. Metod

Det här är en studie i samrådsprocessens utveckling som innefattas av dokumentet MKB vid BMP av olika verksamheter, projekt och planer. Lagstiftningens fokus är utifrån MB och hur balken förhåller sig till PBL. I regelverkets utveckling tittar jag på hur lagstiftningen ger förutsättningar till insyn och påverkan i samrådet samt vad som syns i det praktiska utförandet genom fallstudier. I det ingår även metodtillämpning av handläggare hos Länsstyrelsen. Utifrån MKB-begreppet är fokus hållbar utveckling.

Uppsatsen bygger på granskning av regelverk, litteraturgenomgång, intervjuer och fallstudier. Information om fallstudierna är hämtade från myndigheter och företag.

3.1. Metodiskt upplägg utifrån Grundad teori

I undersökningen utgår jag från Strauss och Corbins teori. Efterforskningen delas upp i den *öppna*,- den *axiala*- och den *fokuserande processen* (Hartman 1998 s. 261).

Den *öppna processen* ägnas åt insamling av relevant fakta och granskning av fallstudier. Här har data inhämtats om lagstiftning och tillämpning av regelverket. Tillämpningen av regelverket har utvecklats genomgående och det har inte varit helt enkelt att samla in data. Insamlandet har skett fortlöpande under arbetets gång. Allteftersom ny kunskap har tillförts och förståelsen ökat har fakta reviderats.

Under granskningen undersöks relationerna mellan fakta som egenskaper och dimensioner. För att få en utgångspunkt formuleras forskningsfrågan prövande för att sedan förändras under undersökningens gång. Forskningsfrågan är mycket bred men inte helt generell, för att tillåta upptäckt. Urvalet bestämmer vilken form av data som ska användas; det vill säga regelverk, litteratur, seminarium, intervjuer och fallstudier. Urvalet av MKB:er bestämdes till en viss grupp, såsom projekt- MKB:er vid miljöfarlig

verksamhet, vattenverksamhet, samt miljöbedömningar av detaljplaner. Intervjuerna har utgått från handläggare som är specialiserade på projekt-MKB.

Speciellt problematiskt var det att finna vissa fallstudier efter samrådets förtydligande som kunde illustrera forskningsfrågan, vilket medförde att denna aspekt uteblev.

Den *axiala processen* handlar om att upptäcka relationer utifrån observationerna av fakta. Det vill säga att upptäcka relationen mellan exempelvis regelverket och fallstudierna (klassificera olika fenomen) och bestämma kategorins egenskap.

Handläggare vid länsstyrelsen var inte helt på det klara med vad lagförtydligandet betyder för upplägget av samrådet kring vissa typer av ärenden. Osäkerheten i frågan kändes stor.

Handläggare vid länsstyrelsen har varit hjälpsamma vid valet av fallstudier för miljöbedömningar före och efter sammankopplingen mellan PBL och MB, samt för vissa projekt- MKB:er innan samrådsförtydligandet. Efter mycket diskussioner med flera handläggare visade det sig vara lämpligt att utgå från tillståndsärenden för MKB:er i 9 kap MB när det avsåg ärenden efter förtydligandet. Tillståndsärenden för 9 kapitlet (bilaga 1 verksamheter) efter förtydligandet letades fram på Miljödomstolen (MD) i Stockholm. Övriga tillståndsärenden (bilaga 2- verksamheter) kunde inte studeras eftersom inga ärenden fanns att tillgå.

I den *fokuserande processen* anges vad som är grundläggande drag i regelverk och fallstudier och en teori skapas. De kategorier som inte är uttömmande beskrivna fylls i, samt en kategori som ofta är förekommande och central pekas ut som en kärnkategori (Wallén 1996 s. 93). Genom konstant jämförelse av data görs ett försök till att verifiera en berättelse (jämföra data ur olika urvalsgrupper för att urskilja vad som är viktigt) samt studera de negativa fall som dyker upp för att ta med dem i teorin. Undersökningen fortskrider enligt detta förhållningssätt ända tills en teoretisk mättnad har nåtts (Hartman 2001 s. 39). I den här processen framkom bland annat kunskap om när i processen ”det breda samrådet” startar vid tillståndsärenden (bilaga 1 verksamheter) efter förtydligandet. Osäkerheten uppmärksammades dock för bilaga 2 verksamheter av ett otydligt och metodiskt upplägg hos länsstyrelsen.

I flera fall har det inte förekommit några dokumenterade uppfattningar vid projekt-MKB:er från närboende eller allmänhet eftersom de inte varit aktiva i processen. Oftast har myndigheter fört de närboendes och allmänhetens talan, samt gjort anspråk på exempelvis utsläppsbegränsningar. Miljöintressena har samtidigt varit ledande för kontrollmyndigheterna.

3.2. Kvalitativt och kvantitativt angreppssätt

Sociologiska begrepp används när människor är inblandade i olika fenomen och sakfrågor i en social verklighet. I den kvantitativa och kvalitativa metoden finns det termer som ”det meningstydande huvudspåret”. Med det menas att utgångspunkten är de involverade människornas egna uppfattningar och handlingar.

En annan viktig benämning är ”det meningsskapande huvudspåret” vilket är när forskaren själv konstruerar sina begrepp oberoende av uppfattningarna hos de involverade personerna.

Inom samhällsvetenskaperna anses en kvalitativt datainsamlade och analyserande metod som den mest lämpliga i teoriutvecklingsfasen. Däremot menar man traditionellt att det är bäst med kvantitativa metoder när man ska pröva teorin.

I det meningsskapande och meningstydande huvudspåret kan man i princip använda sig av båda metoderna. Man har oftast i praktiken använt sig av en kvalitativ metod i det meningstydande huvudspåret. I dessa fall har det varit ett problem att teorin inte har prövats genom kvantitativ dokumentation (Jensen 1995 s. 12).

För att uppnå en allsidig belysning av ett forskningsområde är strävan ofta att kombinera kvantitativa och kvalitativa arbetssätt. Det kvalitativa arbetssättet har som mål att ge en bättre förståelse av det samhälle vi lever i. Det vill säga hur enskilda grupper, individer och institutioner handlar samt påverkar varandra (Holme & Krohn Solvang, 1997 s. 76).

Det kvantitativa och det kvalitativa arbetssättet kombineras med tyngdpunkt på det senare. Både det meningstydande och meningsskapande huvudspåret är viktiga centrala begrepp i den kvalitativa metoden. Det är genom det meningsskapande huvudspåret jag försöker komma åt det demokratiska inflyandet i samrådet fokuserat på fallstudierna. Det är dock viktigt att beakta särskilt berörda och allmänhetens uppfattning i det meningstydande perspektivet, men för att förhålla sig objektivt i ett forskningssyfte är det angeläget att ha helhetsperspektivet i åtanke och som utgångspunkt.

Kvalitativa studier syftar till att undersöka vilken karaktär en viss företeelse har och hur den ska identifieras. För det behövs bland annat tolkning av observationer för att fastslå vad för slags fenomen det rör sig om och finna karakteristiska drag. Vidare är det en första kvantitativ ansats att fastsätta vilka faktorer (fallstudier av projekt –MKB:er i 9:e och 11 kap MB och miljöbedömningar av detaljplaner enligt PBL) som inverkar i undersökningen, vilket görs genom att studera regelverket.

Kvalitativa studier kan vara mycket olika. Genom kvalitativ kategorisering kartläggs vad som ska ingå i undersökningen, det vill säga vilken sort av fallstudier. Jag gör en uppdelning av fallen utifrån kvalitativa data och för dem till en viss kategori. Dessa utgörs av tillståndsärenden för projekt-MKB i MB och miljöbedömningar av detaljplaner i PBL. I båda fallen studeras de före och efter regelverkets förändring. Efter uppdelningen görs vanligtvis mätningar i den kvantitativa ansatsen (Wallén 1996 s. 74-75). När jag arbetar med ett fåtal fallstudier blir dock materialet inte tillräckligt stort för att göra en statistisk undersökning. Därför redovisar jag fallstudierna enskilt utifrån regelverkets tillämpning i MB och PBL för senare jämförelser i diskussionen. Materialet kräver en ingående studie och av den anledningen har jag valt att begränsa antalet fallstudier.

3.3. Fallstudier

Kvalitativa fallstudier fokuserar på upptäckt, tolkning och insikt snarare än på hypotesprövning (Sharan B Merriam 1994 s. 25).

Fallstudier är en lämplig metod när det:

- Krävs förtydliganden av specifika samband, som när studieobjekten är för komplexa för en utforskande studie eller ett experiment.
- Behövs en redogörelse av sammanhanget.
- En utvärdering underlättas genom en belysande fallstudie.
- En fallstudie kan användas som granskning av ett specifikt undersökningsobjekt (Asplund och Hilding-Rydevik 1996 s. 48).

Fallstudier visar alltså vad som sker under verkliga förhållanden och ger en ingående kunskap om själva förloppet. Genom fallstudier åskådliggörs en viss existerande företeelse. Vad man dock inte kan säga är om studien är vanligt förekommande.

Fallstudierna visar inte om förutsättningar finns för att något liknande ska kunna ske i andra organisationer eller dylikt (Wallén 1996 s.115). Diskussion och slutsats grundar sig på de fallstudier som finns med i denna undersökning.

3.4. Intervjuer

Intervjupersoner för projekt-MKB har två sakkunniga handläggare valts ut på Länsstyrelsen i Stockholm, varav den ena bedömer tillståndärenden av miljöfarlig verksamhet (9 kap MB) och den andra har specialiserat sig på vattenverksamhet (11 kap MB).

I intervjun används en strukturerad intervjuform, och i förväg har två frågor formulerats utifrån forskningsfrågan (Se bilaga 14). Frågorna är till för att fånga respondentens uppfattning eller upplevelse av i förväg bestämda fenomen eller begrepp. Intervjuaren karaktäriserar fenomenet och avgränsar kontexten. Oberoende av och utanför de sociala aktörerna antas den sociala verkligheten existera objektivt. Ur denna definition är forskningsfrågorna vida i sin bemärkelse (Lantz 1993 s.19). Intervjuerna som är inbakade i vanlig text är av central betydelse i studien och visar överskådligt hur samrådet gestaltar sig i praktiken. De ger svar på myndigheternas tydliga respektive otydliga metoder kring det utökade samrådet i MB, samt på vilket stadium närboende, allmänhet och andra aktörer får inflytande i processen. Sakfrågan upplevdes dock åsamka en viss osäkerhet hos handläggarna. En uppfattning råder om att utvecklingen av regelverket inte metodiskt har förankrats i praktiken vilket också har medgetts.

Av etiska skäl följdes de två dokumenterade intervjuerna upp genom att de lästes och godkändes av respektive handläggare. Handläggaren för miljöfarlig verksamhet återkom med kompletteringar till intervjun efter att ha förhört sig med övriga kollegor.

Även en halvstrukturerad intervju utfördes med en handläggare specialiserad på miljöbedömningar enligt PBL. Den har till stor del skett genom ett samtal där viktiga frågor kring regelverkets utveckling uppkommit.

3.5. Urval och avgränsning

För att tydliggöra studieområdet behöver specifika urval och avgränsningar göras.

3.5.1. Urvalskriterier

I den teoretiska delen utgår jag från MKB:s samrådsbestämmelser i 6 kap MB, kopplat till 5 kap PBL. Jag gör ett urval av fallstudier, huvudsakligen tillståndsärenden vid miljöfarlig verksamhet avseende projekt-MKB:er i 9:e kap MB, men också vattenverksamhet i 11 kap, samt miljöbedömningars samråd och MKB:er för detaljplaner i PBL. Ett ärende berör även vägslagen kopplat till 17 kap MB.

Valet av tillståndsärenden i 9:e kap beror på att dessa ärenden avser miljöfarlig verksamhet och ofta har BMP med utökat samråd. När det gäller miljöbedömningar, efter sammankopplingen mellan MB och PBL inriktades fallstudierna på de ärenden som kommit en bit in i processen. Avsikten var att ärendena skulle ha haft eller åtminstone hade ett pågående samråd. Detta för att processen är mycket utdragen i dessa ärenden.

Samråden fokuseras på olika intressenter, myndigheter, särskilt berörda (närboende), organisationer, allmänhet och andra aktörer.

3.5.2. Avgränsningar

Bestämmelser om MKB finns i flera olika lagar som järnvägslagen, luftfartslagen, farledslagen med flera. Det finns även MKB av skada i Natura 2000-områden (Rådets

direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer och vilda djur och växter) samt i ett gränsoverskridande sammanhang som i Esbokonventionen. Här begränsar jag mig i stort till MKB - ärenden enligt MB och PBL. Tillståndsärenden för projekt finns även i 12 kap MB som dock inte berörs. Jag fokuserar på MKB:er i Stockholmsregionen.

3.6. Genomförande

I uppsatsens inledningsskede insamlades material genom litteraturstudier och genom två dagars konferens anordnat av MKB-centrum SLU i Uppsala. Jag har även haft individuella möten med handläggare från Länsstyrelsen i Stockholms län, samt intervjuat sakkunniga från myndigheten. Vidare har jag haft brevkontakt med ett antal sakkunniga från olika myndigheter och företag såsom Boverket, Naturvårdsverket, Miljödomstolen, kommuner och industrier. Fortlöpande har jag följt utvecklingen av lagstiftningen, fördjupat mig i det och dess praktiska tillämpning.

Med hänsyn till frågeställningarna studerar jag olika fallstudier för att se hur samråden vid MKB fungerar i praktiken utifrån regelverket.

3.7. Materialinsamling

Material som legat till grund för uppsatsen är:

- Två dagars föreläsningar anordnat av MKB-centrum SLU: 14.4.2005 och 12.5.2005.
- Studier av svensk författningssamling, propositioner, projektarbeten, information från MKB-centrum, offentliga utredningar och rapportremisser, forskningsrapporter och övrig litteratur.

Sakkunniga som bidrog med material och synpunkter:

- Södertälje kommun: Modig, S.
- Tekniska kontoret/ Norrtälje kommun: Assarsson, B.
- Haninge kommun: Isaksson, I.
- Österåkers kommun: Westerlund, P.
- Söderenergi AB: Örvind, P.
- Fortum Värme AB: Wikström, U.
- Boverket: Palm, I.
- Länsstyrelsen i Stockholms län: Bergqvist, M. Eriksson, B. Hallander, F. Klasson, K. Norsell, I och Södereng, C.
- Naturvårdsverket: Peters, A.
- Stockholms Tingsrätt, Miljödomstolen: Andersson, V.
- Nacka Tingsrätt, Miljödomstolen: Tidblom, C-A.

3.8. Metod och källkritik

Det har funnits en hel del komplext material att studera. Det har dels tagit tid att förstå regelverket kring samråd i MKB, dels har det varit komplicerat att hitta lämpliga fallstudier.

Två kategorier av fallstudier fann jag inte alls. Det avser BMP efter samrådets förtydligande år 2005. Det handlar om tillståndsärenden för projekt-MKB i 9:e kap MB, som inte är upptagna i MKB förordningens bilaga 1, samt tillståndsärenden avseende vattenverksamhet vid 11 kap som saknar en bilaga 1. Det fanns alltså inte några tillståndsärenden för bilaga 2-verksamheter att finna trots förhöran hos olika handläggare på länsstyrelsen. Därmed blev jag tvungen att utelämna denna typ av ärenden. Dock kan en tydlig ovana i hanteringen av ärendena inte uteslutas eftersom de inte fanns någon

fallstudie som exempel i praktiken. Jag fick här förlita mig på Naturvårdsverkets rekommendationer i hanteringen av bilaga 2-verksamheter som tillsammans med intervjuer fick utgöra data. Ett större urval av handläggare som behandlade tillståndsärenden för vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet skulle kunna utses för genomförande av fler intervjuer. Det var dock redan svårt att få möjlighet till att intervjua handläggarna.

Lämpliga fallstudier avseende miljöbedömningar för detaljplaner efter direktivet 2001/42/EG införande i svensk lagstiftning var också svårt att finna. Det beror dels på att planer har en lång handläggningstid, dels på att få ärenden har inletts efter samordningen mellan PBL och MB. Ärendet behöver också ha kommit en bit in i processen för att uppnå studiens syfte. Alla fallstudier efter regelverkets utveckling har inte avslutats vilket betyder att besluten inte kan granskas i relation till samrådsprocessen. Vad man däremot kan se är hur samråden har gestaltats i praktiken på väg fram till ett beslutsfattande. Det är också svårt att säga i den dokumenterade samrådsprocessen vad som är en synbar påverkan utifrån samråden.

Ett större antal fallstudier behöver göras för att se tydliga mönster i skillnader och utgöra ett resultat i utvecklingen av regelverket. Det som speglas i dessa fallstudier är hur det skulle kunna förhålla sig generellt men avsikten är att relatera till det som framkommit i valet av dessa specifika studier.

4. Historisk bakgrund

För att få en grundläggande förståelse till hållbar utvecklings framväxt i MB och PBL av MKB och samråd ges här en kort inledning av en historisk tillbakablick.

4.1. Hållbar utveckling kopplad till MB

Hållbar utveckling (utifrån Brundtlandrapporten 1987) var det övergripande målet i FN:s miljökonferens 1992 i Rio de Janeiro (UNCED). Medlemsländerna ställde sig förenade bakom vissa mål och principer för ett hållbart samhälle och Agenda 21 tillkom bland annat för att behandla lagstiftningsfrågor.

I Agendan är det en grundläggande princip att miljöhänsynen ska integreras i olika verksamheter och sektorer med tonvikt på lokala insatser. Fysisk planering betonas vara av vikt liksom behovet att inkludera miljöaspekter i beslutsunderlagen för att belysa konsekvenser för miljön i olika handlingsalternativ. Integration av hushållningsaspekter bör beakta såväl miljömässiga, sociala, ekonomiska som kulturella aspekter.

I april 1999 fastställdes 15 stycken nationella miljö kvalitetsmål (se bilaga 14) som beskriver de egenskaper som vår natur- och kulturmiljö måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara ekologiskt hållbar. Delmålen förtydligar miljö kvalitetsmålen, vart och ett, som riksdagen antog ett beslut på i november 2001. I november 2005 tillkom ett 16:e miljö kvalitetsmål om "ett rikt växt- och djurliv".

I MB:s portalparagraf finns bestämmelser om övergripande miljömål. Miljö kvalitetsmålen preciserar MB:s mål (se bilaga 14) och regeringen har uttalat att MB ska användas bland annat för att genomföra miljö kvalitetsmålen (Naturvårdsverket 2004 s. 5). MB regler ska tillämpas vid all verksamhet och alla åtgärder som har betydelse för MB:s mål parallellt med annan lagstiftning som reglerar verksamheten (Prop. 1997/98:45 del 1 s. 1).

4.2. MKB i MB och PBL samt direktiv 2001/42/EG

4.2.1. MKB i PBL och MB

Inför EES-avtalets ikraftträdande analyserades i vilken mån Sverige uppfyllde EG-rätten bland annat inom miljöområdet. Det framkom exempelvis att EG:s direktiv om MKB 85/337/EEG sedan 1985 saknade motsvarighet i svensk lagstiftning. Det gällde anläggning av industriområden, projekt för tätortsbebyggelse, skidliftar och kabinbanor, fritidsbyar, hotellkomplex, samt permanenta tävlings- och testbanor för bilar och motorcyklar.

Som en följd av detta infördes i PBL 1994 krav på projekt-MKB för detaljplaner. Vid utarbetandet av programmet skulle därmed en MKB upprättas enligt femte kapitlet naturresurslagen (NRL). År 1994 ställdes inga särskilda krav på proceduren i MKB och inte heller fanns det preciserade krav på innehållet. Utformningen 1994-95 var att program var obligatoriskt för detaljplaner i PBL med vissa angivna slag av markanvändning och om det innebar BMP.

Tillämpningen av MKB för detaljplaner vidgades år 1996 och paragrafen skrevs om och blev otydlig (www.mkb.slu.se 22.10.2005). Ett generellt krav på upprättandet av MKB infördes i PBL 5 kap. 18 § för detaljplaner.

MB trädde i kraft den första januari 1999 och NRL upphörde samtidigt att gälla. I balken sammansmältes bestämmelserna i centrala miljö- och resurslagar såsom miljöskyddslagen, naturvårdslagen, naturresurslagen, vattenlagen, lagen om kemiska produkter, renhållningslagen och hälsoskyddslagen. Det tillkom dessutom åtta andra lagar och dessa samlades till en enda sammanhållen bred miljö- och resurslagstiftning (Prop 1997/98:45 del 1 s. 1).

MB:s regler om MKB innebar en skärpning om utökade krav jämfört med tidigare. Den största förändringen var att framtagandet av MKB reglerades och i lagtexten angavs det krav på innehåll, bland annat lagstadgade regler om samrådsprocessen. Lagändringarna om MKB i MB har också till följd att ändringen av EG:s direktiv (97/11/EG), om bedömning av inverkan på miljön, infördes i den svenska lagstiftningen.

Vid införandet av MB och NRL:s upphävande ändrades återigen reglerna om MKB i PBL som då inte var knuten till MB. I PBL för detaljplan angavs endast när MKB skulle upprättas som vid BMP och syftet, en samlad bedömning av den inverkan planens genomförande medför på miljön, hälsan, hushållningen med mark, vatten och andra resurser (Jonsson & Palm 2002 s. 9). När MB infördes och procedur- och innehållskrav försvann från detaljplane- MKB blev det ännu svårare att inse krav på behovsbedömning för MKB i enlighet med EG-direktivet 85/337.

4.2.2. Direktivet 2001/42/EG

I syfte att främja en hållbar utveckling ska miljöskyddskraven integreras i utformningen och genomförandet av EU:s politik. Det framgår av EG-fördragets artikel 6 som infördes 1999 då Amsterdamfördraget började gälla. I anknytning till en regeringskonferens som ledde fram till Amsterdamfördraget uttalade kommissionen sitt syfte att utreda miljökonsekvenserna av alla nya rättsliga förslag som kan ha BMP.

Regeringskonferensen noterade kommissionens åtagande att utföra miljökonsekvensbedömningar i en gemensam tolkning i fördragets slutakt. Det har visat sig att beslut om planer och program inte sällan inneburit låsningar för efterföljande tillståndsbeslut (www.naturvardsverket.se 3.8.2005). Dessa ”låsnings” har varit negativa ur miljösynpunkt. Om en miljöbedömning redan hade gjorts i plan- eller programskedet

skulle negativa miljöeffekter i flera fall kunnat undvikas eller reducerats. Utifrån denna erfarenhet restes krav på att miljöbedömningar skulle komma in tidigare i beslutsprocessen. Därför togs EG-direktivet om bedömning av vissa planers miljöpåverkan fram den 27 juni 2001.

SMB är en miljömässig bedömning av ett strategiskt eller övergripande beslut. Ett beslut som kan påverka samhällsutvecklingen för en lång tid framåt och som är ett verktyg i arbetet mot hållbar utveckling. En strategisk åtgärd kan vara "en plan eller ett program". Det vill säga en systematisk och omfattande process med utvärdering av miljöpåverkan som följer av en policy, en plan eller ett program och av dess alternativ. Det inkluderar även utarbetandet av en skriftlig rapport med utvärderingens resultat och dess tillämpning i offentligt beslutsfattande (Naturvårdsverket 2000 s. 8).

Utöver en miljöhänsyn kan även en strategisk miljöbedömning inkludera andra faktorer som är viktiga för att uppnå en hållbar utveckling, exempelvis sociala, socioekonomiska och samhällsekonomiska förhållanden. Det avgörs från fall till fall hur mycket av andra faktorer som ska inkluderas (Naturvårdsverket 2000 s 10-11).

5. Resultat

Det här avsnittet tar upp lagstiftningen vid MKB och dess tillämpning som är komplext och behöver preciseras, granskas och lyftas fram innan en studie av tillståndsprövningarna/planerna görs. På det sätt fungerar resultatavsnittet även som en teoretisk bakgrund samtidigt som det utgör ett resultat utifrån frågeställningen kring samrådets utveckling. Avsnittet tar också upp anledningen till samrådets förtydligande och hur det kan utvecklas ytterligare. Intervjuerna är inarbetade i studien och speglar ett metodiskt upplägg i arbetet kring samrådet. Fallstudierna är enskilt sammanfattade och har indelats i olika kategorier. En mer utförlig beskrivning av undersökningarna ligger som bilagor (1-13).

Hela empiriska avsnittet består av data som växt fram utifrån fördjupade studier av regelverket som byggts på och reviderats allteftersom ny data har kommit till i den öppna processen. Dessa har kategoriserats i olika fenomen eller modeller (ex kriterier för BMP, förtydligandet av MB kap 6, PBL:s samordning till MB) i den axiala processen. Utifrån kategoriskt indelad data har resultaten indelats i olika kärnkategorier i den fokuserande processen. Studier har sammantaget skett i en spiralliknande växelverkan mellan inhämtande av data och urval utifrån lagstiftning samt fallstudier. Dessa har bearbetats och analyserats i återkommande processer.

5.1. Lagstiftningens utveckling sedan MB infördes

Kring lagstiftningen är data insamlade enligt den öppna processen utifrån grundad teori. Den är fortlöpande insamlad under arbetes gång allt eftersom relationerna i lagstiftningen granskas i den axiala processen. Direktivet 2001/42/EG och MKB-förordningen har stor betydelse. Den axiala processen förtydligas vid klassificerandet av BMP (som är av avgörande betydelse för att ett utökat samråd sker).

5.1.1. Direktivet 2001/42/EG:s införande i svensk lagstiftning

Från och med den 21 juli 2004 fordrades enligt MB MKB för vissa planer och program, som ett led i genomförandet av direktivet om strategiska miljöbedömningar "SMB-direktivet". Det genomfördes genom ändringar i PBL, MB och lagen om kommunal energiplanering (1977:439). EG-direktivet fullföljdes fullständigt i svensk lagstiftning genom nya bestämmelser i förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar

(1998:905), som gäller från den 1 juli 2005 (Boverket 2005 s. 9). Därefter tog man bort benämningen SMB och talar istället om miljöbedömningar av planer som inte har någon egentlig förkortning. I PBL används ofta ordet ”program” som underlag för det fortsatta planarbetet men det är ingen självständig handling utan ingår som en del i planarbetet (Boverket 2006 s. 17).

5.1.2. Regelverkets kriterier för BMP som underlag till utökad samråd

Det är meningen att medlemsländerna själva skall ställa krav på tillstånd som bedöms utifrån art, storlek eller lokalisering för att projekt ska få genomföras vid BMP (www.eu-upplysningen.se 30.9.2005). Det ska ingå en förhandsbedömning i tillståndsgivningen av det planerade projektets miljöpåverkan.

Vad som avses med projekt är byggnads- och anläggningsarbeten samt andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet. Projekt som alltid kräver tillstånd med föregående miljökonsekvensbedömning är exempelvis råoljeraffinadarier, kärnkraftverk och större värmekraftverk, kemiska fabriker, flygplatser, motorvägar och hamnar. Sådana projekt som alltid anses medföra BMP står nämnda i direktivets bilaga 1 och i MKB-förordningens bilaga 1.

Projekt som anges i direktivets bilaga 2 berör bland annat jordbruk, utvinnings- och mineralindustri, livsmedelsindustri, infrastruktur samt turism och fritid. EU överlåter till medlemsländerna att bedöma om dessa projekt ska bli föremål för tillståndskrav och miljökonsekvensbedömning. Beslutet av granskningen ska variera från fall till fall utifrån vissa gränsvärden och kriterier som medlemsländerna själva angett. Oavsett metoden de använt ska kriterierna beakta de urvalskriterier som anges i direktivets bilaga 3. I kriterierna ingår projektets utformning, lokalisering och potentiella effekter.

Tillståndsprovning med obligatoriskt krav på MKB kan till exempel röra sig om miljöfarlig verksamhet (9 kap MB), vattenverksamhet (11 kap MB) och jordbruk (12 kap MB). Kravet på MKB gäller även regeringens tillåtlighetsprovning, enligt MB:s 17:e kapitel, av bland annat motorvägar och järnvägar.

Direktiv 2001/42/EG anger förutsättningar till att ge tillstånd för projekt som omfattas av MKB-direktivet. Direktivet omfattar planer som utarbetas och antas av myndigheter på nationell, regional eller lokal nivå. Det omfattar även planer som behandlas av myndigheter för att antas genom lagstiftning.

Miljökonsekvensbedömning skall ske för alla planer som utarbetas för jord- och skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, samt fysisk planering och markanvändning. Planer över små lokala områden, eller vid mindre ändringar, kräver ingen miljöbedömning om inte planen eller ändringen kan antas medföra BMP. Det är upp till medlemsländerna att själva avgöra om andra planer kan antas medföra BMP och om de därmed ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning. I MKB-förordningens bilaga 4 anges vägledande kriterier för att avgöra detta (1998:905). Tillämpningen sker endast på planer vars formella förberedelse har inletts efter 21.7.2004. Vid den tidpunkten tillkom nya krav på MKB för detaljplan genom hänvisning till MB kap 6 §§ 11-18, om miljöbedömningar av planer. Härefter finns det alltså två sorters MKB som är aktuella för detaljplaner. Det är miljöbedömningar för planer och projekt-MKB för industriområden, köpcentra och småbåtshamnar. Svensk plan-MKB enligt 1996 års översyn av PBL, som tidigare fanns, ersätts av miljöbedömningar för planer enligt MB.

Från och med den 21 juli 2004 fram till den 1 juli 2005 gällde MB:s generella

krav på detaljplaner och MKB som kunde leda till BMP. Därefter preciserar MKB-förordningen när detaljplan ska ha MKB för planer.

5.2. Samrådets utveckling i MB och PBL

Här tas regelverkets utveckling av samrådet upp. En grundläggande förståelse av det metodiska arbetet gör det betydligt enklare att förstå reglerna. Efter inhämtandet i den öppna processen enligt grundad teori klassificerar jag de enskilda styckena i den axiala processen. Klassificeringen utgår från samrådets utveckling i MB och PBL. Det innebär även hur MB samordnas till PBL. De två sista styckena handlar om hur förutsättningar till inflytande verkställs i praktiken avseende samarbete och dialog. Den öppna, axiala och den fokuserande processen följs åt i ett cirkulärt växelspel och modellerna har reviderats och omformulerats allt eftersom.

5.2.1. Samrådet och tidigare problem samt skillnader till följd av förtydligandet i MB

Enligt MB 1/1 1999, handlade 6:e kap 4 och 5 §§ om tidigt och utökat samråd. Här beskrivs bland annat i 4 § att tidigt samråda med länsstyrelsen. Det avser alla som har för avsikt att bedriva verksamhet, eller vidta åtgärd som kräver tillstånd eller beslut om tillåtlighet. I samma paragraf framgår det att samråd även ska ske med enskilda som kan antas bli särskilt berörda. Vikten av att göra det i god tid och i behövlig omfattning ska också framgå, innan det görs en ansökan om tillstånd och MKB upprättas. Det krävs också att det före samrådet lämnas uppgifter om den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning och utformning, samt dess förutsedda miljöpåverkan.

Femte § handlar om utökat samråd med miljökonsekvensbedömning. När en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra BMP skall den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden samråda med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda.

Naturvårdsverket har tillsammans med Miljöbalkskommittén och med övriga myndigheter genomfört en utredning, 2004, som har i uppgift att följa upp MKB-arbetet sedan MB:s tillkomst. Här tas bland annat allmänhetens deltagande upp, samt utökad och formaliserad samrådsprocess för projekt med BMP. Många viktiga problem har uppmärksamats och avsikten är att allmänhetens påverkan ska förstärkas i och med ändrade regler i MKB.

Undersökningen visade att beroende på vilken typ av MKB-verksamhet det rör sig om var allmänheten mer eller mindre intresserad av att delta. Inom vägbyggande och vattenverksamhet konstaterade Riksrevisionsverket i en utvärdering av MKB, att allmänheten engagerades för sent. Enligt utvärderaren blev resultatet att beslutsprocessen förlängdes och fördröjades, samt blev vissa miljöaspekter eller alternativ inte beaktade till fullo. I utredningen fanns det en skillnad i hur vägärenden och industriärenden handlades och hur aktiv allmänheten var i samråden. Allmänheten deltog så gott som alltid i vägärenden, men VU var ofta dålig på att engagera allmänheten i miljöfarlig verksamhet. I någon större utsträckning engagerades exempelvis inte allmänheten av industriverksamheter och normalt var det få överklaganden.

Trots att MB gav större möjligheter genom det utökade samrådet att delta gjorde inte allmänheten det. Ändå hade VU kallat till särskilda möten med allmänheten. Det fanns ett visst ökat intresse när det gällde lantbruk, täktärenden och vindkraft. Verksamheter för buller och lukt engagerade både i samråd samt i överklaganden. Samråden har ofta rört

sig om detaljer som allmänheten inte förstod och även den icke tekniska sammanfattningen i MKB-dokumentet var svår att förstå. Det var särskilt svårt när samråd ägde rum enligt olika lagar. Många gånger har beslut om tillstånd fattats med en bristfällig MKB som underlag. I de fallen ansåg länsstyrelsen att allmänheten inte fått den information de hade rätt till.

I Naturvårdsverkets utredning hade både VU och konsulter blivit intervjuade. Båda var mycket positiva till att allmänheten fått ökade möjligheter att medverka i MKB-samrådet. I ett projekt hade de exempelvis ett mycket aktivt arbete med allmänheten i dialogform gällande bullerproblem. Konsulten hade dock synpunkter på att samråd med allmänheten skulle genomföras i två steg. När problem väcktes vid det tidiga samrådet medförde det en ”uppladdning” inför det utökade samrådet och därmed förvärrades konflikterna. Det påpekades även att det var svårt att utskilja vilka som var särskilt berörda och därmed skulle delta i tidigt samråd.

I rapporten sammanfattades att former för bredare samråd skulle utvecklas som underlättade allmänhetens deltagande, främst i industriärenden. Det fanns även ett behov av att utvärdera hur samrådsprocessen fungerade praktiskt i olika typer av ärenden, samt att se på betydelsen av olika samrådsformer för att få igång en dialog mellan VU och allmänheten.

Syftet med att göra MKB för verksamheter eller åtgärder var att frågor om påverkan på miljön skulle komma in på ett tidigt stadium och ingå i beslutsunderlaget under hela processen fram till ett tillståndbeslut. Detta för att grundläggande förändringar skulle vara möjliga, exempelvis att föreslagen lokalisering kunde ändras. En relevant avgränsning i sak förutsätter att myndigheter och allmänhet kommer till tals i ett tidigt skede av projektet. Erfarenheter visade att informella kontakter var positivt när det avsåg effektiv användning av tid, utredningsresurser och på projektets slutgiltiga utformning (Naturvårdsverket 2004 s. 20). Bakgrunden till utredningen av MB och MKB-ärenden med ansvariga myndigheter var att utreda hur samrådsprocessen fungerade i praktiken. Anledningen var att få igång en dialog genom att hitta olika samrådsformer mellan VU och allmänheten (Naturvårdsverket 2004 s. 37).

Förtydligandet i MB, en effektivare miljöprövning (Prop 2004/05:129), trädde i kraft 1.8 2005 och innebär att begreppen tidigt och utökat samråd avskaffas. I paragraf 4 i 6 kap samlas de bestämmelser som reglerar samrådsförfarandet, vilket även innebär tillståndsprövningen av miljöfarliga verksamheter och åtgärder. Samrådsbestämmelserna samlas till i huvudsak en paragraf vilket tydliggörs att det är en fråga om ett sammanhängande samrådsförfarande (Prop 2004/05:129 s. 89). Det löpande samrådet ska dock inte innebära någon förändring, utan ska inledas tidigt och fortlöpa efter behov. Enda skillnaden är att den utökade deltagarkretsen ska finnas med från start. Tillsynsmyndigheten ska också höras i alla fall vid frågan om BMP

(Lerman 2001/2005). Samrådet ses idag mer som en sammanhållen process jämfört med tidigare när det var uppdelat i olika delsteg. För de verksamheter som är med på MKB-förordningens bilaga 1 planeras en mer utvidgad samrådskrets från start. Tidigare kom den bredare samrådskretsen med fler intressenter in först vid delsteget utökat samråd och enbart länsstyrelsen och kommunen var med från start. Paragraf 4 i 6 kap ger ett enklare och tydligare samrådsförfarande, framförallt för ”bilaga 1-verksamheter” (Hallander 24.11.2006. Bil 14).

6 kapitlet 4 § MB: ”Den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kräver tillstånd eller beslut om tillåtlighet enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken skall samråda med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda.”

Om en verksamhet eller åtgärd till följd av föreskrifter kan antas medföra BMP, skall samråd ske även med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda. Samråd är en löpande aktivitet med löpande revideringar. Syftet är inte enbart att informera utan att få igång en dialog där informationsutbyte kan leda till förändring (Lerman 2005 s.11).

5.2.2. Samrådsprocessens, skillnader och oklarheter till följd av förtydligandet

Det finns olika upplägg av processen för projekt-MKB, beroende på typ av projekt. Det finns dock inget krav på två versioner av MKB. Beslutet beaktar MKB och synpunkterna från samråd motiveras utifrån dokumentet MKB.

I MKB-förordningens bilaga 1 finns en förteckning över de verksamheter som alltid kan antas medföra BMP. Det har betydelse dels för omfattningen av samråden, dels för innehållet i MKB (Naturvårdsverket remissmaterial 21.11.2006). ”Bilaga 1 verksamheter” skickas alltid till MD för beslut. Tidigare skulle alla verksamheter prövas för beslut hos länsstyrelsen. För de verksamheter som är med på bilaga 1 i MKB-förordningen, planeras en mer utvidgad samrådsprocess från start (Länsstyrelsen, bilaga 15). När en verksamhet eller åtgärd som omfattas av krav på MKB men som inte finns upptagen på bilaga 1 till förordningen, ska istället länsstyrelsen besluta i frågan om det kan antas medföra BMP (1998:905 § 3).

För verksamheter och åtgärder som har krav på MKB men som saknar eller inte finns upptagna på bilaga 1 i MKB-förordningen. Dessa ärenden ska istället bedömas enligt förordningens bilaga 2:

- Först inleds ett samråd med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och enskilda som är särskilt berörda.

Det är upp till VU att vara förutseende genom att vara öppen och ta in en vid samrådsrets från start, om det finns misstankar om BMP. Denna vägledning ges till VU på ett tidigt stadium i samråd med länsstyrelsen. Det är positivt för VU att få med sig berörda sakägare från start och samspela i utvecklingen av ärendet. Detta för att en konfliktfri och smidig prövning ska ske som genererar ekonomiska samt miljömässiga fördelar. Det spelar också in att ärenden som rör vattenverksamhet bekostar VU prövningen och inte av de enskilda intressenterna som i 9 kap MB (Länsstyrelsen, bilaga 16) .

- Därefter redovisar VU genomförda samråd för länsstyrelsen i en samrådsredogörelse som upprättas som underlag inför bedömningen. Här anges vad som framkommit under samtliga samråd med länsstyrelsen, kommun och enskilda.
- Länsstyrelsen gör en bedömning enligt kriterierna i bilaga 2 till MKB-förordningen och fattar beslut om verksamheten, eller åtgärden kan antas medföra BMP.

Bedömningskriterierna i ”bilaga 2” är oprecisa och luddiga, vilket i praktiken innebär att man går mer på känsla och erfarenhet. Det kan exempelvis röra sig om projekt i 9:e kap med stor miljöpåverkan eller kontroversiella projekt där ett utökad samrådsförfarande

snarare är viktigt för en smidig process än för miljöpåverkan. Den bredare och mer utvidgade samrådskretsen kommer in först efter beslutet om BMP. När det handlar om miljöfarliga verksamheter är det väldigt ovanligt att verksamheter som inte är upptagna på ”bilaga 1” får BMP. Däremot är det betydligt vanligare för vattenverksamhet (11 kap MB) eftersom de saknar en ”bilaga 1” (Länsstyrelsen, bilaga 15).

Relativt få tillståndärenden vid vattenverksamhet bedöms få BMP informerar handläggaren för 11 kap. En tydligare förändring av samrådsprocessen åskådliggörs bättre i 9 kap, eftersom de ärendena har en specifik bilaga att gå efter (Länsstyrelsen, bilaga 16).

- Vid ett nej till BMP följs av att länsstyrelsen beslutar vad MKB minst bör omfatta. Vid ett ja till BMP går proceduren samma väg som vid verksamheter upptagna på bilaga 1.

För verksamheter och åtgärder som kan antas medföra BMP och som är upptagna i bilaga 1 till MKB-förordningen. Gäller även de verksamheter som har BMP enligt förordningens bilaga 2.

Efter att samråd med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och enskilda har genomförts följs det av:

- Att VU samråder med statliga myndigheter, berörda kommuner, organisationer och allmänhet. VU tar fram MKB enligt vad som anges i 6 kap 7 § MB, samt vad länsstyrelsen redovisat att MKB minst ska omfatta. VU gör även en samrådsredovisning.

När det enskilda ärendet bedöms för sig enligt bilaga 2 i en tidskrävande utredning utan att VU varit förutseende och tagit in en vid krets från start, kommer den utökade kretsen sent in i processen. Förtydligandet av samrådet blir därmed inte mycket annorlunda än tidigare (Länsstyrelsen, bilaga 16).

- Ansökan med tillhörande MKB och samrådsredovisning lämnas till prövningsmyndigheten (Naturvårdsverkets remissmaterial 21.11.2006).

Det finns ett visst handlings- och tolkningsutrymme för varje länsstyrelse att bestämma hur besluten ska se ut, samt vilka rutiner som finns. I Stockholm har länsstyrelsen kommit fram till att de ska begära in en samrådsredogörelse för verksamheter som står med på bilaga 1, innan den skickas för beslut till MD. Det finns inga formella krav på detta men länsstyrelsen tycker att det kan vara bra om de kan stämna av med sökanden att samrådet har gått rätt till (Länsstyrelsen, bilaga 15).

5.2.3. Samrådsanvisningar i MB som ger förutsättningar till inflytande

Vid en ansökan om tillstånd för ett projekt ska den som ansöker förse de nationella myndigheterna med relevant och rimlig information om projektet. Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra BMP skall länsstyrelsen ha underlag för detta beslut (Naturvårdsverkets remissmaterial 2006). Naturvårdsverket föreslår att när det tidiga samrådet inleds kan VU:s material bestå av enkla kartor, skisser och beskrivningar. *De rekommenderar att det fortsatta samrådet för verksamheter och åtgärder består av:*

- Tydliga kartor av områdesbeskrivningar och projektbeskrivning.
- Beskrivning av hur VU avser att lägga upp den slutliga MKB:n.
- Vilka kompletterande undersökningar som planeras.

Ifall underlaget är omfattande uppmanas VU att göra en sammanfattning.

Myndigheten behöver inte remittera till kommunen innan beslut om BMP fattas vid bilaga 2- verksamheter. Det är VU:s ansvar att ge tillsynsmyndigheten och enskilda

möjlighet att yttra sig innan länsstyrelsen fattar beslut (Länsstyrelsen, bilaga 15). Naturvårdsverket anser att när länsstyrelsen avgjort om det planerade projektet kan antas medföra BMP (enligt 6 kap 5 § 2 st MB) bör beslutet alltid ingå i samrådsunderlaget.

För att det ska vara möjligt att identifiera vilka enskilda som kan antas bli särskilt berörda och för att kunna lämna nödvändig information, bör dock planeringen för den tänkta verksamheten eller åtgärden vara så långt gången att det finns en eller flera tänkbara platser för lokalisering.

VU initierar samrådet med länsstyrelsen genom en skriftlig eller muntlig begäran. Utifrån vad parterna anser vara mest ändamålsenligt i det enskilda fallet väljs samrådsformen som kan utgöras av skriftväxling, ett eller flera sammanträffanden, telefonsammanträden och videokonferenser. Naturvårdsverket anser att en annonsering i ortspress kan behövas för verksamheter som berör en vid krets. Samrådsprocessen äger i praktiken rum genom exempelvis sammanträden och kungörelser i dagspress, där ges det möjlighet till frågor och synpunkter inom en viss tidsperiod. Handläggare på länsstyrelsen ser ingen tydlig förändring av rutinerna kring detta (Länsstyrelsen, bilaga 15).

Uppgifterna kan göras tillgängliga genom att nödvändig information lämnas i annonsen om den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning och utformning, samt dess förutsedda miljöpåverkan. Vidare menar verket att länsstyrelsen kan upplysa VU i samrådet om deras syn på hur det lämpligen kan genomföras. Projektets ansökningsuppgifter ska delges till berörda myndigheter och allmänhet för att de ska kunna yttra sig.

När ett projekt förväntas få en stor miljöpåverkan bör samråd även ske med centrala myndigheter. Huruvida samråd med allmänhet, myndigheter och kommuner skall ske gemensamt eller vid olika tillfällen, får avgöras från fall till fall (Naturvårdsverkets remissmaterial 2006). Vidare är det viktigt att löpande dokumentera de samråd som genomförts. När en myndighet har tagit ett beslut att antingen bevilja eller avslå en ansökan ska information göras tillgänglig om beslutets innehåll och de villkor som är förknippade med det. Även skälen för beslutet, samt hur myndigheten har beaktat allmänhetens synpunkter ska redovisas.

En bra samrådsredogörelse innefattar en redovisning på vilket sätt samrådet har genomförts. Det innebär bland annat hur myndigheter, kommuner, sakägare, allmänhet och organisationer har bjudits in till samråd, samt vilken tid de fått på sig att lämna in synpunkter på det redovisade underlaget. Naturvårdsverket föredrar att det i samrådsredogörelsen ingår en sammanställning av framförda synpunkter som framkommit under samtliga samrådstillfällen tillsammans med sakförhållanden.

De anser också att det bör framgå på vilket sätt synpunkterna har beaktats. Ifall synpunkter inte har beaktats anges skälen för detta (Naturvårdsverkets remissmaterial 2006). Det ska även redovisas beskrivningar av åtgärder för att undvika, minska och neutralisera de allvarligaste negativa effekterna av det beviljade projektet. Möjlighet till prövning i domstol finns för privatpersoner, organisationer och företag som är berörda av beslutet.

5.2.4. MB:s samverkan till PBL:s samråd i utvecklingen av regelverket

I den tidigare lagstiftningen (vid MB:s införande) hade inte MB:s regler om innehåll och förfarande för en projekt- MKB, som prövades enligt balken, någon motsvarighet i PBL:s bestämmelser om MKB. Den tidigare versionen av MB ställde dock högre krav på

VU beträffande samrådsskyldigheten än PBL ställde på kommunen vid samråd om program och förslag till detaljplaner (Jonsson, Palm 2002 s. 30).

Enligt lagstiftningen i MB skulle samråd ske med vissa angivna och enligt PBL skulle flertalet av de uppräknade samrådsparterna beredas tillfälle till samråd. Enligt MB kunde den allmänhet som ingår i samråds-kretsen bli mycket vidare än i PBL (de som antogs bli berörda respektive de övriga som hade ett väsentligt intresse i planen). Formerna för beslut och samråd om program för detaljplan (som förslag till detaljplaner) var inte reglerade i lagstiftningen (Jonsson & Palm 2002 s. 55). Enligt proposition 1994/95:230 s 75 anges att det inte var ”behövligt att en samrådsredogörelse upprättas särskilt över samrådet under programskedet”. Boverkets synpunkt var dock att det var lämpligt att politiskt förankra programmet och MKB. I synnerhet för sådana planer som bedöms medföra påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen. (Jonsson & Palm 2002 s. 55).

Det har inte funnits och finns fortfarande inga speciella bestämmelser om samråd/kungörelse om MKB i PBL. En komplettering infördes i 5 kap 21 § med krav på att när det finns en MKB ska den redovisas vid samrådet. Förarbetena säger att PBL:s regler om samråd om planer uppfyller kraven på MKB. Några särskilda bestämmelser om MKB har därför inte ansetts behövas (Palm 25.8.2006).

Ändringarna i 5 kap 18 § PBL innebär att MB:s processregler gäller vid MKB för detaljplaner (Palm 25.8.2006) och kravet på MKB blev åter synligt 1.5.2005. Preciserade innehållskrav tillkom i samrådet vid upprättande av MKB genom hänvisning till MB:s regler (Lerman 2005 s. 43). Samråds-kretsen i PBL för detaljplanering ska bland annat täcka MB:s krav på samråd. Samrådet ska också ske före samrådet om själva planförslaget. Under miljöbedömningen är MB:s krav på samråd sådana att de inryms i de krav på samråd som PBL ställer.

En informationsfolder från MKB-centrum (10.1.2006) handlar om miljöbedömningar där det anges i ”några lösryckta påståenden” att många kommuner skaffat sig egna regler om MKB under årens lopp. MKB-centrum hävdar att dessa regler behöver ses över och anpassas till de lagregler om miljöbedömningar av detaljplaner som införts år 2004 och 2005. Kravet på miljöbedömningar för planer gäller enligt övergångsbestämmelserna som börjat förberedas formellt efter 21.7.2004.

Av 4 och 5 §§ i MKB-förordningen (efter det fullständiga införandet i svensk lagstiftning 1.8.2005) framgår det att alla detaljplaner ska behövsbedömas. När en detaljplan behövsbedöms och beslutas bli föremål för en miljöbedömning, enligt kriterierna i MKB-förordningens bilaga 4, krävs en MKB. Uppgiften att identifiera fall som ska ha en MKB kallas alltså behövsbedömning och kravet att ta fram en MKB kan bygga på kriterium ”BMP”. Kravet på MKB innebär också att frågor om hälsa och miljö tas upp i större utsträckning.

5.2.3. Nya rutiner kring PBL:s samråd som ger ökade förutsättningar till insyn och påverkan

För miljöbedömningar av detaljplaner som redan har en formaliserad procedur innebär MKB snarast att nya rutiner kan komplettera de som redan finns. I samrådet i PBL är det dock främst programmet och detaljplanen som skall behandlas. Inte enbart dess MKB.

Det anges i MKB-förordningen § 8 att kommunen ska sträva efter att genomföra samråden om MKB och plan i ett sammanhang Det betyder att det är lämpligt att samråda

om behovsbedömningen och avgränsningen av ett eventuellt fortsatt MKB-arbete under programsamrådet (Boverket 2005). I en MKB är syftet med avgränsning att lyfta fram det viktiga och välja bort det andra. Den gäller sakfrågor (exempelvis berörda miljöaspekter och geografiskt omfång), procedurfrågor såsom samrådskrets liksom metodfrågor om analys och dokumentation. Avgränsningen görs tidigt i planeringsprocessen och är en löpande uppgift varefter kunskapen ökas. Formuleringen av rimliga alternativ som kan leda till det eftersträfvande ändamålet är en viktig del i avgränsningen (Lerman 2005 s. 11).

Generella hjälpkriterier som stöd för avgränsningen är också planens detaljeringsnivå och allmänhetens intresse. Programsamrådet är ett tillfälle för myndigheter, organisationer och enskilda att kontrollera den preliminära MKB:n för programmet. Stöd för avgränsningen är även kriterierna vid behovsbedömningen, det vill säga BMP. Det är viktigt att göra en väl genomförd avgränsning utifrån synpunkter och underlag samt ha en tydlig motivering för en bra samrådsprocess, som även är formellt bra. Boverket rekommenderar att kommunen bör samråda på samma sätt om ställningstagandet vid behovsbedömningen och motiven för dessa i plansamrådet. Plansamrådet innebär också att utformningen av den preliminära MKB:n görs för planen.

Myndigheter och allmänhet ska ges möjlighet att delta i flera av skedena men inte alla. Myndigheter är vanligtvis med från början och därpå kommer sakägare in och till sist allmänheten. Effektivast är att ha med en bred grupp från tidiga skeden när olika aktörer bereds möjlighet till insyn och påverkan i utvecklingen av planeringen.

Inför behovsbedömning och avgränsning liksom granskning sker samråd med myndigheter. I granskningen deltar allmänheten. Ibland deltar de redan vid avgränsningen (Lerman 2005 s. 11). Skedena är delvis överlappade och samma arbetsuppgift (exempelvis avgränsning) kan förekomma i många skeden. Det ligger i enlighet med principen om upprepning, som uppmanar oss att gå tillbaka och tänka om, med stöd av vunna erfarenheter (se bilaga 13). Genom en stegvis granskning säkras beslutsunderlagets kvalitet. Beslut för granskning ska offentliggöras, vanligen med möjlighet att överklaga. I inledande skeden fungerar granskningen som underlag liksom argument för behovsbedömning. Därefter granskas ett förslag till MKB. Synpunkterna ger stöd för kompletterande utredningar, samt revidering av dokument till en slutlig MKB (Lerman 2005 s.11).

5.2.5. Samrådsprocessen i PBL

I 5 kap 20-22 §§ PBL finns regler om samråd om program och förslag till detaljplan. I PBL 5 kapitel 20 § anges det att: ”när program utarbetas och när förslag till detaljplan upprättas, skall kommunen samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och kommuner som berörs av programmet eller förslaget”. Sakägare och de bostadsinnehavare, hyresgäster och boende som berörs av programmet eller förslaget skall beredas tillfälle till samråd” lag (1995:1415). Det gäller även de myndigheter sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av programmet eller förslaget. I PBL 5 kapitel 21 § poängteras att kommunen bör redovisa planeringsunderlag av betydelse och de viktigaste följderna av förslaget när program eller detaljplan skall upprättas. När det finns program eller MKB, skall även dessa redovisas. Vid förslag till detaljplan vid samråd skall motiven till förslaget redovisas. Framförda synpunkter, kommentarer och förslag vid samråden skall redovisas i en gemensam samrådsredogörelse, lag (1995:1197).

Planförslaget ska ställas ut av kommun under minst tre veckor. Synpunkter ska lämnas skriftligen under utställningstiden. Informationen skall minst en vecka före utställningstidens början anslås på kommunens anslagstavla och införas i ortstidning. Det får dock senast ske den dag då utställningstiden börjar, om denna bestämts till fyra veckor 5 kap 24 § PBL. Boverket rekommenderar att det i kungörelsen ska anges om MKB har upprättats eller inte och att synpunkter på MKB lämpligen ska framföras på samma sätt som för planen (Boverket 2006 s. 60).

Det finns inget som motsätter att en kommun antar en detaljplan som kan antas medföra BMP. Det förutsätts dock att beslutsunderlaget vid en intresseavvägning tydligt ska redovisa motstående intressen och att dessa bedöms väga tyngre. För att en allsidig avvägning ska ske måste även positiv miljöpåverkan vid planens genomförande redovisas. Det finns dock utpekade värden där BMP utgör hinder mot beslut, exempelvis områden av riksintresse och andra skyddsområden. MKB för en detaljplan ska utformas så att den tillsammans med planbeskrivningen ger tillräckligt underlag för redovisningen av planens motiv. Vid kungörelser ska kända sakägare, känd organisation av hyresgäster eller förening och andra som har väsentligt intresse av förslaget, underrättas i brev om innehållet i kungörelsen senast dagen för kungörandet.

Efter utställningen skall synpunkterna sammanställas av kommunen. Detta ska fogas till handlingarna i ärendet. Kommunen är skyldig att via brev redovisa sitt utlåtande för dem som inte fått sina synpunkter tillgodosedda. Ett alternativ är att informera om kungörande på kommunens anslagstavla samt att sprida informationsblad till de berörda, enligt 5 kap 24 § PBL. De krav som ställs på uppföljning har till syfte att kommunen ska skaffa sig kunskap om den BMP som planens genomförande faktiskt medför. Det innebär att upptäcka oförutsedd negativ påverkan på miljön och skapa förutsättningar att vidta lämpliga motåtgärder (Boverket 2006 s 63). Om samrådsredogörelserna innebär acceptans av en plans föreslagna förändringar godkänns beslutet. PBL föreskriver om innehållet i kungörelsen, men det bör också framgå att en MKB enligt 5 kap 18 § har upprättats. Den som vill framföra synpunkter på MKB kan göra det skriftligen under utställningstiden. Om utställningsutlåtandet godkänns kan ett beslut tas för planens MKB. Beslutet innebär både acceptans av föreslagna förändringar och godkännande av MKB, samt detaljplan.

De informella beslut som tas under program-och upprättandeskedet kan inte överklagas, utan endast beslutet om att anta en detaljplan. Kommunens beslut om BMP för en MKB kan inte överklagas. Efter enskilt överklagande eller vid överprövning kan en utebliven eller alltför bristfällig MKB medverka till att besvärmyndigheten upphäver beslutet att anta detaljplanen. Om länsstyrelsen inte har anledning att pröva antagandebeslutet och det inte överklagas vinner det laga kraft efter tre veckor. Planer som blivit antagna ska göras tillgängliga för myndigheter och allmänhet.

Kommunen ska i en särskild sammanställning redovisa hur miljöaspekter har integrerats i planen och hur synpunkter från samråd, samt hur MKB har beaktats (6 kap 16 § MB) efter att planen har antagits. Tidigare rekommenderade endast Boverket att det var lämpligt att i MKB-dokumentet redovisa i vad mån MKB-synpunkterna påverkat MKB – arbetet och dokumentet.

Kritik har uttryckts av sakkunniga från länsstyrelsen att den särskilda sammanställningen upprättas efter att planen antagits. Det har uttryckts att det skulle vara mer fördelaktigt om den kunde ligga som underlag inför antagandet (Länsstyrelsen

10.7.2006). Den särskilda sammanställningen ska också innehålla upplysningar om åtgärder som kommunen avser att vidta för uppföljning och övervakning, samt skälen till att planen antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden (Boverket 2006 s. 62). I PBL har det inrättats bestämmelser om uppföljning av planers miljöpåverkan som är knutna direkt till miljöbedömningen. Tidigare uppmanades MKB-arbetet endast att följas upp genom kontroll av miljösituationen. Det fanns inga regler i PBL kring uppföljning av miljöpåverkan innan kopplingen till MB:s lagstiftning genomfördes (Jonsson & Palm 2002 s. 59).

Det finns dock inga närmare bestämmelser kring utformningen av uppföljning och övervakning samt eventuella åtgärder, utan här får kommunen utveckla egna lösningar. Ansvaret kan delas med VU genom avtal med stöd av verksamhetsansvaret. Ett generellt ansvar ligger på VU för projekts uppföljning. Det är inte begränsat enbart till MKB, utan är kopplat till hela projektet.

5.2.6. Samarbete mellan olika aktörer är en förutsättning i samrådet

En förutsättning för lämplighetsbedömningar som krävs i planarbete är analys av miljökonsekvenser. Här ska den fysiska planeringen ses som ett led i en samlad politik för en hållbar utveckling i natur- och kulturlandskapet. Den byggda miljön skall också förvaltas och utvecklas så att det målet kan nås (Jonsson & Palm 2002).

För att lösa komplexa problem i frågor om miljö, hälsa och hushållning är samarbete mellan olika aktörer viktigt. MKB underlättar oftast ställningstaganden när objektiva och tydliga konsekvensbeskrivningar gör planens påverkan synlig för beslutsfattare, organisationer och enskilda som berörs.

MKB-arbete skall starta tidigast möjligt, innan reella beslut av detaljplanen är fattade vilket innebär en tidig bedömning utförd av kommunen i samråd med andra intressenter. Det ger möjlighet att tidigt bedöma om det är lämpligt att fortsätta planarbetet innan låsningar skett och alltför mycket arbete lagts ner på detaljplanen.

Kommunen kan komma fram till att arbetet bör avbrytas om det visar sig att genomförandet av planen kan komma att medföra alltför stora åtgärder eller att det är alltför kostsamt att vidta erforderliga skadeförebyggande åtgärder. Det kan också handla om att de inte i tillräcklig omfattning har kunnat utreda en viss sakfråga. På så sätt kan en planering som inte leder till något undvikas. Vid BMP finns det all anledning att ställa krav på beslutsunderlaget. Det är viktigt att MKB-arbetet ska vara en inordnad del i planprocessen. Detta för att en växelverkan ska ske mellan planering och analys av miljökonsekvenser. Samspelet ökar kunskapen om de miljöfrågor som berörs av detaljplanen, samt ger förutsättningar för ett ökat hänsynstagande till miljöaspekter under planarbetets gång. När MKB tydliggör konsekvenser för miljön, hälsan och hushållningen med resurser möjliggör det indirekt också en förstärkning av miljöintressena i förhållande till andra intressen.

Det arbete som kan tillföra och utveckla detaljplanarbetet allra mest är alternativa lösningar och i många fall stimulerar den alternativa sökningen till nytänkande (Jonsson & Palm 2002 s. 21). Likaså är ett integrerat MKB-och detaljplanearbete också nödvändigt för samverkan när samarbetet handlar om den kommunala organisationen såväl som företag, medborgare och intresseorganisationer. MKB är på så vis ett viktigt instrument för ökad demokrati (Jonsson & Palm 2002 s. 22).

Tvärfackligt samarbete skapar också möjlighet till integration mellan olika kunskapsområden i planeringsprocessen och samordning i planeringens och

genomförandets olika skeden. Det är speciellt viktigt för att förhindra att goda intentioner i ett led av processen motverkas i andra led.

De synpunkter och den kunskap som framkommer ger bidrag till VU:s planering och utveckling av den aktuella verksamheten eller åtgärden och ger underlag för den slutgiltiga utformningen av MKB. I utbytet ingår det att inhämta underlag för bedömning av den planerade verksamhetens eller åtgärdens miljökonsekvenser samt hur MB:s mål och intentioner bäst tillgodoses (Naturvårdsverkets remissmaterial 2006-11-21).

5.2.7. Dialogen skapar förutsättningar till samarbete

En studieundersökning av samråd i MKB utifrån adekvata personer (så kallade informanter) ansåg att samrådets roll är att sprida information om pågående MKB-arbete, samt att få in synpunkter från olika grupper med deras speciella kunskap. De ansåg att samråd är ett bra demokratiskt medel, även om informanterna ansåg att det skulle kunna vara bättre. Studenterna ansåg att tyngdpunkten borde ligga på att samråd ska fungera som en dialog, där alla aktörer ger och tar emot information. Uppfattningen byggdes på att samråd mera handlade om presentation och information, än att se över synpunkter och andra förslag. (Pettersson, Westergren & Årevall 2003 s. 25).

Vägverket presenterade en rapport om samråd som visar olika förslag till samråd och hur dessa kan göras väl fungerande. Det första som bör göras är att reda ut en del begrepp i syfte att öka förståelsen, samt underlätta tillämpningen av den praktiska kunskapen på ett rationellt sätt.

Information är upplysningar, meddelanden, underrättelser och nyheter som förmedlas via någon informationskanal. Här sker överföring av ett budskap från en avsändare till en mottagare i syfte att mottagarens kunskap ökar.

Kommunikation uttrycker kontakt på det ena eller andra viset. Information, tankar, känslor överförs så att de kan mottas och förstås, samt att kommunikationen upprättas. Här förutsätts att det finns en sändare och mottagare och att mottagaren kan reagera på det meddelande som sänts ut. Kommunikationen kan vara dubbelriktad i en ömsesidig dialog mellan avsändare och mottagare.

Dialog är ett ömsesidigt utbyte av lärdomar, idéer och uppfattningar mellan två eller flera parter i ett samtal. Dialog är alltså en tvåvägskommunikation eller flervägskommunikation (de Laval 1999 s. 5). Dialogen förutsätter att man får tillfälle att återkomma med flera repliker och vidareutveckla resonemangen. Det finns en dimension i dialogbegreppet av samtidighet och direktkontakt, antingen fysiskt eller via tekniska hjälpmedel.

Det är en stor skillnad mellan att informera och att föra en dialog. I en dialog måste alla deltagare ges möjlighet att ta del av den andra partens förslag och åsikter, begrunda, samt besvara dem. Att informera kan göras mer eller mindre samvetsgrant när ensidigt stoff förs ut, men det kan också vara en inledande aktivitet till att skapa dialog. Begreppet dialog är djupare i sin innebörd än information och kommunikation. I dialogen förutsätter man att parterna kan kommunicera och att den information som finns tillgänglig kan användas av samtliga deltagare. Reellt medborgarinflytande får man till stånd genom krav på någon form av dialog mellan medborgare och makthavare. En ömsesidig dialog leder på ett naturligt sätt till samarbete och den kan även leda till en fortsatt kontakt.

Det är ett stort åtagande för den som leder ett projekt att skapa förutsättningar för en kontinuerlig dialog under en lång planeringsprocess samt att dokumentera den dialog som förs genom hela projektet. Extern hjälp kan behövas utöver projektledaren för att klara

detta. En dialogsamordnare kan ta hand om den praktiska hanteringen för en del av processen. Det förutsätter ett nära samarbete mellan projektledare och dialogsamordnare, samt att dialogen arbetas in med omsorg i projektets tidsplan redan från start. Dialogen ställer stora krav på handling då den kännetecknas av ömsesidighet. Ett hållbart samhälle avseende medborgarinflytande, förutsätter att deltagandet i samråd ger gensvar i form av handling. Annars är det risk för att deltagarna inte ställer upp vid nästa tillfälle.

Det är viktigt i alla plansammanhang att ta tillvara på den kunskap som finns hos de boende eller andra särskilt berörda. När de särskilt berörda bidragit med sin erfarenhetskunskap, kan utredningsarbetet fokusera på de frågor som aktualiserats i samrådet. På detta sätt minimeras risken för överklagande och därpå följande tidsförlust. Tiden man satsar i projektets inledning när investeringarna är små vinnas i slutfasen då investeringarna är stora.

I dialogen kan samråd utveckla demokratin med lokal förankring. Under pågående planeringsprocess kan de särskilt berörda och de närboende få ta del av det fortlöpande utredningsmaterialet och ge sin syn på de alternativ som utreds. På det sätt kommer ett bredare synsätt till stånd vilket ger kunskap till alla sina deltagare, särskilt berörda såväl som planerare och projektörer. För att få lösningar som är bättre anpassade efter de särskilt berördas behov och förutsättningar gäller det att hitta problemen tidigt i projektet, vilket betyder att det är viktigt att få in synpunkter från särskilt berörda och närboende. Sakägare vars mark påverkas får tid på sig att ta del av informationen, ta ställning i sakfrågan och kan påverka resultatet. I slutfasen kan därför genomförandet av planerade åtgärder med exempelvis marklösen fungera smidigare.

En dialog med särskilt berörda kan visa vad som är en äkta konflikt, det vill säga meningsskiljaktigheter, och på detta sätt kan experterna därmed utreda och bearbeta den och viktiga frågor. Missförstånd, så kallade "falska konflikter", kan lokaliseras och redas ut i dialogens form och behöver inte belasta projektering och utredning. Resultatet kan alltså styras på ett medvetet sätt genom planering av kommunikation.

Kommunikationsplaneringen kan vävas in i projektets tidsplan från start. För måluppfyllelsen av ett projekt kan så kallade kommunikationsplaner användas för den planering som krävs i kommunikation med omvärlden. I projektet kan ett antal olika former av dialog förekomma i olika skeden i kombination med flera informationssatser. Varefter projektet fortskrider kan det upptäckas att det krävs andra insatser än vad som från början antagits. Det betyder att kommunikationsplaneringen behöver ses över och revideras med jämna mellanrum. I planeringen inordnas alltid den enskilda dialogens tidsplan (de Laval 1999 s. 7).

Till sist är det viktigt att samrådet genomförs med hela sin komplexitet av dialogens process. Den ska dock stå i proportion till planfrågan eller ärendets relativa vikt och angelägenhetsgrad. Det är inte meningen att samrådet ska göras så vidlyftigt att det kanske till och med tar längre tid och kostar mer än själva genomförandet.

Samrådet kan uppfattas som ett aktivt utbyte av kunskap, synpunkter och information mellan VU, berörda myndigheter, kommuner, allmänhet och organisationer (Naturvårdsverkets remisshandling 2006).

5.3. Sammanfattande fallstudier av projekt-MKB innan samrådets förtydligande i 6 kap 4 och 5 §§ MB

Fallstudierna är sammantaget sammanfattade utifrån faktamaterial från myndigheter och företag. Här är de ytterligare sammanfattade utifrån ett mer utförligt material som ligger som bilagor (1-5). Dessa ärenden är klassificerade i den axiala processen till tillståndsprövningar för projekt och verksamheter för miljöfarlig verksamhet som bedöms enligt 9 kap MB, samt vattenverksamhet som bedöms enligt 11 kap MB. Ett ärende avser motorvägar som bedöms enligt 17 kap MB med samrådsprocedur enligt väglagen, motsvarande tidigt och utökat samråd enligt MB (utan dessa benämningar). Utgångspunkten av fallstudierna är innan förtydligandet.

De tre första ärendena (5.3.1-5.3.3) är tillståndsärenden för projekt-MKB för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Här efter kommer tillståndsärendet (5.3.4) för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet "Igelesta kraftvärmeverk". Samråd sker övrigt enligt MB 6 kap 4 och 5 §§.

Sist kommer tillståndsärendet (5.3.5) som avser motorvägar gällande 17 kap MB och väglagen. Samråd sker enligt väglagen.

5.3.1. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 och 17 kap MB, "Jordrening av Gasverkstomten i Hjorthagen" (Bilaga 1)

Jordrening av Gasverkstomten i Hjorthagen invid Husarviken resulterade i, sedan ansökan inlämnades i april 1998 och åtgärdsutredningen 1999 för prövning enligt 9 kap MB, en långdragen konflikt mellan VU, föreningar och närboende. Det innebar överklaganden ända upp till regeringsnivå. Ett saneringsarbete av Gasverkstomten skulle genomföras genom uppgrävning och sortering av jordmassor som därefter skulle efterbehandlas. På så vis skulle de förorenade jordmassorna, som innehåller polycykliska aromatiska kolväten (PAH) inte längre utgöra ett hot mot hälsa och miljö.

Projektet var ute på tidigt samråd 11.1.2000 för särskilt berörda som innefattade statliga myndigheter, företag och miljöorganisationer. Synpunkter fick lämnas tom den 25.1.2000. Tidigt samråd med Länsstyrelsen ägde rum 25.1.2000. Vid det ena tillfället var både myndigheter och särskilt berörda på möte tillsammans. Efter tidigt samråd beslutade länsstyrelsen 23.2.2000 att den planerade verksamheten kunde antas medföra BMP.

Förfarande med utökat samråd genomfördes vid två tillfällen, 23.2.2000 och 14.3.2000, för att informationen om det förstnämnda uppfattades som bristfällig. De som inte kunde närvara fick lämna synpunkter fram till 20.3.2000. Samråden resulterade i ett flertal ifrågasättanden och krav på kompletterande utredningar. Kritik riktades exempelvis mot Gatu- och fastighetskontorets (GFK) hantering av samråden. Kritiken gällde bland annat bristfällig information om tiden för mötestillfällena. Ekoparken ansåg dessutom att samråden var vilseledande. Det ansågs exempelvis som missvisande att en efterbehandlingsanläggning planerades men inte nämndes. Endast saneringsprojektet nämndes. Förbundet för Ekoparken motsatte sig byggandet av destruktionsanläggningen. De menade att en anläggning som medförde buller och utsläpp inte var lämpligt i ett tätbebyggt område. Miljöskyddsföreningen Djurgården-Lilla Värtan (DLV) protesterade emot att störa livet i den närliggande Nationalstadsparken. Kritik gavs också för det ringa avståndet till bostadsområdet i Hjorthagen. Även DLV kritiserade den bristfälliga information om mötestillfällena.

Material som skickades ut inför det utökade samrådet var upprättande av ansökningshandling, uppgifter på slutbehandling för förorenade massor och tidig MKB. Materialet kritiserades för förändrade planer. Materialet innebar att andra områdens jordmassor skulle tas om hand på Gasverkstomten. Omfattningen ökade från cirka 4000 ton till 100 000 ton förorenad jord. På gasverkstomten var den förorenade jorden från sex stycken tjärfack (hot spots) uppe i en omfattning på cirka 15 000 ton.

Östermalms stadsdelsförvaltning och Kungliga djurgårdens förvaltning var positiva till en sanering av tjärfacken på plats, om det kunde påvisas att det inte skadade omgivningen. Föreningar och närboende motsatte sig tillsammans transport av jordmassor från andra områden. De ansåg att åtgärderna inte var tillåtliga.

I juni 2001 lämnade MD sitt förslag på dom till regeringen i en så kallad tillåtlighetsprövning. Domstolen ansåg att lokaliseringen av behandlingsanläggningen var synnerligen känslig invid Nationalstadsparken som gränsar till Gasverkstomten. Behandlingsanläggningen låg dessutom inom ett avstånd på 250-300 meter till bostadsområdet i Hjorthagen. Miljön var även tungt belastad av annan industriproduktion och trafik. Domstolen ansåg att det var en anledning till att överväga extra försiktighetsåtgärder. Domstolen fann dock inte att behandlingsanläggningen skulle utgöra något fysiskt hinder i Nationalstadsparken och att miljönyttan vägde tyngre än den temporära störning som anläggningen skulle medföra.

Sammantaget fann domstolen att en termisk anläggning med de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som Stockholm kommun åtagit sig att vidta inte stred mot MB:s tillåtlighetsregler. Regeringen tillät 9.1.2003, vid prövning enligt 17 kap MB, behandling av förorenade massor i planerade anläggningar för termisk behandling. MD lämnade Stockholm stad tillstånd 22.4.2003 enligt 9 och 17 kap MB, till att gräva upp och behandla högst 20 000 ton förorenade massor inom två års tid. MKB godkändes 22.4.2003.

5.3.2. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 kap MB, "Arvid Nordquist H.A.B i Solna" av miljöfarlig verksamhet (Bilaga 2)

Företaget driver fyra olika slags verksamheter och vid Solnas anläggning finns två produktionslinjer: kafferosteri och beredning av rökt lax.

En ansökan inkom till länsstyrelsen 4.9.2000 angående sökt tillstånd enligt 9 kap MB som omfattade befintlig och utökad verksamhet. Verksamheten planerade en utökning av rostningskapaciteten från cirka 8000 ton kaffe per år till cirka 15 000 ton. Volymen av fisk för beredning bedömdes att öka från cirka 50 ton per år till cirka 150 ton. På grund av utökningen krävdes en uppgradering av enskild processutrustning i kafferosteriet och en utökning av drifttiden i anläggningen för beredning, samt rökning av lax. Bolaget bedriver sin verksamhet i ett industriområde som är omgivet av områden med bostäder och kontor. Närmaste avstånd är cirka 70 meter till vårdcentral och cirka 100 meter till bostäder.

Tidigt samråd genomfördes i 16.2.2000 med länsstyrelsen, miljökontoret i Solna stad och myndighetsnämnden i Sundbybergs stad. Samråd med särskilt berörda ägde rum samma datum genom en annons i ortstidningen. Länsstyrelsen ansåg att det relativt ringa avståndet till bostäder var av stor betydelse och därmed beslutades 9.6.2000 att de planerade produktionsökningarna medförde BMP. Sedan starten 1970 har närboende lämnat klagomål på rosteriet på grund av lukt. Bolaget vidtog åtgärder för att minska

luktemissionerna under ett antal år. Likväl har en del boende i närområdet upplevt en viss irritation från verksamheten som även påtalats.

Utvidgat samråd ägde rum i juli 2000 med Naturvårdsverket. Solna och Sundbybergs byggnadsnämnder hade samråd 10-14 juli. Dessa meddelades genom brev. Samrådsinformation till kringboende lämnades också i juli genom utskick av brev (6500 stycken). Genom en annons i ortstidningarna i juli informerades även allmänheten med möjlighet till synpunkter under två veckors tid. Endast sju telefonsamtal inkom från allmänheten. Flertalet av frågorna gällde luktökningen. En skriftlig förfrågan berörde företagets avsikt till utökad verksamhet. Ytterligare frågor från fastighetsägare och privatpersoner ställdes via telefon. Inga synpunkter eller yrkanden inkom.

Miljönämnden i Solnas kommun rekommenderade att företaget skulle komplettera med reningsutrustning till fiskerökeriet för att minska luktolägenheterna. En ökning av kapaciteten befarades ge förstärkta eller långvariga luktemissioner. Miljönämnden undrade om kapaciteten på katalysatorn till kafferosteriet var tillräcklig och hänvisade till hänsynsreglerna i MB. Som svar på kritiken installerade bolaget kyluftåterföring och framförde att de skulle vidta luktminskande åtgärder såsom katalytisk förbränning.

Miljöprövningsmyndigheten (MPD) inom länsstyrelsen godkände den upprättade MKB:n 17.12. 2001. Bolaget fick tillåtelse att årligen producera högst 150 000 ton rostat kaffe och högst 150 ton rökt fisk. Villkor för verksamheten var att reducera utsläppet av luktande ämnen och att riktvärdena för de olika ämnena inte överskreds.

5.3.3. Tillståndsprovning för miljöfarlig verksamhet 9 kap MB, "Norrtälje hamn" (Bilaga 3)

Den 5.10.2001 ansökte tekniska kontoret i Norrtälje kommun enligt 9 kap MB om tillstånd för hamnverksamhet som medgav trafik med fartyg. Både länsstyrelsen och MPD begärde in kompletteringar från tekniska kontoret, som hamnen drivs och förvaltas av. Verksamheten i hamnen består av lastning, lossning, mellanlagring och transport av gods samt passagerartrafik. För att verksamheten på sikt skulle bli ekonomiskt lönsam behövde den utökas.

Tidigt samråd ägde rum med Länsstyrelsen 8.8.2000. Vid tidigt samråd med särskilt berörda och andra verksamhetsutövare i anslutning till hamnområdet skickades skriftlig information ut 20.9.2000. Synpunkter bereddes möjlighet att inkomma till 10.9.2000. Den 22.11. 2000 fick VU beslut om att utökningen av verksamheten innebar BMP.

Utökat samråd ägde rum dels med länsstyrelsen och kommunen 23.4.2001, dels med allmänheten 26.4.2001. Från Kvisthamraskolan inkom det ett yttrande (uppgifter saknas).

Fiskeriverket accepterade att det gavs tillstånd för nuvarande hamnverksamhet men såg tveksamheter till en utökning, beroende på ökade luftutsläpp. De såg också en fara i erosionsrisken i och med den ökade fartygstrafiken. De satt därför upp ett antal villkor som avsåg begränsningar för utsläpp, hantering av förorenade produkter och/eller avfall samt omhändertagande av spillprodukter. Ännu ett samråd ägde rum i september som besvarade de yttranden som inkommit från länsstyrelsen, kommunen och särskilt berörda.

Ordförande i bostadsrättsföreningen Tårpilen ansåg att ökningen av flishantering var oacceptabel. De såg också en fara i ökningen av lastbilstransporter när hamnen skulle ta emot fler godstransporter. Lastbilstransporter ökar störningar i form av buller när de inte åker rekommenderade vägar. Ett annat problem som märkts av närboende var partikelspridning från flishantering. Hanteringen av flis var det som låg närmast bostäderna och diskussioner förekom om att bygga ett plank mot damningsrisken.

Dessutom var den fräna lukten ett problem liksom bullret vid lossningen. Verksamheten var igång till klockan 22 på kvällarna, vilket ansågs som sent. Länsstyrelsen delade MPD:s bedömning att närheten till bostäder gjorde Norrtälje hamn mindre lämpad för typer av gods som medförde öppen bulkgodshantering med omlastning på kaj. De rekommenderade även på sikt att flihanteringen skulle avvecklas helt inom hamnen. MPD:s beslut 26.11.2003 innebar att verksamheten skulle begränsas till en viss hanterad gods- och passagerarmängd. Enligt länsstyrelsen begränsades störningarna bäst genom att inskränka flismängden som hanteras och den tid då bränsleflis exponeras inom hamnområdet. De rekommenderade även att hamnområdet skyndsamt skulle avstädas i enlighet med MPD:s beslut.

VU menade att det var svårt att på förhand avgöra vilka varor som skulle hanteras i en hamn eftersom den är allmän och därmed är skyldig att ta emot fartyg. De menade även att störningarna var mycket begränsade och enligt mätningar förekom det ingen damning eller olägenhet genom att det låg flis i hamnen. Tekniska kontoret fann ingen anledning att begränsa verksamheten. De menade dessutom att det var inkorrekt att först medge tillstånd till hamnverksamhet för sjöfart av ett visst tonnage och därefter i villkor begränsa verksamhetens faktiska omfattning. Det skulle innebära att de hindrades att utnyttja hela det meddelade tillståndet. I MPD:s tillståndsbeslut framgick att syftet med att begränsa godshanteringen var att begränsa störningarna från verksamheten.

Tekniska kontoret överklagade tillståndsbeslutet till MD. MD ändrade i februari 2007 tillståndsmeningen i MPD:s beslut. MD gav tillstånd till fartyg med en bruttodräktighet om maximalt 4 400 ton. MD ansåg att en viss utökning av verksamheten kunde tillåtas. De gav tillstånd till tillfällig lagring av bränsleflis inom hamnområdet som fick uppgå till en maximalt tillåten mängd på 8 000 m³, enligt samma bedömning som MPD gjort. MD tillade att vid enstaka tillfällen fick den lagrade volymen uppgå till 13 000 m³. Enligt domen ska hamnverksamheten planeras och bedrivs så att hanterat gods inte överstiger 150 000 ton per år, varav högst 100 000 ton är bränsleflis, samt att hamnen inte nyttjas för fler än 5 000 fartygspassagerare per år. Kommunens begäran om hanterad godsmängd per år innebar en fördubbling från första ansökningstillfället till cirka 100 000 ton året. Inriktningen på den utökade verksamheten konkretiserades inte närmare av kommunen.

MD ansåg att det skulle vara svårt att förutse vilka konsekvenser en utökad verksamhet skulle kunna få. Därför kunde en ökning av verksamheten inte medges till den omfattning som helt motsvarade kommunens yrkande. Övriga beslut om utredningar sköts upp tills resultaten skulle bli klara. Slutliga åtgärder och villkor bestämdes till juli 2008. Det gällde bland annat frågan om borttransport av flis och avstädnings av hamnområdet. I övrigt avslogs kommunens överklagande.

5.3.4. Tillståndsprövning för miljöfarlig verksamhet 9 kap och vattenverksamhet 11 kap MB, "Igelsta kraftvärmeverk" (Bilaga 4)

Söderenergi sökte tillstånd hos MD 22.6.2004 för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap att uppföra och driva en bioreturbaserad kraftvärmeanläggning med en total tillförd bränsleeffekt på 260 MW. Bolaget sökte också tillstånd till bortledning av ytvatten från Igelstaviken enligt 11 kap 9 §.

I tidigt samråd 18.5.2005 ingick länsstyrelsen, miljökontoren i Botkyrka, Huddinge och Södertälje kommuner. Här diskuterades formerna för samråd och innehållet i MKB. Det ansågs lämpligt att MKB:n innehöll en beskrivning och konsekvenser av utsläpp till luft (lokalt och regionalt).

I tidigt samråd med särskilt berörda 15.6.2005 ingick ett flertal företag, en båtklubb, ett förbund och ett vårdcentrum. Här framfördes huvudsakligen synpunkter som avsåg risken för ökat nedfall av stoft. Tidigt samråd med närboende ägde rum 16.6.2005. Här diskuterades framförallt risken för störningar beroende på lastbilstransporterna genom Östertälje. Söderenergi redovisade vid mötestillfället att dessa problem skulle lösas med en ny sträckning av väg 225.

Samråd med Ussarska skolan ägde rum 7.6.2005. Skolan hade inga invändningar mot planerna på en kraftvärmeanläggning. Oroväckande var dock en brand i mars 2003, men under normala omständigheter märktes verksamheten vid Igelsta väldigt lite från skolan.

Samråd ägde rum 16.6.2005 med naturskyddsföreningarna i Södertälje, Huddinge och Botkyrka. Vid mötet diskuterades bränslefrågan. Flera uttalade sig om att åtgärderna för kraftvärme verkade positiva. Många gav stöd åt en inhemsk elproduktion. Ett arbetsmöte som handlade om MKB och disposition ägde rum 27.9.2005 med miljökontoret i Södertälje och länsstyrelsen. Samråd med Astra Zeneca ägde rum 28.9.2005. Risken för spridning av mögelsporer och bakterier från bränslehanteringen diskuterades särskilt. Risken bedömdes vara liten men en överenskommelse gjordes om att genomföra en ny undersökning under hösten. Allmänheten informeras genom en annons om utökat samråd i länsstidningen 2.11.2005 och i Dagens Nyheter 3.11.2005. Inga synpunkter inkom med anledning av annonserna. I samrådsavseende informerades olika myndigheter och institutioner med ett utskick 7.11.2005. De inkomna svaren poängterade att människors hälsa belystes väl i MKB. En redogörelse önskades dock över hur det offentliga miljömålsarbetet stämde överens med projektet. Det önskades även en konsekvensanalys av olycksrisker.

MD lämnade Söderenergi tillstånd 14.12.2006 enligt 9 kap 6 § MB att uppföra och driva en bio- och returbränslebaserad kraftvärmeanläggning med en total installerad tillförd bränsleeffekt om högst 260 MW. Det medgavs även tillstånd för utbyggnad/ombyggnad och drift av de följdverksamheter som behövdes för den nya ångpannan. MD lämnade också bolaget tillstånd enligt 11 kap 9 § MB till bortledning av maximalt 400 m³ ytvatten per timme från Igelstaviken. MD godkände den utförda och upprättade MKB:n 14.12.2006.

5.3.5. Tillståndsprövning för motorvägar 17 kap MB, ”väg 73 Nynäshamn- Stockholm, delen Älgviken-Fors”. Samråd enligt väglagen. MB är huvudlag (Bilaga 5)

Standarden och kapaciteten var otillräcklig på vägsträckan som går utmed Nynäshamn och Fors. Speciellt var sträckan mellan Älgviken och Fors mycket olycksbelastad.

I förstudieskedet 2000-2001 (motsvarande tidigt samråd) innebar att möten hållits med länsstyrelsen samt berörda kommuner. I juni 2001 inkom en ansökan till länsstyrelsen. I november 2001 beslutade länsstyrelsen att projektet kunde antas få BMP. Vägverket beslutade därmed att vägutredningen från 1997 skulle kompletteras och att en helt ny MKB skulle upprättas.

Den 26.11.2001 hölls informationsmöte med allmänheten angående utredningen. Offentliga utställningar arrangerades i kommunerna under utredningarna. Det som redovisades vid mötet och på utställningarna var ett arbetsmaterial. På informationsmötet var syftet att få in synpunkter tidigt i processen. Totalt inkom 87 stycken synpunkter varav ett fåtal var från företag, organisationer, politiska partier och myndigheter. Den

övervägande delen, 81 stycken, skrevs av privatpersoner och fastighetsägare i närområdet. Hälften av dessa förordnade alternativ till befintlig sträckning och ett stort antal förordnade förbifart Landfjärden. Det inkom många olika synpunkter, exempelvis lämpliga platser för färjetrafik, viltövergångar samt idéer kring trafiksäkerhetsfrågor. Somliga motsatte sig dock projektet. Som svar på inkommande synpunkter kommenterade vägverket att vissa skrivelser var under pågående utredning eller redovisades i MKB. Ytterligare andra frågor avfärdades då de inte ansågs angå utredningen, eller var för kostnadskrävande att genomföra.

Innan färdigställandet av MKB skulle vägverket, enligt MB och väglagen, samråda med de centrala verk och organisationer som kunde ha intresse i frågan. Detta gjordes genom utskick av en skrivelse till organisationer och myndigheter. Svar skulle inkomma innan mötet i februari 2002. Vid mötet framfördes två synpunkter, varav den ena var från socialstyrelsen. Anmärkningen avsåg de negativa hälsoeffekter som projektet medförde. Jordbruksverket påpekade sina intressen och vägverket tillförde senare en redovisning i MKB. Riksantikvarieverket påvisade natur- och kulturvärden. Vägverket hävdade att många frågor redan togs upp i MKB. Skogsvårdsstyrelsen påpekade att det var av vikt att nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden framkom i MKB. Försvarsmakten hade synpunkter på läget av vägens dragning och att broarna skulle tåla upplastad transport av stridsvagn. Gotlands kommun angav att vägen skulle vara av god standard. Haninge kommun hade synpunkter på gränsvärden utifrån hälso- och miljöaspekter, samt prognoser för trafiken. Nynäshamns kommun kommenterade beräkningar av buller och luftutsläpp. När det gällde gränsvärden för utsläpp stämde det av med att felaktigheter rättats till.

Arbetsplanen och MKB var utställd för granskning under tiden 23.6.-18.8.2004. Under utställningstiden inkom 43 skriftliga yttranden. Vägverkets myndighet hade bemött yttrandena i en PROMEMORIA (30.4.2004) vars uppfattning även delades av vägverket. Vägverket skickade in förslaget till arbetsplan med tillhörande MKB till länsstyrelsen. I februari 2004 beslöt regeringen vid sin prövning enligt 17 kap MB att tillåta att riksväg 73 byggdes ut till en fyrfältsväg. Villkor ställdes om att spridningskorridorer för växter och djur skulle finnas med i arbetsplanen. Hänsyn skulle också tas för vilda djurs förflyttningar.

Den 25.4.2004 godkände länsstyrelsen MKB för arbetsplanen. Vägverket godkände förslaget till arbetsplan den 30.9.2004. En överklagan inkom över vägverkets beslut om fastställelse av arbetsplan. Några privatpersoner påvisade inkräkning vid deras fastigheter, bland annat beroende på buller. Av denna anledning begärde de inlösen och ersättning. Regeringens beslut innebar att de inte tog upp frågor om inlösen, ersättning eller fastighetsvärden till prövning vid fastställelse av arbetsplan. Efter regeringsbeslutet i februari hade arbetsplanen upprättats inom den tillåtna korridoren. Därför beslutade regeringen 1.9.2005 att det inte framkommit några omständigheter som föranledde en annan bedömning än den vägverket gjort i det överklagade beslutet och överklagandena avslogs därför.

5.4. Sammanfattande fallstudier av projekt-MKB för miljöfarlig verksamhet 9 kap MB, efter samrådets förtydligande i 6 kap 4 § MB

Dessa fyra tillståndsärenden (5.4.1-5.4.4) ligger som bilagor (6-9) utifrån ett mer sammanfattande material från myndigheter och företag. Ärendena är enligt den axiella processen klassificerade till tillståndsärenden för miljöfarlig verksamhet som bedöms enligt 9 kap efter samrådets förtydligande.

Ärendet "Fortum" och "Scania" drog ut på tiden och dessa beslutsresultat kunde därför inte granskas i relation till samrådsprocessen i helhet.

5.4.1. Tillståndsprövning för "Skrotfrag AB i Järna (Bilaga 6)

Skrotfrag ansökte på fastigheten Billista 5:5 om tillstånd hos MD för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB 14.7.2006. I MD:s kungörelse 5.9.2006 angavs att en MKB upprättades enligt 6 kap. Skrotfrag hade för avsikt att komplettera verksamheten. Ansökan gällde yrkesmässigt omhändertagande av uttjänta fordon och syftet var att möjliggöra återvinning av material, främst metaller.

Ansökan gällde även B och C-verksamheter. Det innebar återvinning av exempelvis uttjänta kylskåp och frysar. Det avsåg även mellanlagring av batterier samt förbehandling av elektriska och elektroniska produkter. Sortering och mellanlagring av diverse avfall förekom också liksom återvinning av kylarvätska.

Miljönämnden i Södertälje yttrade sig på MD:s önskemål (23.10.2006). Miljökontoret hävdade att riktlinjerna för buller inte fick överstiga Naturvårdsverkets riktvärden gällande externt industribuller. De föreslog att ett kontrollprogram skulle upprättas som bland annat skulle innehålla en provtagning av utgående vatten. De föreslog också en återkommande besiktning av anläggningen för återvinning av kylmöbler. Vidare skulle en handlingsplan upprättas för brand och läckage samt för nederbördsskydd av yta. Före en eventuell nedläggning skulle en plan inlämnas till tillsynsmyndigheten för återställande av aktuella markområden.

Länsstyrelsen ansåg i sitt yrkande 20.11.2006 att tillstånd kunde lämnas till sökt verksamhet om åtta stycken villkor uppfylldes. Villkoren avsåg gränsvärden för utsläpp, buller och kontrollprogram. Enligt länsstyrelsen skulle bolaget redovisa bästa möjliga teknik (BMT) för kylåtervinning, samt de tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av att tillämpa den. De skulle också komma med förslag på villkor för återvinningen av CFC/HCFC samt ge en redovisning av hur villkoret/en kunde kontrolleras. Länsstyrelsen ansåg att tillstånd till verksamheten kunde lämnas om bolagets åtaganden och länsstyrelsens förslag till villkor iaktogs.

Yttrande inkom från VU till tingsrätten 12.12.2006. Som svar på yttranden inkom synpunkter från fiskeriverket, miljönämnden i Södertälje kommun och länsstyrelsen. VU hävdade att riktvärden för ekvivalent ljudnivå vid bostäder dagtid på vardagar skulle definieras till klockan 06-18. Natt före vardag skulle definieras till klockan 22-06 och i övrigt enligt naturvårdsverkets riktlinjer. De ansåg också att kontinuerlig provtagning skulle ske av utgående dagvatten. VU ansåg att föroreningarna inte fluktuerade nämnvärt i korta intervaller och ifrågasatte därför kontrollerna. Miljönämnden vidhöll att ett provtagningsprogram skulle utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten samt inkluderas i kontrollprogrammet. Miljönämnden åsyftade vidare att naturvårdsverkets riktlinjer för

externt industribuller skulle gälla vilket även länsstyrelsen samtyckte till (12.1.2007). De ansåg även att dagtid vardagar skulle definieras till tiden 07-18.

Tidigare framförde länsstyrelsen åsikten att krav behövde ställas på återvinningen av CFC/HCFC genom villkor om exempelvis lägsta totala återvinningsgrad eller lägsta mängd återvunnet CFC/HCFC per kylmöbel. Bolaget ansåg det inte rimligt med den typen av villkor eftersom mängden köldmedium eller isolering varierar mellan olika typer av kylmöbler. De ansåg istället att ett villkor skulle föreskrivas som reglerar halten av CFC (R11 och R12) i utsläpp till luft. Länsstyrelsen ansåg att den typen av villkor som bolaget föreslog inte var tillräcklig. Länsstyrelsen vidhöll sitt krav på återvinningen av CFC/HCFC. Länsstyrelsen hävdade att det var fullt möjligt med uppnåbara återvinningsvärden med dagens teknik. Det ifrågasattes starkt om anläggningstypen verkligen skulle uppfylla kravet på nyttjande av BMT som var föreskriven i tillstånden för andra anläggningar i Sverige.

Ett samrådsmöte avseende behandling av andra fordon än skrotbilar ägde rum 16.12.2005 och 19.1.2006. Vid samrådet i januari framkom det att närboende upplevde bullerstörningar beroende på markarbeten med sprängning och bergkrossning. Fortsatta markarbeten skulle styras upp för att bullrande arbeten inte skulle förekomma på kvällar och helger. De närmast boende delgavs samrådsunderlag från 28.2.2006 med inbjudan till samrådsmöte om så önskades. Vid ett samtal med närboende inför samrådsmötet framkom det synpunkter på störande buller. Exempelvis var varningssignalen störande från backande lastbil, vilket åtgärdades. Även pressningen av bilar var störande vid olika tillfällen. VU meddelade att när pressen avsågs att bytas ut skulle kritiken beaktas. Det rekommenderades att VU skulle informera om markplanering före sprängning. Ett elektroniskt brev med synpunkter från närboende (3 hushåll) inkom vid det första samrådstillfället. Det avsåg synpunkter för öppethållande och det ansågs inte önskvärt med sprängning på helger och semestrar. En avgränsning gjordes av MKB vid samrådet i januari. De viktigaste frågorna ansågs gälla buller, transporter, vattenvårdsfrågor, luftvårdsfrågor, förekomsten av förorenad mark, risker, riskhantering, rutiner och alternativ lokalisering.

Samråd annonserades i länstidningen i Södertälje den 28.4.2006 för övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kunde antas bli berörda. Ingen hörde av sig med anledning av annonsen. Länsstyrelsen, naturvårdsverket och miljönämnden i Södertälje kommun delgavs samrådsunderlaget med anledning av samrådsmöte 15.5.2006. Miljömålet var även insatt i DN, SvD och länstidningen i Södertälje 8.9.2006.

Miljökontoret påpekade att vid nedläggning av verksamheten skulle VU senast sex månader före inkomma med en plan till tillsynsmyndigheten för återställande av aktuella markområden. Det påpekades vidare att den ekvivalenta ljudnivån utomhus inte fick överstiga naturvårdsverkets riktvärden gällande externt industribuller. VU skulle också upprätta ett kontrollprogram och redovisa detta till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft. En återkommande besiktning av anläggningen för återvinning av kylmöbler skulle utföras av en utomstående besiktningsman och tillsynsmyndigheten skulle ges möjlighet att närvara. Sedimenteringsdammen VU föreslog skulle uppföras och förses med oljeskärm och avstängningsmöjlighet. VU skulle upprätta handlingsplan för brand och läckage. Förvaring av farligt avfall och kemiska produkter skulle ske på invallad och

nederbördsskyddad yta och i övrigt på sådant sätt att risk för utsläpp till mark eller vatten minimerades.

Länsstyrelsen inkom 20.11.2006 med yrkande om utsläppsvillkor med begränsningar. Det gällde avfallshantering utan nedskräpning i omgivningen, förvaringssäkerhet för kemiska produkter och att buller ej skulle överstiga naturvårdsverkets riktlinjer. En handlingsplan skulle också upprättas för brand innan verksamheten togs i drift. Förslag till kontrollprogram skulle upprättas senast tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft. Senast sex månader före verksamheten läggs ner skulle en plan för nedläggnings- och efterbehandlingsåtgärder lämnas till tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen uppmanade bolaget att innan huvudförhandlingen redovisa vad som var BMT för kylmöbelsåtervinning samt de tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av att tillämpa tekniken. Bolaget uppmanades även att inkomma med förslag på villkor för återvinningen av CFC/HCFC och en redovisning av hur villkoren kunde kontrolleras.

Länsstyrelsen ansåg att om bolagets åtaganden och förslagen till villkor kunde iakttas, gick verksamheten att förena med MB:s mål, allmänna hänsynsregler och krav på hushållning av mark och vatten. I det fallet kunde tillstånd lämnas till den sökta verksamheten. VU angav att synpunkter som framkommit under samrådet beaktades i ansökan och i MKB:n. Skrotfrag gjorde en komplettering (2.2.2007) avseende mätningar för kontroll av CFC/HCFC.

MD lämnade 18.4.2007 sökanden tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB för uppförande och drift av anläggning för lagring, tömning, demontering och annat yrkesmässigt omhändertagande till en mängd av maximalt 2000 ton per år. För denna verksamhets tillstånd ställdes tolv uppställda villkor, däribland att buller skulle begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte översteg angivna riktvärden. Dagtid angavs vara 7-18, kvällstid 18-22 och natt 22-07. För övrigt ställdes bland annat krav på förvaring av kemiska produkter och farligt avfall. Det ställdes också krav på utsläppsvärden av stoft och ozonnedbrytande ämnen till luft, samt ozonnedbrytande ämnen till kondensvattnet. MD godkände den upprättade MKB:n 18.4.2007.

5.4.2. Tillståndsprovning för "Fortum Värme AB" (Bilaga 7)

Fortum Värme, samägt med Stockholm stad sökte tillstånd hos MD 9.5.2006 för miljöfarlig verksamhet i 9 kap MB. Tillståndet avsåg ändring och utökning av verksamheten vid Värtaverket. Det betyder dels ökad produktionskapacitet för fjärrvärme och el, dels ökad andel produktion från biobränslen i befintliga anläggningar.

Den planerade förändringen innebar att ett nytt biobränsleeldat kraftvärmeverk skulle uppföras i anslutning till det befintliga Värtaverket. De befintliga anläggningarna skulle också genomgå vissa förändringar i syfte att utvinna mer energi och öka andelen förnybara bränslen. Placeringen vid Värtaverket var det bästa alternativet att uppföra det nya kraftvärmeverket. Dock skulle utsläpp till vatten och vissa luftutsläpp öka i begränsad omfattning. Anläggningen beräknades inte medföra ökad ljudnivå i området. Den totalt installerade effekten var cirka 2060 MW. Det nya biobränsleeldade kraftvärmeverket hade en tillförd bränsleeffekt på upp till 400 MW och planerades vara driftklar år 2009. Vid den tidpunkten skulle även det centrala och det södra fjärrvärmenätet ha kopplats samman.

Enligt samrådsredogörelse 4.4.2006 ägde samråd rum genom möten, annons i tidningar och information på Fortum Värmes hemsida. I protokollen för samrådsmötena

redovisades både frågor och svar tydligt. Någon icke teknisk sammanfattning fanns dock inte.

Samråd med myndigheter ägde rum 5.12.2005. Ytterligare synpunkter inkom efter mötet. Samråd med allmänhet, organisationer och särskilt berörda ägde rum 14.12.2005. Kallelsen ägde rum genom skriftlig inbjudan i brev, annons i dagspress och lokaltidningar, utdelning av inbjudan i brevlådor till närboende, samt affischer på anslagstavlor i Hjorthagen. Ytterligare synpunkter inkom efteråt vilka beaktades och arbetades in i ansökan. Tid för synpunkter varade i ett par veckor. Frågor ställda vid mötet med myndigheter handlade mycket om tekniska frågor kring verket och dess produktion, lokaliseringsfrågor, miljöbränslen (trä), säkerhetsfrågor kring radioaktivitetsfrekvens (trä), samt utsläpp- och transportfrågor.

Östermalms stadsdelsförvaltning hade synpunkter utifrån informationsmötet. Det handlade om risker för befintliga bostäder i Hjorthagen såsom brand, explosion, buller och utsläpp, samt konsekvenser för byggandet av nya lägenheter i bostadsområdet. Boende i området påpekade (6.1.2006) att skyddsavstånd för miljöfarlig verksamhet till bostäder rekommenderas av Boverket upp till 700 meter. Värtaverket som är beläget i stadsdelen Hjorthagen hade bara 30 meter till närmaste bostäder och bara 100 meter till Hjorthagens skola. Därför ansågs det som mycket olämpligt av säkerhetsskäl att planera ett nytt kraftvärmeverk med en effekt på 400 MW i området. Förvaltningen hämtade uppgifter från naturvårdsverket att transport, hantering och lagring av bränslen alltid innebar en påtaglig brandrisk. Det hänvisades till en brand vid Igelsta värmeverk i Södertälje som ägde rum för några år sedan. I Hjorthagens bostadsområde skulle en liknande brand få förödande konsekvenser. Önskemålet var att all miljöfarlig verksamhet skulle upphöra på sikt.

Förutom att avståndet till närmaste bostäder var för kort ansåg DLV att den befintliga skorstenen för ventilation för kollagret låg för nära Hjorthagens servicehus. De ansåg också att Värtaverket, som är landets största värmeproduktionsanläggning, är felplacerat ur miljösynpunkt i en tätbebyggd region. Därför behövde tuffa miljökrav ställas på valet av bränsle och tillsatser samt på alla delar av den tekniska utrustningen. I första hand rekommenderades att andra lokaliseringalternativ övervägdes. Enligt föreningens uträkningar innebar utbyggnaden av Värtaverket mer än dubblad produktion vilket ansågs helt oacceptabelt. De menade att i det avseendet skulle hela Värtaverket omprövas. Stockholms miljöförvaltning hade synpunkter på placeringen i Värtan som var under förutsättningen att svavel och NOx inte översteg 1986 års utsläpp samt att bränslehanteringen var sluten. Förvaltningen ansåg att ifall förutsättningarna inte fortsättningsvis skulle gälla borde det framgå varför de inte behövdes. De var också frågande till om det fanns någon driftsituation där taket för utsläpp skulle komma att överskridas. En rad tekniska frågor följde avseende kondensdrift samt undvikande av lukt. Det påpekades att lokaliseringsfrågan var central och att Fortum skulle lägga ner stor möda på att visa varför undersökta alternativa lokaliseringar var sämre än Värtaalternativet. De olika alternativen skulle sedvanligt redovisas i tabeller med exempelvis hamnläge och närhet till bostäder. Även kostnader för de alternativ som förkastades skulle redovisas i tabell. Förvaltningen och länsstyrelsen påpekade att det inte framgick vilka alternativ som var bäst och att det saknades ett resonemang kring hur bestämmelserna i 2 kap 4 § MB uppfylldes. Plats skulle även väljas som var lämplig med hänsyn till 1 kap 1 §, 3 kap och 4 kap MB. Det efterfrågades också totalkostnader för

alternativen, samt en alternativ lösning för lokaliseringen som inte utgick från att en enda stor anläggning skulle byggas. Det framhölls även synpunkter på utsläpp, damning, tekniska frågor kring kondensdrift, samt att naturvärdena inom kvarteret skulle komma att påverkas.

Lidingö stad instämde i kritiken från miljöförvaltningen. Det saknades dessutom fördelar och nackdelar med reningstekniker, samt ytterligare rening av kondensvattnet. Det gällde även för utsläppsnivåer av kvicksilver, NO_x och luftföroreningar. Det behövdes också en redovisning på kumulativa effekter (hur buller samverkar och förstärks). Det ställdes även krav på en redogörelse hur ökat fartygsanlöp påverkade ljudsituationen.

Länsstyrelsen var frågande till hur Fortum bedömde att kravet skulle uppfyllas på miljökvalitetsnormen PM10, eftersom värdena skulle överskridas på vissa platser när Norra länken tas i drift. Metoden som valts att ta fram tänkbara scenarier efterfrågades, exempelvis risken för brand i trädbränslet. Motiveringar och resonemang saknades för vissa scenarier och det behövdes kompletteringar ansåg länsstyrelsen.

Fortum Värme redovisade ett alternativ till lokalisering av ett nytt kraftvärmeverk till Värtan, samt provade möjligheterna att förlägga delar och hela den tillkommande bränsloeffekten på andra platser. Några globala eller regionala miljöfördelar uppstod dock inte om rökgasutsläppen flyttades inom länets gränser. Transportarbetet förändrades inte heller i någon större omfattning för bränslen och restprodukter, samt risknivån i omgivningen bedömdes som låg. Åtgärderna om att hitta platser för ett nytt kraftvärmeverk ansågs av VU som orimligt kostsamma med stöd av 2 kap 7 § MB. De olägenheter och risker som angetts i tillståndsansökan skulle begränsas till så låg nivå att närområdets miljö fortsatt skulle vara god.

Det inkom 25 stycken skrivelser till Stockholms tingsrätt i januari månad 2007. DLV och närboende påtalade ökade luftföroreningar och negativ miljöpåverkan. Skyddsavståndet till bostäder eftersträvades inte på 700 meter och det fanns en påtaglig brandrisk. För vissa bränslen kunde en brand bli explosionsartad. De hänvisade till MB 2 kap 4 § 2 stycket. I skrivelserna önskades det en alternativ lokalisering. Stockholms brandförsvaret angav att de skulle komma att genomföra en djupare granskning av riskanalysen i samband med tillsyn.

Fiskeriverket konstaterade att verksamheten skulle komma att leda till ökade utsläpp till Lilla Värtan och vidare ut i Stockholm skärgård. De såg ett ökat utsläpp av metaller och ammonium som negativt ur allmän fiskerisynpunkt och ansåg det vara angeläget att utsläppen från rökgaskondenseringen studerades under en provotid. Utifrån sökandes uppgifter bedömde Fiskeriverket att utsläppen inte skulle komma att påverka det allmänna fiskeintresset i någon större utsträckning. Villkoren som föreslogs accepterades under provotiden men förutsatte dock att sökanden under denna period arbetade för att minimera utsläppsmängderna. Vad som avsågs var särskilt mängden kvicksilver. Det bedömdes dock att kylvattenhanteringen som den sökta verksamheten krävde inte skulle leda till någon markant påverkan på recipienten. Tillstånd av MD meddelades i en deldom 7.11.2007 till fortsatt och utökad verksamhet. Uppskjutna frågor rörde sig kring olika utsläpp däribland kvicksilver. MD ålade bolaget att under provotiden genomföra utredningar av påtalade utsläpp och tills besluten skulle bli klara sattes provisoriska föreskrifter upp. Den upprättade MKB:n godkändes. Beslutet från MD är överklagat från

DLV och sakägare (Wikström 6.3.2008). De opponerade sig mot lokaliseringen av anläggningen till Värtaverket bland annat för närheten till bostäder.

5.4.3. Tillståndsprövning för "Söderhalls Renhållningsverk AB" som förkortas SÖRAB (Bilaga 8)

SÖRAB ansökte om tillstånd hos MD för miljöfarlig verksamhet i 9 kap MB 22.8.2006. Ansökan innebar att vid Löt avfallsanläggning i norra Vallentuna mellanlagra 2 500 ton impregnerat trä per tillfälle, att behandla 2 500 ton avfall per år och att mellanlagra 10 000 ton elavfall per tillfälle. Mellanlagringen av elavfall innefattade kylskåp, frysskåp och elavfall som kunde innehålla farliga ämnen insamlat från hushåll via återvinningscentraler, samt från företaget.

SÖRAB är ett regionalt avfallsbolag som hjälper hushåll och företag att på ett miljöriktigt sätt ta hand om avfall. Bolaget ägs av ett flertal kommuner i Stockholms län. På anläggningen finns ett mellanlager för impregnerat trä innehållande träskyddsmedel, som kan innehålla tungmetaller, samt behandlingsyta för förorenad jord. Det impregnerade träet är behandlat med träskyddsmedel som kan innehålla tungmetaller. På Löt mellanlagras det på hårdgjord yta inom anläggningsområdet och en del av det flisas i en mobil flisanläggning. Det redovisades i MKB att om SÖRAB inte skulle få tillstånd till mellanlagringen på Löt kommer företagskunder att hänvisas till annan anläggning. Vid upphandlingen av hushållens impregnerade trä fanns risk för att företag skulle blanda behandlat trä med "rent trä" och på så vis skulle det bli svårare att uppfylla SÖRAB:s inriktningsmål i avfallsplanen. Det vill säga att farligt avfall inte blandas med annat avfall. Miljörisker förknippade med verksamheten ansågs vara utsläpp till luft av köldmedium.

SÖRAB:s samrådsprocess inleddes med att länsstyrelsen, Vallentuna kommun, fiskeriverket och naturvårdsverket brevlades informerades om ansökan och samrådsmöte. Närvarande på samrådsmötet 15.5.2006 fanns en representant från vardera länsstyrelsen och Vallentuna kommun. Länsstyrelsen och Vallentuna kommun samtyckte till förslaget på MKB-process och innehåll i MKB-dokumentet. Länsstyrelsen gav förslag om att utöka ansökan till att omfatta flisning av allt impregnerat trä.

Fiskeriverket förutsatte att den kommande MKB:n närmare skulle belysa företagets eventuella påverkan på fauna och fiske. Härutöver yttrade sig fiskeriverket att MKB endast benämnde rödlistade arter utifrån en rapport från 1997 och att det ingenstans stod vilka fiskar som fanns i recipienten. SÖRAB bemötte det med en skrivelse som tydligt redovisade art, adekvat källa och att sökt ändring inte bedömdes innebära någon ökad belastning på recipienten av dag/lakvatten i förhållande till tidigare tillstånd.

Genom en annons i lokaltidningen "Mitt i Vallentuna" och på SÖRAB:s hemsida 24.5 - 7.6.2006 informerades allmänheten om ansökan. Allmänheten hade möjlighet att ställa frågor och lämna synpunkter till 14.6. 2006. Enligt uppgifter framkom det inga synpunkter eller frågor under perioden och därav var samrådsredogörelsen kort men tydlig. Den icke tekniska sammanfattningen var också tydlig, lättförståelig och utförlig.

Länsstyrelsen hade föreslagit ett villkor för utformningen av de ytor som gällde farligt avfall. Det gällde även hur dagvatten på ytorna skulle hanteras. De föreslog en delegering för ytterligare villkor kring hantering och förvaring av elavfall. Länsstyrelsen bedömde att MKB:n kunde godkännas 18.10.2006. SÖRAB meddelade att länsstyrelsens föreslagna villkor och delegering godtogs 25.10.2006. Fiskeriverket yttrade sig

26.10.2006, att efter kompletteringar hade de inga erinranden gentemot SÖRABS:s ansökan.

För behandling av ansökan höll MD huvudförhandling 15.12.2006. Dom utfärdades 25.1.2007. Tillstånd meddelades av MD 30.1.2007 för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Det avsåg att vid avfallsanläggningen i Löt mellanlagra och behandla 2 500 ton impregnerat trä per tillfälle och år, samt att mellanlagra 1 000 ton elavfall per tillfälle. Det första villkoret avsåg att VU skulle begränsa störningarna i omgivningen. Det andra villkoret avsåg att ytor för mellanlagring eller behandling av farligt avfall skulle vara täta och beständiga mot det avfall som lagrades eller behandlades. Dagvatten som kommer på ytorna skulle samlas upp, kontrolleras och eventuellt renas om vattnet var förorenat. MD delegerade enligt 22 kap 25 § MB åt tillsynsmyndigheten att villkor skulle fastställas för dels utökad flisningsverksamhet, dels hantering och förvarning av elavfall. MD godkände MKB 30.1.2007.

5.4.4. Tillståndsprovning för ”Scania CV AB” (Bilaga 9)

Scania CV i Södertälje ansökte om tillstånd hos MD 30.6.2006 till utökad miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Det avsåg huvudsakligen en årlig produktion motsvarande behovet av komponenter för en tillverkning av 90 000 tunga fordon. Tillståndet skulle också omfatta slutmontering av 20 000 chassier samt 10 000 industri- och marinmotorer. Det skulle även medge att Scania kunde ta emot och behandla lämpligt avfallsvatten. Ansökan omfattade en utökning av verksamheten som tidigare bedrivits med samma typ av utrustning och tillverkningsförfaranden, samt inom befintliga lokaler. Scania yrkade vidare på att tillstånd skulle få tas i anspråk utan att domen vunnit laga kraft, samt att MKB skulle godkännas.

I samråden rekommenderades att MKB särskilt skulle beakta energihushållning, kemikalieanvändning, utsläpp till luft, buller, riskhantering och transporter.

Det angavs i VU:s samrådsredogörelse att samråd med myndigheter och andra berörda pågick sedan i november 2005 fram till och med i maj 2006. Redogörelsen är relativt utförlig med frågor som uppkommit under mötena, däremot inte VU:s svar. Hur frågorna beaktades fanns dock redovisat på annat ställe. Den icke-tekniska sammanfattningen var utförligt och tydligt redogjord.

Samrådsmöte hölls med länsstyrelsen och miljökontoret i Södertälje kommun 8.12.2005. Det redovisades att ansökan avsåg en utökning av det tillståndsangivna produktionsutrymmet med cirka 30 %. På samrådsmötet framhöll länsstyrelsen att samrådsunderlaget skulle uppdateras/kompletteras före samråd med allmänheten. Det gällde bland annat kartunderlag i förhållande till bostäder och utsläpp till luft, samt en bättre beskrivning av hur en ökad produktion skulle påverka omgivningsförhållandena. Kemikaliehanteringen behövde också uppmärksammas. Länsstyrelsen påpekade att verksamheten är en Seveso 2-anläggning (gasol) med krav, vid ökad tillverkning, på beskrivning av anläggning, försiktighetsmått (handlingsprogram) och påverkan av riskbild.

Miljökontoret påpekade att luftutsläpp från gjuteriet skulle uppmärksammas men också VOC-utsläpp och buller. De ansåg exempelvis att kemikalieanvändningen med fördel kunde hanteras inom ramen för tillsynsarbetet.

Länsstyrelsen framhöll på mötet 8.12.2005 att ansökt verksamhet antogs medföra BMP med krav på samråd också med andra myndigheter/intressenter samt en fullständig MKB. På samrådsmötet gjordes bedömningen att samråd med allmänheten lämpligen

kunde ske genom annonsering i lokalpressen samt riktat utskick till närboende. Kontakt uppmanades också att tas med myndigheter och berörda företag. Eventuellt möte med närboende kunde övervägas efter svar på annonsering. Vidare framförde länsstyrelsen att de önskade en redovisning i MKB:n hur de gällande miljö kvalitetsnormerna uppfylldes för den befintliga verksamheten, samt för den tillståndsansökta verksamheten. De framförde även önskemål om en redovisning av vilka B- och C-verksamheter som ingick i tillståndsansökan för A-anläggningen. Det avsåg hur riskbilden påverkades av den ansökta verksamheten.

Scania inkom i februari 2006 med ett komplett samrådsunderlag till Länsstyrelsen. Samråd med allmänheten genomfördes 8.5.2006 genom annonsering i läns tidningen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Det gjordes även utskick av brev till särskilt berörda. Allmänheten kunde ge frågor och synpunkter under tiden 8-11 maj. Tre personer inkom med synpunkter. Det gällde luftkvaliteten i allmänhet, trafik i saltskogsbacken, utsläpp till luft av ”ny gjuterilukt” samt blå luktande rök från härderier.

Samråd med myndigheter ägde rum genom utskick av underlag samt genom kommunikation per telefon och e-post. Naturvårdsverket framförde särskilt att frågan om energihushållning skulle uppmärksammas. Samhällsbyggnadskontoret meddelade att det inte fanns några kommunala planer eller områdesbestämmelser som kunde begränsa Scantias ansökta verksamhet. När det gällde utsläpp av vatten ägde en särskild genomgång rum med SYVAB och tillsynsmyndigheten.

I ett samråd 24.2.2006 berördes framförallt svårigheterna att uppfylla föreskrivna villkor för central behandlingsanläggning och tvätthallar. Undersökningar visade på ett stort innehåll av glykol och svårigheter att avskilja glykolen. Undersökningar utfördes i samråd med tillsynsmyndigheten och SYVAB, i syfte att klarlägga bilden över föroreningsinnehåll och behandlingsbarhet, samt förutsättningarna att minska utsläppen. Det kunde konstateras att det saknades lämpliga åtgärder som säkerställde att föreskrivet riktvärde innehölls. Samtidigt var förhållandena inte sådana att det rimligen kunde ställas krav på att behandlingen skulle avbrytas. Det beslutades att provtagningen kunde fortsätta enligt kontrollprogrammet och att det behandlade vattnet tills vidare också skulle analyseras för glykoler och alkoholer. Utsläppen av zink var att betrakta som små men det var svårt att hålla gränsvärdet för slam. Scania framhöll att det ställdes krav på helt annan utrustning för att de skulle kunna säkerställa att föreskrivna riktvärden innehölls. Det faktum att utsläppen var att betrakta som små gjorde det dock svårt att motivera alltför kostnadskrävande insatser. Det beslutades att kemikaliedoseringen tills vidare fick ske utan tillsats av järnklorid. Utsläppsförhållandena skulle därefter följas upp genom månatlig provtagning och analys enligt kontrollprogram.

På samrådsmötet 16.5.2006 med länsstyrelsen och miljökontoret konstaterades det att inga ytterligare viktiga frågor tillkommit utöver vad som togs upp på det inledande mötet. Länsstyrelsen yttrade sig 1.9.2006 att även C-anläggningar skulle anges i ansökan. Det behövdes också en riskanalys om kemikalieolyckor. En redogörelse krävdes även för hur bolaget uppfyllde arbetet med Sevesolagstiftningen, samt huruvida de använder sig av särskilt kritiska kemikalier. Till sist påpekades att ansökan skulle vara tillgänglig för en större krets utan egentliga kunskaper inom området.

Naturvårdsverket rekommenderade att kompletteringar skulle finnas i angivna värden i MKB:n. De rekommenderade även att den tekniska beskrivningen skulle kompletteras samt miljöpåverkan, miljöeffekter och miljökonsekvenser. De hade synpunkter och

behövde kompletteringar på BMT, energieffektivitet, kemiska produkter, produktvalsprincipen och transporters utsläpp. Dessutom behövdes det ytterligare provtagning för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för bensen och bly.

SYVAB inkom med synpunkter 24.1.2007 att det var nödvändigt att det industriella bidraget av toxiska ämnen, svårnedbrytbara organiska ämnen och metaller minskade ytterligare. Detta kunde göras genom att begränsa och sluta enskilda utsläppskällor så långt som möjligt. De delade inte Scania resonemang i MKB:n. Scania menade att små utsläpp av föroreningar i förhållande till verksamhetens totala utsläpp eller i förhållande till den totala mängden föroreningar i inkommande vatten till Himmerfjärdsverket, inte medförde några problem för reningsverkets funktion eller förutsättningar att utsläppsvillkor innehölls, eller gränser för metaller i avloppsslam. SYVAB menade att utspädning av oönskade ämnen i vatten inte ändrar den totala mängden ämnen in till avloppsreningsverket. SYVAB ansåg inte att Scania i MKB:n hade beaktat de riktlinjer och allmänna råd som reningsverket tillämpade. Scania hade också haft svårt att uppfylla villkoren för föroreningar av fordonens tvätthallar, särskilt zink. För att klara gällande och skärpta krav var det nödvändigt med kompletterande rening i kombination med återanvändning. SYVAB ansåg att tvätthallarna skulle vara utrustade med en reningsanläggning för verksamheten. Slutligen bedömde de att det inte var lämpligt att utsläpp av mindre mängder av lågförorenat vatten, som avloppsvatten från kyltorn, ridåvatten eller vatten från fosfateringen, reglerades i det allmänna villkoret i ett tillstånd. SYVAB menade att det var rimligare att domstolen överlät till tillsynsmyndigheten att fastställa de villkor som erfordrades, samt att bedömning om lämpliga åtgärder och krav skulle ske i samarbete med SYVAB.

Länsstyrelsen tillstyrkte 8.2.2007 att tillstånd till utökad verksamhet meddelades under förutsättning att deras synpunkter i yttrandet beaktades. De uppmanade MD att under en provotid uppskjuta fastställandet av slutliga villkor för vissa utsläpp till vatten och luft, samt för transporter och energi. Under provotiden uppmanades bolaget att genomföra de villkor som länsstyrelsen angav. Det avsåg bland annat utredningar, minskning av utsläpp, förbättrad teknik, kartläggning av transporter och framtagande av energiplan. För det behövdes också en inventering av hela verksamhetsområdet för att få en helhetsbild över föroreningarna. Tillstånd meddelades av MD i en deldom 10.1.2008 med 13 olika villkor för verksamheten. Ett förslag till kontrollprogram skulle även upprättas med redovisningar av olika kemikalier och en särskild utredning skulle genomföras för enskilda kemikalier. MD delegerade till tillsynsmyndigheten att fastställa villkor för kemikalieanvändningen. Den upprättade MKB:n godkändes. Naturvårdsverket och sökanden har överklagat till miljööverdomstolen (Andersson, MD 11.2.2008). Naturvårdsverket anser att ansökan och MKB är bristfälliga.

5.5. Sammanfattande fallstudier av detaljplaner med BMP före PBL var knuten till MB:s processregler i 6 kap MB

Fallstudierna är sammanfattade utifrån en mer utförlig beskrivning som ligger som bilagor (10-11). Detaljplanerna (5.5.1-5.5.2) har samrådsformer enligt PBL med programsamråd, plansamråd och utställning. De är enligt den axiella processen klassificerade till före samordningen mellan PBL och MB. De har också ett "generellt upprättande" av MKB (se s 13).

5.5.1. Detaljplan och ett "generellt" krav på MKB för "Ornö-Mörby 2:1 och 1:5" med samråd enligt 5:20 PBL (Bilaga 10)

Vandrarhem och uthyrningsstugor planerades på fastigheterna Ornö-Mörby i Haninge kommun. Kommunstyrelsen gav 21.5.2001 uppdrag till avdelningen för samhällsbyggnad att upprätta detaljplan för området. Detaljplanen var föremål för samråd med berörda myndigheter och fastighetsägare 14.10-25.11. 2002.

Ett samrådsmöte ägde rum i 24.10.2002 i Dalarö skola där ett tiotal personer kom. För att lösa framkomligheten till de planerade uthyrningsstugorna planerades en breddning av en kvartersväg genom ett villaområde. Mötet bestod av personer som framförallt bodde utmed vägen mot Mörby gård. I huvudsak vände sig mötesdeltagarna under samrådet mot trafiklösningen av området. Efter mötet inkom 34 skriftliga yttranden. Vägverket såg i huvudsak positivt på förslaget. De kommenterade dock att förslaget skulle ge ökad belastning genom Dalarö, som inte nämdes i detaljplanen. Brandförsvaret menade att den egna verksamheten ställde större krav på säkerhetsföreskrifter av att kunna hantera brand. Naturskyddsföreningen i Haninge hade inga invändningar. De ansåg dock att huvudalternativet var det lämpligaste. Mörbyfjällens samfällighetsförening accepterade inte att en ny väg skulle anläggas över grönområdet och anslutas till Kvartersvägen över Bodalsberget (huvudalternativets vägdragning). De ansåg att den kommersiella verksamheten skulle komma att överskrida de 20 bilar per dygn som beskrevs i planen. Det skulle därför medföra ökade risker för trafikskador och betydande skador för de boende. De ansåg vidare att det inte fanns något bärande argument för att avvisa "det nordvästliga alternativet". Även andra alternativ förkastades i planen.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden bemötte kritiken genom att ta fram ytterligare underlagsmaterial för kostnaderna. De visade att det nordvästliga alternativet var väsentligt högre kostnadsmässigt än huvudalternativet. Anledningarna till nämndens val var därför både ekonomiska och miljömässiga. De alternativa vägdragningarna bedömdes ha BMP.

"Föreningen" menade även att MKB:n var slarvig med sakfel och svepande formuleringar, samt drog slutsatser som inte var objektiva. Tekniska kontoret hävdade att MKB:n togs fram av oberoende konsult.

Följande planer ändrades på grund av inkomna yttranden:

- Bättre skydd för kulturmiljön skulle göras i plankartan.
- Försiktighetsbestämmelser tillkom kring om-, till- och nybyggnad för att uthyrningsstugorna bättre skulle smälta in i landskapsbilden.
- MKB skulle ge förslag till skydd av rödlistade arter och beskriva effekter av en eventuell högspänningsledning.

I januari 2004 beslutade kommunstyrelsen att ställa ut detaljplanen. Den var föremål för utställning 23.2.-22.3.2004. I maj 2004 antog kommunstyrelsen detaljplanen. Antagandebeslutet överklagades därefter till länsstyrelsen av ett flertal fastighetsägare, vars fastigheter låg utmed den väg som skulle fungera som tillfart till planområdet. Även Mörbyfjärdens samfällighetsförening överklagade beslutet. Länsstyrelsen avslog överklaganden i november 2004, men ärendet överklagades vidare till regeringen. Främsta anledningen till avslaget var att den antagna planen inte stod i strid med den fördjupade översiktsplanen för Ornö. Länsstyrelsens beslut innebar att trafikökningen inte översteg "än vad som skäligen fick tålas". De noterades i beslutet att om vandrarhemmet i framtiden exploaterades vidare skulle vägens anslutningslämplighet återigen prövas.

Länsstyrelsen menade sammanfattningsvis att kommunen gav en lämplig avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen. I detta fall medförde inte utbyggnaden så stora olägenheter för klagandena att detaljplanen skulle upphävas. Under hanteringen av ärendet hos regeringen begärdes att kommunen skulle redovisa styrelsens befogenheter att anta den aktuella detaljplanen. Styrelsen hänvisade till fullmäktige som ålagt styrelsen att fatta beslut. Regeringen fattade beslut i juni 2005 vilket innebar att det inte fanns behörighet för kommunstyrelsen att anta förehavande detaljplan. Beslutet tillkom inte i laga ordning och upphävdes. Regeringen prövade inga övriga invändningar mot detaljplanen. Därefter gav kommunfullmäktige på nytt kommunstyrelsen tillstånd att anta detaljplan med formell rätt. Något nytt samråd- eller utställningsförfarande krävdes inte och på nytt gavs fastighetsägare möjlighet att överklaga beslutet.

Beslutet överklagades men länsstyrelsen avvisade överklagan. Genom möjligheterna att vidta trafiksäkerhetshöjande åtgärder på vägen, antogs inte störningen bli mer omfattande än vad som skäligen fick tålas. Samtidigt angav utredningen att en alternativ väg kunde anläggas i fall trafiken blev alltför omfattande. Länsstyrelsen menade att beslutsunderlaget i detta avseende ansågs tillfredställande och länsstyrelsen fann 14.2.2006 att klagandenas invändningar inte utgjorde skäl att upphäva det överklagade beslutet. Vid prövningen 14.6.2006 meddelade länsstyrelsen att MKB uppfyllde de krav som gällde vid planens antagande.

5.4.6. Detaljplan och ett "generellt" krav på MKB för "del av Kronåsen, Tureberg D-071-08" med samråd enligt 5:20 PBL (Bilaga 11)

Arbetsplatser planerades i området för Kronåsen i Sollentuna kommun. Under våren 1998 var ett förslag till detaljplaneprogram föremål för remiss och samråd. I september 1999 beslöt samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott att arbetet med att upprätta detaljplan för Kronåsens arbetsområde skulle drivas vidare. Det föreslogs i samrådsredogörelsen 30.8.1999 att detaljplaneprogram och remissvar skulle utgöra utgångspunkten för detaljplanen.

Under våren 2000 utarbetades ett förslag till detaljplan. Förslaget utarbetades av tjänstemän inom Stockholms stad och med representanter från markägaren, samt fastighetsbolaget i området Drott Kontor. "Drott" framförde synpunkter och förslag angående exploatering samt utformning av detaljplanen. Synpunkterna redovisades i samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott 15.5.2000. Utskottet beslöt att driva planarbetet vidare enligt tidigare beslut, men en viss öppenhet medgavs för förändringar av bebyggelsens skala.

Detaljplanen remitterades för samråd under perioden 1.7-29.9.2000. Samrådsredogörelsen (22.10.2001) redovisades för samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott 24.10.2001. De beslöt att uppdra åt Teknik och Stadsbyggnad att fortsätta arbetet med detaljplanen, samt att de skulle upprätta ett förslag på utställning under våren 2002. Det utarbetades ett utställningsförslag för Sollentunas del av Kronåsen med stöd av kommunplan, detaljplaneprogram och plansamråd. Det innebar att området kunde omvandlas till ett arbetsområde för kontor, lättare tillverkning, utbildning och service. Kronåsen skulle vara en del av framtidsbilden Kista Science City. Framtidsbilden utarbetades i samverkan mellan Stockholm, Sollentuna och Järfälla.

Stockholm kommunfullmäktige godkände förslaget till framtidsbilden 15.10.2001, samt tillvägagångssättet för genomförandet av framtidsbilden. Kronåsens detaljplan stod i

överensstämmelse med illustrationer i framtidsbilden. Planförslaget ägde en generell uppbyggnad med redovisade skyddsavstånd mot E4, kraftledningsgatan och begränsningar av byggnadshöjd samt exploateringsgrad.

Förslaget var utställt för granskning under tiden 23.4- 8.5.2002. En kungörelse om utställningen var införd i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Planhandlingar och kungörelse sändes till myndigheter, företag och föreningar. Planhandlingarna sändes även till fastighetsägare varav "Drott", Sollentuna bildemontering och två privatpersoner svarade. Totalt inkom 13 svarsskrivelser i anslutning till planutställningen. Synpunkterna som framkom under utställningen föranlade ett antal förtydliganden av plankartan och planbestämmelserna. Även justeringar av plan-, genomförande- och MKB genomfördes.

Miljö- och hälsoskydds nämnden, "Drott" samt personer som var privatägare av fastighet bedömdes inte eller endast delvis fått sina synpunkter från programsamråd, plansamråd och utställning tillgodosedda. Miljö- och hälsoskydds nämnden påpekade 23.5.2002 bland annat att marken inte var sanerad på Kronåsvägen. Därför var det nödvändigt med placering av luftintag och det skulle kräva luftanalys i kartform specifikt för södra delen av Sollentuna. Området hade redan tidigare svårt att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för bensen och kväveoxid.

Nämnden framhöll vidare att MKB skulle kompletteras med utredning om artförekomst i sumpskogen och att exploateringsavtalen för området beaktades, samt att utrymme reserverades för miljöstationer. Därtill önskades att sumpskogen skulle bevaras.

"Drott" angav att bestämmelsetexten på plankartan skulle förtydligas och önskade ett förtydligande av planbeskrivningen. Kritik gavs även för bebyggelsehöjder. De hade också önskemål om att hotellverksamhet skulle anges som en möjlighet och att gestaltungsfrågorna skulle sammanfattas i ett gemensamt gestaltungsprogram. Sammantaget fick "Drott" ett tillmötesgående gensvar. Privat ägare av fastighet motsatte sig planen beroende på att området hade goda bostadskvaliteter. Planen accepterades inte utan en godtagbar uppgörelse. I gensvar ordnade kommunen att parterna "Drott" och familjen hittade en bostadslösning som för båda var godtagbar. Synpunkter besvarades generellt i samrådsredogörelsen men inte alla frågeställningar, exempelvis frågan om luftkvalité.

MKB för detaljplan reviderades till sista datum 20.3.2002. Fullmäktige antog detaljplan för Kronåsen, upprättad 20.3.2002 och reviderad 1.8.2002.

5.6. Sammanfattade fallstudier av miljöbedömningar för detaljplaner, efter samordningen mellan PBL och MB

Fallstudierna (5.6.1-5.6.2) är sammanfattade utifrån uppgifter från myndigheter och företag och är mer utförligt beskrivna i bilagor (12-13). Dessa miljöbedömningar av detaljplaner med BMP har samråd enligt PBL med programsamråd, plansamråd och utställning. Vidare är de klassificerade till de innehållskrav på samrådet som upprättandet av MKB innebar sedan 1.5.2005 genom hänvisningen till MB:s processregler (se s 24).

Det tidigare tillståndärendet "Igelsta kraftvärmeverk" (5.3.4) utmynnade i en miljöbedömning av detaljplan med MKB (5.6.1). Miljöbedömningen av detaljplan för "Svinningeområdet" (5.6.2) är inte avslutad. Denna miljöbedömning är uppdelad i ett flertal områden och ett programsamråd har ägt rum för hela planeringen. Plansamråd har hållits för detaljplanen "Svinninge reningsverk" som ingår i samma miljöbedömningsärende.

5.6.1. Miljöbedömning av detaljplan "Igelsta kraftvärmeverk" (Bilaga 12)

Den 3 oktober 2005 beslöt stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt samhällsbyggnadskontoret att upprätta program för Kraftvärme vid Igelstaverket och sända ut programmet offentligt på samråd. Samrådstiden pågick till och med 9.12.2005.

Programmet översändes för yttrande till sammanlagt 21 remissinstanser och sakägare. Några invändningar mot förslaget inkom inte men synpunkter lämnades. Förutom länsstyrelsens påpekanden, som är desamma som vid samrådet gällande detaljplanen, hade Telia Sonera och Vattenfall önskemål om att befintliga ledningar skulle skyddas. Regionplane- och trafiknämnden var positiva men påtalade möjligheten att behålla handlingsfrihet för ytterligare utbyggnadsmöjligheter i framtiden. Kultur- och fritidsnämnden påtalade att vid det fortsatta planarbetet skulle de rekreativvärden som försvinner vid en exploatering återskapas. Miljönämnden tillstyrkte förslaget men vidhöll tidigare ställningstaganden, att förutsättningarna för järnvägstransport till Igelstaverket skulle utredas. Vidare skulle kraftvärmeverket inte eldas med osorterade hushållssopor eller primära fossila bränslen. Telge Energi påpekade att det inom området fanns distributionsnät för såväl fjärrvärme som vatten och avlopp. De krävde att befintliga tunnlar och tunneltillfarter skulle ha full funktion och vara tillgängliga under hela ombyggnadstiden. Kapaciteten för vatten- och spilledningar skulle kontrolleras utifrån anläggningens behov.

Södertörns brandförsvaret ansåg att risker, med hänsyn till avståndet mellan planområdet och transportled för farligt gods, skulle utredas vidare i enlighet med länsstyrelsens rapport. Likaså gällde det risker till angränsande områden. De hade även synpunkter på utformning av brandväggar och sprinklersystem i byggnader. Inga yttranden från sakägare inkom.

I samrådshandlingar 2.6.2006 redovisade Södertälje kommun till länsstyrelsen att genomförandet av detaljplanen kunde antas medföra BMP, därför krävdes en miljöbedömning. Detta redovisades redan i programskedet till detaljplanen eftersom verksamheten var upptagen på bilaga 1 till förordningen om MKB.

Tillstånd för verksamheten söktes parallellt med detaljplaneprocessen och det fanns inga hinder mot att samma MKB användes för såväl tillståndsprövning som detaljplan. Det ansågs svårt att exakt identifiera vilken påverkan som var det avgörande behovet av en miljöbedömning som skulle beskrivas och bedömas i MKB:n. Länsstyrelsen ansåg att de frågor som behövde behandlas i MKB:n till detaljplanen i första hand var risker och säkerhet i samband med transporter. De konstaterade att MKB:n också behövde kompletteras gällande det breda miljöbegrepp som används i 6 kap 12 § pkt 6 MB, samt begränsas till att behandla den miljöpåverkan som konstaterats vara betydande. Det påpekades att det även handlade om att rimliga alternativ skulle identifieras, beskrivas och bedömas med hänsyn till planens syfte och geografiska utbredning. Den alternativdiskussion som kortfattat fördes i tillstånds-MKB:n behövde därför utvecklas. De angav också att efter antagandet av planen var gjord skulle en särskild sammanställning upprättas. Den skulle beskriva bland annat hur miljöaspekter integrerats i planen och i MKB:n. Det skulle också ingå synpunkter på hur MKB:n beaktades. Åtgärder som skulle vidtas för att förebygga, hindra eller motverka BMP skulle även anges. Planarbetet bedrevs parallellt med tillståndsprövningen enligt MB.

I samrådet 19.5.2006 angående detaljplanen hade länsstyrelsen synpunkter på planbeskrivningen. De konstaterade att arkeologiska utgrävningar hade genomförts och ytterligare undersökningar var inte nödvändiga. Detaljplanen tog dock ett område i anspråk utanför det område som tidigare undersökts. Det tillkomna området krävde dock en särskild arkeologisk utredning. Länsstyrelsen påpekade även att en riskanalys kvarstod när en sådan inte tagits fram och rekommenderade att bränsleval framgick. Det skulle också framgå hur transporter till och från området kunde påverka omgivande bebyggelse.

Stadsbyggnadsnämnden beslöt att sända ut detaljplanen till offentligt samråd som varade 14.3.-12.5.2006. Detaljplaneförslaget översändes för yttrande till sammanlagt 21 remissinstanser.

Länsstyrelsen yttrade sig om att planens MKB skulle fokusera på de frågor som kunde antas få BMP. Det fanns inte någon självklar utformning av planens MKB i förhållande till tillstånds-MKB:n, och några bra rutiner för hur dessa frågor skulle hanteras hade inte utarbetats. Det pågick en metodutveckling av dessa frågor på myndigheten.

Södertörns brandförsvaret anförde att riskanalysens avsnitt skulle fördjupas i MKB:n och att det saknades beskrivningar för utsläpp av farliga ämnen. Det saknades även sannolikhetsbedömningar, spridningsområden, valda modeller och konsekvensbedömningar som var rimliga att utreda för detaljplanen.

VU angav att riskanalys upprättades enligt framförda synpunkter. Astra Zeneca påtalade att rök, damm, brand, mögel, och kemikalier kunde spridas till deras verksamhet. De rekommenderade att vidta åtgärder vid utsläpp till vatten för att belastningen på Igelstaviken inte skulle utgöra hinder för deras framtida verksamhet. VU angav att frågorna skulle beaktas och att störningar inte skulle uppstå till följd av de båda verksamheterna. I stort framfördes inga invändningar mot den föreslagna utbyggnaden. VU hävdade att MKB och riskanalys kompletterades för att bättre svara mot de framförda synpunkterna. Planområdet utökades också något och innan marken togs i anspråk kunde kompletterande arkeologiska undersökningar behöva utföras.

Detaljplan för Igelsta kraftvärmeverk med MKB fanns offentligt utställda under tiden 2-27 oktober 2006. Länsstyrelsen ansåg att miljöbedömningen behövde redovisa en tydligare beskrivning av syfte, lagrum och process i inledningen. Vattenfall påtalade att planens skulle kompletteras med information om Vattenfalls plan att bygga en transformatorstation sydväst om det aktuella planområdet.

Miljönämnden ansåg att ingreppet i åsen var oklart redovisat på plankartan då MKB-handlingen visade ett större ingrepp. De ansåg även att det naturmarksområdet som skulle sparas behövde vara större för att bibehålla en väsentligt högre vegetationsskärm. VU svarade att området låg inom detaljplanen och kallades för kvartersmark. Naturmarken som skulle bevaras överfördes från tidigare detaljplan. Telge nät angav förstärkning av nytt elnät med anledning av den planerade transformatorstationen. VU angav att de skulle göra kompletteringar för elförsörjningen. Som helhet framfördes inga erinranden mot den utställda detaljplanen. Plankartan ändrades inte med anledning av framförda synpunkter men vissa förtydliganden i planbeskrivningen genomfördes.

Detaljplanen antogs i kommunfullmäktige 26.3.2007, vilket även innebar ett antagande för MKB. Efter antagandet upprättades ett ”vanligt utlåtande” av samrådet. Ingen särskild sammanställning upprättades av samrådet enligt 6 kap 16 § MB, trots länsstyrelsens påpekande. Kommunen angav att de inte var införstådda med samrådets förändringar (Modig 9.7.2007).

5.6.2. Program för detaljplan i "Svinningeområdet i Österåkers kommun" samt miljöbedömning för detaljplan "Svinninge reningsverk" (Bilaga 13)

Ett förslag till program för detaljplanering av Svinningeområdet inkom till länsstyrelsen för samråd 25.10.2005. Syftet var att reglera pågående omvandling av fritidshusområdena och möjliggöra förtätning samt komplettering av befintlig bebyggelse. Syftet var också att åstadkomma nyexploatering med bostäder.

Programmet omfattades av ett 20-tal detaljplaneetapper och det var särskilt angeläget att göra en helhetsbedömning av miljöpåverkan i hela planområdet. Länsstyrelsen fick uppfattningen att kommunen tagit ställning för att planeringen inte skulle medföra BMP men bedömningen delades inte av myndigheten. En sådan omfattande exploatering som programförslaget rymmer, kunde antas medföra BMP. Beslutet byggde på att områden med höga naturvärden och strandskydd berördes. Kommunens uppgift var, enligt "förordningen om MKB", att ta ställning till om en plan medförde BMP eller ej genom en så kallad behovsbedömning.

Samråd kring planprogram ägde rum under tiden 20.6-19.8.2005 och fanns utställt offentligt. Länsstyrelsens ansåg att programmet för detaljplanering över Svinningeområdet var väl underbyggt i de delar som omfattade omvandling och förtätning av befintlig bebyggelse. Programområdet var dock betydligt större och omfattade även flera föreslagna utredningsområden. Länsstyrelsen ansåg (utifrån inkomna samrådsynpunkter) att naturvärdena behövde inventeras. Byggnadsplanernas omfattning och utbredning behövde också beskrivas tydligare. Likaså behövde kommunens avsikt med vattendragen, förbindelserna mellan dem, med Saltsjön och andra grönområden förtydligas i programmet som stöd för fortsatt detaljplanering. Ubby Ekhage är ett Natura 2000-område och är av riksintresse. Det rekommenderades framgå i programmet. I sådana områden och utanför krävs det tillstånd att bedriva verksamhet och vidta åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön. Ytterligare andra känsliga områden utanför programområdet skulle komma att påverkas vid exploatering och skulle därför uppmärksammas fortsättningsvis.

Länsstyrelsen ansåg vidare att i det fortsatta detaljplanearbetet skulle det tydligt framgå vilka områden som omfattades av strandskyddet, i vilken utsträckning dessa var ianspråktagna som tomtplats eller på annat sätt hindrade allemansrättsligt nyttjande. Det var också av betydelse vilka värden som i övrigt fanns i strandskyddszonerna. Det var av vikt att detaljplanen utformades så att de värden strandskyddet syftade till att bevara inte gick förlorade. De strandpartier som hade vistelsevärden för allmänheten och friluftslivet var av särskild vikt, samt de som var av betydelse för växt- och djurlivet.

I betydelse av kulturmiljön påpekades att ett tillägg behövde göras för fornlämningar. När det gällde djurhållning och hästanläggningar skulle ett skyddsavstånd beaktas. Likaså kräver en pumpstation skyddsavstånd samt den miljöfarliga verksamheten inom området.

Länsstyrelsen delade vägverkets uppfattning att kommunen borde göra en enkel trafikanalys för korsningarna i området, samt att störande trafikbuller skulle framgå av programmet. Tills sist påpekades att huvudmannaskapet för väghållning skulle antas av kommunen i högre grad än vad som angavs i programmet.

Angående samråd om planprogram inkom yttranden till kommun och andra myndigheter samt olika föreningar. Dessa är övervägda i länsstyrelsens utlåtande.

Länsstyrelsen påpekade att redovisning av vattenområdenas miljövärden saknades i MKB. De delade inte helt kommunens uppfattning att utbyggnadsalternativet i huvudsak följde lämplighetskravet i MB 1 kap 1 §. De påpekade att alla detaljplaner skulle behövsbedömas i ett tidigt skede av processen för att avgöra om planen medförde BMP. Ökad befolkning och risk för fler boende med dåliga VA-lösningar under en övergångsperiod, medför större belastning på orörda mark- och vattenområden. Ett Natura 2000-området är dessutom av riksintresse. Länsstyrelsen påpekade vidare att problem var lukt och risk för allergener från närliggande stall och betesdjur i många utbyggnads- och omvandlingsområden. Varken i planprogrammet eller i MKB behandlades detta tillräckligt som underlag för detaljplaneringen.

5.6.2.1 Miljöbedömning av detaljplan för Svinninge reningsverk

För Svinninge reningsverk utarbetades ett förslag till detaljplan och samråd hölls under perioden 15.1-19.2.2007. Ett samrådsmöte som gällde den offentliga utställningen ägde rum den 25.1.2007. Enligt samrådsredogörelse 13.4.2007 påpekade en fastighetsägare att planen skulle kunna medge ett antal företagstomter. I svaret angavs det att kuperad terräng samt miljövärden gjorde det olämpligt. Österåkers hembygds- och fornminnesförening samt naturskyddsförening hade ett flertal synpunkter om bevarandevärden, samt ett önskemål om parkering. Som dock kunde förläggas till annan del än vad önskemålet angav. SL begärde förflyttning av en hållplats som medgavs. Valsätra tomtförening hade synpunkter på utsläpp av orenat avloppsvatten i Trälhavet. I svaret från kommun påtalades att Margretelunds reningsverk hade mer kapacitet och att anspråk skulle göras på ytterligare utsläppsrätt. Breddning av Trälhavet ansågs vara för komplicerat. Behovet av allmänt VA var stort i Svinninge och en överföringsledning till Margretelunds reningsverk skulle vara det bästa alternativet i väntan på ett nytt reningsverk.

Vägverket gav synpunkter på att tillkommande planer av ny anslutning från Svinninge reningsverk mot Svinningevägen behövde dessa ses över enligt VGU (vägars och gators utformning). Kommun angav att de hade utgått från VGU. Länsstyrelsen påpekade att minsta godtagbara skyddsavstånd var 200 meter runt anläggningarna och att planområdet utvidgades till att omfatta gällande avstånd runt om. De ställde sig även tveksamma till om 400 meter mellan luktalstrande delar och befintlig bebyggelse var tillräckligt.

Länsstyrelsen delade kommunens uppfattning att detaljplanens genomförande skulle medföra BMP. De ansåg att förslaget till MKB var tydlig, väl avgränsad och bra utformad. För att klargöra exploateringens påverkan på området skulle dock beskrivningen göras tillgänglig och tydlig inför samråd och utställning. Viktiga delar av åtgärdsprogram och uppföljningsåtgärder skulle inarbetas i planhandlingar och genomförandebeskrivning. Kommunen bedömde att föreslaget skyddsavstånd på 200 meter skulle behållas. Skyddsåtgärder för naturmiljön skulle regleras. Åtgärder som angavs i MKB:n skulle beaktas i möjligaste mån. Åtgärdsförslag i MKB:n skulle också belysas i planbeskrivningen.

E:ON (Elnät Sverige AB) ansåg att plankartan och planbeskrivning var motstridiga. Kommunen kommenterade att otydligheten skulle undanröjas. Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekade att skyddsavstånd borde vara så stort som möjligt särskilt mellan föreslaget reningsverk och befintliga bostäder. Nämnden rekommenderade en utvidgning av området med ytterligare 120 meter utöver de 200 meter. Kommunen angav att som markägare hade de möjligheter att styra markanvändningen på sådant sätt att

olägenheter begränsades. De menade att BMT möjliggjorde detaljplanens byggnad för slammottagning varför ett skyddsavstånd på 200 meter kunde vara tillräckligt. Tidigare synpunkter ska ha beaktats så långt som möjligt.

5.7. Sammanställning av samrådets utveckling

Det uttrycks i Naturvårdsverket utredning av MKB sedan MB:s tillkomst, att former för bredare samråd bör utvecklas som underlättar allmänhetens deltagande. Det avsåg framförallt allmänhetens deltagande vid projekt-MKB med en utökad och formaliserad samrådsprocess, som kunde antas få BMP. Avgörandet har betydelse för att ett utökat samråd ska komma till stånd. En avsikt med utredningen var att öka allmänhetens möjligheter att påverka MKB genom ändrade regler i MB. Slutsatsen resulterade i att beslutsprocessen förlängdes och fördröjades när allmänheten inte fick komma till tals i ett tidigt skede. Kostnaderna ökade rejält när brister åtgärdades sent. Vissa miljöaspekter eller alternativ blev dessutom inte beaktade till fullo.

I MB 1/1 1999 var samrådet uppdelat i tidigt och utökat samråd i 6:e kap 4 och 5 §§. Tidigare kom den bredare och utvidgade samråds-kretsen in först vid delsteget utökat samråd i 6 kap 5 § MB. Enbart länsstyrelsen och kommunen var med från start. Övervägande delen av fallstudier i denna undersökning med tidigt och utökat samråd överklagades och drog ut på tiden.

Förtydligandet i MB trädde i kraft 1.8 2005 och innebär att begreppen tidigt och utökat samråd avskaffas. I 4:e § 6 kap samlas de bestämmelser som reglerar samrådsförfarandet. Samrådsbestämmelserna samlas till i huvudsak en paragraf vilket tydliggörs att det är en fråga om ett sammanhängande samrådsförfarande. Det löpande samrådet ska inledas tidigt och fortlöpa efter behov. Enda skillnaden är att den utökade deltagarkretsen ska finnas med från start. Tillsynsmyndigheten ska också höras i alla fall vid frågan om BMP.

I MKB-förordningens bilaga 1 finns de verksamheter som alltid kan antas medföra BMP och de skickas alltid till MD för beslut. Tidigare skulle alla verksamheter prövas hos länsstyrelsen för beslut. För kategorin bilaga 1-verksamheter planeras en mer utvidgad samrådsprocess från start. Paragraf 4 i 6 kap ger ett enklare och tydligare samrådsförfarande för bilaga 1-verksamheter. Samrådet ses mer idag som en sammanhållen process av länsstyrelsens handläggare för 9 kap i MB än när det var uppdelat i flera delsteg. Det åskådliggörs i fallstudierna efter samrådets förtydligande. Datumen för samråd ligger samtidigt eller nära i tiden till varandra. Allmänheten och andra aktörer har ett utökat samråd tätt efter samrådet med tillsynsmyndigheten. Särskilt berörda samråd samkörs med allmänhet i vissa fall. Genom att det utökade samrådet kommer in tidigare förväntas intressenterna få bättre förutsättningar till insyn och möjlighet att påverka i olika ärendens processer. Lagens förtydligande att åstadkomma tidigare samråd, som är av en mer sammanhållen art samt effektivare, åskådliggörs tydligt av tillståndsärenden i 9 kap som bedöms efter bilaga 1. I relationen mellan fallstudier och regelverkets förtydligande utmynnar bilaga 1-verksamheter på så vis i en kärnkategori, enligt den fokuserande processen, som ofta är förekommande och central. Även den öppna och axiala processen har behandlats här.

Bedömningskriterierna i MKB-förordningens ”bilaga 2” är oprecisa och luddiga i avgörandet av BMP, vilket i praktiken innebär att länsstyrelsens handläggare mer går på känsla och erfarenhet. När det handlar om miljöfarliga verksamheter och

vattenverksamheter som ska bedömas enligt bilaga 2 är det ovanligt att de får BMP. Den bredare och mer utvidgade samråds-kretsen kommer in först efter beslutet om BMP. När det enskilda ärendet bedöms i en tidskrävande utredning kommer den utökade kretsen in sent i processen. Trots förtydligandet blir samrådet inte mycket annorlunda än tidigare och i praktiken ser handläggare på länsstyrelsen ingen tydlig förändring av rutinerna. I jämförelse med förfarandet kring bilaga 1-verksamheter är bilaga 2-verksamheter de negativa fall som tas med i kategorin kring utvidgat samråd. Metodologin är dock inte mättad (när en framväxande teori bedöms ha blivit väl underbyggd se s 11) genom att inga fallstudier har studerats. Ur annan infallsvinkel kan teorin anses som mättad genom att insamlandet i den öppna processen inte tillät några ärenden som avsåg bilaga 2-verksamheter. Därmed erbjöds inga klara och tydliga rutiner att urskilja i praktiken. Det råder en stor osäkerhet i förfarandet kring bilaga 2-verksamheter.

Vid MB:s införande hade inte balkens regler om innehåll och förfarande för en projekt- MKB någon motsvarighet i PBL:s bestämmelser om MKB. Den tidigare versionen av MB ställde dock högre krav på VU beträffande samrådsskyldigheten än PBL ställde på kommunen vid samråd om program och förslag till detaljplaner. I MB skulle samråd ske med vissa angivna och i PBL skulle flertalet av de uppräknade samrådsparterna beredas tillfälle till samråd. Enligt MB kunde den allmänhet som ingick i samråds-kretsen bli mycket vidare än i PBL (de som kan antas bli berörda respektive de övriga som har ett väsentligt intresse i planen).

För övrigt har det inte funnits och finns fortfarande inga speciella bestämmelser om samråd/kungörelse om MKB i PBL. En komplettering infördes i 5 kap 21 § med krav på att när det finns en MKB ska den redovisas vid samrådet. Förarbetena säger att PBL:s regler om samråd om planer uppfyller kraven om MKB. Några särskilda bestämmelser om MKB har därför inte ansetts behövas.

Samordningen med MB:s processregler som infördes i PBL 5 kap 18 § 1.5.2005 gäller vid MKB för detaljplaner. Det innebär innehållskrav på samrådet när MKB ska upprättas genom hänvisning till MB:s regler. Samråds-kretsen i PBL för detaljplanering ska täcka MB:s krav på samråd. Samråd ska också ske före samrådet om själva planförslaget. MB:s krav på samråd är samtidigt sådana att de inryms i de krav som PBL ställer under miljöbedömningen.

I de miljöbedömningar som avser efter att PBL knöts till MB:s processregler, sker utökat samråd tidigt i processen i programsamrådet före samråd om planförslaget. De har även ett tydligt dokumenterat programsamråd. Tidigare dröjde det ett år eller mer innan förslaget ställdes ut offentligt. I Kronåsen verkar det inte ha blivit utställt till allmänheten förrän i utställningen av planen.

I samrådet avseende PBL är det främst programmet och detaljplanen som skall behandlas. Programsamrådet är ett tillfälle för myndigheter, organisationer och enskilda att kontrollera den preliminära MKB:n för programmet. Programsamrådet avser att ge synpunkter och underlag om en MKB krävs för planen, samt att påverka avgränsningen av ett eventuellt fortsatt MKB-arbete. MKB-förordningen anger att kommunen ska sträva efter att genomföra samråden om MKB och plan i ett sammanhang. Det målet uppnåddes i båda miljöbedömningarna. Innan kravet på redovisning av MKB vid detaljplanens samråd ställdes "Kronåsens" MKB först ut vid detaljplanens utställning. Med tyngdpunkt på utställning samtidigt av MKB och plan anses det lämpligt att samråda om behovsbedömningen och avgränsningen under programsamrådet. Samråd om

behovsbedömning ska ske innan samrådet om planen. Alla detaljplaner ska behovsbedömas enligt kriterier från MKB-förordningen och vid beslut om en miljöbedömning krävs MKB.

Igelsta kraftvärmeverk redovisade en behovsbedömning under programsamrådet. För Svinningeområdet hade inte en behovsbedömning utarbetats i programsamrådet. Länsstyrelsen hade synpunkter kring detta eftersom de ansåg att Svinningeområdet var föremål för en miljöbedömning. Kommunen bör samråda på samma sätt om ställningstagandet vid behovsbedömningen och motiven för dessa i plansamrådet. I detaljplanen för "Igelsta kraftvärmeverk" redovisades ställningstagandet för behovsbedömningen. Verksamheten för "Igelsta kraftvärmeverk" bedömdes efter "bilaga 1". Utifrån tillstånds-MKB:n ville VU komplettera MKB så att den även omfattade kravet för en miljöbedömning. Tidigare var samråd om program för detaljplan inte reglerade i lagstiftningen och det var inte nödvändigt att en samrådsredogörelse upprättades särskilt under programsamrådet. Av detaljplanerna före direktivet om planer infördes i svensk lagstiftning hade endast "Kronåsen" programsamråd. I samrådsredogörelsen föreslogs att detaljplaneprogram och remissvar skulle utgöra utgångspunkten för detaljplanering.

Samordningen mellan PBL och MB:s samråd och MKB-förordningen samt fallstudierna, bildar en kärnkategori när regelverket ökar insyn och påverkan genom att det öppnar upp för förutsättningar till inflytande. MB och PBL:s samordning av samråd, detaljplanernas tidigare förlagda programsamråd, synliggörandet av miljöpåverkan genom behovsbedömningen och utställning av MKB tillsammans med detaljplanen utgör en kärnkategori som är central.

Ett bra samråd är inte enbart beroende av hur tidigt bredden av intressenter kommer in. Ett bra samråd är också beroende av hur myndigheter och VU bjudit in till samråd, samt hur lång tid särskilt berörda, allmänhet, föreningar och andra intressenter haft på sig att svara. Det är också av vikt att samrådsredogörelsens sammanfattning visar de sakförhållanden som framkommit under samtliga samrådstillfällen. Samrådsprocessen äger i praktiken rum genom exempelvis möten, telefonsamtal, utskick av brev, kungörelser i dagspress och offentliga utställningar men det kan även utgöras av videokonferenser. Ofta har VU haft samråd med inlämningstid från några dagar till cirka två veckor. Miljöbedömningar har haft inlämningstid från cirka tre veckor till ett par månader vid sina utställningar. Ingen tydlig skillnad syns i det här avseendet till följd av utvecklingen av regelverket. Det är svårt att utröna hur besluten beaktas av synpunkter från olika aktörer. Efter påtryckningar av myndigheter tillmötesgår ofta VU och kommuner olika intressenter men miljövärdena är i fokus. Ledande är naturmiljön när det ges restriktioner för utsläpp och annan miljöpåverkan i beslutstagande dock i relation till marknadsekonomiska värden. Samrådsformen väljs efter det enskilda fallet.

Efter antagandet av en detaljplan ska en särskild sammanställning upprättas som bland annat beskriver hur miljöaspekter integrerats i planen och i MKB:n, samt hur synpunkter på denna har beaktats i beslutet. Det ska även anges vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga, hindra eller motverka negativ miljöpåverkan. Inför antagandet av detaljplanen "Igelsta kraftvärmeverk" i mars 2007 meddelades det att en sådan sammanställning inte upprättats utan endast ett "vanligt utlåtande" hade utförts. Kommunen uppgav att de inte var införstådda med de nya reglerna.

Naturvårdsverkets utredning av MKB:s samrådsförfarande sedan MB:s tillkomst ansåg att det fanns ett behov att utvärdera hur samrådsprocessen fungerade praktiskt i olika typer av ärenden, samt att studera hur olika samrådsformer skapar en dialog mellan VU och allmänheten. Det har även varit svårt att engagera allmänheten i exempelvis industriverksamheter efter samrådets förtydligande.

Undersökningar har utförts som påvisar att dialog som använts på rätt sätt ger tillfälle till att återkomma med flera repliker och vidareutveckla resonemang, samt skapar samarbete. I starten av ett projekt kan därför kommunikationsplanering göras på ett medvetet sätt och ses över och revideras inför varje nytt skede av samrådsprocessen. Detta kan vara till förmån för måluppfyllelsen av ett projekt.

Avsikten med synpunkter och den kunskap som framkommer under samråd är att ge bidrag till myndigheters, VU:s planering samt utveckling av den aktuella detaljplanen, verksamheten eller åtgärden. Det är också viktigt att MKB-arbetet är en inordnad del i planprocessen för att en växelverkan ska ske mellan planering och analys av miljökonsekvenser. Kunskapen som samrådet genererar ger på så vis även underlag inför den slutgiltiga utformningen av MKB:n fokuserat på hållbar utveckling.

6. Diskussion

Utifrån frågeställningarna inleds en diskussion om tidigare praktiska oklarheter till följd av regelverket. Därefter diskuteras frågorna om utvecklingen av regelverket, samt skillnader och oklarheter. Efterföljande frågeställning handlar om hur det ser ut i praktiken till följd av regelverkets utveckling. Avslutande fråga handlar om hur samrådet kan fungera praktiskt för att uppnå en konstruktiv process.

Jag avser att följa den ”röda tråden” när jag diskuterar olika samband utifrån frågeställningarna. Det innebär emellanåt återkommande fakta ur olika infallsvinklar.

6.1. Problem till följd av tidigt och utökat samråd

En fråga som diskuteras här är om regelverket innebar några oklarheter kring samrådsprocessen?

Former för bredare samråd bör utvecklas som underlättar allmänhetens deltagande påvisar Naturvårdsverkets utredning av MKB sedan MB:s tillkomst, främst i industriärenden. Det gäller bland annat deltagande i projekt, vid utökad och formaliserad samrådsprocess, som kan antas få BMP. Uppenbarligen var en avsikt med utredningen att öka allmänhetens möjligheter att påverka MKB genom ändrade regler i MB. Det fanns exempelvis en skillnad i hur vägärenden och industriärenden handlades och hur aktiv allmänheten var i samråden. Generellt var det också få överklaganden. Slutsatsen var att beslutsprocessen förlängdes och fördröjades när allmänheten inte fick komma till tals i ett tidigt skede. Vissa miljöaspekter eller alternativ blev dessutom inte beaktade till fullo. Utredningen angav också att det fanns ett behov att utvärdera hur samrådsprocessen fungerar praktiskt i olika typer av ärenden, samt att studera hur olika samrådsformer skapar en dialog mellan VU och allmänheten.

Riksrevisionsverket konstaterade även i en utvärdering inom vägbyggande och vattenverksamhet att allmänheten engagerades för sent.

I projektet ”väg 73” höll man ett informationsmöte med särskilt berörda och allmänheten efter beslutet om BMP vilket betyder ett sent förfarande. Syftet var dock att få in synpunkter tidigt i processen samt att presentera olika alternativ. ”Väg 73” överklagades av några privatpersoner som ville få inlösen av sina fastigheter. De fick

dock inte gehör i beslutet från regeringen, men beslutet beaktade dock betydelsefulla miljövärden utifrån inkomna synpunkter.

I vägärenden deltar allmänheten så gott som alltid enligt faktamaterialet, däremot är VU ofta dålig på att skapa engagemang kring miljöfarlig verksamhet. Vid fallstudien "Väg 73" inkom 87 stycken skrivelser, mestadels från särskilt berörda och allmänhet.

Fallstudien "Ornö-Mörby" handlade om utbyggnad av vandrarhem och väganslutning genom villakvarter. När planen överklagades vidare (av de närboende) gick länsstyrelsens bedömning ut på att det inte skulle bli så stora olägenheter för klagandena att detaljplanen skulle upphävas. Överklagan visar engagemang dock av närboende men inte av allmänhet eftersom ärendet gällde en lokal kvartersgata.

Fallstudien "Jordrening av Gasverkstomten" engagerade både närboende och allmänhet. Den berörde ett centralt bostadsområde med många olika typer av föreningar, närboende och andra aktörer. Överklagandet av "Jordrening av Gasverkstomten" gick ända upp i Regeringsrätten. Dom fastslogs år 2003, fyra år efter det första tidiga samrådet. Fördröjningen orsakades av en konflikt mellan de närboende och kommunen. I beslutet medgavs sanering men inte till den omfattning som önskades. Ett flertal närboende upplevde dock att de inte fick gehör för sina synpunkter. Igelstaverkets upprättande av en ny kraftvärmeanläggning engagerade de närboende, men inte allmänheten.

Naturvårdsverkets utredning visade särskilt att det utökade samrådet gav större möjligheter för allmänheten att delta, men likväl har allmänhetens engagemang inte ökat. VU kallar trots det till särskilda möten. Dock har vissa verksamheter tilldragit sig ökat intresse hos allmänheten, exempelvis lantbruk, täktärenden och vindkraft. Även verksamheter som gäller lukt och buller har engagerat både i samråd och i överklaganden. Under utredningen hade VU och konsulter fått frågan om de hade upplevt att allmänheten fått ökade möjligheter att medverka till MKB-arbetet genom det utökade samrådet. En konsult berättade att de genom dialogform hade haft ett mycket aktivt och positivt samarbete med allmänheten i ett projekt gällande buller. Konsulten hade dock synpunkter på att samrådet skulle genomföras i två steg eftersom problem som uppdragades i det tidiga samrådet ofta trappades upp till det utökade. Det resulterade i att onödiga konflikter uppstod.

I flera av fallstudierna hade projekt-MKB med bullerproblem och lukt uppmärksammats till följd av engagemang från allmänheten. "Jordrening av Gasverkstomten" problematiserades av buller, men handlade framförallt om stenkolstjärnan som kan vara cancerframkallande och/eller genotoxisk. Verksamheten "Arvid Nordquist" gav upphov till synpunkter beroende på lukt från rostning av kaffe. I fallstudien "Norrälje hamn" utgjordes problemen av buller från transporter. Flishanteringens medförde även partikelspridning som i sin tur gav en frän lukt. Det förekom också damningsrisk nära bostäder. Allt sammantaget oroadde de närboende och bostadsrättsföreningen som var kritiska. MPD:s beslut resulterade i en relativt begränsad utökning av verksamheten. Beslutet överklagades av tekniska kontoret till MD. Domen beaktade till största delen kommunens intressen. Dock inte fullt ut till den omfattning som ansökan avsåg. MD:s beslut innebar att fortsatta mätningar skulle utföras och utvärderas. I väntan på resultaten kunde inte vissa regler fastställas av MD utan sköts upp tills de skulle bli klara.

Naturvårdsverkets utredning visade även att samråden ofta rört sig om detaljer som allmänheten inte förstått. När förståelsen uteblir är det lätt att missuppfattningar gro och konflikter uppstår eller förvärras. Det faller sig logiskt att en dialog inte kan uppstå ur dessa aspekter.

Utredningen visade även att den icke tekniska sammanfattningen i MKB-dokumentet var svår att förstå och speciellt besvärligt har det varit när det skett samråd enligt olika lagar. I dessa fall har besluten inneburit tillstånd med en dålig MKB som underlag. Länsstyrelsen ansåg i detta avseende att allmänheten inte fått tillgång till viktig information.

6.1.1. Oklarheter i tidigt och utökat samråd kopplad till metodologin

Den tidigare lagstiftningen i att skapa engagemang genom ett utökat samråd speglar komplexiteten i verkligheten. Det gäller dels industriverksamheter och allmänhetens inaktivitet i samråden, dels särskilt berörda som haft svårigheter i insynen och att kunna påverka. Här har vi exempelvis "Jordringen av Gasverkstomten". Utifrån "det meningstydande huvudspåret", genom kvalitativ infallsvinkel, upplevde de närboende att de inte fått sina intressen beaktade. En betraktelse utifrån i "det meningsskapande huvudspåret" hörsammades de närboendes intressen i beslutet i relation till kommunens intressen.

Vissa typer av ärenden engagerar allmänheten mer än andra. Det har också visat sig att engagemanget från allmänheten och övriga kommer sent in i processen genom det utökade samrådet. Därav uppstod svårhanterliga konflikter när ärendena hade gått långt i processen och beslut revs upp sent och ökade kostnaderna. Fallstudier innan MB:s förtydligande av samrådet visade flera överklaganden.

Uppdelningen i tidigt-och utökat samråd verkar ha skapat splittring snarare än samförstånd. Olika aktörer kommer sent in i processen vilket medförde att insynen från start uteblev. I antagandet att förutsättningarna till inflytande ökar genom att ha ett tidigt utökat samråd, försvårar ett sent sådant insyn och påverkan. Undersökningar visar även att olika lagar och regler skapade förvirring. Både tidigare undersökningars slutsatser och fallstudier innan förtydligandet visar att beslutsprocessen är väldigt lång och utdragen när insynen från start var bristfällig, vilket ökar kostnader. Tidigare undersökningar tillsammans med studerat regelverk och fallstudier innan förtydligandet tycks ha givit en för snäv insyn och påverkan.

6.2. Samrådets utveckling

Frågeställningar under denna rubrik är hur lagstiftningen har utvecklats. Vilka är skillnaderna? Hur ger lagstiftningen förutsättningar till inflytande. Innebär utvecklingen av regelverket några oklarheter kring samrådet?

Förtydligandet som trädde i kraft 1.8.2005 i MB innebär att begreppen tidigt och utökat samråd avskaffades och ersattes av en sammanhängande paragraf i 6:4. Skillnaden är att den utökade deltagarkretsen finns med från början och att tillsynsmyndigheten alltid ska höras när det är fråga om BMP. Samråden ska även i fortsättningen inledas tidigt och fortlöpa efter behov. På så vis blir inte samråden upplåsta i olika delsteg.

Samrådsbestämmelserna koncentreras till en paragraf och är ett sammanhängande samrådsförfarande. Ur detta perspektiv behöver VU därför uppmärksamma synpunkter fortlöpande. Intervju av handläggare från länsstyrelsen ansåg att samrådet idag mer ses som en sammanhållen process än tidigare och att det ökar tydligheten framförallt vid

bilaga 1 -verksamheter. Avsikten är också att samrådet ska komma in tidigare i processen och det förutsätts att inflytandet på så vis ska bli avsevärt bättre för de olika intressenterna.

Under miljöbedömningen är MB:s krav på samråd sådana att de inryms i de krav om samråd som PBL ställer. Tidigare fanns inte denna koppling mellan lagsamlingarna. Kravet på MKB blev åter synligt i PBL i maj 2005 genom att det tillkom preciserade innehållskrav genom hänvisning till MB:s regler. Samråds-kretsen i PBL för detaljplanering täcker MB:s krav på samråd och det ska ske före samrådet om själva planförslaget. Den tidigare versionen av MB för MKB ställde högre krav på VU än vad PBL ställde på kommunen, vid samråd om program och förslag till detaljplaner. Enligt MB kunde den allmänhet som ingick i samråds-kretsen bli mycket vidare än i PBL.

MKB-förordningens bilaga 1 visar vilka miljöfarliga verksamheter i 9 kap MB som alltid kan antas medföra BMP. Det ger ett enklare och tydligare samrådsförfarande att verksamheterna är identifierade för BMP från start. På så vis ges det möjlighet till ett bredare samråd redan från början. Ärendena skickas direkt till MD för granskning och beslut. Tidigare skulle alla tillståndsärenden prövas för beslut hos länsstyrelsen. I Stockholm begär dock länsstyrelsen in en samrådsredogörelse för verksamheter som står med på bilaga 1, innan de skickas in. Länsstyrelsen anser att det kan vara bra om de kan stämna av med sökanden att samrådet har gått rätt till. Det anses att ärendegången underlättas när samrådets betydelse sätts i fokus från start.

Vid tillståndsärenden för miljöfarlig verksamhet i 9 kap som inte är upptagna på bilaga 1, ska istället länsstyrelsen besluta i frågan om BMP. Det är väldigt ovanligt att en verksamhet som inte är upptagen på bilaga 1 får BMP. I praktiken utgör de ett problem när handläggare går efter bedömningskriterierna i MKB-förordningens bilaga 2. Kriterierna anses vara oprecisa och luddiga, vilket gör att handläggare mer går på känsla och erfarenhet. Exempelvis kan ett projekt med ett utökat samrådsförfarande vara mer viktigt för en smidig samrådsprocess än för miljöpåverkans betydelse. VU ser fördelar genom att en "konfliktfri ärendegång" skapas. Handläggare på länsstyrelsen ställde sig frågande till om det var det bästa för miljön. Synpunkter och kunskaper förväntas dock inte framkomma med samma slagkraft sent i processen. Därav uppstår ett sämre bidrag till VU:s utveckling av ärendet och underlag för den slutgiltiga utformningen av MKB.

För miljöfarlig verksamhet som ska bedömas efter bilaga 2, kommer bredden av intressenter in i samrådet efter beslutet om BMP, vilket innebär ett sent förfarande i ärendets process.

Handläggare från länsstyrelsen hävdar att det är betydligt vanligare med BMP för vattenverksamhet (11 kap), eftersom dessa saknar en bilaga 1.

Handläggare inom vattenverksamhet, uppger dock att relativt få tillståndsärenden bedöms kunna få BMP. Handläggare ansåg det vara vanligare för 9 kap eftersom det är den typ av verksamhet som har en bilaga 1. Av dessa utsagor verkar det som att ärenden som ska bedömas efter bilaga 2, vare sig det är miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet, tillhör det ovanligheterna att de bedöms få BMP.

Bedömningen om BMP för vattenverksamhet ska göras efter det inledande samrådet med länsstyrelsen, kommunen och särskilt berörda. Den utvidgade samråds-kretsen kommer in efter beslutet. I varje enskilt ärende sker en tidskrävande bedömning som gör att det utökade samrådet fördröjs. Om det finns misstankar om BMP är det upp till VU att vara förutseende genom att ta in en vid samråds-krets från start. Tillvägagångssättet syftar

till att skapa en smidig process utan konflikter. Det spelar också in att prövningen av vattenverksamhet bekostas av VU och inte av de enskilda som vid 9 kap. Detta ökar möjligtvis VU:s initiativ att utreda frågan ordentligt för att få accepterande från olika intressenter.

När BMP är aktuellt för detaljplaner innebär det att länsstyrelsen inte behöver remittera till kommunen innan beslut fattas. Det är numera VU:s ansvar att ge tillsynsmyndigheten och enskilda möjlighet att yttra sig innan länsstyrelsen fattar beslut.

Handläggare från länsstyrelsen har uttryckt att det är svårt att i samråd om detaljplaner exakt identifiera vilken påverkan som är det avgörande behovet av en miljöbedömning. Det anges dock vägledande kriterier i MKB-förordningens bilaga 4. Det kan ibland vara svårt att dra gränser mellan MKB och miljöbedömningar medger Boverket. En viss osäkerhet råder om att ange vad som ska miljöbedömas när tillståndsärenden kan bli föremål för en miljöbedömning. Ett exempel på detta är Igelsta kraftvärmeverk som skulle komplettera upp tillstånds- MKB:n till att även omfatta miljöbedömningen av detaljplanen. I denna fallstudie satte länsstyrelsen fokus på säkerhet, utsläpp och alternativ. Länsstyrelsen anger att det inte finns någon självklar utformning av detta och några bra rutiner för hur dessa frågor ska hanteras har ännu inte utarbetats. Det pågår en metodutveckling av dessa frågor hos länsstyrelsen (2006).

I och med att MB infördes och procedur och innehållskrav försvann från detaljplanens MKB blev det svårare att förstå krav på behovsbedömning. MKB-centrum har uttalat sig (på lösa grunder) att kommunerna skaffat sig egna regler under årens lopp och att dessa ännu inte har anpassats till de regler om krav på miljöbedömningar som införts i MB år 2004 och 2005. Enligt MKB-förordningen 1.8.2005 ska alla detaljplaner behovsbedömas och samrådet i PBL ska ske före samrådet om detaljplanen. Boverket rekommenderar att redan i programsamrådet ta med behovsbedömningen och avgränsningen vid en eventuell miljöbedömning. MKB-förordningen anger att samråd om MKB och plan ska ske i ett sammanhang. På det sättet kan MKB-arbetet integreras i planarbetet och följas åt fram till beslutet. Behovsbedömningen i programsamrådet är också ett tillfälle för myndigheter, organisationer och enskilda att kontrollera den preliminära MKB:n samt att avgöra om en MKB krävs för planen. Boverket rekommenderar också att kommunen kan behöva samråda om ställningstagandet vid behovsbedömningen och motiven för dessa i plansamrådet.

En omfattande samrådsredogörelse redovisar på vilket sätt samrådet har genomförts. I den ska det framgå på vilket sätt synpunkterna har beaktats. I de fall de inte har beaktats ska anledningen till detta framkomma. Scantias samrådsredogörelse visar exempelvis vilka frågeställningar som uppkommit, men inte VU:s svar. Söderhalls redogörelse visar på vilket sätt VU har tillmötesgått myndigheternas synpunkter. Myndigheterna beaktar särskilt berörda och allmänhetens synpunkter i sina utlåtanden genom att kräva in kompletteringar. Miljöintressena väger dock tungt hos myndigheterna.

En stor förändring i PBL är den särskilda sammanställningen som ska upprättas vid antagandet av en detaljplan. Den ska bland annat beskriva hur miljöaspekter integrerats i planen och i MKB:n, samt hur synpunkter på denna har beaktats i beslutet. Det ska även anges vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga, hindra eller motverka negativ miljöpåverkan. Inför antagandet av detaljplanen "Igelsta kraftvärmeverk" i mars 2007 meddelades det att en sådan sammanställning inte utförts. Enbart ett "vanligt utlåtande"

hade upprättats. Kommunen var inte införstådd med de nya reglerna. Ändå påtalade länsstyrelsen tydligt på vilket sätt kommunen skulle komplettera.

Den råder en uppfattning hos Länsstyrelsen att den särskilda sammanställningen skulle göra mer nytta om den legat som underlag inför antagandet av planen. Det vill säga framställa hur synpunkter på MKB:n och på planen har beaktats i ärendet inför beslutets ställningstagande. Det blir på det sätt ett slags mått på ett kvalitativt samrådsförfarande.

6.2.1. Samrådets utveckling utifrån metodologin

Teorigenereringen utifrån grundad teori kan nå mättnad i empiriska data (se grundad teori s 11) för projekt-MKB som är upptagna i bilaga 1. Det finns både ett tydligt regelverk kring samrådsprocessen och tillämpliga metoder av myndigheter. Samråden är mer sammanhållna och det utökade samrådet kommer in tidigt. Det förutsätts ge en större insyn och påverkan i ärendena genom att olika intressenter får vara med i utformningen från start.

Syftet är dock inte enbart att skapa nya teorier utan också att fånga komplexiteten i verkligheten genom att urskilja mönster av samvarierande processer som till en början tycks otydliga och svåråtgångade. Det finns oklarheter vid bedömningar om BMP för projekt-MKB:er som ska bedömas enligt bilaga 2. Här kan det tyckas att empirin inte nått mättnad på grund av otydligt regelverk och otydlig tillämpning om bedömningen av BMP. Den praktiska tillämpningen av bedömningen är svår att förutse när inget enskilt fall har kunnat studeras. Mättnaden kan dock anses vara uppnådd eftersom tillämpningen av projekt-MKB i 9:e och 11:e kap (som inte är upptagna eller saknar en bilaga 1) inte har någon utvecklad metod att studera i praktiken. Några projekt-MKB:er enligt bilaga 2 har inte funnits att tillgå.

I övrigt när det gäller planers samråd efter att PBL knöts till MB:s processregler har få fall studerats. Regelverket anger dock att samrådet i miljöbedömningen efterfrågar ett bredare inflytande från start genom att samrådsretsen i PBL för detaljplanering täcker MB:s krav. Behovsbedömningen ska klagöras redan i programsamrådet, vilket innebär att miljöpåverkan görs mer överskådlig för olika aktörer. Avsikten är framförallt att plan och MKB ska följas åt i ett integrerat arbete. När MKB tydliggör olika miljöaspekter tillsammans med utställningen av planen för samråd underlättar det för intressenter att förstå betydelsen av ingreppet i miljön.

Det är av vikt att en särskild sammanställning upprättas efter att planen antagits för att miljöåtgärder ska kunna följas. Det innebär att se över hur miljöaspekter, synpunkter på MKB och plan har beaktats samt förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan.

6.3. Insyn och påverkan i samråden utifrån fallstudierna

Hur ser det ut i praktiken utifrån utvecklingen av samrådets lagstiftning när det gäller förutsättningar till inflytande?

Ett bra samråd är inte enbart beroende av hur tidigt bredden av intressenter kommer in. Det är också beroende av hur myndigheter och VU bjudit in till samråd, samt hur lång tid särskilt berörda, allmänhet, föreningar och andra intressenter haft på sig att svara. Det är också av vikt att samrådsredogörelsens sammanfattning visar de sakförhållanden som framkommit under samtliga samrådstillfällen.

Efter förtydligandet av samrådsreglerna 2005 har tre av de sammantaget sex fallstudierna avslutats. De har visat att samrådet fungerar genom ett eller flera möten,

utskick av brev, informationsblad, information på hemsidor samt kungörelser i dagspress. Det är sällsynt med fler än två samråd, varav ett är till för tillsynsmyndigheten. VU ger möjlighet att direkt ta emot synpunkter vid mötestillfället, eller via telefon och brev från några dagar och upp till två månader. VU har möjlighet att ta till sig synpunkter och besvara dem samtidigt som olika aktörer får chans till insyn och påverkan. Detaljplaner är utställda i minst tre veckor upp till ett par månader i kommunerna.

Av de tillståndsärenden för miljöfarlig verksamhet som avslutats kan man se att processen är mer sammanhållen och tydligare vid BMP för bilaga 1-verksamheter. Det utökade samrådet kommer också in tidigare i processen. Datumen för samråd ligger samtidigt avseende samrådet med myndigheter och allmänhet eller nära i tiden till varandra. Med det menas att allmänheten och andra aktörer har utökat samråd tätt efter eller samtidigt som samrådet med tillsynsmyndigheten. Särskilt berörda samråd har samkörts med allmänhetens i vissa fall.

En intressant fallstudie är "Fortum", som sökte tillstånd för miljöfarlig verksamhet efter förtydligandet. "Värtaverket" som är beläget i stadsdelen Hjorthagen har samma samrådsrets som vid "Jordreningen av Gasverkstomten" innan förtydligandet. De närboende invid "Värtaverket" har därmed upplevt en hög belastning av miljöfarlig verksamhet genom åren. De har som väntat opponerat sig mot utbyggnaden av verket. Beslutet har överklagats till miljööverdomstolen och har därför inte kommit med i denna undersökning. Det gör att man inte kan se tidsåtgången från samrådsprocessens start till beslut, samt intressenternas beaktande i beslutet. Tillståndet söktes i maj 2006.

Samråd vid "Fortum" är tydligt redovisade i protokoll. Synpunktslämnarna gav en negativ kritik av utbyggnaden som redovisades i 25 stycken skrivelser, exklusive miljöskyddsföreningen DLV. "Fortum" har fått påtryckningar av myndigheter, som tycks ha hört sammat kritiken. Det har resulterat i omfattande kompletteringskrav speciellt avseende alternativredovisningen. Inbjudan till samråden var omfattande med brev, annons i dagspress, inbjudan i brevlådor och affischer på anlagstavlor. Synpunkter från närboende och allmänhet beaktades under ett par veckor och arbetades in i sammanställningen. Överklagan utfördes av DLV och avsåg i stort att utbyggnaden av verksamheten genomfördes nära ett bostadsområde.

En annan miljöfarlig verksamhet efter förtydligandet är "Skrotfrag". Få synpunkter har inkommit från de närboende. Samrådet för allmänhet, myndigheter och övriga förekom vid två tillfällen med fem månaders mellanrum. Det innebär att VU varit öppna för synpunkter tiden emellan. VU har gett positiv uppföljning på de synpunkter som lämnats, genom möjlighet till ytterligare möten samt aktiva åtgärder. Myndigheter uppmanade dock VU att hörsamma kritiken. Synpunkterna avsåg buller från markarbeten och bergkrossning. Enligt önskemål bestämdes det att störande verksamhet skulle styras upp och inte förekomma på kvällar och helger. Ingen konflikt uppstod. Efter samråd med myndigheter och särskilt berörda sattes annons in i dagspress, riktad till övriga myndigheter och allmänheten. Ingen hörde av sig med anledning av annonserna. Verksamheten kan ha varit ointressant eller så betyder det att allmänheten inte varit observant. Alternativt har annonserna varit otydliga. VU beaktade synpunkter i ansökan och i MKB:n, samt gjorde kompletteringar för mätningar av CFC/HCFC. MD gav tillstånd med restriktioner för öppethållande och krav på återvinning, samt utsläppsbegränsningar. Handläggningstiden för ärendet rörde sig om cirka ett år.

Ärendet "Söderhalls reningsverk" hade en väldigt kort handläggningstid på cirka sex månader. Ansökan handlade dock inte om utbyggnad utan endast om lagring av trä och elavfall. Allmänheten hade inga synpunkter enligt uppgifter och har därför varit helt oengagerade. Allmänheten informerades via annons i lokaltidningen och på VU:s hemsida. Yttrande förväntades inkomma inom en vecka. Samrådsredogörelsen är tydlig men saknar synpunkter. Allmänheten tycks ha varit ointresserad eller så har annonseringen varit otillräcklig och otydlig. Även den icke tekniska sammanfattningen är lättförståelig. MD ställde bland annat villkor på begränsningar av störningar till omgivningen och att ytorna för farligt avfall skulle hållas täta.

"Scanias" ansökan avsåg utökning av verksamhet i befintliga lokaler. Samråd med allmänheten genomfördes genom annonsering i dagspress och brev till särskilt berörda. Efter svar skulle ett samrådsmöte med särskilt berörda övervägas. Tiden för synpunkter varade enbart i fyra dagar och endast tre personer inkom med frågor. Synpunkter hade en extremt kort period att göra sig hörda i det här fallet. Samrådsredogörelsen är tydlig med frågor från myndigheter och allmänheten men inte VU:s svar. Länsstyrelsen tillstyrkte att MD lämnade bolaget tillstånd för verksamheten under en provotid, under förutsättning att VU förbättrade teknik och reducerade utsläpp. Huvudförhandling för "Scania" överklagades till miljööverdomstolen av Naturvårdsverket och beslutet har därför inte tagits med i denna undersökning. Företaget ansökte dock om tillstånd i slutet av juni 2006.

I fallstudierna av miljöbedömningarna, efter att PBL knöts till MB:s processregler, sker utökat samråd tidigt i programsamrådet. Det ökar möjligheterna till att MKB integreras i detaljplanearbetet. De har också ett tydligt dokumenterat programsamråd. "Igelsta kraftvärmeverk" redogjorde klart och tydligt för behovsbedömning i programsamrådet men för "Svinningeområdet" var den inte fullt tydlig från start. Programmet var dock ute tidigt för offentligt samråd innan förslaget kom in till länsstyrelsen. Kritik från länsstyrelsen gavs för att Svinningeområdets detaljplan förväntades få BMP och därför skulle de utföra en behovsbedömning redan i programsamrådet. Kommunen ombads att göra en omgående. Reningsverkets detaljplan över Svinninge ställdes dock ut tillsammans med MKB. Även "Igelsta kraftvärmeverks" detaljplan ställdes ut tillsammans med MKB. Samråden är mer sammanhållna i relation till varandra.

I detaljplanerna innan PBL knöts till MB dröjde det ett år eller mer innan förslag ställdes ut offentligt i ett utökat samråd. I Kronåsen verkar det inte ha blivit utställt till allmänheten förrän i utställningen av planen.

Samrådet vid "Igelsta kraftvärmeverk" delades upp i ett flertal enskilda möten med närboende, allmänhet, myndigheter och företag. Programmet skickades ut till 21 remissinstanser, samt sträckte sig i över två månaders tid. Samma procedur gjordes för detaljplanen. Utställningen av den antagna detaljplanen varade i cirka tre veckor. Inga erinranden framfördes mot den antagna planen. Plankartan ändrades inte med anledning av framförda synpunkter, men vissa förtydliganden genomfördes i planbeskrivningen. Kommunens beslutsprocess för "Igelsta kraftvärmeverk" ägde rum under knappt två år.

Samrådet kring "Svinningeområdets" detaljplaneprogram sträckte sig till under två månaders tid. Länsstyrelsen fick uppfattningen att kommunen tog ställning för att detaljplanen inte förväntades få BMP därav deras påtalande att en behovsbedömning

krävdes. En sån omfattande exploatering ansågs medföra BMP. Nya regler kan ha gjort att nya rutiner inte hunnit bli införda när det gäller behovsbedömning i programsamrådet.

För "Svinninge reningsverk" varade detaljplanens samråd under en månad. Ett flertal synpunkter avsåg planen och MKB som bland annat gällde reningsverkets korta avstånd till bostäder. Tidigare detaljplaner exempelvis "Kronåsen" var handläggningstiden på fem år, liksom "Ornö-Mörby". Frågan om luftkvalité gav inget gehör i beslutet för "Kronåsen". Programsamrådet var inte utförligt redovisat i fallstudien "Kronåsen", som ägde rum innan MB:s processregler infördes i PBL. Det innebar att det inte var behövligt med ett dokumenterat programsamråd vid den tidpunkten men infördes senare. Beslutet ställdes ut i cirka två månaders tid. Beslutet vid "Ornö-Mörby" som inte haft programsamråd överklagades. "Ornö-Mörby" fick speciellt kritik för en bristfällig MKB. Tillståndsansökan för Norrtälje hamn tog sex år. Det finns ingen enhetlig samrådsredogörelse, men enstaka protokoll finns över samrådsmötena. Beslutet överklagades och i stort fick kommunen igenom sina intressen. Överklagan fick dock inte gehör i beslutet.

Tillståndsansökan för "Arvid Nordquist" hade tydligt dokumenterade samråd med tidsangivelser och synpunkter. Dock fanns inga svar nedtecknade från VU. Proceduren tog enbart ett år men inga yrkande inkom och företaget vidtog luktminskande åtgärder inför prövningen av MPD. Proceduren för "Jordreningen av Gasverkstomten" tog fem år, grundat på ett stort missnöje från närboende. Kritiken gällde allmänt motstånd mot projektet, missvisande samråd och bristfällig information om samrådstillfällena. Tiden för inlämning av synpunkter varade i cirka en vecka efter sista samrådsmötet. MD beaktade kritiken i beslutet men ansåg att genomförandet av jordsaneringen var en viktig miljö- och hälsofråga. Vid "väg 73" tog proceduren också fem år. Arbetsplan och MKB var utställda i ett par månader. I beslutet tog man hänsyn till naturmiljön och annan miljöpåverkan. Det märks inga tydliga skillnader avseende tiden för inlämning av synpunkter utifrån regelverkets utveckling.

Myndigheter förespråkar olika intressenter genom att beakta inkommen kritik och uppmana VU och kommun att komplettera in uppgifter utifrån synpunkter. Det ger indirekt påverkan från olika intressenter i utvecklingen av ärendena. Stor hänsyn tas till naturmiljön i besluten i relation till marknadsekonomiska intressen. Det är svårt att uttala sig om vilken betydelse samrådet har i helhet.

6.3.1. Insyn och påverkan i samråden av fallstudierna utifrån metodologin

Utifrån empiriska data urskiljdes det mönster i att ärendeprocessen förkortades avsevärt efter förtydligandet i MB. Den utökade samrådsretsen vid bilaga 1 ärenden kommer in tidigare i processen och samråden är mer sammanhållande. Ett tidigare inflytande ger större förutsättningar till inflytande. Ärendena innan förtydligandet har haft samråd med oenigheter och överklaganden till följd med undantag av ärendet "Arvid Nordquist". Beslutsprocessen har även blivit utdragen vilket förväntas öka kostnaderna. Efter förtydligandet och att MB knöts till PBL har tre fallstudier avslutats utan överklaganden. Ärenden handläggs av MD och ger en effektiv hantering. Det är inte meningen att samrådet ska vara orimligt kostsamt vilket kan förekomma om inte ett beslut fattas inom skälig tid. Oenigheter finns dock för "Värtaverket" och "Scania" som

blivit överklagade till miljööverdomstolen. I det senare ärendet handlar det mer om ej uppfyllda miljökrav på utsläpp medan Värtaverket avser säkerhetsavstånd till bostäder.

Även miljöbedömningarna har en mer sammanhållen samrådsprocess med ett tidigare utökad samråd. Behovsbedömning av BMP utförs innan samråd om planen. MKB och detaljplan ställdes ut tillsammans i plansamrådet. Ärendeprocessen har en kortare handläggningstid. Igelsta kraftvärmeverks miljöbedömning handlades knappt under två års tid. Däremot utfördes ingen särskild sammanställning efteråt för uppföljning av miljösituationen.

Närboende har engagerats till viss del vid industriverksamheter men engagemanget från allmänheten har varit obefintligt. Det är numera tydligare riktlinjer för hur vissa samråd ska gestaltas och myndigheter ställer krav på att miljövärden hörsammars utifrån synpunkter från närboende, allmänhet och andra aktörer. Projekt stoppas inte utan kompletteringar krävs in och myndigheterna ställer tuffa krav utifrån miljöintressena.

Under programsamråden i detaljplanerna, efter sammankopplingen av PBL till MB:s processregler, har behovsbedömning utförts vilket åskådliggör den betydande miljöpåverkan för olika samrådsintressenter tidigt i processen. Samråden har i stort följt rekommendationer av myndigheter för inbjudan till samråd och tid för synpunktsinlämning. Här syns ingen skillnad mer än att samrådsredogörelsen är lite mer utförlig. Engagemanget från allmänheten har trots det inte stärkts när det gäller vissa typer av ärenden. Utifrån dessa empiriska data har teorin nått mättnad.

6.4. Samrådet i en konstruktiv process

Frågeställningen som diskuteras är hur samrådet kan fungera praktiskt för att uppnå en konstruktiv process mellan olika aktörer med fokus på hållbar utveckling.

För att lösa komplexa problem i frågor om miljö, hälsa och hushållning är samarbete mellan olika aktörer viktigt för att frågor om påverkan på miljön ska komma in på ett tidigt stadium. När frågor om påverkan på miljön ingår i beslutsunderlaget under hela processen fram till ett tillståndsbeslut, för att grundläggande förändringar ska vara möjliga och föreslagen lokalisering ska kunna ändras, blir MKB även ett viktigt instrument för ökad demokrati.

Arbetet som kan tillföra och utveckla detaljplanearbetet allra mest sägs vara alternativa lösningar. I många fall kan sökandet efter alternativ stimulera till nytänkande. För att åstadkomma ett effektivt samråd på den kommunala nivån med företag, medborgare och intresseorganisationer tycks det därför vara nödvändigt att integrera MKB-och detaljplanearbetet. När MKB-arbetet integreras i planen sker en växelverkan mellan planering och analys av miljökonsekvenser, vilket är en förutsättning för att lösa komplexa problem i frågor om miljö, hälsa och hushållning. Tvärfackligt samarbete sägs också skapa möjlighet till integration mellan olika kunskapsområden i planeringsprocessen och samordning i planeringens och genomförandets olika skeden. Detta tycks vara speciellt viktigt för att förhindra att goda intentioner i ett led av processen motverkas i andra led. Erfarenheter har även visat att informella kontakter är positivt eftersom det ger en mer effektiv användning av tid, utredningsresurser och har betydelse för projektets slutgiltiga utformning.

I starten av exempelvis ett projekt kan dialogen mellan olika aktörer spela stor roll och är lämplig att planera in från start inför projektets vidare utformning. Kommunikationsplanering kan göras på ett medvetet sätt och ses över och revideras inför varje nytt skede av processen. Detta kan vara till förmån för måluppfyllelsen av ett

projekt och enligt tidigare undersökningar bör samråd fungera som en dialog. I dialogen kan det påvisas vad som är en äkta konflikt och experterna kan koncentrera sig på att bearbeta den och viktiga frågor. I dialogen förutsätts också att parterna kan kommunicera och att den information som finns tillgänglig kan användas av samtliga deltagare. När dialogen används på rätt sätt ger den tillfälle till att återkomma med flera repliker och vidareutveckla resonemang. Det kan dock vara ett stort åtagande att skapa förutsättningar för en kontinuerlig dialog genom en lång planeringsprocess samt att dokumentera den. En dialogsamordnare kan vara lämplig att tillgå. Ett nära samarbete förutsätts mellan projektledare och dialogsamordnare, samt att den inarbetas med omsorg i projektets tidsplan från start.

För att få ett hållbart samhälle genom medborgarinflytande bör också deltagandet ge gensvar i form av handling för att visat engagemang ska löna sig. Det har framkommit att samrådstillfällena mer handlat om presentation och information än att se över synpunkter och andra förslag.

I naturvårdsverkets remissutgåva till allmänna råd anges att samrådsformen väljs efter det enskilda fallet. Det kan utgöras av enskilda möten men även av annonsering, telefonsamtal och videokonferenser.

Avsikten med synpunkter och den kunskap som framkommer under samråd är att ge bidrag till VU:s planering och utveckling av den aktuella verksamheten eller åtgärden. Kunskapen som samrådet genererar ger även underlag inför den slutgiltiga utformningen av MKB:n.

6.4.1. Samrådet i en konstruktiv process utifrån metodologin

En tillfredsställande dialogprocess verkar uppenbarligen ha saknats i de undersökta fallstudierna innan MB:s förtydligande. Flera överklaganden inkom. Här har vi exempelvis "Jordrening av Gasverkstomten", "Norrtälje hamn" och "Ornö-Mörby". Intressekonflikter har uppstått och en anledning är med stor sannolikhet ensidig information samt kommunikation. Det råder en uppfattning av utvärderare för regelverket att en ömsesidig dialog på ett naturligt sätt leder till samarbete. Genom att tillämpa konstruktiv dialogplanering i tvärfackligt samarbete för projekt, verksamheter och detaljplaner kan arbetet kring samråd utvecklas vidare och ge eftersträvt miljöfördelar. Kortare processer antas medföra lägre kostnader. MKB-arbetet bör också integreras i detaljplanearbetet så att en växelverkan sker mellan planering och analys av miljökonsekvenser.

Teoretisk mättnad utifrån empiriska data består i att om VU och myndigheter får med sig särskilt berörda, allmänhet och andra intressenter från start kan processen kortas ner genom att konflikter minimeras. Bland annat genom att erbjuda olika former som utvecklar samarbetet såsom att skapa engagemang för olika aktörer, integrera plan och MKB-arbetet samt ge alternativa lösningar. Det ger ekonomiska besparingar genom att beslut inte behöver rivas upp sent i processen då det kostar mer att åtgärda bristerna. Det ger också fördelar för miljön när insyn sker tidigt i processen och belyser flera olika miljöaspekter samtidigt som möjligheter till påverkan upprätthåller demokratin.

6.5. Policyimplikationer

Kriterierna för MKB-förordningens bilaga 2 anses som otydliga och oprecisa. Ytterligare undersökningar behöver utföras hur pass vanligt det är att projekt med

miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet får beslut om BMP. Metoder behöver utvecklas inför ställningstagandet vid beslut av BMP. Det utökade samrådet vid bilaga 2-verksamheter kommer även in efter beslutet om BMP vilket innebär att ett snabbare beslut behöver komma till stånd. MKB-förordningens kriterier vid BMP för bilaga 2-verksamheter behöver också förtydligas.

Ett bra utfört samråd innebär även hur olika intressenter bjudits in till samråd samt hur lång tid dessa haft på sig att svara. En uppfattning råder att ju tidigare ett samråd är och under längre tid som ett projekt eller en plan är utställd desto större chans till synpunkter och delaktighet från olika intressenter.

Val av samrådsform är viktig för att få igång en dialog och den kan även inkludera samtal över hemsidor. I de fall kommunens regler om miljöbedömningar inte anpassats till MB:s processregler som införts år 2004 och 2005 behöver de ses över och åtgärdas. Det gäller även regelverkets utveckling kring miljöbedömningar.

Det råder en uppfattning att den särskilda sammanställningen istället skulle kunna ligga till grund inför beslutets antagande.

Kommunen kan dela uppföljning och kontroll av miljösituationen tillsammans med VU med stöd av verksamhetsansvaret.

En enskild studie skulle behöva göras enbart för att se hur samråd påverkar beslut i olika ärenden.

7. Slutsats

Efter förtydligandet i MB år 2005 ses samrådet mer som en sammanhållen process. Det ser framförallt tydligare ut vid BMP avseende tillståndsärenden för projekt-MKB i 9 kap, beroende på tydliga kriterier från MKB-förordningens bilaga 1. Fler intressenter blir inblandade redan från start i en utökad samrådsrets och det förväntas förbättra insyn och påverkan i olika miljöaspekter. Fallstudier har även visat att konflikter blir mindre utdragna genom det direkta handläggandet av MD vilket sparar kostnader eftersom handläggningstiden kortades ner.

Det är dock komplicerat när projekt avseende miljöfarlig verksamhet inte är upptagna på bilaga 1, utan bedömningar ska göras efter kriterier i MKB-förordningens bilaga 2. Kriterierna anses vara otydliga av handläggare på länsstyrelsen. Länsstyrelsen behöver dock inte remittera till kommun innan beslut om BMP fattas. Det är numera VU:s ansvar att ge tillsynsmyndigheten och särskilt berörda möjlighet att yttra sig innan länsstyrelsen fattar beslut.

Den bredare gruppen av intressenter i samrådet kommer in senare vid miljöfarlig verksamhet för bilaga 2-verksamheter, det vill säga efter beslutet om BMP. Ett senare förfarande av en bred samrådsrets gäller också för vattenverksamhet eftersom specifika kriterier saknas i en bilaga 1. Inget ärende har dock studerats på grund av utebliven tillgänglighet av fallstudier.

En större bredd på samrådet från start är till fördel för projektets mål, att genom insyn och påverkan minimera negativa miljöeffekter. Ett öppet samarbete med olika intressenter är viktigt och den inplanerade dialogen är en kommunikationsväg till ett aktivt utbyte av kunskap, synpunkter och information mellan VU, myndigheter, särskilt berörda, allmänhet och andra aktörer. Tvärfackligt samarbete mellan olika aktörer ökar också demokratin. Det skapar möjlighet till integration mellan olika kunskapsområden i planeringsprocessen och samordning i planeringens och genomförandets olika skeden. Sökandet efter alternativa lösningar stimulerar till nytänkande och anses vara det som

tillför samt utvecklar detaljplanearbetet allra mest. Ansvaret att vidareutveckla samråden genom projektet ligger hos VU.

PBL knöts till MB:s processregler våren 2005 vilket innebar att PBL fick innehållskrav på samrådet vid MKB. MB:s krav på samråd under miljöbedömningen är sådana att de inryms i de krav på samråd som PBL ställer. För miljöbedömningar av detaljplaner ska MKB-arbetet vara en inordnad del i planprocessen och följa denna, likaså ska behovsbedömningen ske innan samrådet om detaljplanen. Det gör att det är lämpligt att förlägga behovsbedömningen i programsamrådet. Behovsbedömningen underlättar för samrådsintressenter att förstå betydelsen av ingreppet i miljön på ett tidigt stadium. Genom att integrera MKB-arbetet i planen sker en växelverkan mellan planering och analys av miljökonsekvenser. I syfte att öka tydligheten i samråden bör kommunen också samråda om ställningstagandet vid behovsbedömningen och motiven för dessa i plansamrådet.

När det avser fallstudierna av miljöbedömningarna efter att MB knöts till PBL har behovsbedömning utförts i programsamrådet i den ena studien. Vid båda miljöbedömningarna ägde brett deltagande rum i programsamrådet tidigt i inledningen av ärendets process. MKB har ställts ut tillsammans med detaljplanerna. Efter antagandet av en miljöbedömning för en detaljplan ska en särskild sammanställning upprättas över samrådets process och miljöpåverkan. Kontroll av miljösituationen ska också uppmärksammas och följas av kommunerna. Enligt tidigare undersökningar och fallstudier har kommuner under många år har skaffat sig egna regler om MKB och inte införlivat alla de regler om miljöbedömningar som införts år 2004 och 2005.

Enligt granskningen av fallstudier har samråden utförts genom utskick av brev, offentliga utställningar, annonser i dagspress, på hemsidor och genom möten. Samrådsformen väljs efter det enskilda ärendet. Tiden för samrådsinlämning har för VU varit från några dagar till ett par veckor. Utställning av samråden i kommunerna har pågått från cirka tre veckor till ett par månader. Ingen skillnad syns utifrån utvecklingen av regelverket. Fallstudierna har visat att även efter samrådsförtydligandet har industriverksamheter varit svårt att engagera allmänheten i.

Miljöintressena väger stort hos kontrollmyndigheterna när kompletteringar krävs in inför tillståndsgivningen av projekt och planer. Påtryckningar av myndigheter resulterar i att VU förändrar och tillmötesgår särskilt berörda, allmänhet och andra intressenter. Det är till fördel i att reducera miljöpåverkan. Viljan uteblir dock hos projektansvariga och kommun att på egen hand skapa samarbete med olika intressenter i att hitta konstruktiva lösningar på miljöproblematiken. I besluten läggs stor vikt vid naturmiljön med restriktioner av utsläpp och övrig miljöpåverkan. Naturmiljöns betydelse beaktas i relation till marknadskrafternas intressen. Det är svårt att uttala sig om i vilken betydelse samråden påverkar besluten.

Det är meningen att de synpunkter och den kunskap som samarbetet gemensamt lyfter fram, ska bidra till VU:s och kommunens planering och utveckling av den aktuella verksamheten, åtgärden eller detaljplanen. Det ska framförallt också ge underlag till den slutgiltiga utformningen av MKB som kom till för att minimera negativa miljöeffekter.

Flera åtgärder har genomförts för att förbättra kvalitén kring samrådet genom att skapa förutsättningar till insyn och påverkan. Det gemensamma miljöarbetet för en hållbar utveckling som samrådet vid MKB förutsätts lyfta fram behöver dock ständigt vidareutvecklas.

Litteraturförteckning

Publicerade källor:

Asplund, E, Hilding-Rydevik, T (1996): Plan MKB - fallstudier i två kommuner. Institutionen för infrastruktur och samhällsplanering. Avdelningen för regional planering. KTH. Stockholm.

Boverket. (2005): Miljöbedömningar för planer enligt PBL. Boverket. Karlskrona.

Boverket (2006): Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen - en vägledning. Boverket. Huskvarna.

De Laval, S (1999): Samråd & Dialog. En idébok för den som ska arrangera någon form av dialog. Vägverket. Solna.

Guvå, G. Hylander, I (2003): Grundad teori – ett teorigenererande forskningsperspektiv. Liber AB. Stockholm.

Hartman, J (1998): Vetenskapligt tänkande. Studentlitteratur. Lund.

Hartman, J (2001): Grundad teori. Teorigenerering på empirisk grund. Studentlitteratur, Lund.

Holme, I.M & Solvang, BK (1997): Andra upplagan. Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder. Studentlitteratur. Lund.

Jonsson, G, Palm, I (2002): Boken om MKB för detaljplan. Boverket. Kristianstad.

Lantz, A (1993): Intervjumetodik. Studentlitteratur. Lund.

Lerman, P (2001): Lärobok om MKB. En handledning om miljökonsekvensbeskrivningar tvärs över systemen, del 1 grunder. Lagtolken PL AB. Nätraby.

Lerman, P (2004): MKB & Planer. MB & Direktiv. Lagtolken AB. Nätraby.

Lerman, P (2005): Lärobok. Regler om MKB i PBL mm, del 2.

Miljökonsekvensbeskrivningar seglar vidare i planeringen. Lagtolken PL AB. Nätraby.

Naturvårdsverket. (2000): Strategiska miljöbedömningar – ett användbart instrument i miljöarbetet. Rapport 5109: Naturvårdsverket förlag. Stockholm.

Naturvårdsverket (2001/04): MKB under utveckling. Tidiga erfarenheter av MKB enligt miljöbalken och förslag på fortsatt utvärdering. Rapport 5150. Naturvårdsverket förlag. Stockholm.

Naturvårdsverket (2006): Miljökonsekvensbeskrivningar för verksamheter och åtgärder enligt Miljöbalken. Remissmaterial. Utkast 2. 2006-22-26). Naturvårdsverket. Stockholm.

Olsson, H & Sörensen, S (1999): Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv. Liber. Stockholm.

Sharan, B Merriam. (1994): Fallstudien som forskningsmetod. Studentlitteratur. Lund.

Starrin, B. Dahlgren, L. Larsson, G. Styrborn, S (1997): Along the Path of Discovery. Qualitative Methods and Grounded Theory. Studentlitteratur. Lund.

Pettersson, H. Westergren, T. Årevall, H. (2003): Granskning av samråd i MKB enligt miljöbalken, Miljökonsekvensbeskrivning, projekt 10 poäng. Ip 0337. SLU. Institutionen för landskapsplanering Ultuna. Uppsala.

Wallén, G (1996): Andra upplagan. Vetenskapsteori och forskningsmetodik. Studentlitteratur. Lund.

Westerlund, S. (1997): En hållbar rättsordning. Rättsvetenskapliga paradig och tankevänder. Iustus förlag AB. Uppsala.

Opublicerade källor:

MKB - centrum, International Association of Impact Assessment (IAIA). (1999): Principles of Environmental Impact Assessment Best Practice. Översättning: God MKB – sed - Principer för bästa tillämpning av miljökonsekvensbeskrivning. MKB-centrum SLU, Sveriges lantbruksuniversitet.

MKB-centrum (2006-01-10): MKB och miljöbedömningar av detaljplaner. MKB-centrum. Statens lantbruksuniversitet.

Modig, Stefan (2007-01-18): Plan och bygg. Samhällsbyggnadskontoret. Södertälje kommun.

Naturvårdsverket (2005-03-08): Miljöbedömningar av planer och program. Naturvårdsverket.

Palm, I (2006-08-25): Samhällsbyggnad. Plan. Boverket.

Elektroniska Källor:

EU-upplysningens hemsida; www.eu-upplysningen.se

Lagrummet: www.lagrummet.se

Förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar 1998:905.

SFS–Svensk författningssamling, Miljöbalken 1998:808.

SFS–Svensk författningssamling, Plan-och bygglagen 1987:10.

Regeringens proposition, Miljöbalken 1997/98:45 (1997) Stockholm.

Regeringens proposition, En effektivare miljöprövning 2004/05:129 Stockholm.

MKB-centrums hemsida; www.mkb.slu.se

Nationalencyklopedin/ Södertörns högskola/bibliotek; www.ne.se.till.biblextern.sh (2006-06-29).

Naturvårdsverkets hemsida; www.naturvardsverket.se

Regeringens hemsida; www.regeringen.se

Schullström, L (2006-01-25), fotoillustration. Stockholm.

Svenska akademins ordbok; www.g3.spraakdata.gu.se, (2006-04-29).

Muntliga källor:

Hallander, F (2006-11-24): Miljöskyddsensheten, energianläggningar. Länsstyrelsen. Stockholm.

Klasson, K (2006-07-07): Planavdelningen, miljöbedömningar. Länsstyrelsen

Södereng, C (2006-11-24): Miljöskyddsensheten, vattenverksamhet. Länsstyrelsen. Stockholm.

Fallstudier:

Länsstyrelsen i Stockholm: Arvid Nordquist H. A. B. i Solna, antagande 2001-12-17 (Bilaga 2).

Länsstyrelsen i Stockholm: Ornö–Mörby 2:1 och Ornö–Mörby 1:5, Haninge kommun, antagande, 2006-02-14. (Bilaga 10).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 11049-06): Fortum Värme AB, Stockholm kommun (Bilaga 7).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka: Jordrening av Gasverkstomten i Hjorthagen, Stockholm kommun, antagande 2003-04-22 (Bilaga 1).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 5121-06): Igelsta kraftvärmeverk, antagande 2006-12-14 (Bilaga 4). Södertälje kommun: Miljöbedömning Igelsta kraftvärmeverk, antagande 2007-3-26. (Bilaga 12).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 30008-04): Norrtälje hamn, Norrtälje kommun, antagande 2007-02-16 (Bilaga 3).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 15092-06): Scania CV AB, Södertälje kommun (Bilaga 9).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 1907-07): Skrotfrag AB i Järna, Södertälje kommun, antagande 2007-04-18 (Bilaga 6).

Miljödomstolen i Stockholm/Nacka (M 18749-06): Söderhalls Renhållningsverk AB, Vallentuna kommun, antagande 2007-01-30 (Bilaga 8).

Regeringen: Väg 73 Nynäshamn–Stockholm, delen Älgviken–Fors, Stockholm kommun, antagande 2004-02-26 (Bilaga 5).

Stockholm kommun: Del av Kronåsen, Tureberg D- 071-08, antagande 2002- 08-01 (Bilaga 11).

Österåkers kommun: Program för detaljplan av miljöbedömning för Svinningeområdet och Svinninge Reningsverk i Österåkers kommun. (Bilaga 13).

Bilaga 1

Tillståndsansökan för ”Jordrening av Gasverkstomten i Hjorthagen”, projekt – MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 och 6:5 MB

1.1. Samanställning av fallstudien

År 1893 uppfördes gasverket på Gasverkstomten i Hjorthagen strax söder om Husarviken och nordväst om Värtahamnen i Stockholm. Gasverket drevs med stenkolk som råvara fram till år 1972, därefter ersattes det med ett s.k. spaltgasverk. Efter utvinning av gas ur stenkolen samlades restprodukten tjära upp i särskilda fack. Tjäran pumpades via rörledningar till en biproduktfabrik för förädling. Stora mängder tjära lämnades kvar vid övergången till stadsgasproduktion. Tjäran finns i underjordiska cisterner och ledningar som identifierades som så kallade ”hot spots”.

Ämnen som tjäran innehöll, framförallt polycykliska aromatiska kolväten (PAH), kunde få en negativ påverkan för de som bor eller vistades i området. En rening av jorden diskuterades därför under många år. År 1998 beslutade regeringen att tilldela Stockholm stad medel (enligt förordningen 1998:23 om statliga bidrag till lokala investeringsprogram LIP, som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället). Stockholm stad fick erhålla 90 Mkr av den totalt beräknade kostnaden på 205 Mkr för att ta itu med fyra saneringsobjekt: Kv Lyftkranen (Ulvsundasjön), Gasverkstomten vid Husarviken, Hammarby sjöstad samt Klara sjö. Gemensamt för dessa objekt är att historiska verksamheter har förorenat mark och/eller bottensediment i angränsande ytvattendrag med tjäraämnen (PAH). Uppskattningsvis gällde det 95 000 ton mer eller mindre PAH-kontaminerade jord – och sedimentmassor som behövde åtgärdas. Resurser för behandling av sådana massor är begränsade i Sverige och ansvariga gatu- och fastighetskontor (Gfk), Stockholm bedömde att Gasverkstomten och Kv Lyftkranen var de sammantaget bäst lokaliserade platserna för en temporär, lokal behandlingsanläggning. Sökt omfattning för behandling av förorenade massor på Gasverkstomten var 95 000 ton och på grund av utrymmesbrist ansöktes det om att behandla 50 000 ton förorenade massor vid Kv Lysviken. Syftet var att massorna efter behandling skulle kunna återfyllas på respektive objekt.

Gfk beslutade att göra en punktinsats i området genom att sanera ”hot spots”. I saneringen ingick sex objekt samt rörledningar, som främst innehöll stenkoltjäran. Saneringsarbetet gick ut på att genomföras i två steg genom uppgrävning och sortering av massorna och därefter efterbehandling så att de förorenade massorna inte längre kunde utgöra ett hot mot hälsa och miljö.

I den temporära efterbehandlingsanläggningen skulle PAH destrueras i en så kallad termisk behandling. Här värms de förorenade massorna upp för avdrivning av kolväten varefter förbränning av gaserna sker i en efterbrännkammare. Av projektansvariga framgick det att det som troligtvis kunde vara besvärande utanför arbetsområdet var lukt av stenkoltjäran. Gfk:s avsikt var att hålla ner lukt och damm genom att hålla små schakt öppna och undvika stora mellanupplag.

Av stenkolstjäran PAH, av vilka flera kunde vara cancerframkallande och/eller genotoxiska, finns det exponeringsrisk för människan främst vid direktkontakt på huden eller genom inandning av PAH - bemsigt damm. Kända effekter av PAH är leverskador, nedsatt immunförsvar och skador på reproduktionsförmågan. Den största hälsorisen med PAH är att man kommer i direktkontakt med kraftigt förorenad jord eller ”ren” tjära under saneringsarbetet. Spridningen av PAH i miljön är beroende av molekylstorleken. Vattenlösligheten och flyktigheten minskar generellt när molekylvikten ökar. PAH med hög molekylvikt binds lättare till organiska material än PAH med låg molekylvikt. Generellt är PAH inte speciellt lättflyktigt, vattenlösligt eller rörligt i jord. Lågmolekylära PAH kan brytas ner biologiskt relativt fort i jord och vatten medan högmolekylära PAH är svårnedbrytbara. Inom gasverkstomten utgörs tjärförekomsterna av de mindre PAH - molekylerna. Cancerogena PAH bedömdes inte spridas utanför arbetsområdet men däremot kunde problem med lukt av de mest lättflyktiga (icke cancerogena) föreningarna i stenkolstjära uppstå utanför arbetsområdet. För en verksamhet eller åtgärd som innefattar miljöfarlig verksamhet och kan antas medföra betydande miljöpåverkan (BMP) enligt MB 9 kap 6 § genom att använda en lokal efterbehandlingsanläggning, kräver ett förfarande med miljökonsekvensbedömning med ett tidigt och utökat samråd MB 6 kap 4 och 5 §§.

Från det att ansökan inlämnades i april 1998 och åtgärdsutredningen 1999 har en långtgående konflikt utlösts mellan Verksamhetsutredarna (VU) och särskilt berörda. De berörda motsatte sig byggandet av en saneringsanläggning på Gasverkstomten och tvisten har resulterat i överklaganden ändå upp till regeringsnivå.

Förbundet för Ekoparken, paraplyorganisation för 45 föreningar vars syfte var att värna om Nationalstatsparken, motsatte sig byggandet av destruktionsanläggningen. Det berodde på typen av anläggning som medförde buller och utsläpp vilket inte ansågs som lämpligt i ett tätbebyggt område. De ansåg att om behovet för sanering var stort borde det ske på en lämpligare plats.

Miljöskyddsföreningen Djurgården- Lilla Värtan (DLV) hade framfört protester speciellt mot att processen skulle komma att störa livet i den närliggande Nationalstadsparken. Samråden resulterade totalt i ett flertal ifrågasättanden och krav på kompletterande utredningar begärdes.

Närboende och föreningar har även riktat stark kritik mot GFK: s hantering av samråden. Kritiken avsåg hur information om samrådsmötena gick ut. Endast ett fåtal boende i Hjorthagen fick en inbjudan. Anledningen var att tidningen Östermalmsnytt hade en mycket begränsad annonsering och att bladet endast delades ut hos några få hushåll.

Information saknades till föreningar som till exempel Ekoparken, vilka riktade stark kritik mot GFK: s sätt att hantera samråden. Ekoparken ansåg dessutom att samråden var vilseledande. Ett stort missnöje riktades mot informationens utformning. Det nämndes exempelvis inte att en efterbehandlingsanläggning planerades, utan endast ett saneringsprojekt redovisades. Det nämndes ej heller att det skulle transporteras förorenade jordmassor från tre andra områden inom Stockholm stad. Kritik riktades även mot att det lämnades för kort tid för synpunkter efter varje enskilt möte.

I juni 2001 lämnade Miljödomstolen (MD) sitt förslag på dom till regeringen i så kallad tillåtlighetsprövning. Förslaget innebar att Stockholm Stad fick tillstånd att genomföra önskade åtgärder.

Regeringen tillät 9.1.2003 vid prövning enligt kap 17 MB, behandling av förorenade massor i Stockholms kommuns planerade anläggningar för termisk behandling. Domen gällde inom och vid före detta kvarteret Lyftkranen och på fastigheten Gasverkstomten. Perioden för tillåtligheten varade under två år. Det innebar högst 20 000 ton på Gasverkstomten och 50 000 ton förorenade massor på Lyftkranen. Beträffande Gasverkstomten gällde tillåtligheten endast uppgrävda massor. Det gavs inte tillstånd till att frakta jordmassor från andra saneringsområden.

I beslutet framkom att remissmyndigheterna inte motsatte sig att tillstånd lämnades för åtgärder på Gasverkstomten. DLV, föreningar och närboende ansåg däremot att åtgärderna inte var tillåtliga. Domstolen ansåg att lokaliseringen av behandlingsanläggningen på Gasverkstomten var synnerligen känslig vid gränsen till Nationalstadsparken. Avståndet var dessutom endast 250-300 meter från bostadsområdet i Hjorthagen, där miljön redan var belastad av annan industriproduktion och trafik. Domstolen ansåg därför att det fanns anledning att överväga extra försiktighetsåtgärder jämfört med anläggningen vid Lyftkranen. Vidare fann domstolen att behandlingsanläggningen inte utgjorde något fysiskt intrång i Nationalstadsparken som skulle vara otillåtet enligt 4 kap 7 § MB. Det bedömdes även att miljönyttan vägde tyngre än den temporära störning som anläggningen skulle medföra. Sammantaget fann domstolen att en termisk anläggning med skyddsåtgärder och försiktighetsmått som Stockholm kommun åtagit sig att vidta inte stred mot MB:s tillåtlighetsregler, angavs i regeringsbeslutet 9.1.2003. Regeringen lämnade ärendet vidare till Stockholms tingsrätt (MD) för fortsatt prövning av Stockholms kommuns ansökan om tillstånd till aktuella saneringsåtgärder enligt MB:s regler.

MD lämnade Stockholm stad tillstånd 22.4.2003 enligt 9 och 17 kap MB till följande verksamhet,

- att inom Hjorthagen, Gasverkstomten gräva upp högst 20 000 ton förorenade massor,
- att inom Lyftkranen gräva upp högst 70 000 ton förorenade massor + 12 000 ton i Ulvsunda vattenområde,
- mellanlagra de massor som grävts upp i högst två års tid,
- behandling av massorna under två år sedan dom föreligger,
- Högst 20 000 ton uppgrävda massor på Gasverkstomten och vid Lyftkranen högst 50 000 ton.

Miljödomstolen godkände MKB 22.4.2003. Dom gällde omedelbart efter tillkännagivande.

1.2. Samrådsförfarande

Kommunfullmäktige antog en ny översiktsplan 4.10.1999 Gasverkstomten var inte detaljplanerad och det fanns inte några särskilda regler för området. Enligt översiktsplanen angavs området söder om Husarviken som stadsutvecklingsområde. Nationalstadsparken är också markerat som bevarandeområde och är av riksintresse. Länsstyrelsen (7.12.1999) hade inget att invända mot det föreslagna ansökan om tillstånd enligt MB, att uppföra och driva en efterbehandlingsanläggning på Gasverkstomten. Inbjudan till tidigt samråd utgick 16.12.99. Samrådsmöte ägde rum 11.1.2000 för dem som antogs bli särskilt berörda av saneringen och en temporär efterbehandlingsanläggning. Det innefattade statliga myndigheter, företag och

miljöorganisationer som är aktiva inom området. Synpunkter fick inlämnas tom 25.1.2000. Tidigt samråd med Länsstyrelsen ägde rum 25.1.2000. Vid samrådet den 11 januari informerades det att Stockholm stad erhållit bidrag för sanering av förorenad jord, som hade för avsikt att användas före utgången av år 2001. Planerna på att sanera sex ”hot spots” vid gasverket klargjordes. Gatu – och fastighetskontoret (GFK) i Stockholm stad gjorde en bedömning att mängden som behövde saneras ökat från 4000 till 10 000-15 000 ton. Information framfördes om att saneringen inte skulle medföra någon hälsofara. Endast en oangenäm lukt kunde förekomma. Alternativa placeringar redogjordes för anläggningen. GFK lovade att distribuera kopior på materialet till dom som ville ha.

På mötet uttrycktes kritik avseende lokalisering av behandlingsanläggningen. Det önskades också en sammanställning baserat på antal boende och avstånd till anläggning. Vidare påpekades Nationalstadsparkens och strandskyddets regler. VU skulle kontrollera uppgifterna. ASW Marin & Service (24.1.2000) motsatte sig inte sanering av området men däremot en eventuell sjötransport av material. Sjötransporten medförde att giftiga bottensediment kunde rivas upp och förvärra miljösituationen i Lilla Värtan.

Efter tidigt möte den 11 januari motsatte sig Förbundet för Ekoparken och DLV en behandlingsanläggning inom Hjorthagen invid Husarviken, däremot inte själva saneringsåtgärderna. Anledningen var att skydda växter och djur i den närliggande Nationalstadsparken, samt närliggande bostads- och arbetsområden. Det framkom även att DLV var kritisk till informationen om samrådsmötet (19.1.2000).

Östermalmsstadsdels förvaltning (Ösf) kritiserade sättet att kalla till möte och att inte skicka ut information före samrådsmötet. De ansåg att det inte var förenligt med intentionerna för tidigt samråd. Den 10 januari inbjöds förvaltningen till mötet. Ösf var positiv till att tjärfacken skulle tas om hand och saneras på plats om det kunde påvisas att det inte skadade omgivningen. Stor hänsyn skulle tas till Nationalstadsparken Ulriksdal – Haga – Brunnsviken - Djurgården gällande buller och luftutsläpp.

Den totala mängden jordmassor som skulle renas ändrades under projektets gång. I januari 2000 låg mängden på 85 000 ton varav 50 000 ton gällde Lyftkranen och 20 000 ton Hammarby Sjöstad. Gasverket bidrog med 10 000 ton vilket är 12 % av de totala jordmassorna. Transporten av jord skulle ske med lastbil eftersom det alternativet bedömdes vara billigast.

Ösf motsatte sig en temporär efterbehandlingsanläggning för rening av andra massor än från Stockholm. Det skulle innebära ytterligare belastning av föroreningar för Nationalstadsparken i samverkan med tunga biltransporter på den redan hårt belastade leden Valhallavägen (31.1.2000).

Kungliga djurgårdens förvaltning (KDF) fick inte handlingar i ämnet samtidigt som övriga remissinstanser. De kunde därför inte framföra sina åsikter inom begärd tid. KDF var positivt inställda till en sanering av Gasverkstomten som ansåg att reningen skulle ske på plats alternativt transporteras till en annan anläggning. KDF accepterade däremot inte att ytterligare massor skulle fraktas till Gasverkstomten eftersom Nationalstadsparken kunde påverkas negativt vid ökad transportverksamhet. När en gemensam sanering valdes skulle det ske där skadliga konsekvenser av transport kunde minimeras (2.11.2000). J & W som fått i uppdrag att göra MKB:n, redovisade i februari –2000 ”tidig

MKB för planerad sanering av hot spots inom gasverksområdet invid Husarviken”. Saneringsstart av jordmassorna planerades till hösten 2000.

Efter tidigt samråd beslutade länsstyrelsen 23.2.2000 att de planerade verksamheterna kunde antas medföra BMP. Förfarandet med utökat samråd genomfördes och GFK inbjöd till ett utökat samråd 23.2.2000. Allmänheten informerades 21.2.2000. Mötet kungjordes i lokaltidningen Östermalmsnytt samma dag som mötet skulle hållas. Efter kritik beroende på sen annonsering planerades ett nytt möte till 14.3.2000. GFK inbjöd åter igen de som varit närvarande samt de som var kallade men som inte kom. Kallelse gjordes genom fyra anslag i Hjorthagens område och två vid Fältöversten (6.3.2000). Annonsering i Östermalmsnytt ägde rum vecka 10. Samma vecka skickades även inbjudningsbrev ut till de närboende (23.2.2000). För de som inte kunde närvara skulle synpunkter lämnas innan 20.3.2000 till GFK.

Material som skickades ut före samrådet var upprättande av ansökningshandling, uppgifter om slutbehandling för förorenade massor och tidig MKB. Materialet fanns tillgängligt vid mötet och distribuerades i efterskott till de som ville ha egna exemplar. På agendan var bland annat redogörelse för tillståndsprocess, samråd och ansökan om tillstånd. Beslut hade inkommit från länsstyrelsen att saneringen medförde BMP enligt 9 kap MB och därmed krävde utökat samråd. Gatu- och fastighetsnämndens tjänsteutlåtande 9.3.2000 innebar godkännande för sanering av förorenad mark och sediment i Stockholm. GFK fick i uppdrag att ansöka om tillstånd för genomförande av saneringen. De ansåg att det fanns ett behov att slutbehandla cirka 100 000 ton förorenade massor.

Endast en anläggning i Sverige är tillåten att ta hand om saneringen påtalades det vid mötet, därför behövdes den mobila temporära behandlingsanläggningen. En kraftfull protest hördes bland åhörarna på mötet, över alternativet 90 000 ton förorenad jord till Gasverkstomten. Det beslutades att GFK skulle dela ut nyhetsbrev till samtliga boende i Hjorthagen. Synpunkter skulle inlämnas före den 24.3.2000. Mängd enligt planen att sanera var totalt 90 000 ton varav gasverket stod för 15 000 ton, det vill säga 17 %. Det var nästan en fyrdubbling jämfört med den ursprungligt angivna mängden kommenterade Ösf efter det första utökade samrådet. I kallelsen till mötet delgavs endast information om att Gasverkstomten skulle saneras. Det fanns oklarheter gällande mängden förorenade massor hävdade Ösf. I övrigt var Ösf (8.3.2000) positiv till att sex stycken tjärfack skulle saneras på plats med cirka 15 000 ton jordmassor, om det kunde påvisas att det kunde göras utan att skada omgivningen. Ytterligare tre stycken privatpersoner lämnade synpunkter gällande behandlingsanläggningen. Förbundet för Ekoparken motsatte sig behandlingsanläggningen med storskalig destruktion för andra saneringsområden i staden. De ansåg samråden samt informationen om dem missvisande på grund av ständiga ändringar av uppgifter. Det påpekades också att angränsningen till Nationalstadsparken var negativ. Parken hade redan påfrestningar från bland annat Valhallavägen och Norra Djurgårdens vägnät. Att en destruktionsanläggning skulle tillkomma spädde på oacceptabelt höga bullernivåer. De accepterade inte som förklaring att försämringen var marginell när i stort sett alla förändringar är det. Sammantagna blir förändringar långt ifrån försumbara. Förbundet menade att förklaringen till destruktionen kunde sökas på annat håll. Ett nytt parkeringsdäck planerades av Stockholm stad på några ”hot spots”, och om detta av något skäl inte skulle vara möjligt föreslogs ytparkering över hela området. Till sist föreslogs det att en undersökning kunde göras för

destruktionsanläggningen i Lugnets industriområde. Ordförande i lokala hyresgästföreningen kritiserade att det inte delgavs någon skriftlig information om att man skulle hantera avfall från tre andra områden i Stockholmsregionen samt transport av dessa. Ordföranden påpekade även att information på mötet inte räckte till alla. Det hade utlovats utskick men inte kommit något. Ordförande begärde förlängd remisstid på en månad och ett nytt samrådsmöte. Detta för att kunna diskutera innehållet med andra och bli insatt i vad för konsekvenser det skulle få för särskilt berörda (20.3.2000). Hyresgästföreningen, Östermalmsavdelningen (20.3.2000) motsatte sig planerna på Gasverkstomten och ansåg att trafiken redan utgjorde en hälsorisk. De framförde att det var beaktansvärt att transporter genom innerstaden skulle uppstå vid destrueringsanläggningens tänkta placering.

GFK ansökte om tillstånd 2.5.2000 att genomföra saneringen av mark. I enlighet med bestämmelserna i MB för en MKB:s utformning hade GFK genomfört ett flertal utredningar och samrådsförfarande med berörda parter.

Bilaga 2

Tillståndsansökan för "Arvid Nordquist H. A. B. i Solna", projekt – MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 och 6:5 MB

2.1. Sammanfattning av fallstudien

Företaget driver i huvudsak fyra olika slags verksamheter; kaffetillverkning, agentur- och importverksamhet inom livsmedel, vin- och sprithandel samt restaurang-grossistverksamhet, inklusive beredning av rökt lax. Vid Solnas anläggning finns två produktionslinjer; kafferosteri samt beredning och rökning av fisk, framförallt lax. Beredning av fisk inkluderar viss produktion av rimmad och gravad lax.

Verksamheten i kafferosteriet har pågått sedan i början av 1960-talet och byggdes successivt ut. Närheten till störningskänsliga boende och kontorsarbetande människor resulterade i sporadiska klagomål beroende på lukt från verksamheten.

Ansökan om tillstånd enligt 9 kap MB inkom den 4.9.2000 till länsstyrelsen. Den omfattade befintlig och utökad verksamhet (17.12.2001). VU planerade att utöka rostningskapaciteten till 15 000 ton kaffe per år från en produktionsnivå på ca 8000 ton. Volymen av fisk bedömdes att öka från cirka 50 ton per år till cirka 150 ton. För det behövdes en uppgradering av enskild processutrustning i kafferosteriet. Det krävdes även en ökning av drifttiden i anläggningen för beredning och rökning av lax.

Fastigheten på Verkmästaren 4 är avsedd för industriändamål enligt en detaljplan från 1974. Den omges av bostäder och kontor på ett avstånd på ca 100 meter och en vårdcentral på cirka 70 meter. Från klockan 7-21 måndag - torsdag är kafferosteriet normalt i drift samt mellan klockan 07-12 på fredagar. Det kommer råkaffe 10-15 gånger per vecka till anläggningen. Det passerar först ett rensverk och en stnavskiljare innan det förs till silo. Från rensverket förhindras damning genom filter. Råkaffet upphettas i satser om 250 kg till ca 500 C vid rostningen. I första skedet av processen avgår fukt och då fukten försvunnit stiger temperaturen snabbt och den kemiska förändringen som ger upphov till kaffesmaken börjar. Själva rostningen av kaffet tar 5 minuter. Därefter tillsätts vatten för att snabbt kyla kaffet och avbryta rostningen. Allt vatten avdunstar och förs ut

genom rökgaskanalen som sedan renas i en katalysator. Rökgaserna leds därefter till atmosfären med utsläpp ett par meter över byggnadens tak. En gång är katalysatorerna utbytta (1998) sedan installationen 1988-1989.

När det gäller fiskerökeriet hade bolaget utrett möjliga åtgärder att minska luktavgången. Bland andra reningsmetoder hade utredningen fokuserat på katalytisk förbränning av utgående luft. Kostanden för behandling av 1500-2000 m/h hade beräknats till 1,5-2 miljoner kronor plus ca 100 000/år i driftkostnader. Huvudsakligen gäller det luftburna utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC), stoft, förbränningsprodukter och köldmedia. Påverkan kunde vara lokal regional eller av global karaktär. Av lokal miljöpåverkan var utsläpp till vatten, risken för olyckor, markanvändning, avfall och buller. Verksamhetens miljöpåverkan bedömdes inte stå i konflikt med länsstyrelsens miljömål. Företagets totala emission av VOC utgjorde en liten andel av det totala utsläppet av VOC i Stockholm. Eventuella effekter av utsläppen bedömdes vara marginella.

Länsstyrelsen konstaterade den 9.6.2000 att de planerade produktionsökningarna antogs medföra BMP. Bolaget bedriver sin verksamhet i ett industriområde som är omgivet av områden med bostäder och kontor. Rostningen av kaffe och rökningen av fisk är det som ger upphov till lukt. Sedan 1970 har kafferosteriet varit igång medan rökning av fisk hade startats något senare. Klagomål har lämnats under årens lopp på grund av lukten, framförallt från rostningen av kaffe. Under ett antal år har bolaget vidtagit åtgärder för att minska luktemissionerna men likväl kunde en del boende i närområdet uppleva en viss irritation som även har påtalats.

Vid bedömningen av den miljöpåverkan som den pågående och utökade verksamheten hade ansåg länsstyrelsen att det relativt ringa avståndet till många boende var av stor betydelse. Ämnens egenskaper bedömde länsstyrelsen inte som hälsofarliga även om den kunde vara orsak till irritation i en boendemiljö därför att de uppkom ofta.

Efter begäran från Solnas kommun, Sundbybergs kommun, Käppalaförbundet och länsstyrelsen kompletterades ansökan. En komplett ansökan och MKB kungjordes den 25.4.2001 i Dagens Nyheter, lokaltidningen mitt i Solna och lokaltidningen mitt i Sundbyberg. Miljönämnden i Solna, myndighetsnämnden i Sundbyberg och Käppalaförbundet lämnade yttranden som bolaget gavs genmäle att besvara.

Den 13.9.2001 hade Miljöprövningsdelegationen (MPD) inom länsstyrelsen hållit offentligt möte hos sökanden. Bolaget hade efter mötet kompletterat ansökan med en utredning om möjliga åtgärder för att minska miljöstörningarna. Beslutsförslaget sändes till bolaget för synpunkter.

MPD godkände den i ärendet upprättade MKB:n 17.12.2001 att årligen producera högst 15 000 ton rostat kaffe och högst 150 ton rökt fisk. Villkor för verksamheten var att reducera utsläppet av luktande ämnen och att riktvärdena för de olika ämnena inte överskreds. MKB:n har utifrån kritik och synpunkter genomarbetats väl och belyste väl den miljöpåverkan som kafferosteriet och fiskerökeriet kunde förväntas orsaka.

2.2. Samrådsredogörelser

Enligt 6 kap 4 § MB genomfördes samråd 16.2.2000 med länsstyrelsen, miljökontoret i Solna stad och myndighetsnämnden i Sundbybergs stad, samt med berörda genom en annons i ortstidningarna. Här framkom det att miljökontoret inte hade mottagit några klagomål på lukt sedan bolaget installerade katalysatorer vid rosteriet.

En representant från företaget ÅF IPK redovisade en branschjämförelse mellan olika rosterier i Sverige när det gäller utsläpp av kolväten och stoft. De konstaterade att bolagets emissioner låg under eller i nivå med övriga rosterier.

Enligt 6 kap 5 och 6 §§ MB genomfördes utvidgat samråd i juli 2000 med Naturvårdsverket. Solna och Sundbybergs städer med byggnadsnämnder hade samråd 10-14 juli som meddelades genom utskick av brev. Allmänheten informerades också i juli genom en annons i ortstidningarna. Synpunkter bereddes möjlighet att inkomma under två veckors tid. Det gjordes även ett utskick i juli av annonstexten till kringboende (6500 exemplar). Bostadsrättsföreningar och affärsinnehavare samt förekommande miljö- och naturvårdsorganisationer hade informerats och erbjudits att lämna sina synpunkter.

Den 10.7.2000 inkom två samtal och i båda fallen gällde det allmänna frågor kring luktökning. Den 11.7. 2000 inkom ett samtal angående kungörelsen. Den 12.7.2000 inkom två samtal varav det ena gällde luktens ökning och det andra om företaget förväntade sig att mottagaren skulle vidta några åtgärder. Den 14.7.2000 inkom ett samtal från Naturvårdsverket som meddelade att de inte skulle delta i ärendet. Den 18.7.2000 inkom ett samtal som gällde ökningen av produktionen och en förfrågan gjordes angående tillvägagångssätt för protest. Den 24.7.2000 inkom ännu ett samtal som gällde frågor kring ärendets handläggning och hur klagomål bäst framfördes. En skriftlig förfrågan inkom från en privatperson som var oförstående till utökningen och hänvisade till länsstyrelsens påpekanden om BMP. Företaget påvisade motsatsen i sin kungörelse hävdades det och personen var frågande inför detta. Denne uppmanade företaget att förtydliga sig om de verkliga inverkningarna på omgivningen, eftersom företaget hade för avsikt att tredubbla sin verksamhet. En annan person framförde att det kunde anses som trevligt, som ett led i ett positivt samråd, att få se anläggningen ”som doftade så behagligt då och då”. Ett antal privatpersoner och en representant från fastighetsbolaget ställde frågor per telefon. Övriga synpunkter eller yrkanden från dessa inkom inte i ärendet.

Miljönämnden i Solnas kommun konstaterade att det inte genomfördes någon rening av rökgaserna från fiskerökeriet när produktionen låg på 50 ton lax/år. De rekommenderade fiskerökeriet att de skulle komplettera med reningsutrustning av rökgaserna för att förhindra att luktolägenheter skulle uppkomma. När det gällde kafferosteriet var de frågande till om kapaciteten på katalysatorn var tillräcklig då det hade förekommit luktstörningar vid produktionstopparna. Miljönämnden kommenterade att företaget behövde komma tillrätta med luktolägenheterna.

Myndighetsnämnden i Sundbybergs kommun anförde bland annat att kommunen har tät bebyggelse med bostäder och arbetsplatser nära anläggningen, exempelvis vårdcentralen Kronan som ligger endast cirka 70 meter bort. Övriga avstånd till bostäder och arbetsplatser var på cirka 100-150 meter. Kommunen skulle i hög grad komma att beröras av de olägenheter som en utbyggnad av kapaciteten och anläggningen kunde medföra.

Klagomål på lukt har ofta förekommit från såväl boende som arbetande i närheten av anläggningen. När företaget installerade katalysator för kafferostningen blev de dock färre. En ökning av kapaciteten befarades ge förstärkta och/eller mer långvariga luktolägenheter. Myndighetsnämnden ansåg att utökningen inte skulle tillåtas på grund av att luktolägenheterna befarades öka väsentligt. Nämnden ansåg att de allmänna hänsynsreglerna avseende plats i 2 kap MB inte skulle uppfyllas när det gällde försiktighetsmått i 3 § och lokaliseringsprincipen i 4 §.

Käppalaförbundet tog del av resultat på bolagets vattenvärden från kylvattenkrets och det accepterades tills vidare. Förbundet påpekade att bolaget enligt ansökan följde utvecklingen av nya kemikalier samt strävade efter att enbart utnyttja kemikalier med låg miljöpåverkande potential. Bolaget åtog sig att installera nya rostmaskiner vid en produktion överstigande 10 000 ton/år och förse dessa med kyluftåterföring. Genom kyluftåterföringen bedömdes luktemissionen kunna bibehållas på den tidigare nivån, i enlighet med myndighetsnämndens önskemål.

När det gäller luktbegränsande åtgärder beträffande fiskerökeriet fanns metoder för tekniska åtgärder. Katalytisk förbränning var en metod som företaget tog upp men kostnaden var för hög. Bolaget sade sig dock vara berett att vidta luktminskande åtgärder genom att installera utrustning för katalytisk förbränning eller annan åtgärd med motsvarande effekt. Vid mötet den 13.12.2001 åtog sig bolaget att undersöka möjligheterna att höja skorstenen för rosteriet (som ett alternativ till kyluftåterföring). I det fall behövdes en skorsten på högre än 60 meter och det bedömdes som opraktiskt att genomföra. Bolaget modifierade sin tidigare bedömning att återföra kyluft till rostmaskinerna. Bolaget bedömde att luften inte riskerade att påverka det rostade kaffet negativt och därför kunde de oreserverat genomföra åtgärden vid installation av nya maskiner.

Bilaga 3

Tillståndsansökan för "Norrtälje hamn" (MD M nr 30008-04), projekt – MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 och 6:5 MB

3.1. Sammanställning av fallstudien

Redan år 1650 grundades Norrtälje hamn som är allmän. Hamnen drivs och förvaltas av tekniska kontoret, Norrtälje kommun. Hamnområdet är ca 30 000 m² stort. Enligt riktlinjer (prop 1981/82:130) ska en allmän hamn vara öppen för allmän trafik. Det innebär att hamnen är skyldig att ta emot de fartyg som vill anlöpa hamnen.

Verksamheten i hamnen består av lastning, lossning, mellanlagring och transport av gods samt passagerartrafik. Den används även av marinen och Sjöfartsverket för bunkring och övernattnig. I snitt har 86 fartyg per år anlöpt hamnen under de senaste sex åren. Under ett år har som mest 131 fartyg anlöpt hamnen (1997). Ungefär hälften av de fartyg är handelsfartyg. Handelsfartygen utgörs av bulkfartyg med en bruttovikt på mellan 1000 ton till 4000 ton. Bulkfartyg är fartyg avsett för laster som kan skopas eller pumpas exempelvis spannmål, kol, malm eller gödningsmedel (Nationalencyklopedin 2006). I hamnen hanteras bulkgoods och till viss del även styckegods. Styckegods är av varierande storlek och slag som i skilda enheter samlastas exempelvis på fartyg (Nationalencyklopedin 2006). I genomsnitt under de senaste sex åren har ca 55 000 ton bulkgoods och 130 ton styckegods hanterats per år. Under ett år har som mest 70 416 ton bulkgoods (1998) och 450 ton styckegods (2000) hanterats. I genomsnitt uppgår antalet passagerare till 2000 per år. Hanteringen av bulkgoods har under de senaste åren bland annat innefattat spannmål, kalk, grus, klinker, rundvirke, träpellets och flis. Styckegodshanteringen har främst omfattat maskindelar. I hamnen finns en person anställd som hamnkapten. Lastning och lossning utfördes av besättningarna på de

angörande fartygen. Verksamheten i hamnen äger rum vardagar mellan klockan 06:00 och 22:00. Varje år från den 15 juni till den 15 augusti hanteras inte träflis i hamnen. Hanteringen av bibränslet utgjorde den största delen av verksamheten. Huvuddelen av bibränslet är flis men även rundvirke och träpellets förekommer.

Tekniska kontoret bedrev en ganska begränsad verksamhet i hamnen. Inkomsterna motsvarade enbart utgifterna för driften men inte kapitaltjänstkostnaderna. För att verksamheten skulle kunna bli ekonomiskt lönsam på sikt måste verksamheten utökas. Om inte fanns det risk för att den fortsatta hamnverksamheten, på grund av ekonomiska svårigheter, läggs ner eller flyttas. En alternativ lokalisering av verksamheten till en annan hamn skulle medföra att landtransporter ökar. Landtransporter innebär större emissioner och kräver mer energi än motsvarande transporter till sjöss. VU ansåg också att en omlokalisering av verksamheten skulle innebära negativa konsekvenser för miljön.

I framtiden såg man en ökad användning av bibränslen i regionen. I Brista och Uppsala planerades utvidgningar av verksamheten och man såg en ökad efterfrågan i regionen när andra energikällor tunnades ut. Kommunen menade att en utökning av verksamheten kunde förbättra tillgången till bibränsle. En ökad användning av bibränsle för uppvärmning innebar också att användningen av fossila bränslen kunde minska.

När hamnen är allmän kan omfattningen av verksamheten endast uppskattas och inte exakt kvantifieras, hävdade tekniska kontoret. Utökningen var dock med begränsning av tekniska kontoret till maximalt 213 000 ton bulk gods och 2 000 ton styckegods per år, samt en passagerarmängd om maximalt 5 000 per år. Anlöpande antal fartyg beräknades öka till ca 200 per år och utökningen omfattar huvudsakligen handelsfartyg.

Den 5.10.2001 ansökte Norrtälje hamn, Tekniska kontoret om tillstånd enligt 9 kap MB till hamnverksamhet som medgav trafik med fartyg. Tillståndet avsåg ändring av verksamheten. Den 7.3.2002 framlade länsstyrelsen ett beslut för kommunen att komplettera ansökan. Ansökan kompletterades den 3.6.2002. I beslutet från länsstyrelsen den 14 november samma år förelades åter igen ett beslut om komplettering av kommunen. Länsstyrelsen framförde önskemål om att tidigare provningsunderlag jämte begärda kompletteringar skulle omarbetas till en sammanhängande helhet bestående av en ansökan och en MKB. MPD hade också senare begärt att kompletteringar skulle inarbetas i MKB som helhet. Ärendet kungjordes och remitterats till Fiskeriverket, Sjöfartsverket och miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) i Norrtälje kommun. Yttranden inkom härifrån samt från omsorgsförvaltningen i kommunen. Detta lämnades till sökandens försvar inför ett nytt möte den 23.9.2003.

MPD ansåg sammanfattningsvis 26.11.2003, att om tekniska kontorets åtaganden och föreskrivna begränsningar till en viss hanterad gods- (flishanteringen) och passagerarmängd, samt att försiktighetsmått för verksamheten beaktades, gick verksamheten att förena med de allmänna hänsynsreglerna och målen i MB. Det gick även att förena med lämplig användning av mark- och vattenresurser samt för gällande kommunala detaljplaner. MPD beslutade därför att lämna tillstånd till verksamheten 26.11.2003.

MD hade berett länsstyrelsen att yttra sig över tekniska kontorets överklagande av tillståndsbeslutet för verksamheten som meddelades av MPD. Länsstyrelsen ställde sig bakom de bedömningar som gjordes i MPD: s beslut och bestred bifall till överklagandet av tekniska kontoret 26.2.2004. Tekniska kontoret angav att länsstyrelsen felaktigt

begränsat tillståndet till en viss hanterad gods- och passagerarmängd, och inte till fartyg med viss bruttovikt. Tekniska kontoret ansåg det vara oförenligt med tillståndspliktens omfattning. De menade att enligt 22 kap 25 § 2 pt MB skulle tillstånd till miljöfarlig verksamhet innehålla bestämmelser om den tillståndsprövade verksamhetens omfattning. Det var inkorrekt att först medge tillstånd till hamnverksamhet för sjöfart av ett visst tonnage och därefter i villkor begränsa verksamhetens faktiska omfattning. Det skulle innebära att VU hindrades att utnyttja hela det meddelade tillståndet. Tekniska kontoret uppgav också att kommunen och dess energibolag beslutat att utöka Årsta fjärrvärmeverkets bibränslekapacitet med 100 %. Det ansågs motsvara en årsförbrukning av minst 75 000 ton flis per år som på sikt kunde uppgå till 100 000 ton flis. Av MPD:s tillståndsbeslut framgick att syftet med de begränsningar som införts i godshanteringen inom hamnen var att begränsa störningarna från verksamheten. Länsstyrelsen delade MPD:s bedömning att närheten till bostäder gjorde Norrtälje hamn mindre lämpad för typer av gods som medförde öppen bulkgodshantering med omlastning på kaj, samt att sådan flishantering inom hamnen på sikt helt behövde avvecklas.

Enligt länsstyrelsen begränsades störningarna för kringboende bäst, i form av damning och lukt från flishanteringen, genom att man inskränkte de flismängder som hanterades den tid då bränsleflis exponerades inom hamnområdet. Omlastningen av bränsleflis till bil rekommenderades därför ske snarast möjligt efter lossningen. Hamnområdet rekommenderades också skyndsamt avstädas enligt MPD:s beslut.

Tekniska kontoret yttrade sig på liknande sätt om tillståndsansökan och bruttodräktighet 15.5.2004. De menade även att hamnen som är allmän var skyldig att ta emot fartyg. Det är också mycket svårt att på förhand veta vilka varor som kommer att hanteras i en hamn. De ansåg att störningarna var mycket begränsade och att det inte enligt mätningar förekom någon damning eller olägenhet genom att flis låg i hamnen. De fann därför inte något skäl till att begränsa verksamheten. Flislagret fungerade som en bullervall mot kringliggande bebyggelse och den återkommande städningen som länsstyrelsen efterfrågade förorsakade damning och bullerstörningar. Länsstyrelsen kommenterade tekniska kontorets skrivelse 28.7.2004 med att det inte innebar några ändringar eller hade ytterligare kommentarer på tidigare redovisade ställningstaganden. Ännu en skrivelse från tekniska kontoret inkom till tingsrätten i och med att kommunen fått en förfrågan att utskeppa 180 000 ton jord från Norrtälje hamn. I och med länsstyrelsens begränsade tillstånd, ansågs ändrad färdväg till Hargshamn förorsaka omfattande utsläpp av koloxid jämförelsevis om transporterna kunde gå till Norrtälje hamn. Länsstyrelsens yttrande 24.10.2006 sammanfattades i att förändringarna av den tillståndsprövade verksamheten inte kunde prövas av MD i föreliggande mål av överklagan. Tillkomna ändringar skulle istället hanteras i enlighet med det regelverk för anmälnings- och tillståndsplikt som anvisades miljöfarlig verksamhet.

MD ändrade tillståndsmeningen i MPD:s beslut enligt dom 16.2.2007 genom att de gav tillstånd till fartyg med bruttodräktighet (totala volymen av ett handelsfartygs slutna utrymmen även sådana som inte kunde utnyttjas för last) om maximalt 4 400 ton. Efter en samlad bedömning av verksamhetens lokalisering och de störningar befintlig verksamhet konstaterats ge upphov till kunde även en viss utökning av verksamhetens omfattning tillåtas. MD gav tillstånd för tillfällig lagring av bränsleflis inom hamnområdet som fick uppgå till en maximalt tillåten mängd på 8 000 m³ enligt samma bedömning som MPD gjort. Det hade även lagts till att om särskilda skäl fanns fick vid enstaka tillfällen, dock

högst två tillfällen per flishanteringssäsong (1 september- 31 maj), den lagrade volymen bränsleflis uppgå till 13 000 m³. Anledningen var att mer än en båtlast (8000 m³) undantagsvis skulle komma att lagras i hamnen vid samma tillfälle. Enligt domen skulle hamnverksamheten planeras och bedrivas så att hanterat gods inte översteg 150 000 ton per år, varav högst 100 000 ton var bränsleflis samt att hamnen inte nyttjades för flera än 5 000 fartygspassagerare per år.

Kommunens yrkande avseende hanterad godsmängd innebar en fördubbling av tidigare laster som vid ansökans tillfälle hanterades till ca 100 000 ton gods per år. Inriktningen på den utökade verksamheten hade inte närmare konkretiserats av kommunen. Det var därför svårt för MD att ta ställning till och förutse vilka konsekvenser en utökad verksamhet skulle få för bland annat de kringboende. MD fann att en ökning av verksamheten till den omfattning som helt motsvarade kommunens yrkande inte kunde medges. Övriga beslut angående utredningar som behövdes av kommunen sköts upp till resultaten var klara, däribland beslutet att reglera frågan om borttransport av flis och avstädning av hamnområdet, samt att förslag till slutliga åtgärder och villkor bestämdes till den 1 juli 2008. I övrigt avslogs Norrtälje kommuns överklagande.

3.2. Samrådsredogörelser

Tidigt samråd med länsstyrelsen ägde rum 8.8. 2000 enligt 6 kap MB. Tidigt samråd med närboende och VU i anslutning till hamnområdet hölls genom att skriftlig information skickades ut 20.9.2000. Synpunkter bereddes möjlighet att inkomma till den 9.10.2000. Den tillståndssökta verksamheten fick i beslut från länsstyrelsen 22.11.2000 att det innebar BMP.

Utökat samråd ägde rum med länsstyrelsen och kommunen den 23.4.2001. Den 26.4 2001 hölls utökat samråd med allmänheten. Från Kvisthamra skolan, Norrtälje inkom det ett yttrande på samrådet. Uppgifter saknas. Utkast av MKB skickades till naturvårdsverket, sjöfartsverket och fiskeriverket. Skriftliga yttranden inkom från sjöfartsverket och fiskeriverket. Sjöfartsverket (17.5.2001) hade inga synpunkter på det medsända MKB-förslaget av hamnens nuvarande eller utökade verksamhet. Sjöfartsverket ville att möjligheten undersöktes att miljödifferenciera hamnavgifterna för fartyg som går på långsiktigt bränsle och/eller kväveoxidreducerande teknik.

Fiskeriverket (17.5.2001) framförde att beskrivningen i MKB rörande fisket i stort täckte det som var nödvändigt. De ansåg dock att en kompletterande uppgift om fredningsområdet skulle inarbetas. En djupare utredning föreslogs avseende skadeförebyggande åtgärder mot partikelspridning som kommer av en ökning av biobränslet. Fiskeriverket yttrade sig (11.4.2003) om att de kunde acceptera att tillstånd gavs för nuvarande hamnverksamhet. De såg dock flera tveksamheter till en utökning av densamma, bland annat på grund av ökade luftutsläpp. I och med den ökade fartygstrafiken kunde inte heller problem med erosion uteslutas. Fiskeriverket ställde upp ett antal villkor för verksamheten. De avsåg begränsningar för utsläpp, hantering av förorenande produkter och/eller avfall och omhändertagande av spillprodukter.

Ännu ett samråd ägde rum den 23.9.2003 för att besvara yttranden som inkommit. Medverkande var länsstyrelsen, kommunen, och verksamhetsutövare i närheten.

I mötet framkom det att ordförande i bostadsrättsföreningen Tårpilen ansåg att en eventuell ökning av flishantering var oacceptabel och att den redan tidigare behövde minska (september 2003).

Det diskuterades även en ökning av lastbilstransporter när hamnen skulle ta emot fler fartyg med godstransporter. Vid maximal utnyttning av hamnen, såsom ansökan avsåg, skulle det betyda en ökning av lastbilstransporter från 2000 till 7200 per år. Ett problem med transporter var att de inte åkte de rekommenderade vägarna och störningar skulle uppkomma beroende på buller. Ett annat problem som hade märkts och diskuterats var partikelspridningen från hanteringen av flis. Flishantering var den verksamhet som låg närmast bostäderna. Diskussioner förekom om att bygga ett plank mot damningsrisken men även lukten som var från var ett problem, ansåg ordföranden för bostadsföreningen. Ännu ett problem för de boende var bullret vid lossningen när verksamheten var igång till klockan 22 på kvällarna, vilket ansågs som sent.

Bilaga 4

Tillståndsansökan för "Igelsta kraftvärmeverk", projekt – MKB 9 kap och 11 kap MB, samrådsbestämmelser 6:4 och 6:5 MB (MD M 5121-06). Miljöbedömning av detaljplan avseende samrådsbestämmelser MB och PBL

4.1. Tillståndsansökan/beslut 9 kap och 11 kap MB avseende samrådsbestämmelser 6:4 och 6:5

Söderenergi sökte tillstånd 22.6.2004 enligt 9 kapitlet MB att uppföra och driva en bio- retur baserad kraftvärmearläggning med en total installerad tillförd bränsleeffekt om 260 MW. Ansökan omfattade förbränning av fasta biobränslen, torv samt eldningsolja - och bioolja. Bolaget sökte också tillstånd enligt 11 kapitlet 9 § MB till bortledning av ytvatten från Igelstaviken, för användning som kylvatten vid kraftvärmearläggningen. I tidigt samråd 18.5.2005 ingick Länsstyrelsen, miljökontoren i Botkyrka, Huddinge och Södertälje kommuner. Här diskuterades formerna för samråd samt innehållet i MKB. Det ansågs lämpligt att MKB:n innehöll en beskrivning och konsekvenser av utsläpp till luft (lokalt och regionalt) med spridningsberäkningar, riskanalys, energi- och resurshushållning samt transporter.

I tidigt samråd med särskilt berörda 15.6.2005 ingick ett flertal företag, en båtklubb, ett förbund och ett vårdcentrum. I samrådet framfördes huvudsakligen synpunkter som avsåg risken för ökat nedfall av stoft. Tidigt samråd med närboende ägde rum 16.6.2005. Här diskuterades framförallt risken för störningar av lastbilstransporterna genom Östertälje. Problemet skulle lösas med en ny sträckning av väg 225 som Söderenergi redovisade vid mötestillfället. Samråd med Ussarska skolan ägde rum 7.6.2005. Skolan hade inga invändningar mot planerna på en kraftvärmearläggning. Oroväckande var dock en brand i mars 2003 men under normala omständigheter märktes verksamheten vid Igelsta väldigt lite från skolan. Information och samråd ägde rum 16.6.2005 med naturskyddsföreningarna i Södertälje, Huddinge och Botkyrka. Vid mötet diskuterades den nuvarande verksamheten vid Igelsta samt den planerade kraftvärmearläggningen. Bränslefrågan diskuterades särskilt. Flera uttalade sig mycket positivt om åtgärderna för kraftvärme och flera gav stöd åt en inhemsk elproduktion.

Ett arbetsmöte rörande MKB och disposition ägde rum 27.9.2005 med miljökontoret i Södertälje och Länsstyrelsen. Samråd med Astra Zeneca ägde rum 28.9.2005. Det som särskilt diskuterades var risken för spridning av mögelsporer och bakterier från bränslehanteringen, som bedömdes vara liten. En överenskommelse gjordes om att genomföra en ny undersökning under hösten.

Allmänheten informeras genom annons om samråd i länsstidningen 2.11.2005 och i Dagens Nyheter 3.11.2005. Inga synpunkter inkom med anledning av annonserna. I samrådsavseende informerades myndigheter och institutioner skriftligen med ett utskick 7.11.2005. De inkomna svaren poängterade att projektets inverkan på människors hälsa belystes väl i MKB. En redogörelse önskades hur det offentliga miljömålsarbetet stämde överens med projektet. Det önskades även en konsekvensanalys av olycksrisker.

MD lämnade Söderenergi tillstånd 14.12.2006 enligt 9 kap 6 § MB, att uppföra och driva en bio- och returbränslebaserad kraftvärmeanläggning med en total installerad tillförd bränsleeffekt om högst 260 MW. MD lämnade även tillstånd, enligt 11 kap 9 § MB, till bortledning av maximalt 400 m³ ytvatten per timme från Igelstaviken. MD godkände den utförda och upprättade MKB 14.12.2006.

Bilaga 5

Tillståndsansökan för motorvägar 17 kap MB, ”väg 73 Nynäshamn-Stockholm, delen Älgviken - Fors”, projekt – MKB, samrådsbestämmelser avseende väglagen. MB är dock huvudlag

5.1. Sammanfattning av fallstudien

Huvudvägförbindelsen mellan Nynäshamn och Stockholm är den starkt trafikerade väg 73. Från delen Fors till Stockholm är vägen utbyggd som motorväg och från Berga till Fors som motortrafikled. På sträckan som går mellan Nynäshamn och Fors var standarden och kapaciteten otillräcklig. Särskilt sträckan mellan Älgviken och Fors var mycket olycksbelastad. Vägen hade ett stort antal anslutningsvägar och delvis låg geometrisk standard med otillräcklig mötes- och omkörningssikt. På vägen transporterades det farligt gods till och från hamnen i Nynäshamn. Intill vägen utsattes de boende för besvärande buller och tidvis var vägen mycket svår att korsa när gång- och cykeltrafik blandades med biltrafik.

Under lång tid hade en förbättring av vägen utretts i samråd med länsstyrelsen, berörda kommuner och med försvaret samt berörda ledningsägare. År 1997 redovisades en vägutredning. Ett inriktningsbeslut togs av vägverket 1998 att förorda en fyrfältsväg i korridor förbifart Landfjärden. Vid ett flertal tillfällen hade samråd med allmänheten hållits. När MB trädde i kraft 1999 hade planeringsprocessen gjorts om från början enligt den aktuella lagstiftningen. Under 2000-2001 genomförde vägverket en förstudie med två huvudlinjer, dels klarläggande av vägteknisk standard, dels studier av vilka korridorer som skulle bli aktuella. Grunden för studiens slutsatser var översiktliga värderingar av olika miljöintrång. I juni 2001 inkom en ansökan till länsstyrelsen.

Förutom nollalternativet skulle vägutredningen omfatta tre alternativa vägkorridorer: befintlig sträckning, förbifart Landfjärden samt samlokalisering med Nynäsbanan.

Den 26.2.2004 beslöt regeringen vid sin prövning enligt 17 kap MB att tillåta att riksväg 73 byggdes ut till fyrfältsväg på sträckan Älgviken-Fors inom korridor alternativ Landfjärden, variant E.

Följande villkor gällde för tillåtligheten:

1. Vid passage av väg skulle vilda djurs behov av förflyttningar i och utefter vattendraget tillgodoses. Vattendragets och strandzonens funktion som spridningskorridor för växter och djurliv skulle bibehållas.
2. En arbetsplan enligt väglagen (1971:948) för den planerade verksamheten skulle fastställas av Vägverket senast den 31.12.2009. Tillåtligheten gällde för den del av verksamheten som arbetsplan inte hade fastställts.

Den 25.5 2004 godkände länsstyrelsen MKB för arbetsplanen som var daterad 17.3.2004. Länsstyrelsen tillstyrkte att förslaget till arbetsplanen daterad 26.5.2004 fastställdes under redovisade förutsättningar 30.9. 2004. En överklagan inkom på vägverkets beslut om fastställelse av arbetsplan för omläggning/ombyggnad av väg 73, delen Älgviken - Fors, samt indragning av väg, Nynäshamns och Haninges kommun.

Regeringen beslut innebar att de inte togs upp frågor om inlösen, ersättning eller fastighetsvärden till prövning vid fastställelse av arbetsplan. Regeringen avslög överklagandena i övrigt. Den 20 januari 2005 fattade vägverket beslut i frågan som redovisades i en bilaga inlämnad till regeringen. Några privatpersoner påvisade inkräkning vid deras fastigheter, bland annat beroende på buller, och begärde ersättning och inlösen. En förvaltning gav förslag om flera trafikplatser, anslutningsvägar samt bygge av bro. Ett företag kritiserade ett för dåligt bullerskydd. Vägverket yttrade sig i ärendet den 14.3. 2005. Därefter inkom ytterligare skrivelser från två privatpersoner.

Sedan regeringsbeslut 26.2.2004, om tillåtlighet enligt 17 kap MB avseende utbyggnad av väg 73 till fyrfältsväg inom en viss korridor, hade arbetsplanen upprättats inom den tillåtna korridoren. Regeringen beslutade därför den 1.9.2005 att det inte hade framkommit några omständigheter som föranledde en annan bedömning än den vägverket gjort i det överklagade beslutet och överklagandena skulle därför avslås.

5.2. Samrådsredogörelser

Väglagens samrådsföreskrifter verkade parallellt med MB som är huvudlag. Samrådsproceduren var i stort sett densamma i väglagen som i MB men benämningarna tidigt och utökat samråd existerade inte i väglagen (Länsstyrelsen, Eriksson. 2006).

Förstudieskedet 2000-2001 innebar att möten hölls med länsstyrelsen samt berörda kommuner avseende utredningsarbetet. Förstudieskedet i väglagens samråd motsvarade tidigt samråd i MB. Dock fanns inte berörd allmänhet med från start i väglagen. I november 2001 beslutade länsstyrelsen att projektet kunde antas få BMP. Vägverket beslutade att vägutredningen från 1997 skulle kompletteras och att en helt ny MKB skulle upprättas.

Utredningsarbete 2001-2002 bedrevs i samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län samt Nynäshamns och Haninges kommuner.

Den 26.11.2001 hölls informationsmöte med allmänheten i Häringe rörande den föreliggande utredningen. Informationsutställningar fanns tillgängliga för allmänheten under utredningarna i kommunerna. Det som redovisades vid mötet och på utställningarna var ett arbetsmaterial. Dess syfte var att få in synpunkter tidigt i processen. Synpunkter som inkom till vägverket var totalt 87 stycken varav ett fåtal var

från företag, organisationer, politiska partier och myndigheter. Den övervägande delen, 81 skrivelser, hade skrivits av privatpersoner och fastighetsägare i närområdet. Många förordnade alternativ till befintlig sträckning (42 st), förbifart Landfjärden (34 st), samlokalisering med Nynäsbanan (9 st). En del motsatte sig projektet/väg vid spridda platser (14 st) och andra hade kommentarer om trafiksäkerhetsfrågor (6 st), lämpliga platser för färjetrafik (1 st), viltövergångar (1 st), jordbruk- och jakt (1 st), utrotningshotade mossor- och lavar samt småkryp (1 st), stora ingrepp i orörda naturområden (5 st), elöverkänslighet för de som hade torp (1 st), negativt för ridskola (1 st) frågor om ridsporten (27 st), andra förslag av alternativ (10 st), bristfällig information (3 st), påpekanden att områden inte fanns med (27 st) och fel storlek av område (1 st). Resultatet som redovisats var hur många som haft liknande skrivelser. Vägverket hade gett kommentarer att vissa var under pågående utredning eller hade redovisats i MKB. Andra frågor avfärdades som inte angick utredningen (ett fåtal) eller var för kostnadskrävande.

Innan färdigställandet av MKB skulle vägverket enligt MB och väglagen samråda med de centrala verk och organisationer som kunde ha intresse i frågan. Vägverket skickade ut en skrivelse till organisationer och myndigheter med inbjudan att lämna synpunkter 29.1.2002. Synpunkterna skulle vara vägverket tillhanda 14.2.2002 och vid samma datum hölls också ett möte för centrala verk. Vid mötet informerade vägverket om projektet och tog emot synpunkter. Två centrala verk framförde muntliga synpunkter vid mötet 14.2.2002. Socialstyrelsen påpekade hälsoeffekter och fick till svar att det hade gjorts undersökningar i begränsad omfattning. Jordbruksverket påpekade intressen i jordbruk som senare redovisades i MKB. Riksantikvarieämbetet påvisade natur- och kulturvärden. Sammantaget hade många frågor som tagits upp redovisats i MKB. Skogsvårdsstyrelsen hävdade att det var av vikt att nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden kom fram i MKB. Svar gavs att områdena fanns med på karta och i bedömningarna. Försvarsmakten påpekade läget av vägens dragning och att broarna skulle tåla upplastad transport av stridsvagn. Synpunkten besvarades med att de inte avsåg att behandla gällande fråga vid aktuell tidpunkt. Arbetsmarknadsstyrelsen ansåg att MKB till stora delar gav goda kommunikationer. Stockholms hamn hävdade vikten av trafiksäkerheten och att riskanalys genomfördes. Gotlands kommun var angelägen om att aktuell väg skulle komma till utförande och att den var av god standard. Haninge kommun hade en hel del synpunkter avseende gränsvärden utifrån hälso- och miljöaspekter men också prognoser för trafiken. Nynäshamns kommun kommenterade beräkningar av buller och luftutsläpp och de stämde av med att de hade åtgärdats. Skärgårdsstiftelsen såg positivt på en flyttning av väg 73. Svenska turistföreningen förordade en upprustning av befintlig sträckning av väg 73 framför de övriga alternativen.

Arbetsplanen och MKB var utställd för granskning under tiden 23.6.-18.8.2004. Under utställd tid hade 43 skriftliga yttranden inkommit. Vägghållningsmyndigheten hade bemött yttrandena i en PROMEMORIA (30.4.2004) vars uppfattning även delades av vägverket. Vägverket skickade in förslaget till arbetsplan med tillhörande MKB till länsstyrelsen. Motiven för vägverkets beslut var bland annat vägens betydelse nationellt och internationellt med förbindelse till Gotland och Östersjöstaterna. Väg 73 var en av de mest olycksdrabbade vägarna i landet och den bedömdes ge större trafiksäkerhet och

färre olyckor vid en utbyggnad. Den skulle även anpassas bättre till landskapet och ge större säkerhet för omgivningens framkomlighet.

Bilaga 6

Tillståndsansökan för ”Skrotfrag AB i Järna”, projekt- MKB 9 kap MB, avseende samråd 6:4 MB (Nacka tingsrätt MD M 1907-07)

6.1. Sammanfattning om fallstudien

Skrotfrag är lokaliserat två km sydväst om Järna i Södertälje kommun. De ansökte på fastigheten Billista 5:5 om tillstånd hos MD 14.7.2006 för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Miljönämnden i Södertälje yttrade sig på MD:s önskemål (23.10.2006). I Miljöödomstolens kungörelse (5.9.2006) angavs det att en MKB upprättades enligt 6 kap MB. Skrotfrag hade för avsikt att komplettera tidigare verksamheter. Den huvudsakliga inriktningen av verksamheten var bilskrotning. Det skrotades för närvarande cirka 3000 bilar per år och detta bedömdes kunna öka.

Ansökan gällde yrkesmässigt omhändertagande av uttjänta fordon som inte omfattades av bilskrotningsförordningen (upp till 2000 ton per år så kallad A-verksamhet). Det klassas som A-verksamhet enligt bilagan till MKB förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, när tömning och demontering av tunga fordon uppgår till mer än 1000 ton per år. Företagets syfte var att möjliggöra återvinning av material, främst metaller.

Ansökan avsåg även B och C-verksamheter såsom återvinning av produkter som innehåller fullständigt eller ofullständigt halogenerade klorflourkarboner. Det gällde exempelvis uttjänta kylskåp och frysar, till en mängd omfattande högst 20 000 ton per år. Ansökan avsåg också mellanlagring av batterier och förbehandling av elektriska samt elektroniska produkter. Sortering och mellanlagring av diverse avfall förekom också samt återvinning av kylarvätska.

Miljökontoret i Södertälje beställde en fördjupad miljöteknisk utredning med bland annat provtagning och analys av grundvatten av den nedlagda deponi som finns i området. Från 1967 till 1975 fanns en kommunal sopstation med sopförbränning och askdeponi. Miljökontoret föreslog att ett kontrollprogram skulle upprättas som bland annat skulle innehålla en provtagning av utgående vatten. De föreslogs även en återkommande besiktning av anläggningen för återvinning av kylmöbler. En handlingsplan skulle upprättas för brand och läckage samt en nederbördsskyddad yta för att minimera utsläpp till mark och vatten. Före nedläggning av bolaget skulle det senast sex månader innan inlämnas en plan till tillsynsmyndigheten för återställande av aktuella markområden. Till sist påpekades det att riktlinjerna för buller inte fick överstiga Naturvårdsverkets riktvärden gällande industribuller.

Länsstyrelsen ansåg i sitt yrkande 20.11.2006 att tillstånd kunde lämnas till sökt verksamhet om företaget kunde uppfylla åtta villkor för gränsvärden på utsläpp, buller och kontrollprogram (synpunkt från miljökontoret i Södertälje). Länsstyrelsen yttrade sig också om att redovisa vad bolaget ansåg vara BMT för kylåtervinning samt de tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av att tillämpa tekniken. Det påpekades också att bolaget skulle komma med förslag på villkor för återvinningen av CFC/HCFC samt en redovisning på hur villkoren kunde kontrolleras.

Länsstyrelsen ansåg att tillstånd till verksamheten kunde lämnas om bolagets åtaganden och länsstyrelsens förslag till villkor iaktogs. I det fallet gick verksamheten att förena med MB:s mål, allmänna hänsynsregler och krav på hushållning av mark och vatten.

Skrotfrag förelades att yttra sig över tidigare översända handlingar och bifogade skulle redogöras i en skrivelse från Stockholms tingsrätt (24.11.2006). Yttrande inkom från VU till tingsrätten 12.12.2006. Som svar på yttranden inkom synpunkter från fiskeriverket, miljönämnden i Södertälje och länsstyrelsen. VU yrkade på att villkor gällande riktvärden för ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder dagtid på vardagar skulle definieras till klockan 06-18, och natt före vardag till klockan 22-06 samt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. De ansåg också att kontinuerlig provtagning skulle ske av enbart utgående dagvatten eftersom föroreningarna inte fluktuerade nämnvärt i korta intervaller och därför ifrågasattes kontrollerna. Miljönämnden vidhöll (19.12.2006) att ett provtagningsprogram skulle utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten samt inkluderas i kontrollprogrammet. De menade vidare att naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller skulle gälla vilket även länsstyrelsen samtyckte till (12.01.2007), samt att dagtid vardagar skulle definieras till 07-18. Vidare ansåg de att högsta nivåer för buller kunde utformas som riktvärden.

Tidigare rekommenderade länsstyrelsen att krav kunde ställas på återvinningen av CFC/HCFC genom villkor på exempelvis lägsta totala återvinningsgrad i anläggningen, eller lägsta mängd återvunnet CFC/HCFC per kylmöbel. Bolaget menade att det inte var rimligt med den typen av villkor eftersom mängden köldmedium eller isolering varierade mellan olika typer och storlekar av kylmöbler. De ansåg istället att ett villkor kunde föreskrivas som skulle reglera halten av CFC (R11 och R12) i utsläpp till luft. Länsstyrelsen ansåg att eftersom de direkta utsläppen till luft bara utgjorde en del av de tänkbara källorna till utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, är den typen av villkor som bolaget föreslog inte tillräcklig. Länsstyrelsen vidhöll sitt krav på återvinningen av CFC/HCFC. De var medvetna om att ett sådant villkor inte var lätt för VU att kontrollera men ansåg att frågan om utsläpp av ozonnedbrytande ämnen var så viktig att den inte kunde lämnas oreglerad av det skälet, med stöd av 22 kap 1 § punkt 5 MB. RAL CFC representanter i Sverige menade (15.01.2007) att Österrikes bestämmelser om avfallshantering hade stadgats i minsta återvinningsvärden angivna i gram CFC per kylmöbel. Deras statistik och gällande siffror är korrekta och fullt möjliga att uppnå med dagens teknik. De menade att Skrotfrag i Järna hade argument om CFC-mängder i gram per kylmöbel som numera hade vederlagts och förlorat sin giltighet. Det ifrågasattes starkt om anläggningstypen verkligen skulle uppfylla det krav på nyttjande av BAT som är föreskriven i tillstånden för andra anläggningar i Sverige. Skrotfrag gjorde kompletteringar (2.2.2007) och lade fram mätningar för kontroll av CFC/HCFC.

MD lämnade sökanden tillstånd enligt 9 kap MB 18.4.2007 för uppförande och drift av anläggning för lagring, tömning, demontering och annat yrkesmässigt omhändertagande (av sådana fordon som inte omfattas av bilskrotsförordningen) till en mängd av maximalt 2000 ton per år. Det innebar även:

- uppförande och drift av anläggning för återvinning av kasserade produkter som innehåller klorfluorkarboner såsom uttjänta kylskåp och frysar till en mängd av maximalt 20 000 ton per år.
- mellanlagring av batterier till maximalt 100 vid något tillfälle.

- befintlig och utökad verksamhet för tömning, demontering och annat yrkesmässigt omhändertagande av skrotbilar som omfattas av skrotbilsförordningen till en mängd av maximalt 5000 fordon per år.
- yrkesmässig förbehandling av avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter.
- sortering av avfall till en maximal mängd på 10 000 ton per år.
- mellanlagring av avfall till maximalt 10 000 ton vid något tillfälle.

Det ställdes tolv villkor för att tillståndet skulle gälla, däribland att buller skulle begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte översteg angivna riktvärden. Dagtid ansågs vara 7-18, kvällstid 18-22 och natt 22-07. För övrigt ställdes bland annat krav på förvaring av kemiska produkter och förvaring av farligt avfall. Det ställdes också krav på utsläppsvärden av stoft och ozonnedbrytande ämnen till luft, samt ozonnedbrytande ämnen till kondensvattnet. MD godkände den upprättade MKB:n 18.4.2007.

6.2. Samrådsredogörelsen

Samrådsmöte avseende behandling av andra fordon än skrotbilar gjordes den 16.12.2005 och den 19.1.2006. Därefter kompletterades planerna för framtida verksamheter. Vid samrådet som ägde rum i januari konstaterades det att en kommunal deponi med förbränningsugn hade funnits på en del av fastigheten. Sedan i början av 1970-talet hade det funnits en bilskrot (AB Hölö Skrotaffär). Vid årsskiftet 2003/04 övertogs fastigheten och skrotbilsverksamheten av Skrotfrag. Den gamla deponin täcktes över och tidigare byggnader och installationer hade rivits. Det uppfördes en ny byggnad med produktionslokaler, samt personal- och kontorsutrymmen. Fastighetsområdet var mycket kuperat med berg. Sprängning pågick för att få plan mark.

Vid samråd i januari framkom det synpunkter från närboende beroende på bullerstörningar från markarbeten med sprängning och bergkrossning. Fortsatta markarbeten skulle styras upp så att bullrande arbeten inte förekom på kvällar och helger. De närmast boende (19 hushåll) delgavs samrådsunderlaget 28.2.2006 med inbjudan till samrådsmöte om så önskades. Vid ett samtal med närboende framkom det synpunkter på störande buller.

- Varningssignal från backande lastbil som ansågs störande åtgärdades.
- Pressningen av bilar var störande. Vid utbyte av pressen skulle synpunkter beaktas.
- Information om markplanering rekommenderades att göras innan sprängning.

Ett e-brev med synpunkter från närboende (3 hushåll) inkom efter det första samrådstillfället. Det var inte önskvärt med sprängning och öppethållande på helger och semestrar. Det gjordes en avgränsning av MKB vid samrådet i januari och de viktigaste frågorna ansågs gälla, buller, transporter, vattenvårdsfrågor, luftvårdsfrågor, förekomsten av förorenad mark, risker, riskhantering, rutiner, och alternativ lokalisering.

Det informerades om samråd i länsstidningen 28.4.2006. Det gällde övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kunde antas bli särskilt berörda. Ingen hörde av sig med anledning av annonsen. Länsstyrelsen, naturvårdsverket och miljönämnden i Södertälje kommun delgavs samrådsunderlaget (28.4.2006) med anledning av samrådsmöte 15.5.2006 enligt 6 kap 4 § MB. Länsstyrelsen och miljöförvaltningen var med vid mötet. Miljömålet var även insatt i DN,

SvD och Länstidningen i Södertälje 8.9.2006. Räddningsverket meddelade 14.9. 2006 att de avstod från att yttra sig utifrån annonseringen. Fiskeriverket (19.10.2006) hade ingen erinran gentemot föreliggande ansökan.

Miljökontoret i Södertälje kommundelen (23.10.2006) att verksamheten skulle bedrivas i överensstämmelse med vad bolaget angav i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i ärendet. Bolaget skulle senast sex månader före nedläggning av hela eller delar av verksamheten, inkomma med en plan till tillsynsmyndigheten för återställande av aktuella markområden. Den ekvivalenta ljudnivån utomhus fick inte överstiga naturvårdsverkets riktvärden gällande externt industribuller. VU skulle upprätta ett kontrollprogram och redovisa detta till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter beslutet vunnit laga kraft. En återkommande besiktning av anläggningen för återvinning av kylmöbler skulle utföras av en utomstående besiktningsman och tillsynsmyndigheten skulle ges möjlighet att närvara. Sedimenteringsdammen VU föreslog skulle uppföras och förses med oljeskärm och avstängningsmöjlighet. VU skulle upprätta handlingsplan för brand och läckage. Förvaring av farligt avfall och kemiska produkter skulle ske på invallad och nederbördsskyddad yta samt i övrigt på sådant sätt att risken för utsläpp till mark eller vatten minimerades avslutade miljökontoret sina synpunkter. Länsstyrelsen inkom med yrkande (20.11.2006) om utsläppsvillkor för begränsningar av avfallshantering utan nedskräpning i omgivningen och förvaringssäkerhet för kemiska produkter. De anförde vidare att buller ej skulle överstiga Naturvårdsverkets riktlinjer. En handlingsplan för brand skulle upprättas innan verksamheten togs i drift. Förslag till kontrollprogram skulle upprättas senast tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft. Senast sex månader innan hela eller delar av verksamheten avsågs att läggas ner skulle en plan med nedläggnings- och efterbehandlingsåtgärder lämnas till tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen uppmanade bolaget att innan huvudförhandlingen redovisa vad som är BMT för kylmöbelsåtervinning samt de tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av att tillämpa tekniken. Bolaget uppmanades även att inkomma med förslag på villkor för återvinningen av CFC/HCFC och en redovisning av hur villkoren kunde kontrolleras.

Länsstyrelsen ansåg att om bolagets åtaganden och förslagen till villkor kunde iakttas, gick verksamheten att förena med MB:s mål, allmänna hänsynsregler och krav på hushållning av mark och vatten. I det fall kunde tillstånd lämnas till den sökta verksamheten.

Muntligt samråd ägde slutligen rum med Södertörns Räddningstjänst. Det framkom huvudsakligen att detaljfrågor kring hanteringen av brandfarliga varor skulle regleras vid prövningen av bygglov för anläggningen.

VU angav att synpunkter som framkommit under samrådet beaktades i ansökan och i MKB:n.

Bilaga 7

Tillståndsansökan för "Fortum Värme AB", projekt – MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 MB (M 11049-06)

7.1. Sammanfattning om fallstudien

Fortum Värme samägt med Stockholm stad hade hos MD sökt tillstånd 9.5.2006 för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Ansökan avsåg ändring och utökning av verksamheten vid Värtaverket. Det betyder dels ökad produktionskapacitet för fjärrvärme och el, dels ökad andel produktion av biobränslen i befintliga anläggningar.

Den planerade förändringen innebar att ett nytt biobränsleeldat kraftvärmeverk uppfördes i anslutning till det befintliga Värtaverket. De befintliga anläggningarna skulle också genomgå vissa förändringar i syfte att utvinna mer energi och öka andelen förnybara bränslen. Bolaget ansökte också om att få anlägga en pir och ta den i drift för lossning av fartyg samt att anlägga ett erosionskydd. Vid behov avsåg bolaget att utföra muddringar utanför piren.

Lokaliseringsstudier hade visat att placeringen vid Värtaverket var det bästa alternativet att uppföra det nya kraftvärmeverket. De beräknade att den planerade anläggningen skulle kraftigt minska de globala utsläppen av växthusgaser jämförelsevis om den inte uppfördes. Utsläpp till vatten och vissa luftutsläpp skulle öka i begränsad omfattning. Anläggningen beräknas inte medföra ökad ljudnivå i området.

Anläggningen har ett antal produktionsenheter som producerar fjärrvärme till det centrala fjärrvärmesystemet i Stockholm samt fjärrkyla och el. Anläggningarna är lokaliserade till kvarteret i Nimrod. Den totala installerade effekten är cirka 2060 MW. I Värtaverket eldas bränslen som kol, eldningsolja, bioolja, stadsgas och olivkärnekross. Kol är det bränsle som utgör den största andelen med cirka 70 %. Det lossas, lastas, bearbetas och lagras bränslen i Energihamnen. Kol kommer med båt till hamnen. Det transporteras i slutna system till ett stort bergrum under Hjorthagen, där det lagras. Eldningsoljor och vegetabiliska oljor transporteras med båt och lagras i cisterner i hamnen. En del oljor lastas om och transporteras vidare till Fortum Värmes andra anläggningar i Stockholm. Det nya biobränsleeldade kraftvärmeverket har en tillförd bränsleeffekt på upp till 400 MW och planeras vara driftklar år 2009. Vid den tidpunkten skulle även det centrala och det södra fjärrvärmenätet ha kopplats samman. I huvudsak kommer det nya kraftvärmeverket att eldas med träbränsle men det är också möjligt att elda med torv och kol. Fortum Värme avsåg att använda den förbränningsteknik, fluidiserad bädd, som idag anses mest lämpad för ett biobränsleeldat kraftvärmeverk.

Länsstyrelsen hade i kompletteringsbegäran (19.7.2006) önskat en motivering till varför alternativ lokalisering av befintlig verksamhet inte var ekonomiskt skälig samt önskat en uppskattning av kostnaderna för detta. I kompletteringen av lokaliseringsutredningen redovisade Fortum Värme alternativ till en lokalisering av ett nytt kraftvärmeverk till Värtan. De prövade också möjligheterna att förlägga delar av eller hela den tillkommande bränsleeffekten på andra platser. Slutsatsen Fortum Värme förde fram i sin rapport 8.11.2006 var att några globala eller regionala miljöfördelar inte uppstod om rökgasutsläppen flyttades inom länets gränser. Likaså antogs inte transportarbetet förändras i någon större omfattning för bränslen och restprodukter.

De lokala störningar som kunde förekomma var till största del:

- lukt från bränslen som kunde uppstå i omgivande bostadsområden.
- Kortvarigt buller
- Buller/ljud från bränslelossning från Energihamnen.

Störningarna antogs upphöra eller ersättas av andra typer av störningar, samtidigt som liknande störningar skulle uppkomma vid de platser dit en omlokalisering skulle ske. Vid en nedläggning av Värtaverket ansåg Fortum Värme att det var orimligt att anta att platsen inte skulle utnyttjas för annan verksamhet. Risknivån i omgivningen på grund av Värtaverket bedömdes som låg. De antog att risknivån kunde reduceras ytterligare.

VU ansåg att det var förenat med stora svårigheter att hitta platser till en rimlig kostnad för ett nytt kraftvärmeverk som erbjöd fördelar som Värtaverket. VU ansåg inte att en merkostnad på 7 miljarder kronor framstod som motiverad för att uppnå de begränsade miljövinster som en omlokalisering skulle ge. De ansåg att det borde ses som en orimligt kostsam åtgärd enligt 2 kap 7 § MB. VU ansåg att de föreslagit försiktighetsmått och villkor som syftade till att säkerställa att olägenheter och risker skulle begränsas till så låg nivå att närområdets miljö fortsatt var god.

Tillstånd av MD meddelades i en deldom 7.11.2007 till fortsatt och utökad verksamhet. Uppskjutna frågor rörde sig kring olika utsläpp däribland kvicksilver. MD ålade bolaget att under prövotiden genomföra utredningar av påtalade utsläpp och tills slutet skulle bli klara satte MD upp provisoriska föreskrifter. Den upprättade MKB:n godkändes. Beslutet från MD är överklagat från DLV och sakägare (Wikström 6.3.2008). DLV har motsatt sig lokaliseringen av anläggningen till Värtaverket bland annat för närheten till bostäder.

7.2. Samrådsredogörelser

Enligt samrådsredogörelse 4.4.2006 ägde samråd rum enligt MB 6 kap § 4. De genomfördes i huvudsak genom möten, annons i tidningar och information på Fortum Värmes hemsida.

Samrådsmöte ägde rum vid två tillfällen. Samråd med myndigheter ägde rum 5.12.2005. Ytterligare synpunkter inkom efter mötet. Samråd med allmänhet, organisationer och särskilt berörda ägde rum 14.12.2005. Kallelsen gjordes genom inbjudan i brev, annons i dagspress och lokaltidningar. Utdelning av inbjudan lämnades i brevlådor till närboende och affischer sattes upp på anslagstavlor i Hjorthagen. Ytterligare synpunkter inkom efteråt. Synpunkterna beaktades av VU och arbetades in i ansökan med bilagor. I protokollen för samrådsmötena redovisades både frågor och svar tydligt. Någon icke teknisk sammanfattning fanns inte.

Frågor vid mötet med myndigheter avsåg tekniska frågor kring verket och dess produktion, lokaliseringsfrågor, miljöbränslen (trä), säkerhetsfrågor kring radioaktivitetsfrekvens (trä), utsläppsfrågor och transportfrågor (enligt protokoll 3.1.2006). Synpunkter (6.1.2006) från boende i området handlade om skyddsavstånd till bostäder, som boverket rekommenderade upp till 700 meter. Värtaverket som är beläget i stadsdelen Hjorthagen har bara 30 meter till närmaste bostäder och bara 100 meter till Hjorthagens skola. Av den anledningen sågs det som mycket olämpligt av säkerhetsskäl att planera ett nytt kraftvärmeverk med en effekt på 400 MW. Det inhämtades uppgifter från naturvårdsverket att transport, hantering och lagring av bränslen alltid innebar en påtaglig brandrisk. Igelsta Värmeverk i Södertälje drabbades för cirka tre år sedan av en brand där en svärmästrad brand inträffade i en silo innehållande 1200 ton flis. Det

hävdades att i Hjorthagens bostadsområde skulle en sådan brand få förödande konsekvenser. Det fanns önskemål från närboende om att all miljöfarlig verksamhet på sikt skulle upphöra. Det hänvisades även till tung trafik och kommande tunnelbygge. Det rekommenderades också att det skulle framgå i MKB att störande moment skulle ske vid byggskedet. Det hänvisades till MB 2 kap 4 § 2 stycket, att plats skulle väljas så att ändamålet kunde uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Verksamhetens placering kritiserades och det önskades lämpliga alternativa lösningar.

DLV påpekade också det ringa avståndet till bostäder och ansåg att den befintliga skorstenen för ventilation för kollagret låg för nära Hjorthagens servicehus (9.1.2006). Föreningen ansåg att Värtaverket som är landets största värmeproduktionsanläggning var felplacerat ur miljösynpunkt när det ligger i en tätbebyggd region. Därför behövdes tuffa miljökrav ställas på valet av bränsle och tillsatserna samt på alla delar av den tekniska utrustningen. I första hand rekommenderades andra lokaliseringalternativ.

En historisk tillbakablick visade att utvecklingen av kraftvärmeverket diskuterades ända sedan tidigt 70-tal och att expansionen stoppades gång på gång. Enligt föreningens uträkningar innebar utbyggnaden av Värtaverket mer än dubblad produktion vilket ansågs helt oacceptabelt. De menade att i det avseendet måste hela Värtaverket omprövas. De ansåg slutligen att det behövdes en omfattande lokaliseringssprövning för denna omfattning av produktion. Ännu en privatperson (8.1.2006) inlämnade synpunkter på lokaliseringen av anläggningens läge i ett bostadsområde. När det handlade om utökningen av verksamheten hävdades att MKB:n skulle innehålla seriösa alternativa platser för verksamheten. Muntliga synpunkter inkom från ytterligare en privatperson. Denne ansåg att spridning av stoft från kollager och biobränslelager lämpligen skulle beräknas utifrån dimensionerade halter och flöden, samt från de utsläppspunkter som kunde bli aktuella i praktiken. Dessutom var man frågande till varför nya flislagrets ventilations och utsläppspunkt kunde vara hög skorsten men att det inte gällde för kollagret. Privatpersonen var även frågande till om det var tekniskt möjligt med parallelldrift till olika ångdata.

Östermalms stadsdelsförvaltning hade synpunkter (28.12.2005) utifrån informationsmötet 14.12.2005. Det handlade om risker för befintliga bostäder i Hjorthagen såsom brand, explosion, buller och utsläpp samt konsekvenser för byggandet av nya lägenheter i bostadsområdet. En sammanvävd beskrivning av alla planerade förändringar i kvarteret Nimrod och Energihamnen önskades jämfört med att dessa placerades på alternativ plats. Stockholms miljöförvaltning framförde (5.5.2006) att regeringen tillät placeringen i Värtan under förutsättningen att svavel och NOx inte översteg utsläppen 1986 samt att bränslehanteringen var sluten. De hävdade att ifall dessa förutsättningar inte fortsättningsvis skulle gälla skulle det framgå varför de inte behövdes. De frågade sig också om det fanns någon driftsituation då nuvarande tak för utsläpp kunde komma att överskridas. En rad tekniska frågor följde avseende kondensdrift samt undvikande av lukt. Det påpekades att lokaliseringsfrågan var central och att Fortum skulle behöva lägga ner stor möda på att visa varför undersökta alternativa lokaliseringar var sämre än Värtaalternativet. De olika alternativen kunde redovisas i tabeller med exempelvis hamnläge och närhet till bostäder. Även kostnader för de alternativ som förkastades rekommenderades att de skulle redovisas i tabell.

Miljöförvaltningen i Stockholm påpekade (7.7.2006) att det inte framgick vilka alternativ som var bäst, det vill säga innebar minst skada ur ett miljö- och hälsoperspektiv. Det saknades även ett resonemang kring hur bestämmelserna uppfylldes i 2 kap 4 § MB. Plats skulle väljas så att ändamålet kunde uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Plats skulle även väljas som var lämplig med hänsyn till 1 kap 1 §, 3 kap och 4 kap MB. Det efterfrågades även totalkostnader för alternativen samt en alternativ lösning för lokaliseringen som inte utgick från att en enda stor anläggning skulle byggas. Det framhölls även synpunkter på utsläpp, damning, tekniska frågor kring kondensdrift samt hur naturvärdena inom kvarteret Nimrod skulle komma att påverkas. Lidingö stad (12.7.2006) ansåg att lokaliseringsstudien saknade ett resonemang kring vilket alternativ som var bäst ur miljö- och hälsoskyddspunkt. Det saknades även fördelar och nackdelar med reningstekniker, ytterligare rening av kondensvattnet, begränsningar och utsläpp av kvicksilver, samt en redovisning av de kumulativa effekterna (hur buller samverkar och förstärks). Ökat fartygsanlöp krävde en redogörelse för hur det påverkade ljudsituationen. Redogörelser för ökade mängder kvicksilver i utsläppen efterfrågades liksom utsläpp av NOx och redovisning av luftföroreningar.

Länsstyrelsen (19.7.2006) efterfrågade en klargörelse för vilken hamnverksamhet som Fortum sökte tillstånd för, eftersom Stockholm stad även avsåg att söka tillstånd för Energihamnen. De önskade också en motivering till varför alternativ lokalisering inte var ekonomiskt skälig. Här rekommenderades även att det skulle finnas med en uppskattning av kostnaderna. En förfrågan gjordes därtill hur Fortum bedömde uppfylla kravet på miljö kvalitetsnormen PM10, eftersom värdena skulle överskridas på vissa platser när Norra länken tas i drift. Metoden som valts att ta fram tänkbara scenarier efterfrågades, exempelvis risken för brand i trädbränslet. Motiveringar och resonemang saknades för vissa scenarier och det behövdes kompletteringar. Det efterfrågades hur värdet togs fram eftersom sannolikheterna och konsekvenserna skulle kunna följas. I kungörelsen 6.12.2006 från Stockholm tingsrätt angavs att synpunkter med anledning av ansökan och MKB skulle lämnas in senast den 31 januari 2007.

En massiv kritik på 25 stycken skrivelser inkom till Stockholms tingsrätt i januari 2007. Dessa var från privatpersoner boendes nära det planerade Värtaverket samt från föreningen DLV. Det påtalades ökade luftföroreningar och negativ miljöpåverkan, att skyddsavståndet på 700 meter till bostäder inte eftersträvades och att det fanns en påtaglig brandrisk som transport, hantering samt lagring av bränslen innebar. För vissa bränslen kunde en brand bli explosionsartad hävdades det. Det hänvisades till MB 2 kap 4 § 2 stycket. I skrivelserna önskades det en alternativ lokalisering på lämplig plats.

Stockholms brandförsvaret tillstyrkte (1.2.2007) länsstyrelsens tidigare synpunkter avseende riskanalys. Brandförsvaret skulle genomföra en djupare granskning av riskanalysen i samband med tillsyn enligt "Lag om skydd mot olyckor och Lag om brandfarlig och explosiv vara". Brandförsvaret avstyrkte med bestämdhet en LNG etablering (flytande naturgas) i Energihamnen. De framförde också att de ville betona problematiken med att genomföra räddningsaktioner i undermarksmiljö. Stockholm vatten begärde också in kompletteringar från Fortum på ett antal frågor. Fiskeriverket yttrade sig om att större utsläpp kunde härledas av den utökade verksamheten. Ökningen

berodde på att rökgaskondensering skulle ingå i det nya biokraftvärmeverket samt att det skulle installeras i kraftvärmeverk 6.

Även efter rening av kondensvattnet skulle vissa föroreningar kvarstå och ledas ut i recipienten. Även kylvatten släpptes ut i recipienten. Det bedömdes även att större lossningskapacitet skulle komma att krävas i framtiden än idag. Fiskeriverket konstaterade att verksamheten skulle leda till ökade utsläpp till Lilla Värtan och vidare ut i Stockholm skärgård. Fiskeriverket såg ett ökat utsläpp av metaller och ammonium som negativt ur allmän fiskerisynpunkt. De såg det som angeläget att utsläppen från rökgaskondenseringen studerades under en provotid.

Utifrån sökandes uppgifter bedömde Fiskeriverket i dagsläget att utsläppen inte skulle komma att påverka det allmänna fiskeintresset i någon större utsträckning. Villkoren som föreslogs under provotiden accepterades men det förutsatte att sökanden under denna period arbetade för att minimera utsläppsmängderna. Särskilt mängden kvicksilver som är ett mycket miljöfarligt ämne. De bedömdes dock att kylvattenhanteringen, som den sökta verksamheten krävde, inte skulle leda till någon markant påverkan på recipienten. När det gällde ansökan om anläggande av en pir ansåg Fiskeriverket att de grumlingsförebyggande åtgärderna som planerades, i form av en geotextilskärm, var viktiga. De ansåg dock att grumlande arbeten helt skulle undvikas under vårens lekperiod (15 april-31 maj). Fiskeriverket anförde slutligen att vegetabiliska hydrauloljor, eller motsvarande miljövänliga sådana skulle användas i maskiner som utför arbete i anslutning till vatten.

Bilaga 8

Tillståndsansökan för "Söderhalls Renhållningsverk AB", projekt – MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 MB (M 18749-06)

8.1. Sammanfattning om fallstudien

Söderhalls Renhållningsverk (SÖRAB) ansökte om tillstånd hos MD 22.8.2006 enligt 9 kap MB. Det avsåg att vid Löt avfallsanläggning mellanlagra 2 500 ton impregnerat trä per tillfälle, att behandla 2 500 ton sådant avfall per år och att mellanlagra 10 000 ton el-avfall per tillfälle. Mellanlagringen av el-avfall innefattade kylskåp, frysskåp och el-avfall som kunde innehålla farliga ämnen. Det var insamlat från hushåll via återvinningscentraler samt från företag.

SÖRAB är ett regionalt avfallsbolag som ägs av kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna. Företaget hjälper hushåll och företag att på ett miljöriktigt sätt ta hand om det avfall som uppkommer i regionen. Löt avfallsanläggning öppnades 1995 och ligger i norra Vallentuna. Inom området finns en deponi som har specialceller för elektronik, asbest, stabiliserad flygaska och lysrör. Det finns möjlighet för hushållen att lämna grovavfall, elektronik och farligt avfall på en återvinningscentral inom anläggningen. Här finns också ett mellanlager sedan år 2003 för impregnerat trä innehållande farliga ämnen, samt behandlingsyta för förorenad jord. SÖRAB bedriver även bergkrossverksamheter för att frigöra deponiytor. Det impregnerade träet är behandlat med träskyddsmedel som bland annat kan innehålla tungmetaller. På Löt mellanlagras det inom anläggningsområdet på

hårdgjord yta. Innan avfallet borttransporteras för förbränning flisas en del av det i en mobil flisanläggning.

Det redovisades i MKB att om SÖRAB inte får tillstånd till mellanlagring på Löt avfallsanläggning kommer företagskunder att hänvisas till annan anläggning med tillstånd för detta. Hantering av hushållens impregnerade trä insamlat via SÖRAB:s återvinningscentraler behövde handlas upp. VU menade att i händelse av ett nollalternativ fanns risk för att företag skulle blanda impregnerat trä med ”rent trä” och det skulle bli svårare att uppfylla SÖRAB:s inriktningsmål i avfallsplanen, att farligt avfall inte skulle blandas med annat avfall.

Miljöpåverkan enligt SÖRAB bedömdes vara liten då det rörde sig om avfall typ kylskåp med mellanlagring av intakta enheter. Miljörisker förknippade med verksamheten ansågs vara utsläpp till luft av köldmedium. Läckagerisk förknippades med otillåten demontering av obehörig under tiden då anläggningen var obevakad. Negativ påverkan av dagvattenkvalitet var begränsad. Befintligt lakvattensystem bedömdes reducera eventuell negativ miljöpåverkan. Miljöpåverkan för el-avfall utgjordes framförallt av risken för urlakning av tungmetaller om avfallet var trasigt. Reducering av föroreningshalt och -mängd utfördes i anläggningens lakvatten reningsanläggning.

För behandling av ansökan höll MD huvudförhandling 15.12.2006. Dom utfärdades 25.1.2007. Tillstånd meddelades av MD 30.1.2007. Söderhalls Reningsverk fick vid avfallsanläggningen i Löt mellanlagra 2 500 ton impregnerat trä per tillfälle och behandla 2 500 ton sådant avfall per år, samt mellanlagra 10 000 ton elavfall per tillfälle. Villkor 1 var att verksamheten, inklusive åtgärder för att begränsa störningarna till omgivningen, skulle bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i målet. Villkor 2 var att ytor för mellanlagring eller behandling av farligt avfall skulle vara täta och beständiga mot det avfall som lagrades eller behandlades. Dagvatten som skulle komma på dessa ytor skulle samlas upp, kontrolleras och renas om vattnet var förorenat. Villkor 3 var att villkor som tidigare föreskrivits för anläggningen som helhet efterföljdes. MD delegerade enligt 22 kap 25 § MB åt tillsynsmyndigheten att fastställa villkor för dels utökad flisningsverksamhet, dels hantering och förvarning av el-avfall. MD godkände MKB. Domen fick tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft.

8.2. Samrådsredogörelser

SÖRAB:s samrådsprocess inleddes med att länsstyrelsen i Stockholms län, Vallentuna kommun, Fiskeriverket och Naturvårdsverket brevlades informerades om ansökan och den planerade verksamheten. Närvarande på samrådsmötet 15.5.2006 fanns en representant från vardera länsstyrelsen och Vallentuna kommun. Länsstyrelsen och Vallentuna kommun samtyckte till förslaget om MKB-process och innehåll i MKB-dokumentet. Länsstyrelsen gav förslag om att utöka ansökan till att omfatta flisning av allt impregnerat trä.

Fiskeriverket och Naturvårdsverket avböjde samrådsmötet och hade inga synpunkter avseende det skriftliga underlaget. Fiskeriverket förutsatte att den kommande MKB:n närmare skulle belysa företagets eventuella påverkan på fauna och fiske (15.5.2006). Härutöver yttrade sig fiskeriverket (6.9.2006) om att MKB endast benämnde rödlistade arter utifrån en rapport från 1997 och att det ingenstans stod vilka fiskar som fanns i recipienten. Det nämndes att det fanns en rödlistad art funnen i Gullungeån mellan ”Jälnan och Rösjön” men ej vilken art det var, vilket gjorde det svårt att avgöra om denna

art fortfarande var rödlistad efter rödlistans revision i maj 2005. SÖRAB bemötte det med en skrivelse (25.10.2006) som tydligt redovisade art, adekvat källa och att sökt ändring inte bedömdes innebära någon ökad belastning på recipienten av dag/lakvatten i förhållande till nuvarande tillstånd. Genom en annons i lokaltidningen "Mitt i Vallentuna (24.5.2006)" informerades allmänheten om ansökan och på SÖRAB:s hemsida (7.6.2006). Allmänheten hade möjlighet att lämna synpunkter och ställa frågor till och med 14.6. 2006. Enligt samrådsredogörelsen framkom det inga synpunkter under perioden. Redogörelsen var tydlig men kort vilket förstås berodde på uteblivna synpunkter från allmänheten. Den icke tekniska sammanfattningen tycktes vara tydlig, lättförståelig och utförlig.

Länsstyrelsen föreslog ett villkor avseende utformningen på de ytor sökt hantering av farligt avfall utfördes. Det avsåg även hur dagvatten på ytorna skulle hanteras. Länsstyrelsen hade också föreslagit en delegering avseende ytterligare villkor vid hantering och förvaring av elavfall (18.10.2006). Länsstyrelsen bedömde att MKB:n kunde godkännas 18.10.2006. Länsstyrelsens föreslagna villkor och delegering godtogs meddelade SÖRAB 25.10.2006. Fiskeriverket yttrade sig den 26.10.2006 att efter kompletteringar hade de ingen erinran gentemot Söderhalls Renhållningsverks ansökan.

Bilaga 9

Tillståndsansökan för "Scania CV AB", projekt-MKB 9 kap MB, avseende samrådsbestämmelser 6:4 MB (M 15092-06:7)

9.1. Sammanfattning av fallstudien

Scania CV ansökte hos MD om tillstånd 30.6.2006 till utökad miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap MB. Tillståndet omfattade en årlig produktion motsvarande behovet av komponenter, såsom motorer, växellådor och axlar, för en tillverkning av 90 000 tunga fordon. Tillståndet skulle också omfatta slutmontering av 20 000 chassier samt 10 000 industri- och marinmotorer. I det skulle det ingå utvecklings- och provningsverksamhet, samt andra stödfunktioner som beskrevs i ansökan. Tillståndet skulle också medge att Scania i befintlig anläggning för avfallshantering dels kunde ta emot och behandla lämpliga avfallsvatten, dels uppsamla och mellanlagra avfall som kunde falla i närliggande verksamheter. Ansökan omfattade endast en utökning av den verksamhet som bedrevs med samma typ av utrustning och tillverkningsförfaranden inom befintliga lokaler. Scania yrkade vidare på att tillståndet fick tas i anspråk utan att domen vunnit laga kraft samt att MKB godkändes.

Scania är en av världens ledande tillverkare av tunga lastbilar och bussar. Huvudsakligen sker tillverkningen i egna anläggningar i Europa och i Sydamerika. I Södertäljes verkstäder tillverkas artiklar och komponenter huvudsakligen till drivlinan för tunga fordon. Det omfattar främst artiklar för axlar, växellådor och motorer. De senaste åren har enbart motorerna monterats till en färdig komponent i Södertälje. Genom att skapa en långsiktigt ökad konkurrenskraft skulle all strategisk produktion av axlar och växellådor flyttas till Södertälje. Huvuddelen av all Scantias utveckling och utprovning av produkter är koncentrerad till Södertälje. Verksamheten är bedriven i anläggningar inom kvarteren Vagnmakaren, Bilbyggaren och Lastbilen i kommunen. Industriell verksamhet har bedrivits inom området sedan i slutet av 1800-talet. Det ansökt tillståndet utgjorde

en del av en anpassning i den globala produktionen. Den befintliga infrastrukturen i byggnader, mediaförsörjning, ledningsnät, reningsutrustning kommer att utnyttjas vid en utökning och därmed kunde nyttan vinnas genom ett minimalt intrång. Det fanns ingen alternativ lokalisering för den ansökta verksamheten. De berörda fastigheterna gällande detaljplaner var avsatta för industriändamål.

Avsikten var att uppnå en mer effektiv tillverkning och ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. Enligt de skyddsåtgärder som vidtagits och planerats, uppkommer inga störningar av betydelse. Den ökade tillverkningen skulle komma att medföra en ökad resursanvändning och ökade utsläpp, dels direkt vid tillverkningen, dels indirekt genom ökade transporter och ökad energianvändning. Scania framhävde att det fanns ett systematiskt arbetssätt för att hushålla med resurser och att minska miljöpåverkan. I det arbetet prioriterades resurseffektiv och ren teknik framför sekundära åtgärder. De använde sig av viktiga ledord som att ”göra rätt från början” och ”eliminera slöseri”. VU drog slutsatsen att utökningen var bäst lämpad till Södertäljes verksamhet jämförelsevis med andra anläggningar globalt eller regionalt när det handlade om miljöpåverkan. Här angavs exempelvis fördelar för växthuseffekt, försurning, eutrofiering och oxidantbildning samt för resursanvändning och indirekta utsläpp. MKB-processen omfattades av samråd med myndigheter och allmänhet. I samråden framhölls det att följande frågor särskilt skulle beaktas i MKB:n:

- energihushållning
- kemikalieanvändning
- utsläpp till luft
- buller
- riskhantering
- transporter

Av VU bedömdes inte verksamheten medföra risk för att miljö kvalitetsnormer överskreds. Enligt MKB:n framgick det att verksamheten bedrevs i enlighet med BMT och i överensstämmelse med balkens hänsynsregler.

Tillstånd meddelades av MD 10.1.2008 med 13 olika villkor för verksamheten. Ett förslag till kontrollprogram skulle även upprättas med redovisningar av olika kemikalier och en särskild utredning skulle genomföras för enskilda kemikalier. MD delegerade till tillsynsmyndigheten att fastställa villkor för kemikalieanvändningen. Den upprättade MKB:n godkändes. Naturvårdsverket och sökanden har överklagat till miljööverdomstolen (Andersson, MD 11.2.2008)

9.2. Samrådsredogörelser

Samråd med myndigheter och andra berörda har pågått sedan i november 2005 fram till och med maj 2006 enligt samrådsredogörelsen 30.5.2006. Redogörelsen är relativt utförlig med tillagt redovisade frågor som uppkommit under mötena men inte VU:s svar på allmänhetens frågor. Den icke tekniska sammanfattningen är utförligt och tydligt redogjord.

Scania inkom i november 2005 med ett samrådsunderlag till kommunens miljökontor respektive länsstyrelsen. Samrådsmöte hölls 8.12.2005 med länsstyrelsen och miljökontoret i Södertälje kommun.

Det redovisades att ansökan avsåg en utökning av det tillståndsgivna produktionsutrymmet med cirka 30 % jämfört med gällande tillstånd. Det motsvarade en fördubbling av tillverkningsvolymerna. På mötet framhöll länsstyrelsen att

samrådsunderlaget skulle uppdateras/kompletteras före samråd med allmänhet. Länsstyrelsen menade att kartunderlag behövdes i förhållande till bostäder och utsläpp till luft. Det efterfrågades också en bättre beskrivning av hur ökad produktion påverkade omgivningsförhållandena. Särskilt behövde kemikaliehanteringen uppmärksammas. Vidare framhöll länsstyrelsen att verksamheten var en Seveso 2 anläggning (gasol) med krav på beskrivning av anläggning, försiktighetsmått (handlingsprogram) och påverkan av riskbild vid ökad tillverkning. Miljökontoret rekommenderade att luftutsläpp från gjuteriet skulle uppmärksammas men också VOC- utsläpp och buller. De ansåg exempelvis att kemikalieanvändningen med fördel kunde hanteras inom ramen för tillsynsarbetet (inte behöver regleras i form av särskilt villkor i tillstånd).

Länsstyrelsen framhöll på mötet 8.12.2005 att ansökt verksamhet skulle antas medföra BMP med krav på samråd också med andra myndigheter/intressenter samt en fullständig MKB. På mötet gjordes också bedömningen att samråd med allmänheten lämpligen kunde ske genom annonsering i lokalpressen. Det vill säga länsstidningen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, samt riktat utskick till närboende. Kontakt uppmanades också att tas med Naturvårdsverket, Räddningsverket, SYVAB och Telge Återvinning AB. Det framhölls att det eventuellt kunde behövas ett möte med närboende efter inkomna svar på annonsering. Vidare rekommenderade länsstyrelsen att det skulle ingå en redovisning i MKB hur gällande miljö kvalitetsnormerna uppfylldes för den befintliga verksamheten, samt för den tillståndsansökt verksamheten. Det avsåg även de nu förekommande halterna vid verksamheten. De framförde önskemål om en redovisning av vilka B- och C-verksamheter som ingick i tillståndsansökan för A-anläggningen. En redovisning önskades också för gällande beslut samt hur riskbilden skulle påverkas. Scania inkom i februari 2006 med ett komplett samrådsunderlag enligt länsstyrelsens uppmaning.

Samråd med allmänheten genomfördes 8.5.2006 genom annonsering i länsstidningen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Det skickades även brev till närboende. Allmänheten gavs möjlighet att kontakta VU med frågor och synpunkter under tiden 8-11 maj. Tre personer inkom med synpunkter. Det gällde luftkvaliteten i Södertälje i allmänhet, trafik i saltskogsbacken, utsläpp till luft av ”ny gjuterilukt” och blå luktande rök från härderier. Samråd med myndigheter som kunde beröras av ansökan ägde rum genom utskick av underlag och genom kommunikation per telefon samt e-post. Kontakt togs med Naturvårdsverket, Räddningsverket, Södertörns brandförsvärsförbund, Samhällsbyggnadskontoret, SYVAB och Telge Återvinning AB. Naturvårdsverket framförde att frågan om energihushållning särskilt skulle uppmärksammas. Samhällsbyggnadskontoret meddelade att det inte fanns några kommunala översiktsplaner, detaljplaner eller områdesbestämmelser som kunde begränsa Scantias ansökt verksamhet inom kvarteret Bilbyggaren, Vagnmakaren eller Lastbilen. Avseende utsläpp av vatten ägde en särskild genomgång rum med SYVAB och tillsynsmyndigheten.

På samrådet 24.2.2006 berördes framförallt svårigheterna med att innehålla föreskrivna villkor för central behandlingsanläggning och tvätthallar. Undersökningar visade på ett stort innehåll av glykol och svårigheter att avskilja glykolen. Undersökningar pågick i samråd men tillsynsmyndigheten och SYVAB i syfte att klarlägga bilden avseende föroreningsinnehåll och behandlingsbarhet samt förutsättningarna att minska utsläppen. Det kunde konstateras att det saknades lämpliga

åtgärder som säkerställde att föreskrivet riktvärde innehölls. Samtidigt var förhållandena inte sådana att det rimligen kunde ställas krav på att behandlingen skulle avbryts. Det beslutades att provtagningen kunde fortsätta enligt kontrollprogram och att det behandlade vattnet tillsvidare också skulle analyseras avseende glykoler och alkoholer. Utökad kontroll avseende tvätthallar visade på svårigheter att hålla de skärpta villkor, särskilt zinkvillkoret, som trätt i kraft från och med år 2005. Utsläppen var dock att betrakta som små men det var svårt att innehålla gränsvärdet för slam. Scania framhöll att det ställdes krav på helt annan utrustning för att kunna säkerställa att föreskrivna riktvärden innehölls. Det faktum att utsläppen var att betrakta som små gjorde det svårt att motivera alltför kostnadskrävande insatser. Det beslutades att kemikaliedoseringen tillsvidare fick ske utan tillsats av järnklorid, varvid utsläppsförhållandena följdes upp genom månatlig provtagning och analys enligt kontrollprogram.

Ett slutligt samråd hölls 16.5.2006 med kommunens miljökontor och länsstyrelsen. På samrådsmötet konstaterades det att inga ytterligare viktiga frågor tillkommit utöver det som togs upp på det inledande mötet. En genomgång gjordes av samtliga frågor. Länsstyrelsen yttrade sig 1.9.2006 avseende kompletteringar. Det rekommenderade att C-anläggningar som brukade särskilt kritiska kemikalier skulle anges i ansökan. I det fall behövdes riskanalys om kemikalieolyckor och en redovisning om hur bolaget uppfyllde arbetet avseende Sevesolagstiftningen. Till sist påpekades att ansökan med tillhörande handlingar skulle vara tillgänglig för en större krets utan egentliga kunskaper inom området. Naturvårdsverket yttrade sig om kompletteringar kring angivna värden i vissa avsnitt i MKB:n. Även den tekniska beskrivningen rekommenderades att kompletteras samt miljöpåverkan, miljöeffekter och miljökonsekvenser. De behövdes även kompletteringar på BMT, energieffektivitet, kemiska produkter, produktvalsprincipen och transporters utsläpp. Ytterligare provtagning behövdes också göras för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för bensen och bly. Den 24.11.2006 meddelade tingsrätten att synpunkter med anledning av Scanias ansökan och MKB skulle lämnas skriftligen senast 25.1.2007.

SYVAB inkom med synpunkter 24.1.2007. De ansåg att det var nödvändigt att det industriella bidraget av toxiska ämnen, svårnedbrytbara organiska ämnen och metaller kunde minska ytterligare genom att begränsa och sluta enskilda utsläppskällor så långt som möjligt. De delade inte Scanias resonemang avseende slutsatsen i MKB:n. De ansåg inte att små utsläpp av föroreningar i förhållande till verksamhetens totala utsläpp eller i förhållande till den totala mängden föroreningar i inkommande vatten till Himmerfjärdsverket, inte medförde några problem för reningsverkets funktion eller förutsättningar att innehålla utsläppsvillkor eller gränser för metaller i avloppsslam. Utspädning av oönskade ämnen i vatten ändrade inte den totala mängden ämnen in till avloppsreningsverket. SYVAB ansåg inte att Scania i MKB:n beaktade de riktlinjer och allmänna råd som reningsverket tillämpade. Scania hade också svårt att innehålla villkoren för fordons tvätthallar föroreningar, särskilt zink. För att klara gällande och skärpta krav var det nödvändigt med kompletterande rening i kombination med återanvändning. SYVAB ansåg att tvätthallarna skulle vara utrustade med en reningsanläggning för verksamheten. Slutligen ansåg de att det inte var lämpligt att utsläpp av mindre mängder av lågförorenat vatten som avloppsvatten från kyltorn, ridåvatten eller vatten från fosfateringen reglerades i det allmänna villkoret i ett tillstånd. Rimligare var att domstolen överlät åt tillsynsmyndigheten att fastställa de villkor som

erfordrades samt att bedömning om lämpliga åtgärder och krav skulle ske i samarbete med SYVAB.

Länsstyrelsen inkom med yttrande 8.2.2007. De tillstyrkte att tillstånd till utökad verksamhet meddelades under förutsättning att länsstyrelsens synpunkter i yttrandet beaktades. De uppmanade MD att under en provotid uppskjuta fastställandet av slutliga villkor för vissa utsläpp till vatten och luft, samt för transporter och energi. Under provotiden uppmanades bolaget att genomföra följande villkor som länsstyrelsen anförde. Det avsåg bland annat minskning av utsläpp, förbättrad teknik, kartläggning av transporter, framtagande av en energiplan och till slut en inventering av hela verksamhetsområdet för att få en helhetsbild över föroreningarna.

Bilaga 10

Detaljplan för "Ornö – Mörby 2:1 och Ornö – Mörby" 1:5, avseende samrådsbestämmelser i PBL

10.1. Sammanställning av fallstudien

Vandrarhem och uthyrningsstugor var planerade att anläggas på fastigheterna Ornö-Mörby 2:1 och Ornö – Mörby 1:5. Detta område är beläget på Ornö i Haninge kommun och är 28 ha stort och utgörs av ett nedlagt jordbruk med skog, ängar, huvudbyggnad, lada och ett mindre uthus. Ornö är belägen ca 20 km från Haninge centrum och ca 8 km från Dalarö centrum. Ön är 14 km lång och i snitt 4 km bred. Söder om Mörbyfjärdens fritidshusområde, på den sydvästra delen av ön, är de aktuella fastigheterna belägna och en ny detaljplan skulle tas fram inför anläggandet av området. Detaljplanen skulle vara i enlighet med tidigare upprättad översiktsplan och skapa förutsättningar för vandrarhem, uthyrningsstugor samt pensionat. Planen innefattade även att ett bostadshus uppfördes (2003.12.15).

Det bedömdes vara värdefullt för det rörliga friluftslivet att det skulle etableras vandrarhem på Ornö. Planförslaget bedömdes vara positivt för naturmiljön i förhållande till nollalternativet. Utbyggnaden innebar att den biologiska mångfalden skulle gynnas till följd av att skötsel av området utfördes i form av bland annat hävd. Utbyggnaden bedömdes också gynna kulturmiljön och landskapsbilden eftersom det innebar att områdets ursprungliga karaktär bevarades. Byggnaderna skulle annars förfalla och kulturlandskapet växa igen.

Planförslaget förväntades endast ha en viss påverkan på naturmiljö, yt- och grundvatten, luft, buller, avfall samt olycksrisk. Utbyggnaden skulle göra att viss naturmark skulle komma att tas i anspråk samt tillgängliggöra området för fler människor. Detta innebar slitage och störning av djurlivet som inte kunde undvikas. Negativ påverkan kunde även orsaka ett ökat grundvattendrag och att en begränsad mängd spillvatten tillfördes området. Den ökade mängden besökare av området innebar också en ökning av luftföroreningar, buller och olycksrisk från biltrafik samt en ökad mängd avfall.

Kommunstyrelsen gav 21.5.2001 uppdrag till avdelningen för samhällsbyggnad att upprätta detaljplan för området. Detaljplanen var föremål för samråd 14.10-25.11. 2002. Kommunstyrelsen beslutade om utställning av detaljplanen 26.1.2004. Den var föremål för utställning 23.2.-22.3.2004. Lantmäteriet framförde synpunkter under

utställningstiden som föranlett att ett stycke i genomförandebeskrivningen omformulerats, varför den reviderades till 13.4.2004. Planhandlingarna ändrades i övrigt endast med ett förtydligande på plankartan. Kommunstyrelsen antog detaljplanen 12.5.2004 enligt § 110. Antagandebeslutet överklagades därefter till länsstyrelsen av ett flertal fastighetsägare vars fastigheter låg utmed den väg som skulle fungera som tillfart till planområdet, samt av Mörbyfjärdens samfällighetsförening.

I det första överklagningsinstansen som var länsstyrelsen avslogs överklagandena 1.11.2004. Bakgrunden till avvisandet var först och främst att den antagna planen inte stod i strid med den fördjupade översiktsplanen för Ornö. Med hänsyn till möjliga övernattningsplatser i planens stugområde (tio stycken) och till den planerade genomfartsleden till området, bedömde länsstyrelsen att det var troligt att trafikmängden under högsäsong skulle komma att bli större än kommunens uppskattade 50 fordon/dygn. Detta skulle sannemligen medföra olägenheter i området men länsstyrelsen ansåg att trafikökningen inte gick utöver än vad som skäligen fick tålas. Länsstyrelsen noterade även att om vandrarhemmet i framtiden exploaterades vidare behövde väganslutningens lämplighet återigen prövas. Synpunkter om vägens bredd angavs till 3,5 meter. Några av de boende valde att lägga sina hus mycket nära vägen. Det konstaterades av länsstyrelsen att vägens bredd enligt gällande detaljplan var tio meter bred och således tillät planen en tillräcklig breddning av vägen. Länsstyrelsens samlade bedömning av kommunens avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen medförde i detta fall inte så stora olägenheter för klagandena att detaljplanen skulle upphävas. I övrigt framkom det inte heller någon omständighet som utgjorde skäl att upphäva planen.

Efter avslaget av överklagandena överklagades ärendet vidare till regeringen (Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet). Under hanteringen av ärendet hos regeringen begärdes det att kommunen yttrade sig och redovisade kommunstyrelsens befogenheter att anta den aktuella detaljplanen. Det hänvisades till gällande reglemente fastställt av kommunfullmäktige 7.6.1999 § 62. I reglementets 4 § framgick det bland annat att kommunstyrelsen ansvarade för upprättande, ändring och upphävande av detaljplan, områdesbestämmelser samt fastighetsplan PBL 5-6 kap.

Det bedömdes av Haninge kommun att detaljplanen inte var av sådan principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt att den krävde beslut om antagande i kommunfullmäktige. Regeringen fattade beslut 22.6.2005 om att det inte fanns ett sådant delegationsbeslut i kommunfullmäktige som avsågs i PBL kap 5 § 29, som skulle ge kommunstyrelsen behörighet att anta förehavande detaljplan. Beslutet om antagande tillkom inte i laga ordning och regeringen upphävde kommunstyrelsens beslut att anta detaljplanen. Regeringen prövade inga övriga invändningar mot detaljplanen. Kommunfullmäktige ändrade i nytt delegationsbeslut 7.2.2005 kommunstyrelsens reglemente. Därefter hade kommunstyrelsen formell rätt att anta detaljplaner som inte var av principiell egenskap eller i övrigt större vikt.

Planavdelningen ansåg att detaljplanen skulle tas upp igen i ett förnyat antagande. Beslutet av regeringen att upphäva detaljplanen av formella skäl medförde inte att planen behövde förändras till sitt innehåll. Något nytt samråds- och utställningsförfarande krävdes därför inte. På nytt gavs fastighetsägare möjlighet att överklaga beslutet. Beslutet överklagades på nytt och klagandena angav att skälet var att trafikmängden byggde på felaktiga förutsättningar. Fordonsrörelser ansågs bli större än vad som angavs i planförslaget. Klagandena angav istället en trafikmängd beräknad på 150-200

fordon/dygn. De menade även att planen inte medgav någon balans mellan medgiven byggyta och föreslaget alternativ. Det ansågs som oacceptabelt att kvarter svägen skulle belastas med en sådan omfattande genomfartstrafik. De anfördes att trafiken istället skulle ledas via det så kallat nordostliga alternativet. Då skulle anslutningen ledas till en genomfartsväg som var betydligt bredare än kvarter svägen på Bodalsberget. Alternativet hade även säkerhetszoner mot intilliggande fastigheter. Det föreslogs också att det föreslagna alternativet kunde finansieras genom en försäljning av tomter längs vägsträckan. Klagandena anförde vidare att MKB inte tagit hänsyn till påverkan på människor, exempelvis risker för olyckor. Ärendet var av sådan principiell karaktär, ansåg klagandena, att beslutet rätteligen skulle ha fattats av kommunfullmäktige istället för kommunstyrelsen.

Vid prövningen 14.6.2006 meddelade länsstyrelsen att MKB uppfyllde de krav som gällde vid planens antagande. Länsstyrelsen angav att den kommersiella uthyrningen i sådana anläggningar av naturliga skäl var varierande. Vid maximal beläggning kunde trafikmängden rimligen förväntas överstiga antalet som kommunen angett i sin utredning. Andra perioder skulle antalet vara mindre omfattande. Länsstyrelsen angav att den faktiska trafikmängden var svår att förutse, samtidigt angav utredningen att en alternativ väg kunde anläggas i det fall trafiken skulle bli alltför omfattande. Länsstyrelsen framförde att beslutsunderlaget i det avseendet ansågs som tillfredställande. Länsstyrelsen fann vidare att frågan om planområdets trafikförsörjning inte var av sådan principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt att beslutet behövde fattas av kommunfullmäktige. Som tidigare anförts av länsstyrelsen medförde anläggningen olägenheter för de boende, men möjligheterna att vidta trafiksäkerhetshöjande åtgärder på vägen rekommenderades inte bli mer omfattande än vad som skäligen fick tillåtas.

Länsstyrelsen fann 14.2.2006 att klagandens invändningar inte utgjorde skäl att upphäva det överklagade beslutet. Länsstyrelsen påpekade att som överprövande instans var de förhindrade att ta ställning till annat än vad som omfattades av det överklagade beslutet. En kommuns val av detaljplan framför ett annat kunde inte prövas av länsstyrelsen. Yrkandet av det s.k. nordostliga alternativet avvisades men konstaterades vara en bättre lösning för de boende.

10.2. Samrådsredogörelsen

Under perioden 14.10- 25.11.2002 hade förslaget på detaljplan för Mörby gård på Ornö varit föremål för samråd med berörda myndigheter och fastighetsägare. På avdelningen för samhällsbyggnad, medborgarkontoret i Haninge centrum och i bygdegården på Ornö hade remissinstanserna erhållit planhandlingar inklusive plankarta och MKB.

Ett samrådsmöte ägde rum 24.10.2002 i Dalarö skola där ett tiotal personer kom. Mötet bestod av personer som framförallt bodde utmed vägen mot Mörby gård. I huvudsak vände sig mötesdeltagarna mot trafiklösningen av området. Det påpekades att när området vid Mörbyfjärden planerades var det meningen att ytterligare ett område skulle tillkomma söderut (vid nuvarande Mörby gård). Trafiken skulle i det fall gå över den större vägen som alla kvarterets vägar är kopplade till och inte ledas över Bodalsberget. Det gavs ett förslag om att bygga både alternativ nordväst och det östliga alternativet. I detta förslaget skulle det koppla samman Mörby gård med den kommersiella service som finns vid Ornö kyrka och Vargvik.

Efter mötet inkom 34 skriftliga yttranden. Dessa angavs ligga till grund för den fortsatta detaljplaneringen. Länsstyrelsen, planenheten gav inga synpunkter utifrån de allmänna intressen som angavs i PBL 5 kap 22 §. Vägverket såg i huvudsak positivt på förslaget. Planförslaget gav dock ökad belastning genom Dalarö som inte berördes i förslaget till detaljplanen. Miljö – och stadsbyggnadsförvaltningen ansåg att den trafik som förslaget alstrade beräknades endast marginellt påverka trafikmängderna i Dalarö. Södertörns brandförsvärsförbundet angav att brandväret på Ornö inte skulle betraktas som en garanterad tillgänglig resurs. Framkomsttiden var beräknat till cirka en timma för räddningspersonal och utrustning. Detta ställde högre krav på att verksamheten på egen hand klarade av att hantera brand. De påpekades också att det krävdes högre nivå på byggnadsteknisk brandskyddslösning och att det endast byggdes i ett plan. Verksamheten var brandsynsiktig därför uppmanade förbundet kommunen att säkerställa framkomlighet och brandvattenförsörjning. Naturskyddsföreningen i Haninge hade inga invändningar mot en utbyggnad som gynnade det rörliga friluftslivet. Storleken på byggnaden skulle inte öka belastningen på naturen i särskilt hög grad. De ansåg vidare att huvudalternativet var det lämpligaste och påpekade att det i ett strandskyddat område inte fick göras några intrång. De rödlistade arterna får inte hotas i byggskedet och slitage på marken skulle begränsas. Det rekommenderades också att parkeringsplatsen skulle flyttas till skogsbrynet och att krav på torrtoalett installerades samt att det förordades försiktighet i vattenuttaget.

Mörbyfjärdens samfällighetsförening accepterade inte att en ny väg skulle anläggas över grönområdet och anslutas till kvartersvägen över Bodalsberget. De ansåg att den kommersiella verksamheten skulle komma att överskrida de 20 bilar per dygn som beskrevs i planen och det skulle medföra ökade risker för trafikskador och betydande skador för de boende. De ansåg vidare att det inte fanns något bärande argument för att avvisa ”det nordvästliga alternativet – som anslöt till huvudväg B”. Även andra alternativ förkastades i planbeskrivningen.

Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen tog fram ytterligare underlagsmaterial för kostnaderna av de olika vägalternativen. Det nordvästliga alternativet var väsentligt högre kostnadsmissigt än huvudalternativet. Andledningen till huvudalternativet var dels ekonomiska, dels miljömässiga eftersom de alternativa vägdragningarna hade bedömts ha BMP. Ifall vandrarhemmet i framtiden skulle expandera ytterligare skulle väganslutningens lämplighet återigen prövas. Det antogs att antalet bilar skulle komma att överskrida 20 bilar/dag under högsäsong, men även om det skulle bli 50 bilar/dag ansågs det vara en lågt trafikerad gata att jämföra med en gata i ett villakvarter. Antalet bilar var beräknat på ett dygns medelvärde fördelat på ett år och trafiksäkerheten minskades endast marginellt. Kommunen ansåg inte att störningarna skulle bli betydande för den enskilde.

Mörbyfjärdens samfällighetsförening ansåg att MKB:n var slarvig, hade sakfel och svepande formuleringar, samt drog slutsatser som inte var objektiva.

Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen svarade med att MKB togs fram av oberoende konsult. I den fördjupade översiktsplanen för Ornö hade man påpekat en begränsad utökning av fritidshusområdet. Tidigare detaljplan i området fick avslag 1990 från länsstyrelsen på grund av strandskyddets dispens, eftersom området ansågs ha för högt värde för friluftslivet. Det var anledningen till att strandområdet inte behandlades i detaljplanen.

Bygdemuseet på Ornö sockenstuga reagerade över att detaljplanen beskrev att en byggnad från 1700- talet ansågs ha så litet värde att den enbart dög till att rivas. De påpekade också att det traditionella byggnadssättet på Ornö inte var tvåvåningsbyggnader utan en eller en och en halvplans hus. Placeringen tog inte hänsyn till fornlämningar som fanns i området eller kunde tänkas finnas där. Miljö- och stadsbyggnadskontoret gav svar om att kulturmiljöfrågorna ytterligare behövde studeras inför utställningen och skydd i form av försiktighetsbestämmelser infördes. Några fastighetsägare angav bland annat att vägens dragning av huvudalternativet gick igenom ett särskilt känsligt område. De påpekade att MKB endast tog med buller och inte trafiksäkerhetsaspekter samt utsläpp.

Fastighetsägarna ansåg vidare att det nordvästliga alternativet var skonsammast mot natur och kulturmiljö som tillsammans med det östliga alternativet var till fördel för hela ön. Fordonsuppskattningen ifrågasattes och man trodde att det under högsäsong skulle komma att röra sig kring 80-100 bilar per dygn. Till sist ifrågasatte de ärligheten i samrådsmötet och ställde sig frågande till om mötet bara var en formsak.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen menade att planbeskrivningen till en del ändrades utifrån inkomna yttranden. Än en gång påpekades det att MKB hade utförts av en oberoende konsult. Det ekologiskt känsliga området som utpekats i översiktsplanen hade vid inventeringen inte visat sig innehålla några rödlistade arter eller andra naturtyper av intresse. Området bedömdes därför inte längre vara särskilt ekologiskt känsligt. Det nordvästliga alternativet bedömdes få BMP. Det gjorde intrång i ett strandnära, oexploaterat område med betydelse för rovfåglar mm. Det skulle också göra BMP på friluftslivet eftersom tidigare orörda natur- och strövområden berördes. Det östliga alternativet bedömdes ha mycket betydande påverkan på miljön eftersom vägen kunde påverka våtmarkerna och dess ekologi samt att det skulle utgöra en viss barriär för djur som förflyttar sig över stora områden. Vägen skulle dessutom dras över en fossil åker varför det hade stor inverkan på kulturmiljön.

Ytterligare fastighetsägare påpekade att vid deras köp av hus prioriterades ett lugnt område med lite trafik. De förordade alternativ nordväst eller öst och accepterade inte huvudalternativet. Alla fastighetsägarna hade liknande synpunkter och förordade samma alternativ av många lika anledningar. Det föreslogs även att kommunen skulle söka dispens från strandskyddet. Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen påtalade åter igen naturvärdena samt att kostnaden för det nordvästliga alternativet var väsentligt högre än huvudalternativet. Störningarna ansågs inte bli betydande för den enskilde. Huvudalternativet var det vägsträckningsalternativ som minst försämrade möjligheten att ta sig ut i naturen. Kritiken emottogs om avsaknad dokumentation av högspänningsledning i planen och i MKB:n, som därefter infördes. Det tillkom liknande synpunkter från enskilda fastighetsägare och kommunen gav snarlika svar. Kommunen ändrade sig kring vissa detaljer i ärendet men huvudfrågan var dock oförändrad. Till en del ändrades därför planbeskrivningen och därutöver hade vissa redaktionella ändringar skett.

Sammanfattningsvis skulle följande ändringar justeras på grund av inkomna yttranden.

- Ett bättre skydd för kulturmiljön skulle göras i plankartan. Försiktighetsbestämmelser kring om -, till- och nybyggnad skulle gälla. För att uthyrningsstugorna bättre skulle smälta in i landskapsbilden skulle de flyttas till

- skogsbrynet. Det traditionella byggnadssättet skulle upprätthållas genom liknande takvinklar och byggnadshöjder.
- MKB skulle ge förslag till skydd av rödlistade arter och beskriva effekter av en eventuell högspänningsledning.

Bilaga 11

Detaljplan för "del av Kronåsen, Tureberg D-071-08", enligt PBL, avseende samrådsbestämmelser 5:20 PBL

11.1. Sammanställning av fallstudien

Det hade varit aktuellt under hela 1990- talet med planläggning av Kronåsen för arbetsplatser men oklara förutsättningar gjorde att planarbetet drog ut på tiden. I området för Kronåsen planerades det arbetsplatser enligt gällande kommunplan för Sollentuna. Det gällande området, i Stockholms och Sollentuna kommun, är cirka 14 hektar. Ungefär 7,5 hektar skulle omfatta mark för bebyggelse. Övrig mark var avsedd till lokalgata och naturområden. Planens område gränsade i öster mot E4, i söder mot kvarteret Terminalen, i väster mot kommungränsen och i norr mot en eventuell framtida Yttre Tvärleden, Föbifart Stockholm.

Största delen av marken ägs av Sollentuna kommun. Ett mindre område arrenderas av Sollentuna Bildemontering AB. Villorna utmed Kronåsvägen ägs i huvudsak av kommunen och villorna efter Bergåsvägen ägs i huvudsak av fastighetsbolaget Drott Kontor Norr AB. En villa är privatägd. "Drott" är den enda större enskilda ägaren. Det föreslogs att inom skyddszonen mot E4: an kunde villaträdgårdarna omvandlas till parkliknande karaktär. Det bedömdes att fortsatt bostadsanvändning var mindre lämplig med hänsyn till områdets utsatta läge mellan E4 och Svenska Kraftnäts båda 220 KV- ledningar.

Kronåsen domineras av barrskog, framförallt tall. Längs E4: an, på den nordöstra delen utgörs området av hållmarkstallskog med låga och glest stående träd. Mot norr i slutningen och i sänkan är inslaget av gran större och marken sumpigare. Västra delen av området består till största delen av tallskog. Väster om planområdet är skogen tätare än i planområdets östra del.

Kronåsen gränsar till Järvafältet och Hansta. Åsen ligger precis i utkanten av Järvakilen, som är en del av Stockholms grönstruktur. Stora sammanhängande grönområden är viktigt för den biologiska mångfalden. I dessa skapas det effektiva spridningskorridorer för växter och djur. Grönstråken innehåller både vetenskapliga värden och attraktiv natur. Små naturområden får större värden genom att de binds ihop av gröna kilar. Kronåsen är en liten del i det regionala sammanhanget. Mer generellt anses det vara en fara att gå in och nagga i kanterna på de gröna kilarna. Kronåsen omges dock redan av trafikleder och om Yttre Tvärleden kommer att byggas avskärmas området ytterligare från Järvafältet och Hansta.

Kronåsen hade inte inventerats tidigare men antogs inte innehålla större natur- eller kulturvärden och därför redovisades den inte som ett ekologiskt särskilt känsligt område. I Kronåsen finns det dock försurningskänslig hållmarkstallskog som uppfyller kraven för ekologiskt särskilt känsligt område. Ett annat område som uppfyller de kriterierna är marken vid bildemonteringen som är förorenad.

Under hela 1990-talet har frågan varit aktuell om planläggning av Kronåsen för arbetsplatser. Förutsättningarna för planläggning har varit beroende av Vägverkets planering för Yttre Tvärleden - Förbifart Stockholm. Förbifart Stockholm var ett av alternativen som diskuterades av vägverket som alternativa trafiklösningar, december 2001. Utifrån det har materialet i detaljplanen ändrats till en bredare zon av allmänt naturområde mellan motorvägarna och bebyggelsen.

Under våren 1998 var ett förslag till detaljplaneprogram föremål för remiss och samråd. Samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott beslöt 13.9.1999 att arbetet med att upprätta detaljplan för Kronåsens arbetsområde skulle drivas vidare. Det föreslogs i samrådsredogörelsen 30.8.1999 att detaljplaneprogram och remissvar skulle utgöra utgångspunkten för detaljplanen. Förslaget av planen innebar i stort att programmets illustrationer med den föreslagna uppdelningen av planområdet i bebyggelseområden och skyddszoner mot vägar samt kraftledning var grunden. Nivån på exploateringen angavs i programförslaget till ca 100 000 m² BTA (bruttoarea) och bebyggelsehöjden 3-6 våningar. Det framfördes synpunkter och förslag angående exploatering och utformning av detaljplanen av fastighetsbolaget Drott. Synpunkterna redovisades i samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott 15.5.2000. Utskottet beslutade därefter att arbetet med planen skulle drivas vidare enligt tidigare beslut, men viss öppenhet för bebyggelsens skala skulle medges.

Under våren 2000 utarbetades ett förslag till detaljplan för Kronåsen. Förslaget utarbetades av tjänstemän inom Stockholms stad och med representanter för den största privata markägaren i området, Drott. Samrådsredogörelsen 22.10.2001 redovisades för samhällsbyggnadsnämndens arbetsutskott. De beslöt 24.10.2001 att ge i uppgift åt Teknik och Stadsbyggnad att fortsätta arbetet med detaljplanen för Kronåsen. Ett förslag skulle upprättas för utställning under våren 2002. Det utarbetades därefter ett utställningsförslag för Sollentunas del av Kronåsen med stöd av kommunplan, detaljplaneprogram och plansamråd. Det innebar att området kunde omvandlas till ett arbetsområde för kontor, lättare tillverkning, utbildning och service. I områdets östra del medgavs även bilverksamhet. Kronåsen var en del av framtidsbilden Kista Science City. Framtidsbilden utarbetas i samverkan mellan Stockholm, Sollentuna och Järfälla. Stockholm kommunfullmäktige godkände förslaget till framtidsbilden 15.10.2001 samt tillvägagångssättet för genomförandet av framtidsbilden. Kronåsens detaljplan stod i överensstämmelse med illustrationer i framtidsbilden. Planförslaget ägde en generell uppbyggnad med redovisade skyddsavstånd mot E4 och kraftledningsgatan, samt begränsningar av byggnadshöjden och exploateringsgrad.

Illustrationen av bebyggelsen visade upp till fyra, i begränsad omfattning fem, våningar höga byggnader som varierande inom en sammanhållen och kontrollerad ram. Kronåsen skulle avsiktligt uppfattas som en naturlig fortsättning på bebyggelsen i kvarteret Terminalen och som en början till en framtida utveckling av Kista - Akallas bebyggelsefront mot E4.

11.2. Samrådsredogörelser och beslut

Samråd för detaljplaneprogram ägde rum under våren 1998 vars remissvar skulle utgöra underlag för detaljplanen. Planförslaget sändes på remiss och samråd under perioden 1.7- 29.9.2000 i enlighet med samhällsbyggnadsnämndens beslut 13.9.1999. Förslaget var utställt för granskning under tiden 23.4.-8.5.2002. En kungörelse om

utställningen var införd i Dagens Nyheter och i Svenska Dagbladet. Planhandlingar och kungörelse sändes till myndigheter, företag och föreningar.

Planhandlingarna sändes till fastighetsägare varav ”Drott”, Sollentuna bildemontering och två privatpersoner svarade. Totalt inkom 13 svarsskrivelser i anslutning till planutställningen.

Synpunkterna som framkom under utställningen föranlade ett antal förtydliganden av plankartan och bestämmelserna. Även justeringar av plan-, genomförande- och MKB genomfördes. Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ”Drott” samt personer som var privat ägare av fastighet bedömdes ej eller endast delvis fått sina synpunkter från programsamråd, plansamråd och utställning tillgodosedda. Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekade (23.5.2002) att alla markarbeten var anmälningspliktiga enligt MB eftersom marken inte var sanerad på Kronåsvägen 6. De påpekade även ett behov och placering av luftintag samt krävde luftanalys i kartform specifikt för södra delen av Sollentuna. Redan tidigare hade de svårt att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för bensen och kväveoxid. De åsyftar vidare att MKB behövde kompletteras med utredning om artförekomst i sumpskogen, att exploateringsavtalen för området skulle beaktas, att utrymme reserverades för miljöstationer och därtill att sumpskogen skulle bevaras. ”Drott” angav att bestämmelsetexten på plankartan skulle förtydligas liksom planbeskrivningen. De gav också kritik för bebyggelsehöjder, samt att hotellverksamhet skulle anges som en framtida möjlighet och att gestaltungsfrågorna angavs i ett gemensamt gestaltungsprogram. Sammantaget fick de ett tillmötesgående gensvar.

Den familj som var privat ägare av fastighet motsatte sig planen. De ansåg att området hade goda bostadskvaliteter och accepterade inte planen utan en godtagbar uppgörelse. I gensvar avsåg kommunen iakttäta att parterna ”Drott och familjen” hittade en bostadslösning som för båda parter var godtagbar.

Synpunkter besvarades i samråden men alla frågeställningar tillmötesgicks inte, exempelvis frågan om luftkvalité. MKB och detaljplan för del av Kronåsen 27.2.1998, reviderades två gånger varav sista datum var 20.3.2002. Kommunstyrelsen beslutade att föreslå fullmäktige att anta detaljplan för Kronåsen, D-071-08, upprättad 20.3.2002 och reviderad 1.8.2002. Fullmäktige antog detaljplan för Kronåsen, D-071-08, upprättad 20.3.2002 och reviderad 1.8.2002. Genomförandetiden är 15 år från den tidpunkt planen vunnit laga kraft.

Bilaga 12

12.2. Igelsta kraftvärmeverk

I Södertälje kommuns översiktsplan 2004 reserverades ett ca 15 hektar stort område för en kraftvärmeanläggning söder om det nuvarande värmeverket (Igelstaverket) vid Igelsta. Det nuvarande verket är beläget på den västra delen av en skogsbevuxen grusås som sträcker sig i nord-sydlig riktning utmed Södertälje kanal, där skogen utgörs av en blandskog med inslag av stora tallar.

Anläggningens storskalighet utgör ett betydande inslag i landskapsbilden. Den har stora byggnadsvolymer som har möjligtgjorts genom en omfattande urschaktning i grusåsen. I öster och söder avgränsas området av slänter som är mycket påtagliga på grund av den stora nivåskillnaden på 15-20 meter.

Planområdet för det nya kraftvärmeverket var 16,2 hektar stort och omfattade det befintliga värmeverket. Det sträcker sig 150 meter åt söder utmed väg 225 (Nynäsvägen) samt ett hundratal meter in i angränsande naturområde i öster. Skogsområdet öster om planområdet utgörs till en del av ett större rekreativsområde. Här finns bland annat en gångväg, som ingår i Sörmlandsleden, samt ett elbelyst motionsspår. Utbyggnaden skulle inte påverka gångvägen men motionsspåret löpte rakt genom den nya anläggningen och därför behövde den läggas om i ny sträckning.

Ett nytt pannhusblock skulle anläggas på platsen vid den nuvarande bränsleplanen. Området skulle utökas genom urschaktning i grusåsen. Marknivån i de berörda delarna är ganska konstant, därmed skulle de nya slänterna inte bli nämnvärt större än de befintliga. När det gällde insyn gav den täta skogen i öster utanför planområdet ett bra skydd. I söder inom planområdet finns en tallbevuxen slänt mot Nynäsvägen som skulle skydda mot insyn från väster. Planen innehöll ett avsnitt som angav att naturmarken skulle bevaras för att säkerhetsställa att den förblev orörd. Detaljplanen överensstämde i stort med Södertälje kommuns översiktsplan.

Fastigheterna Karleby 2:8 och 2:9 samt del av Karleby 2:4 och Karleby 2:7 låg inom planområdet. Större delen av Karleby 2:7 ägs av Södertälje kommun. Vid en tidigare planändring såldes 26 900 m² stor del av Karleby 2:7 till Igelsta Förvaltnings AB. Vägverket äger Karleby 2:4. Igelsta Förvaltnings AB äger Karleby 2:8 och 2:9. Förutsättningarna studerades för komplettering av befintliga fjärrvärmeanläggningar med en anläggning för kraftproduktion. Olika alternativ visade att Igelstaverket hade störst utvecklingsmöjligheter och var särskilt lämpat för en kraftvärmeanläggning baserad på bio- och returbränslen.

12.2. Samrådsredogörelse för miljöbedömningen av detaljplanen

Den 3 oktober 2005 beslöt stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt samhällsbyggnadskontoret att upprätta program för Kraftvärme vid Igelstaverket och sända ut programmet på samråd. Samrådstiden pågick t o m 9.12.2005 och programhandlingarna fanns utställda hos samhällsbyggnadskontoret, stadshusets infocenter och på Södertälje stadsbibliotek. Programmet översändes för yttrande till sammanlagt 21 remissinstanser och sakägare. Remissinstanser som lämnades med planförslaget utan erinran var: Södertälje hamn AB, Försvarmakten, Sjöfartsverket, Vägverket och Friluftsförbundet. Några invändningar mot förslaget inkom inte men synpunkter lämnades.

Förutom länsstyrelsens påpekanden som är desamma som för samrådet gällande detaljplanen hade Telia Sonera önskemål om att befintliga teleledningar utmed befintlig skogsväg som berör Karleby 2:7 och Östertälje 1:15 skulle skyddas av ett u-område i detaljplanen. Ifall ledningar skulle flyttas behövde det ske på exploatörens bekostnad ansåg Telia Sonera. Vattenfall påpekade att ledningar som ingick i Vattenfalls regionnät skulle skyddas med u respektive l -områden i detaljplanen. Regionplane- och trafiknämnden såg enbart positivt på den föreslagna utbyggnaden. Mot bakgrunden av verkets strategiska läge och verkets regionala betydelse påtalade de möjligheten att behålla handlingsfrihet för ytterligare utbyggnadsmöjligheter i framtiden. Kultur- och fritidsnämnden hade inget att påtala förutsatt att det fortsatta planarbetet skulle inbegripa att de rekreativsvärden som försvinner vid en exploatering återskapas. Miljönämnden tillstyrkte förslaget men vidhöll tidigare ställningstaganden att förutsättningarna för

järnvägstransport till Igelstaverket skulle utredas och att kraftvärmeverket inte skulle eldas med sorterade hushållssopor eller primära fossila bränslen som kol, olja, naturgas och torv.

Telge Energi påpekade att det inom området fanns distributionsnät för såväl fjärrvärme som vatten och avlopp. Befintliga tunnlar och tunneltillfarter skulle ha full funktion och vara tillgängliga under hela ombyggnadstiden. Kapaciteten för vatten- och spilledningar behövde kontrolleras utifrån anläggningens behov. Södertörns brandförsvaret förutsatte att eventuella risker med hänsyn till avståndet mellan planområdet och transportled för farligt gods skulle utredas vidare i enlighet med länsstyrelsens rapport 2001:01. Risker till angränsande områden skulle också utredas påtalade förbundet. Yttrandet innehöll även synpunkter på utformning av brandväggar inom området och sprinklersystem i byggnader. Det finns inga yttranden från sakägare.

I samrådshandlingar 2.6.2006 redovisade Södertälje kommunen till länsstyrelsen att genomförandet av detaljplanen kunde antas medföra BMP. Därför krävdes en miljöbedömning enligt MB. Redan i programskedet till detaljplanen redovisades detta antagande. Tillstånd för verksamheten söktes parallellt med detaljplaneprocessen. Verksamheten omfattades av bilaga 1 till förordningen om MKB och enligt 4 a § ska denna typ av verksamhet alltid antas ha BMP. I MKB:n ingår en analys av de risker som kan uppstå i samband med verksamheten. Den beskriver konsekvenserna av den befintliga verksamheten samt den planerade. Länsstyrelsen ansåg att det inte fanns några hinder mot att samma MKB användes för såväl tillståndsprövning och detaljplan. Det antogs dock leda till omfattande dokument som inte var lättillgängliga för samrådsgruppen. Detta kunde betyda att de därmed inte uppfyllde syftet. Det ansågs dock svårt att exakt identifiera vilken påverkan som var det avgörande behovet av en miljöbedömning som skulle beskrivas och bedömas i MKB:n. Länsstyrelsen ansåg att de frågor som behövde behandlas i MKB:n till detaljplanen i första hand var risker och säkerhet i samband med transporter till och från anläggningen, samt utsläpp till luft och vatten. De poängterade även att enligt 6 kap 12 § MB skulle dokumentet även innehålla en icke teknisk sammanfattning. Tillstånds- MKB:n ansågs till viss del kunna bearbetas för att få det lättillgängliga beslutsunderlag som behövdes för att uppfylla kravet på miljöbedömningen. Det konstaterades att materialet sannolikt behövde kompletteras avseende det breda miljöbegrepp som används i 6 kap 12 § pkt 6 samt begränsas till att behandla den miljöpåverkan som konstaterats vara betydande. Det handlar även om att rimliga alternativ, 6 kap 12 §, skulle identifieras, beskrivas och bedömas med hänsyn till planens syfte och geografiska utbredning. Länsstyrelsen påpekade även att den alternativdiskussion som kortfattat fördes i tillstånds-MKB:n förmodligen behövde utvecklas något för att uppfylla kravet. Länsstyrelsen angav till slut att efter antagandet av planen skulle en särskild sammanställning upprättas som bland annat beskriver hur miljöaspekter integrerats i planen och i MKB:n, samt hur synpunkter på denna har beaktats. Det skulle även anges vilka åtgärder som vidtas för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan. Dessa skulle också redovisas i MKB:n.

I samrådet (19.5.2006) för programmet gällande detaljplanen för Igelsta hade länsstyrelsen följande synpunkter på detaljplanen. Planbeskrivningen konstaterade att arkeologiska utgrävningar genomfördes i området av Stockholms läns museum under augusti 2004. Länsstyrelsen hade ytterligare meddelat (19.9.2004) att undersökningar inte var nödvändiga. Detaljplanen tog dock ett område i anspråk som sträckte sig utanför det

område som tidigare undersökts. Av den anledningen var det nödvändigt med en arkeologisk utredning av det område som inte var undersökt.

Avseende riskhantering framförde länsstyrelsen synpunkten i programsamrådet att en riskanalys behövde tas fram. Denna riskanalys kvarstod när en sådan inte tagits fram. Förutom faktablad om riktlinjer för riskanalyser rekommenderades att det dessutom skulle framgå vilket val av bränsle som var tänkt att användas för värmekraftverket (ex förnyelsebara bränslen). Det rekommenderades att det också skulle framgå hur transporter till och från området, både väg- och båttransporter, kunde påverka omgivande bebyggelse. Det poängterades att arbetet med att ta fram riskanalysen för detaljplanen skulle samordnas med riskanalysen som upprättades för tillståndsansökan.

Regionplane- och trafiknämnden påtalade i yttrandet över programsamrådet för detaljplanen, att det skulle behållas en handlingsfrihet för ytterligare utbyggnadsmöjligheter i framtiden. Vägverket hade inga invändningar emot förslaget.

Stadsbyggnadsnämnden beslöt 14.3.2006 att sända ut detaljplanen på samråd. Tiden för samråd pågick t o m 12.5.2006. Detaljplaneförslaget översändes för yttrande till sammanlagt 21 remissinstanser och sakägare enligt särskild fastighetsförteckning. Planhandlingarna fanns utställda bland annat hos samhällsbyggnadskontoret. Länsstyrelsen anförde att planens MKB skulle fokusera på de frågor som kunde antas få BMP vid ett genomförande av detaljplanen. Det fanns inte någon självklar utformning av planens MKB i förhållande till tillstånds-MKB:n och några bra rutiner för hur dessa frågor skulle hanteras hade inte utarbetats på länsstyrelsen. Det pågick en metodutveckling av dessa frågor.

Fortlöpande diskussioner fördes med länsstyrelsen under planarbetet och som ett resultat av dessa utvecklades avsnittet om miljökonsekvenserna i förhållande till samrådsförslaget. Det redovisades som ett särskilt avsnitt i planbeskrivningen.

Södertörns brandförsvaret rekommenderade att MKB:n skulle innehålla en utredning om brandsläckningsmöjligheter och angav också att riskanalyser var för sent påtänkta i projekteringsskedet. Riskanalysens avsnitt skulle även fördjupas i MKB och det saknades en beskrivning av utsläpp innehållande farliga ämnen. Det saknades också sannolikhetsbedömningar, spridningsområden, valda modeller och konsekvensbedömningar som var rimliga att utreda för detaljplanen. I svaret angavs att riskanalys hade upprättats i enlighet med framförda synpunkter. Astra Zenica ansåg att det var positivt ur miljösynpunkt med ett lokalt kraftvärmeverk, där el och värme producerades med miljövänliga bränslen, men det påtalades ändå risk för spridning av rök och damm till deras verksamhet. Det påtalades även risk för spridning av brand, mögel och kemikalier. De rekommenderade att företaget skulle vidta åtgärder mot utsläpp till vatten, för att belastningen på Igelstaviken inte skulle utgöra hinder för Astra Zenicas framtida verksamhet. I svar från VU framgick att frågorna skulle beaktas och att störningar inte skulle uppstå till följd av de båda verksamheterna. I stort framfördes inga invändningar mot den föreslagna utbyggnaden. VU framförde att MKB och riskanalysen kompletterades för att bättre svara mot de framförda synpunkterna. Planområdet utökades också något och innan marken skulle tas i anspråk kunde kompletterande arkeologiska undersökningar behöva göras.

Detaljplan för Igelsta kraftvärmeverk med MKB fanns utställd under tiden 2-27 oktober 2006. De fanns tillgängliga på samhällsbyggnadskontoret, Infocenter i Stadshuset och stadsbiblioteket i Luna kulturhus. Länsstyrelsen ansåg att MKB var till fyllest men

miljöbedömningen rekommenderades redovisa en beskrivning av syfte, lagrum och process i inledningen. Vattenfall önskade att ett 10 meter brett område reserverades i planen för kabelinstallation. Vidare yrkades det på att planen skulle kompletteras med information om att Vattenfall planerade att bygga en transformatorstation sydväst om det aktuella planområdet. VU:s svar var att ett u-område inte skulle användas i det aktuella fallet. Miljönämnden ansåg att ingreppet i åsen var oklart redovisat på plankartan då MKB-handlingen visade ett större ingrepp. Naturmarksområdet som skulle sparas enligt detaljplanen rekommenderades vara större för att bibehålla en väsentligt högre vegetationsskärm. De rekommenderade även att den södra delen skulle innehålla byggrätt för en hall med bränslekross. VU:s svar var att området ligger inom detaljplanen som kallas för kvartersmark. Utrymmet, inom vilken naturmarken skulle bevaras överfördes från tidigare detaljplan och var tänkt som ett visuellt skydd mot sjösidan för att förhindra alltför dominerande byggnader. Det gick inte att göra naturmarken bredare för då skulle det inte bli möjligt att anlägga den avsedda tillfartsvägen. De avsåg inte att bygga någon hall för bränslekross. Telge nät angav att elnätet måste förstärkas med en ny elmatning från den planerade transformatorstationen som ingick i detaljplanen för Gärtuna transformatorstation. Svaret från VU var att de skulle komplettera avseende elförsörjningen i enlighet med påpekandet. Som helhet har inga erinranden framförts mot den utställda detaljplanen. Plankartan ändrades inte med anledning av framförda synpunkter men vissa förtydliganden i planbeskrivningen genomfördes efter påpekanden från länsstyrelsen och Telge nät.

Detaljplanen antogs i kommunfullmäktige 26.3.2007, vilket även innebar MKB. Efter antagandet utfördes endast ett "vanligt utlåtande" av samrådet. Därmed upprättades ingen särskild sammanställning enligt 6 kap 16 § MB. Länsstyrelsen påpekade dock tydligt vikten av en särskild sammanställning. På kommunen sades man dock inte vara införstådd i samrådets förändringar (Modig 9.7.2007).

Bilaga 13

"Program för detaljplan för Svinningeområdet, i Österåkers kommun" samt detaljplan avseende samrådsbestämmelser 6:4 MB och PBL

13.1. Sammanfattning om fallstudien

Ett förslag till program för detaljplanering av Svinningeområdet, juni 2005, inkom till länsstyrelsen för samråd 25.10.2005. Syftet var att reglera pågående omvandling av fritidshusområdena, möjliggöra förtätning och komplettering av befintlig bebyggelse samt nyexploatera, huvudsakligen med bostäder.

Det område som omfattas av planprogrammet är stort och komplext ur miljösynpunkt. Kommunens initiativ var att göra en preliminär behovsbedömning och avgränsning av miljöpåverkan i MKB: n. Programmet omfattades av ett 20-tal detaljplaneetapper och det var särskilt angeläget att göra en helhetsbedömning av miljöpåverkan i hela planområdet. Länsstyrelsen fick uppfattningen att kommunen tagit ställning för att planeringen inte medförde BMP men bedömningen delades inte av myndigheten. Länsstyrelsen ansåg att en så omfattande exploatering som programförslaget skulle rymma och beaktande av exempelvis områden med höga naturvärden samt att strandskydd skulle beröras, kunde

antas medföra BMP. Kommunens uppgift var, enligt den ändrade ”förordningen (1998:905) om MKB”, att ta ställning till om en plan medförde BMP eller ej. Steget kallas behovsbedömning. Ifall kommunen skulle anse att planen medförde BMP skulle en miljöbedömning göras enligt MB:s regler i 6 kap 11-18 §§ samt 22 §.

13.2. Samrådsredogörelser och myndigheters synpunkter på program för detaljplan

Österåkers kommun upprättade ett planprogram för Svinningeområdet 20.6.2005. Samråd kring planprogram pågick 20.6 – 19.8.2005 och fanns tillgängligt på stadsarkitektkontoret i Åkersberga samt på kommunens hemsida. Vidare fanns sammanfattande information vid kommunalhusets reception, på biblioteket i Åkersberga centrum samt bifogades i remisskrivelsen över planprogrammet.

Länsstyrelsens ansåg att programmet för detaljplanering över Svinningeområdet var väl underbyggt i de delar som omfattade omvandling och förtätning av befintlig bebyggelse, och kunde tjäna väl som underlag för kommande detaljplaner. Programområdet var dock betydligt större och omfattade, förutom omvandlingsområdena, även flera föreslagna utredningsområden. Det omfattade också några mindre områden i direkt anslutning till befintlig bebyggelse och större sammanhängande markområden norr om Svinningevägen. Programmet gav inte riktlinjer eller vägledning för en bedömning om omfattningen av möjlig exploatering i dessa delar. Det gav heller inte svar på hur det exempelvis skulle påverka trafik, serviceunderlag/-behov och rekreationsområden. Länsstyrelsen ansåg att det var framförallt i delarna norr om Svinningevägen som programmet var alltför summariskt för att direkt tjäna som underlag för kommande detaljplaner. För att kunna överblicka och tillgodose olika behov samt undvika konflikter, med exempelvis jordbruk, behövde planprogrammets markanvändningsförslag utvecklas och förtydligas. Det rekommenderades även att det skulle framgå vilka delar man avsåg att bevara respektive bebyggas. Tydligheten behövdes för att säkerställa bevarandet av värdefulla naturområden. Länsstyrelsen ansåg det vara svårtolkat om markerade specifika naturvärden/grönstråk skulle behållas. Markeringarna uppfattades istället felaktigt som utredningsområde för bebyggelse. De rekommenderade att det aktuella programmet skulle bearbetas och preciseras ytterligare. Om det inte var möjligt föreslog länsstyrelsen att utredningsområdena norr om Svinningevägen endast illustrerades utanför programområdet. Istället kunde de utvecklas vidare i ett kommande detaljprogram eller i fördjupningen av översiktsplanen.

Planens utredningsområden som berördes var exempelvis Karsvreta - och Boda träsk som innehåller flera höga naturvärden (våtmarker, sumpskog, nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt) och är betydelsefulla som tätortsnära rekreationsområden. För att konsekvenserna skulle kunna bedömas och effekterna av en eventuell byggnation i eller i närheten av dessa områden kom länsstyrelsen fram till (utifrån inkomna samrådssynpunkter) att naturvärdena behövde inventeras. De gällande byggnadsplanernas omfattning och utbredning behövde också beskrivas tydligare. Kommunens avsikt med vattendragen, förbindelserna mellan dem, med Saltsjön och andra grönområden behövde också förtydligas i programmet.

Ubby Ekhage i västra delen av planområdet är ett Natura 2000-område och är därmed av riksintresse, enligt 4 kap MB. Enligt påpekan skulle det framgå i programmet. I sådana områden krävs det tillstånd att bedriva verksamhet och vidta åtgärder som på ett

betydande sätt kunde påverka miljön. Även verksamheterna utanför området är tillståndspliktiga om de påverkar miljön i ett Natura 2000-område. Områdena runt Träskmossen och Vitmossen ligger utanför programområdet men skulle komma att påverkas vid exploatering, vilket skulle uppmärksammas i det fortsatta planarbetet. Länsstyrelsen ansåg vidare att i det fortsatta detaljplanearbetet behövde det tydligt framgå vilka områden som omfattades av strandskydd, i vilken utsträckning dessa var ianspråktagna som tomtplats eller på annat sätt avhöll eller hindrade allemansrättsligt nyttjande. Det var också av betydelse vilka värden som i övrigt fanns i strandskyddets zoner. Enbart om särskilda skäl förelåg fick dispens lämnas eller upphävande av strandskydd ske i samband med detaljplaneläggning. Det var av vikt att detaljplanen utformades så att de värden strandskyddet syftade till att bevara inte gick förlorade. En stor del av stränderna i programområdet var redan ianspråktagna för bebyggelse. Länsstyrelsen menade att det var av särskild vikt att säkerställa och förbättra allmänhetens möjligheter att nå och röra sig utefter stranden. De strandpartier som hade vistelsevärden för allmänheten och friluftslivet var av särskild vikt samt de som var av betydelse för växt- och djurlivet.

Vidare finns det tre större vattendrag eller diken i programområdet som rekommenderades att programmet skulle redovisa. Avseende kulturmiljö påpekades det att ett tillägg skulle göras för fornläningar. När det gällde djurhållning och hästanläggningar skulle ett skyddsavstånd beaktas. Ifall kommunen planerade inrätta ett tillfälligt reningsverk var rekommendationen att det lämpligen skulle ske på en plats så att tillräckligt långt skyddsavstånd kunde hållas. Även en pumpstation som betjänade mer än 25 personer krävde skyddsavstånd. Det fanns två bensinmackar i planområdet samt en tillverkare av gummi- och plastvaroproduktion (som anges som miljöfarlig verksamhet) med krav på skyddsavstånd.

Länsstyrelsen såg positivt på den analys av väg- och trafikförhållanden som kommunen gjordes i Svinninge. Länsstyrelsen delade vägverkets uppfattning att kommunen behövde göra en enkel trafikanalys även för korsningarna i området. Störande trafikbuller rekommenderades också framgå i programmet såsom vid områdena närmast Svinningevägen. En utgångspunkt vid kommande planering skulle vara att gällande riktvärden för trafikbuller vid bostäder och skola/förskola skulle klaras utan avsteg. Tills sist påpekades det att det sågs som angeläget att huvudmannskapet för väghållning antogs av kommunen i högre grad än vad som angavs i programmet. Det skulle vara kommunalt huvudmannskap inom detaljplanerad bebyggelse enligt PBL. Den kraftiga nybyggnad och bebyggelseomvandling som Österåkers kommun stod inför krävde ett sammanhållet huvudmannskap med helhetssyn och kompetens. Det var inte lämpligt eller rimligt att förlägga det ansvaret på enskilda vägföreningar. Angående samråd om planprogram hade yttranden inkommit från vägverket, lantmäterimyndigheten, Österåkers hembygds- och fornminnes förening, naturskyddsföreningen Österåker och Hästängsudds fastighetsförening. Dessa synpunkter var övervägda i länsstyrelsens utlåtande.

När det gäller miljöbedömningar av planer skulle alla detaljplaner i allmänhet behövsbedömas i ett tidigt skede av processen för att avgöra om planen medförde BMP. Avseende strandskyddet skulle kommunen ansöka om upphävande av strandskyddet för varje enskild detaljplan i samband med utställningsskedet. Det skulle också förtydligas hur växt- och djurlivet vid strand och vatten ändå kunde skyddas. MKB:n behövde i det

fortsatta planarbetet mer utförligt behandla starandskyddets värden ur såväl natur- som friluftsliv. Länsstyrelsen påpekade att redovisning av vattenområdenas miljövärden saknades. De delade inte helt kommunens uppfattning att utbyggnadsalternativet i huvudsak följde lämplighetskravet i MB 1 kap 1 §. Ökad befolkning och risk för fler boende med dåliga VA - lösningar skulle under en övergångsperiod medföra större belastning på orörda mark- och vattenområden. Det ansågs kunna belysas bättre i MKB. Natura 2000- området är ett riksintresse enligt MB 4 kap vilket rekommenderades framgå. Länsstyrelsen påpekade vidare att problem i många utbyggnads- och omvandlingsområden var att det förekom lukt och risk för allergener från närliggande stall och betesdjur. Varken i planprogrammet eller i MKB behandlades detta tillräckligt som underlag för detaljplaneringen.

13.3. Samrådsredogörelse för Svinninge reningsverk med betydande miljöpåverkan

Avseende miljöbedömningen delade länsstyrelsen uppfattning med kommunen att detaljplanens genomförande medförde BMP. Utifrån ett förslag till detaljplan för Svinninge reningsverk hölls samråd under tiden 15.1-19.2.2007. Ett samrådsmöte ägde rum den 25.1.2007 på Täljövikens konferensanläggning. Enligt samrådsredogörelse 13.4.2007 påpekade fastighetsägare att planen kunde medge ett antal företagstomter och därmed skulle kommunen slippa onödiga protester och överklaganden. I svaret angavs det vara olämpligt, beroende på områdets kuperade terräng samt miljövärden, att planområdet även skulle inrymma andra verksamheter.

Österåkers hembygds- och fornminnesförening och Naturskyddsföreningen Österåker hade ett flertal synpunkter om bevarandet av olika miljövärden i omgivande naturmiljö samt ett önskemål om parkering till ett strövområde. I svaret angavs att det inte fanns möjlighet att skapa en parkering på grund av den kuperade terrängen, däremot föreslogs parkeringsplatser i anslutning till det öppna fältet vid infartsvägen mot Svinningevägen.

SL begärde förflyttning av hållplats. Det framkom även i samråd 2.4.2007. I svaret medgavs att möjligheter fanns för planering av flyttat hållplatsläge. Vattenfall berördes inte av MKB:n och hade inget att erinra liksom lantmäterimyndigheten.

Valsätra tomtförening hade synpunkter på att avloppsflöden kopplades till Margretelunds reningsverk som släppte ut orenat avloppsvatten i Trälhavet. Det förespråkades att kommunen snarast skulle satsa på genomförandet av Svinninge reningsverk. De var också frågande till varför ingen fullständig MKB gjorts för planprogrammet. I svaret förklarades tillvägagångssättet för planprogrammets MKB, behovsbedömning och konstaterandet av BMP för detaljplanen och dess MKB. Tillståndsansökans MKB för själva reningsverket skulle upprättas särskilt för sig. Det hävdades vidare att Margretelunds reningsverk hade mer kapacitet och det skulle göras anspråk på ytterligare utsläppsrätt. Breddning av Trälhavet ansågs vara för komplicerat. Mängderna var försumbara jämfört med de utsläpp av föroreningar och näringsämnen som kontinuerligt släpptes ut från enskilda avlopp. Kommunen avsåg att påbörja genomförandet av Svinninge reningsverk när kapaciteten efterfrågades och processen avseende detaljplan och MKB var klar. Behovet av allmänt VA var stort i Svinninge och det har tagits beslut på att en överföringsledning till Margretelunds reningsverk var det bästa alternativet i väntan på ett nytt reningsverk.

Södra Roslagens brandförsvaret tryckte på att vidare samråd skulle ske i planläggningen och bygglovsprövning (kring bland annat brand- och explosionsrisken i reningsprocessen med mera). Det påpekades framförallt att det var av vikt att en riskanalys skulle tas fram. Förbundet påpekade vidare att det skulle installeras brandsläckning enligt konventionellt system och med beaktande av synpunkterna tillstyrktes förslaget. I svaret angavs att synpunkterna var relevanta för byggskedet men att genomförandet låg så långt fram i tiden att brandförsvaret på nytt behövde lämna synpunkter.

Vägverket gav synpunkter på att en ny anslutning från Svinninge reningsverk mot Svinningevägen skulle ses över enligt VGU (vägars och gators utformning) avseende sikt och lutningar. Det skulle även samordnas med befintlig korsning mot Svinninge Marina så att erforderliga korsningsavstånd kunde skapas. I svaret angavs att förprojektering som legat till grund för planförslaget hade utgått från VGU med tyngdpunkt på de anförda aspekterna. I enlighet med yttrandet skulle VGU fortsatt vara vägledande för detaljplanens utformning.

Länsstyrelsen påpekade att minsta godtagbara skyddsavstånd till bebyggelse var 200 meter och det var önskvärt att planområdet utvidgades till att omfatta erforderligt avstånd runt anläggningarna. De ställde sig även tveksamma till om 400 meter mellan luktalstrande delar och befintlig bebyggelse var tillräckligt. De menade att slammottagningens utformning skulle prövas vid kommande tillståndsprövning. Vilka skyddsåtgärder som behövde prövas skulle ske i samband med prövningen av MB. Det ansåg också att förslaget till MKB var tydlig, väl avgränsad och bra utformad.

För att klargöra exploateringens påverkan på området var processen och syftet med miljöbedömningen viktig, vilket innebär att beskrivningen skulle göras tillgänglig och tydlig inför samråd samt utställning. Viktiga delar av åtgärdsprogram och uppföljningsåtgärder uppmanades att inarbetas i planhandlingar samt genomförandebeskrivning. Skyddsåtgärder för naturmiljön såsom intrång och utsläpp skulle regleras. Åtgärder som angavs i MKB:n skulle beaktas i möjligaste mån. Åtgärdsförslag av vikt i MKB:n skulle också belysas i planbeskrivningen. Plankartan bedömdes inte behöva förändras eftersom placering ovanjord var utförd med stor hänsyn till kulturlandskap och naturmiljö.

E:ON (Elnät Sverige AB) ansåg att plankartan och planbeskrivning var motstridiga gentemot elnätstationernas lokalisering. Därför förordade de att elnätstationen förlades i anslutning till ovanjordsanläggningarna i östra delen av området. Kommunen kommenterade att eventuell otydlighet mellan plankarta och planbeskrivning skulle undanröjas och elnätstationen skulle förläggas till ovanjord. Det precisa läget för nätstationen fick lokaliseras i dialog mellan Roslagsvatten AB och E:ON, i samband med projekteringen av anläggningen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden rekommenderade att skyddsavståndet skulle vara så stort som möjligt, speciellt mellan föreslaget reningsverk och befintliga bostäder. Det rekommenderades att det skulle utvidgas med ytterligare 120 meter utöver de 200 meter. Detta för att minska risken för störningar som kunde påverka de boende. I svaret kommenterade kommunen att som ägare av marken hade de således möjligheter att styra markanvändningen på sådant sätt att olägenheter skulle begränsas. De menade att BMT möjliggjorde detaljplanens byggnad för slammottagning, varför ett skyddsavstånd på 200 meter kunde vara tillräckligt. Roslagsvatten AB påpekade att tidigare synpunkter inte hade beaktats och därför kvarstod kritiken. I planbestämmelserna angavs området E1 för

teknisk anläggning men Roslagsvatten ville ej dela område med andra störande verksamheter. De ville också få möjligheten att bygga ett mindre avloppsreningsverk inom området som en etapputbyggnad i avvaktan på en större utbyggnad. Som kommentar på det var att samrådshandlingen inte gav möjlighet till annan verksamhet än avloppsreningsverk. Kommunen angav att tidigare synpunkter hade beaktats så långt som möjligt. Kommunen uppmanade till prövning enligt MB om de ville utöka med ett reningsverk samt att miljöhänsyn var avsett att hållas såsom planen angav.

Bilaga 14

Miljökvalitetsmålen:

1. Begränsad klimatpåverkan.
2. Frisk luft.
3. Bara naturlig försurning.
4. Giftfri miljö.
5. Skyddande ozonskikt.
6. Säker strålmiljö.
7. Ingen övergödning.
8. Levande sjöar och vattendrag.
9. Grundvatten av god kvalitet.
10. Hav i balans samt levande kust.
11. Myllrande våtmarker.
12. Levande skogar.
13. Ett rikt odlingslandskap.
14. Storslagen fjällmiljö.
15. God bebyggd miljö.
16. Ett rikt växt- och djurliv (1997/98:145).

MB ska tillämpas på följande sätt:

1. Människors hälsa och miljö skyddas mot skador och olägenheter.
2. Värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas.
3. Den biologiska mångfalden bevaras.
4. Mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell, och samhällsekonomisk långsiktigt god hushållning tryggas.
5. Återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås (1 Kap 1 § MB).

MKB ska innehålla följande 10 punkter (MB 6 kap. 12 §):

1. En sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program.
2. En beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen, programmet eller ändringen inte genomförs.
3. En beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt.

4. En beskrivning av relevanta befintliga miljöproblem som har samband med ett sådant naturområde som avses i 7 kap. eller ett annat område av särskild betydelse för miljön.
5. En beskrivning av hur relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn beaktas i planen eller programmet.
6. En beskrivning av den BMP som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt de inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter.
7. En beskrivning av de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan.
8. En sammanfattande redogörelse för hur bedömningen gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes.
9. En redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.
10. En icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1-9.

Vid BMP skall MKB alltid innehålla:

1. En beskrivning av verksamheten eller åtgärden med uppgifter om lokalisering, utformning och omfattning.
2. En beskrivning av de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar skall undvikas, minskas eller avhjälpas, exempelvis hur det skall undvikas att verksamheten eller åtgärden medverkar till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. överträds.
3. De uppgifter som krävs för att påvisa och bedöma den huvudsakliga inverkan på människors hälsa, miljö och hushållning med mark och vatten samt andra resurser som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra.
4. En redovisning av alternativa platser, samt alternativa utformningar tillsammans med, dels en motivering varför ett visst alternativ har valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd.
5. En icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1-4 7 (MB 6 kap 7 §).

Proceduren runt MKB består normalt av följande skeden vilka är före, under och efter beslut:

1. I förstudieskedet förekommer det bland annat identifiering och analys av förutsättningar, behovsbedömning, avgränsning och annat programarbete.
2. I utredningsskedet förekommer det exempelvis identifiering och analys av förändringar.
3. I granskningsskedet förekommer det utvärdering av konsekvenser och kompletterande utredningar.
4. I beslutsskedet förekommer det beaktande av underlag samt motivering.

5. I genomförandeskedet förekommer det övervakning, kunskapsåterföring och åtgärder för att minska negativa verkningar (Lerman 2005 s. 9).

Olika ställningstagande och uppgifter avrundar skedena med dokumentering för MKB, exempelvis:

- Förstudieskedets ställningstaganden till behovsbedömning och avgränsning, samt program för utredning och samråd.
- Utredningsskedets utrednings-PM, förslag till MKB
- Granskningskedets samrådsanteckningar, slutlig MKB
- Beslutsskedets- tagna beslut, sammanställning över motiv mm, program för uppföljning.
- Genomförandeskedets rapporter om status i områdena, förslag till ytterligare åtgärder (Lerman 2005 s. 10).

Formella krav omfattar viss dokumentation, exempelvis sammanställningen av motiv till beslutet. Uppgifterna kan samordnas i andra dokument, exempelvis samrådsredogörelser.

Bilaga 15

Intervju med handläggare från länsstyrelsen avseende tillståndsärenden vid BMP, projekt-MKB 9 kap MB (24.11.2006)

Intervjufrågan avser om handläggaren sett någon förändring av samrådet i praktiken sedan det samlats till en sammanhållen paragraf i 6 kap 4 § MB. Denne svarar att samrådet mer ses som en sammanhållande process jämfört med tidigare när det var uppdelat i olika delsteg. För de verksamheter som är med på bilaga 1 i MKB-förordningen, planeras en mer utvidgad samrådsprocess från start. Tidigare kom den bredare samrådsretsen in först vid utökat samråd. Det bredare samrådet innebär att fler intressenter är inblandade från start. I den tidigare lagstiftningen var enbart länsstyrelsen och kommunen med från start. Paragraf 4 i 6 kap ger ett enklare och tydligare samrådsförfarande, framförallt för ”bilaga 1-verksamheter”.

För de fall som inte står med på ”bilaga 1” görs en bedömning om de kan antas få BMP enligt bedömningskriterierna i MKB-förordningens bilaga 2. Bedömningen görs efter det inledande samrådet med länsstyrelsen, kommunen och särskilt berörda. En samrådsredogörelse upprättas som underlag inför bedömningen och lämnas till länsstyrelsen. Här anges vad som framkommit under samrådet med länsstyrelse, kommun och enskilda. Myndigheten behöver inte remittera till kommunen innan beslut om BMP fattas. Det är VU:s ansvar att ge tillsynsmyndigheten och enskilda möjlighet att yttra sig innan länsstyrelsen fattar beslut.

Bedömningskriterierna i ”bilaga 2” är oprecisa och luddiga, vilket i praktiken innebär att man går mer på känsla och erfarenhet. Det kan exempelvis röra sig om projekt med stor miljöpåverkan eller kontroversiella projekt där ett utökat samrådsförfarande snarare är viktigt för en smidig process än för miljöpåverkan. Den bredare och mer utvidgade samrådsretsen kommer in först efter beslutet om BMP. När det handlar om miljöfarliga verksamheter är det väldigt ovanligt att verksamheter som inte är upptagna på ”bilaga 1” får BMP. Däremot är det betydligt vanligare för vattenverksamhet (11 kap) eftersom de saknar en ”bilaga 1”.

Det framgår av lagstiftningen hur samrådsprocessen ska hanteras. Det finns dock ett visst handlings -och tolkningsutrymme för varje länsstyrelse att bestämma hur besluten

ska se ut, samt vilka rutiner som finns. I Stockholm har länsstyrelsen kommit fram till att de ska begära in en samrådsredogörelse för verksamheter som står med på bilaga 1, innan den skickas för beslut till MD. Det finns inga formella krav på detta men länsstyrelsen tycker att det kan vara bra om de kan stämna av med sökanden att samrådet har gått rätt till. På frågan om hur samrådsprocessen gestaltas i praktiken svarar handläggaren att det exempelvis äger rum vid möten och kungörelser i dagspress. Handläggaren ser ingen övrig förändring av rutinerna. "Bilaga 1 verksamheter" skickas alltid till MD för beslut. Tidigare skulle alla verksamheter prövas för beslut hos länsstyrelsen.

Bilaga 16.

Intervju med handläggare från länsstyrelsen avseende tillståndsärenden vid BMP, projekt-MKB 11 kap MB (24.11.2006)

Vid frågan till handläggaren om någon förändring skett av samrådet i praktiken efter förändrad lagstiftning, gavs ett nekande svar.

Relativt få tillståndärenden bedöms ha BMP vid vattenverksamhet. Här sker samrådet tidigast möjligt. Det är upp till VU att vara förutseende genom att vara öppen och ta in en vid samrådsrets från start, om det finns misstankar om BMP. Denna vägledning ges till VU på ett tidigt stadium i samråd med länsstyrelsen. Det är positivt för VU att få med sig berörda sakägare från start och samspela i utvecklingen av ärendet. Detta för att en konfliktfri och smidig prövning ska ske som genererar ekonomiska samt miljömässiga fördelar. Det spelar också in att ärenden som rör vattenverksamhet (11 kap MB) bekostar VU prövningen och inte av de enskilda intressenterna som i 9 kap MB.

Vid vattenverksamhet tas den utvidgade samrådsretsen in efter beslutet om BMP. Det enskilda ärendet bedöms för sig i en tidskrävande utredning och den vidare retsen kommer sent in i processen. Ändringen av samrådet blir därmed inte mycket annorlunda än tidigare. Handläggaren hävdar att en tydligare förändring av samrådsprocessen åskådliggörs bättre i 9 kap MB, eftersom de ärendena har en specifik bilaga att gå efter.

På frågan om hur samrådsprocessen gestaltas i praktiken äger den exempelvis rum vid möten och kungörelser i dagspress, där ges det möjlighet till frågor och synpunkter inom en viss tidsperiod.